

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
มาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่การผลิต
เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ความปลอดภัยอาหาร: สกว.
*Food Safety Standard towards Supply Chain in Food Safety Strategy Movement:
A Case Study of Swine Raising*

โดย อ.ดร.วนิดา สืบสายพรหม และคณะ

ชุดโครงการ ความมั่นคงทางด้านอาหาร

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖

รายงานฉบับสมบูรณ์

มาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่การผลิต
เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ความปลอดภัยอาหาร: สุกร

คณะผู้วิจัย

สังกัด

๑. ที่ปรึกษา

รศ. ดร. นวลจันทร์ พารักษา

ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร กำแพงแสน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒. คณะทำงาน

๒.๑ อ. ดร. วนิดา สืบสายพรหม

ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร กำแพงแสน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒.๒ รศ. ดร. เอมอร อังสุรัตน์

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร กำแพงแสน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒.๓ อ.ดร. รพี ดอกไม้เทศ

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร กำแพงแสน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๒.๔ อ. ประหยัด ทิราวงศ์

ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร กำแพงแสน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชุดโครงการ ความมั่นคงทางด้านอาหาร

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

การผลิตสุกรในประเทศไทย จัดเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญมากต่อประเทศในการเป็นแหล่งอาหารของประชากรในประเทศ ซึ่งมีความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยที่การผลิตสุกรของไทยส่วนใหญ่ นั้น ใช้สำหรับการบริโภคในประเทศเป็นหลัก และส่งออกบ้างเป็นส่วนน้อย ทั้งนี้ การผลิตสุกรเพื่อให้ได้คุณภาพดีนั้น ได้มีข้อกำหนดจากหน่วยต่างๆ เพื่อควบคุมมาตรฐานตลอดห่วงโซ่อุปทานการผลิตสุกร ซึ่งมาตรฐานหรือข้อกำหนดบางข้อมีความล้าหลัง และไม่สามารถปฏิบัติได้โดยเฉพาะสำหรับเกษตรกรรายย่อย ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาประเด็นปัญหาของการผลิตสุกรภายใต้มาตรฐานและข้อบังคับ จะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและมาตรฐานในการพัฒนาการผลิตสุกรเพื่อความปลอดภัยด้านอาหารตลอดโซ่อุปทานของประเทศจึงเป็นเรื่องสำคัญ

คณะผู้วิจัย ขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณสำหรับการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.จันทร์จรัส เรียวเดชะ และ รศ.สพ.ญ.ดร.ประภาพร ขอไพบูลย์ ในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในเนื้อหาของการศึกษา

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ภาคเอกชนและภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เกษตรกรและผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรในแหล่งสำคัญในทุกภูมิภาคของประเทศ และโรงฆ่าและชำแหละ ตลอดจนผู้รับซื้อ ในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ คุณประโยชน์ และคุณความดีที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการนี้ ขอมอบแด่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ทำงานนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

วนิดา สืบสายพรหม

๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่องย่อสำหรับผู้บริหาร

แม้ว่าผลผลิตของสุกรในประเทศไทยส่วนใหญ่ ใช้บริโภคภายในประเทศเกือบทั้งหมด อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงสุกร จัดเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่มีมูลค่ามหาศาลต่อธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดโซ่อุปทาน ประกอบด้วย ธุรกิจอาหารสัตว์ บริษัทครบวงจร บริษัทหรือผู้ประกอบการอิสระ รวมทั้งสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร โรงฆ่าและโรงชำแหละ และร้านค้าปลีก ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม

การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดห่วงโซ่ในระบบธุรกิจการผลิตสุกรของประเทศ ประกอบด้วย ๑) ผู้ประกอบการผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ และผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ รวม ๕ ภาค คือ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ ตะวันออก และกลาง(รวมตะวันตก) รวม ๗๒ ราย ๒) เจ้าหน้าที่ด้านการตลาดของสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ที่สำคัญของประเทศรวม ๗ ราย และ ๓) เจ้าหน้าที่ภาครัฐทั้งเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกฎ ระเบียบและมาตรการของรัฐ เพื่อการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดห่วงโซ่อุปทานในระบบธุรกิจสุกรของไทย รวม ๑๐ ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินความเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการศึกษา พบว่า ระบบธุรกิจโซ่อุปทานสุกรของไทย แบ่งเป็น ธุรกิจแบบครบวงจร ร้อยละ ๓๗.๐ ส่วนที่เหลือ คือ ผู้เลี้ยงอิสระ ร้อยละ ๖๓.๐ แบ่งเป็น รายใหญ่ ร้อยละ ๓๓.๐ รายกลาง – เล็ก ร้อยละ ๒๕.๐ และรายย่อย ร้อยละ ๕.๐ ซึ่งสถานการณ์การเลี้ยงสุกรนั้น พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่สามารถควบคุมต้นทุนการผลิตได้ โดยเฉพาะต้นทุนวัตถุดิบอาหารสัตว์ และค่าแรงงาน ทำให้ผู้เลี้ยงรายย่อย ถึงรายกลางในแหล่งผลิตที่สำคัญทั่วประเทศหายไป เหลือเพียงผู้ประกอบการรายใหญ่ในรูปของบริษัทแบบครบวงจร ที่เพิ่มปริมาณการเลี้ยงมากขึ้น เพื่อให้ได้กำไรเพิ่มขึ้นเข้ามามีบทบาทแทน

สำหรับการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ซึ่งจัดว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดนั้น พบว่า ข้อกำหนดในมาตรฐานการผลิตที่สามารถปฏิบัติได้เกือบทั้งหมด คือ การจัดการเกี่ยวกับลักษณะของฟาร์ม โดยเฉพาะเรื่องของการแบ่งสัดส่วนพื้นที่การใช้งาน การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ เพื่อควบคุมและป้องกันการเกิดโรค การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ และการจัดการระบบน้ำ

ส่วนข้อกำหนดในมาตรฐานการผลิตที่ปฏิบัติได้ยาก เรียงตามลำดับ ประกอบด้วย การมีสัตว์แพทย์ดูแลรับผิดชอบ ระยะห่างของโรงเรือนในระบบเปิดไม่น้อยกว่า ๒๕ เมตร การมีรั้วล้อมทุกด้าน การอยู่ห่างจากแหล่งน้ำสาธารณะ ชุมชน และผู้เลี้ยงรายอื่น ไม่น้อยกว่า ๓ กิโลเมตร การผ่านการฝึกอบรมด้านมาตรฐานสุขาภิบาล การกำจัดซากสุกรตามหลักสุขลักษณะ การตรวจสอบสุขภาพผู้ปฏิบัติงานทุกปี และมีการบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มก่อนปล่อยออกสู่ภายนอก

การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารในการผลิตอาหารสัตว์ของผู้ประกอบการนั้นพบว่า ข้อกำหนดที่มีอยู่เกือบทุกประเด็นย่อยนั้น ผู้ประกอบการทุกภูมิภาค ระบุว่า สามารถปฏิบัติตามได้ เนื่องจากเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการเอง ส่วนข้อกำหนดบางประเด็นย่อยที่ควรปรับปรุง คือ ไม่มีการใช้วัตถุอันตรายหลักเพื่อลดต้นทุน รองลงมา คือ การไม่ใช้ยาปฏิชีวนะต้องห้าม ประเภทกลุ่มไนโตรฟูแลน ออกซีเตตราไซคลิน คลอเตตราไซคลิน การใช้วิตามินประเภทแอล-คาร์นิทีนผสมในอาหารสัตว์ และการไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดง เนื่องจากเป็นข้อกำหนดที่กว้างเกินไป ไม่ชัดเจน และไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

นอกจากนี้ ข้อกำหนดในมาตรฐานอาหารสัตว์ ที่มีผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติที่พบ คือ การตรวจสอบเพื่อลดการปนเปื้อนในรถบรรทุกขนส่งอาหารสัตว์ทุกครั้ง เนื่องจากต้องใช้อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการ และมีค่าใช้จ่ายในการจ้างตรวจสอบสูง

ส่วนการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารสำหรับโรงฆ่าและชำแหละ พบว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับรายละเอียดของอาคารเพื่อการประกอบการ การแบ่งพื้นที่ในการทำงาน เครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะที่สัมผัสเนื้อ สางสว่าง และการกำจัดขยะมูลฝอยและการป้องกันเหตุรำคาญนั้น ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า สามารถปฏิบัติตามได้

ส่วนข้อกำหนดในมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละบางประเด็นย่อย ที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติเรียงลำดับ ประกอบด้วย สถานที่ตั้ง รองลงมา คือ ระบบระบายอากาศในโรงเรือน และระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสีย

ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่อุปทาน แบ่งเป็น ๕ มิติ คือ มิติผู้ประกอบการผลิต มี ๑๗ ประเด็นหลัก มิติผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ มี ๘ ประเด็นหลัก มิติผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ มี ๗ ประเด็นหลัก มิติสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ มี ๘ ประเด็นหลัก และมิติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มี ๒ ประเด็นหลัก

Executive Summary

Although majority of Thai swine products are consumed in the whole kingdom. However, swine raising industry is one kind of crucial livestock business affecting the value of supply chain included feed enterprises, vertical promotion firms, independent firms, swine raising cooperatives, slaughters, and also butcher shops. These kind of firms are important factors affecting country's economic movement both direction and non direction aspects.

The benchmark survey of this investigation was obtained from stakeholders and key persons in swine production supply chain included 1) swine entrepreneurs, feed entrepreneurs, and also slaughter entrepreneurs in 5 important regions included northern, northeastern, southern, eastern, and also central (included western) of Thailand, totally 72 persons, 2) marketing entrepreneurs in modern trade, totally 7 persons and 3) concerned government officers both in terms of policy oriented and implementation oriented regarding food safety standard, totally 10 persons. In depth interview schedule and focus group interview schedule were obtained to collect data. Descriptive method was determined in the form of frequency and percentage.

The results revealed that supply chain in Thai swine firms system included vertical promotion firms, accounting for 37.0 % and independent firms, accounting for 63.0 %. The independent firms included large scale farming 33.0 %, medium-small scale 25.0 % and small scale 5.0 %, respectively. Majority of swine raising entrepreneurs cannot afford to manage the cost, in particular in terms of feed and labor force cost. These kinds affecting the decrease of medium-small scale firms in the whole country significantly. The rest are only large scale firms in vertical promotion business by increasing per head in order to enhance their profit.

Regarding food safety volunteer standard implementation, it revealed that almost of production standard that could operate were management in farm components by appropriate operation size, farm management, management in animal health for disease protection and disease control, animal welfare, and water system management. The most ordering difficult implementation were having the permanent farm veterinarian, distance among animal housing in opened system at least more than 25 meters, having the fence surrounding farm, located far from public water resources, community, and also neighbor farms at least 3 kilometers,

experiences in sanitation standard, eliminated carcass swine through sanitation method, health check in employees every year, and also waste water treatment before effluent.

In terms of food safety standard in feed production, it revealed that almost requirements were operated by the entrepreneurs because those concerns can benefit for them. The demand improvement requirements were did not use another feed raw materials to replace in feed stuffs to less cost, did not use illegal antibiotic such as nitrofurans group, oxytetracycline, chlortetracycline, L-carnitine, and also β - Agonist in feed. Because these kind of substance are not clear to operated in the same standard.

The most difficult implementation that majority of entrepreneurs indicated were the inspection to decrease the contamination in feed transportation any time. This requirement must operate in the laboratory and makes high cost.

Regarding slaughter food safety standard, it revealed that the requirements that majority of them could operate were building structure for operation, appropriate operation size, surface contact equipment, light, the elimination of garbage, and also the pollution protection.

The most difficult implementation in slaughter requirements were the location, ventilation system, and waste water system treatment as well.

สารบัญ

	หน้า
เรื่องย่อสำหรับผู้บริหาร	i
Executive Summary	iii
สารบัญ	v
สารบัญตาราง	ix
สารบัญภาพ	x
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ที่มาของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๓
ขอบเขตการวิจัย	๓
ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา	๓
ขอบเขตการวิจัยด้านประชากร	๔
ขอบเขตการวิจัยด้านเวลา	๕
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	๗
บทที่ ๒ ระเบียบวิธีวิจัย	๙
ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	๙
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๙
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐
การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	๑๑
การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑
บทที่ ๓ อุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรในประเทศไทย	๑๒
สถานการณ์การผลิตสุกรของโลก	๑๒
สถานการณ์การตลาดสุกรของโลก	๑๖
สถานการณ์การส่งออกเนื้อสุกรของโลก	๑๙
สถานการณ์การนำเข้าเนื้อสุกรของโลก	๒๒
สถานการณ์การผลิตสุกรของไทย	๒๕
ปริมาณการผลิตสุกรของไทย	๒๕
แหล่งผลิตสุกรที่สำคัญของไทย	๒๖
รูปแบบการเลี้ยงสุกรของไทย	๒๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
โซ่อุปทานสุกรในประเทศไทย	๓๑
ปัญหาและอุปสรรคการผลิตสุกรของไทย	๓๓
ปัญหาการผลิตสุกรของกลุ่มผู้เลี้ยงรายย่อยและผู้เลี้ยงแบบการค้า	๓๓
ปัญหาของกลุ่มผู้เลี้ยงรายย่อย	๓๕
ปัญหาของกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้า	๓๗
แนวทางการแก้ปัญหาด้านการผลิตสุกรของไทย	๓๘
แนวทางการแก้ปัญหาด้านการผลิตของกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรรายย่อย	๓๙
แนวทางการแก้ปัญหาด้านการผลิตของกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้า	๔๐
แนวทางการแก้ปัญหาด้านการผลิตของกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรเพื่อความยั่งยืน	๔๓
สถานการณ์การตลาดสุกรของไทย	๔๔
ลักษณะของตลาดสุกร	๔๔
โครงสร้างการตลาดสุกรและผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรของไทย	๔๕
ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในตลาดสุกร	๔๙
วัฏจักรราคา	๕๐
ราคาจำหน่ายสุกรในไทย	๕๑
ปัญหาการด้านการตลาดสุกรไทย	๕๒
สถานการณ์การส่งออกสุกรของไทย	๕๕
ปริมาณการส่งออกสุกรของไทย	๕๕
ประเทศคู่ค้าสุกรที่สำคัญของไทย	๕๗
มาตรการการนำเข้าของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย	๕๘
สถานการณ์การนำเข้าสุกรของไทย	๕๙
ปริมาณการนำเข้าสุกรของไทย	๕๙
มาตรการการนำเข้าสุกรของไทยสำหรับประเทศคู่ค้า	๖๐
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตและการส่งออกสุกรไทย	๖๓
แนวทางแก้ไขการตลาดของเกษตรกรรายย่อย	๖๖
แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการตลาดของกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้า	๖๗
แนวทางการแก้ไขปัญหาดุสสุกรมสุกรของไทย	๖๘
นิติการผลิต	๖๘
นิติการตลาด	๖๙
มิตินโยบาย	๗๐
มิตินสิ่งแวดล้อม	๗๐
การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสุกรไทย	๗๑

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์ห่วงโซ่ประกอบของคลัสเตอร์สุกรจังหวัดนครปฐม – ราชบุรี	๗๖
ผลวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภาวะคุกคาม	๘๐
บทที่ ๔ กฎ ระเบียบ และมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทานธุรกิจสุกรไทย	๘๕
มาตรฐานการผลิตสุกร	๘๕
มาตรฐานการผลิตสุกรในประเทศ	๘๕
มาตรฐานการผลิตสุกรระดับสากล (Global GAP)	๙๐
มาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์	๙๓
มาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละสุกร	๙๖
บทที่ ๕ สถานการณ์การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทาน	
ในระบบธุรกิจสุกรของไทย	๑๐๑
สถานการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจการผลิตของผู้ประกอบการ	๑๐๑
การปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม	๑๐๔
ข้อกำหนดในมาตรฐานองค์ประกอบของฟาร์ม	๑๐๕
ข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการฟาร์ม	๑๐๖
ข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	๑๐๘
สถานการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจอาหารสัตว์ของผู้ประกอบการ	๑๑๓
การปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์	๑๑๔
ข้อกำหนดในมาตรฐานคุณภาพอาหารสัตว์	๑๑๔
ข้อกำหนดในมาตรฐานภาชนะบรรจุอาหารสัตว์	๑๑๗
สถานการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจโรงฆ่าและชำแหละ	๑๑๙
การปฏิบัติตามมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ	๑๒๑
ข้อกำหนดในมาตรฐานสถานที่ตั้ง	๑๒๒
ข้อกำหนดในมาตรฐานอาคาร	๑๒๒
ข้อกำหนดในมาตรฐานการแบ่งพื้นที่	๑๒๓
ข้อกำหนดในมาตรฐานเครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะที่สัมผัสกับเนื้อ	๑๒๔
ข้อกำหนดในมาตรฐานแสงสว่าง	๑๒๕
ข้อกำหนดในมาตรฐานระบบระบายอากาศ	๑๒๕
ข้อกำหนดในมาตรฐานการกำจัดขยะมูลฝอย และการป้องกันเหตุรำคาญ	๑๒๖
ข้อกำหนดในมาตรฐานการกำจัดแอมโมเนียและสัตว์พาหะนำโรค	๑๒๖
ข้อกำหนดในมาตรฐานระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสีย	๑๒๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๖ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๑๓๑
บทสรุป	๑๓๑
สถานะการณ์อุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรในประเทศไทย	๑๓๑
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตสุกรและการส่งออกสุกรไทย	๑๓๑
การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยขั้นต่ำ	๑๓๒
มิติมาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม	๑๓๒
มิติมาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์	๑๓๔
มิติมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ	๑๓๔
ข้อเสนอแนะ	๑๓๕
ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนการสร้างมาตรฐาน	
ความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่ ในระบบธุรกิจการผลิตสุกร	
ทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติงาน	๑๓๕
มิติผู้ประกอบการผลิต	๑๓๕
มิติผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์	๑๔๒
มิติโรงฆ่าและชำแหละ	๑๔๔
มิติสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์	๑๔๗
มิติเจ้าหน้าที่ภาครัฐ	๑๔๘
เอกสารอ้างอิง	๑๔๙
ภาคผนวก ก	๑๕๔
ภาคผนวก ข	๑๖๒

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ ปริมาณการผลิตเนื้อสุกรของประเทศไทยที่สำคัญ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕	๑๕
๓.๒ ปริมาณการบริโภคเนื้อสุกรของประเทศไทยที่สำคัญ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕	๑๗
๓.๓ อัตราการบริโภคเนื้อสุกรเฉลี่ยต่อคนของประเทศไทยที่สำคัญ	๑๘
๓.๔ ปริมาณการส่งออกเนื้อสุกรของประเทศไทยที่สำคัญ ปีพ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕	๒๑
๓.๕ ปริมาณการนำเข้าเนื้อสุกรของประเทศไทยที่สำคัญ ปีพ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕	๒๔
๓.๖ ปริมาณการผลิต การส่งออก และการบริโภคสุกรของไทยปี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕	๒๕
๓.๗ ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรแบ่งตามรายภาค ปี พ.ศ. ๒๕๕๕	๒๗
๓.๘ ราคาที่เกษตรกรขายได้ ราคาส่งออก และราคานำเข้า ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕	๕๒
๓.๙ การส่งออกเนื้อสุกรชำแหละ เนื้อสุกรแปรรูป และสุกรมี่ชีวิต ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕	๕๖
๓.๑๐ การส่งออกสุกรมี่ชีวิตของไทย	๕๖
๓.๑๑ การส่งออกเนื้อสุกรแปรรูปของไทย	๕๗
๓.๑๒ การนำเข้าสุกร ผลิตภัณฑ์เนื้อสุกร และส่วนอื่นๆ ที่บริโภคได้ของสุกร (หนัง ตับ และเครื่องในอื่นๆ) ปี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๕	๖๐
๓.๑๓ มาตรการทางภาษีกับประเทศคู่ค้าต่างๆ ของไทย	๖๑
๓.๑๔ อัตราภาษีสุกรภายใต้ ASEAN	๖๒
๔.๑ ข้อกำหนดจำนวนบุคลากรที่ทำงานในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ (เฉพาะที่มีการกำหนดไว้)	๘๘
๔.๒ มาตรฐานน้ำทิ้งจากฟาร์มสุกร	๘๙
๕.๑ สถานการณ์การผลิตสุกรในแหล่งผลิตที่สำคัญของไทย	๑๐๔
๕.๒ ข้อกำหนดในมาตรฐานการผลิตที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติของผู้ประกอบการ ในโซ่อุปทานสุกรไทย	๑๐๙
๕.๓ สถานการณ์ธุรกิจอาหารสัตว์สำหรับเลี้ยงสุกรในแหล่งผลิตที่สำคัญของไทย	๑๑๔
๕.๔ ข้อกำหนดในมาตรฐานอาหารสัตว์ที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ ของผู้ประกอบการในโซ่อุปทานสุกรไทย	๑๑๘
๕.๕ สถานการณ์ธุรกิจโรงฆ่าและชำแหละ	๑๒๑
๕.๖ ข้อกำหนดในมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ	๑๒๘

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑.๑	กรอบการศึกษา
๓.๑	โครงสร้างของรูปแบบการผลิตสุกรไทย
๓.๒	โซ่อุปทานสุกรในประเทศไทย
๓.๓	วัฏจักรการเลี้ยงสุกรของเกษตรกรรายย่อย
๓.๔	โครงสร้างการตลาดสุกรและผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรของไทย
๓.๕	ตัวอย่างคลัสเตอร์คุณภาพนครจังหวัดปทุม – ราชบุรี
๓.๖	โซ่อุปทานของเครือข่ายคลัสเตอร์สุกรจังหวัดปทุม – ราชบุรี
๓.๗	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ๔ ด้านของเครือข่ายคลัสเตอร์สุกร จังหวัดนครปฐม – ราชบุรี

บทที่ ๑

บทนำ

ที่มาของปัญหา

สำหรับสภาพการผลิตสุกรในประเทศไทยนั้น จากข้อมูลศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์ใน ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ พบว่า มีการผลิตสุกร จำนวน ๙.๗ ล้านตัว ซึ่งกระจายอยู่ทั่วทุกภาค โดยเฉพาะภาค กลาง (รวมตะวันตก) จัดได้ว่าเป็นแหล่งผลิตสุกรที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ รองลงมา คือ ภาค ตะวันออก ตะวันออกเฉียงเหนือเหนือ และใต้ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการผลิตสุกรเป็นรายจังหวัด พบว่า แหล่งผลิตสุกรที่สำคัญในพื้นที่ภาคกลาง (รวมตะวันตก) คือ จังหวัดราชบุรี นครปฐม ลพบุรี และสุพรรณบุรี ภาคตะวันออก คือ จังหวัด ฉะเชิงเทรา และชลบุรี ภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัด นครราชสีมา ส่วนภาคใต้ คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช และพัทลุง ตามลำดับ โดยที่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ พบว่า จังหวัดในภาคกลางที่มีการเลี้ยงสุกรมากที่สุด คือ จังหวัดราชบุรี มีสุกรจำนวน ๑.๕ ล้านตัว สำหรับภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน ๓.๖ แสนตัว ขณะที่นครราชสีมาเป็นจังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีการเลี้ยงสุกรมากที่สุดจำนวน ๓.๙ แสนตัว ส่วนภาคใต้ คือ จังหวัดพัทลุง มี จำนวน ๓.๕ แสนตัว (ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์, ๒๕๕๕)

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์วุฒิสภา (๒๕๔๖) ระบุว่า สถานการณ์การผลิตสุกรในประเทศไทยนั้น แม้ว่าเกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรในรูปแบบการค้า จะมีศักยภาพในการส่งออกก็ตาม แต่ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบมีหลายประการ ประกอบด้วย ปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับตลาดรองรับคุณภาพของสุกร การบริหารจัดการฟาร์ม การระบาดของโรค การจัดหา วัตถุดิบอาหารสัตว์ ต้นทุนการเลี้ยง เงินทุนหมุนเวียน และราคาจำหน่ายได้ โดยปัญหาจะมีความ ยุ่งยากซับซ้อนกว่าปัญหาของผู้เลี้ยงรายย่อย ซึ่งผลผลิตโดยรวมยังมีคุณภาพต่ำ ไม่ได้มาตรฐานด้าน ความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทำให้การบริโภคเนื้อสุกรต่ำ และต่างประเทศไม่อนุญาตให้นำเข้า โดยมี สาเหตุมาจากปัญหาหลักๆ ๖ ประการ ประกอบด้วย การใช้อยาและสารเคมีไม่ถูกวิธีในขั้นตอนการ เลี้ยง การใช้สารเร่งเนื้อแดงตระกูลเบต้าอะโกนิสต์ (β - Agonist) ซึ่งยังไม่มีมาตรการรับรองความปลอดภัย ต่อผู้บริโภค โรงฆ่าและชำแหละไม่ได้มาตรฐานนั้น พบว่า เนื่องจากโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐานนั้น พบว่า อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบกระบวนการชำชำแหละมีราคาแพง ทำให้มีการแอบลักลอบฆ่าสุกรที่ไม่ถูกวิธี การไม่ให้ความสำคัญกับความสะอาดและสุขอนามัยของผู้บริโภค เนื้อสุกรเน่าเสียง่าย อายุการเก็บ รักษาผลิตภัณฑ์สั้น ขั้นตอนการขนส่งไม่ถูกวิธี โดยใช้รถบรรทุกซึ่งไม่มีตู้เก็บที่มิดชิด ซึ่งไม่สามารถ ควบคุมอุณหภูมิได้ รวมถึงขั้นตอนชำแหละในตลาดสด ที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนเชื้อโรคที่ติดต่อกับสัตว์ เช่น หมู หนู สุนัข หรือแมลงสาบ เป็นต้น และปัญหาโรคระบาด ซึ่งโรคระบาดที่เกิดขึ้นในบางครั้ง เป็นปัญหาที่สำคัญที่เป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพการเลี้ยงสุกรในปัจจุบัน ทั้งผู้เลี้ยงรายย่อยและ ระดับการค้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อการส่งสุกรไปจำหน่ายยังต่างประเทศอีกด้วย

นอกจากนี้ จากข้อมูลของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) (๒๕๕๕) ระบุว่า ในภาวะที่เศรษฐกิจของโลกได้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว การเชื่อมโยงของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีต่างๆ ได้ก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัว และปรับท่าทีต่างๆ ให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในด้านการค้า ซึ่งประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการเป็นประเทศที่ส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศรายใหญ่ของโลก

ส่วนการส่งออกอาหารนั้น ไม่เพียงแต่จะพิจารณาถึงความสำคัญทางเศรษฐกิจด้านเดียวเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงความพึงพอใจของประเทศคู่ค้าในด้านความปลอดภัย และคุณภาพมาตรฐานอาหารด้วย ซึ่งการยกระดับมาตรฐานการผลิต เพื่อพัฒนาสถานที่ผลิตให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า ซึ่งสำนักคณะกรรมการอาหารและยาได้ดำเนินการมาตลอดจนถึงปัจจุบัน คือ การนำหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice: GMP) และการวิเคราะห์อันตรายจุดควบคุมวิกฤต (Hazard Analysis Critical Control Points: HACCP) ให้กับผู้ประกอบการใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา และยกระดับมาตรฐานการผลิตของตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการป้องกัน กำจัด และลดอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดการปนเปื้อนด้วยกายภาพ ทางด้านจุลินทรีย์และทางด้านเคมีในผลิตภัณฑ์อาหาร เพื่อให้อาหารนั้นปลอดภัยในการบริโภค

เมื่อพิจารณาถึงจากยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ภายใต้คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ (๒๕๕๔) ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ พบว่า ยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลคุณภาพและความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่ เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค และสนับสนุนการค้าทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งประเด็นหนึ่งของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าว คือ การสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยอาหารให้เป็นมาตรฐานเดียว ตลอดห่วงโซ่อาหาร และส่งเสริมมาตรฐานสู่การปฏิบัติใช้ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาการผลิตสินค้า อาหารให้มีคุณภาพและความประหยัด และยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคการผลิตทั้งในระดับชุมชน (community based) และระดับอุตสาหกรรม (industrial based) เพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า ทั้งในภูมิภาคเอเซียและตลาดการค้าโลก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๕) ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย มาตรการ และวิธีการเชิงพัฒนาในการสร้างมาตรฐานและการปฏิบัติตามมาตรฐาน รวมถึงการกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดห่วงโซ่ ที่นำไปสู่การปฏิบัติสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติงานความปลอดภัยอาหารการผลิตสุกรทุกระดับของประเทศ การศึกษาถึงมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่ในการผลิตสุกร จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและน่าสนใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ถึง

๑. กฎ ระเบียบ และมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่ ในระบบการผลิตสุกรทุกระดับของประเทศไทย

๒. การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดห่วงโซ่ในระบบธุรกิจการผลิตสุกรในประเทศไทย

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดห่วงโซ่ในระบบธุรกิจการผลิตสุกร ทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติงาน จากภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

๑. ได้แนวทางในการกำหนดนโยบาย มาตรการ และวิธีการเชิงพัฒนาในการสร้างมาตรฐาน และการปฏิบัติตามมาตรฐาน รวมถึงการกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการสร้างมาตรฐาน ตลอดห่วงโซ่ที่นำไปสู่การปฏิบัติในระบบธุรกิจการผลิตสุกรทุกระดับ

๒. ได้แนวทางที่เป็นข้อมูลในการวางแผนการขับเคลื่อนสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับมหภาค และระดับจุลภาค

๓. ได้ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาและประยุกต์งานวิจัยที่ครบวงจรของสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตอบสนองกับความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่ในการผลิตสุกรของประเทศไทย

๔. สามารถนำผลการวิจัยเผยแพร่ สู่เวทีสาธารณะในลักษณะของโฆษณา การตีพิมพ์ในบทความทางวิชาการ และเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ แก่ผู้ที่สนใจในด้านการพัฒนาด้านความปลอดภัยอาหาร ตลอดห่วงโซ่ในระบบการผลิตสุกรทุกระดับ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

๑. สถานการณ์อุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรของไทย

๒. สถานการณ์เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ และมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดห่วงโซ่ อุตสาหกรรมสุกรของไทย

๓. สถานการณ์การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดโซ่อุปทานในระบบธุรกิจสุกรของไทย

๔. ปัจจัยและแนวทางในการพัฒนาการผลิตสุกรให้มีคุณภาพและความปลอดภัย รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคการผลิตทั้งในระดับชุมชน และ ระดับอุตสาหกรรม เพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า ทั้งในภูมิภาคอาเซียน และตลาดการค้าโลก

๕. มาตรการ วิธีการ และนโยบายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับมหภาค และระดับจุลภาค

ขอบเขตการวิจัยด้านประชากร

๑. การศึกษาสถานการณ์ทั่วไปด้านธุรกิจของผู้ประกอบการ และการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดโซ่อุปทานของผู้ประกอบการ ในแหล่งผลิตที่สำคัญ ทั่วประเทศ ภูมิภาคของประเทศ

ประชากร คือ ผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่ในระบบธุรกิจการผลิตสุกรของประเทศ แบ่งเป็นผู้ประกอบการผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ และผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ รวม ๕ ภาค คือ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ ตะวันออก และกลาง (รวมตะวันตก)

ทั้งนี้ พื้นที่ที่เป็นตัวแทนแหล่งผลิตหลักของภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ ตาก และพิษณุโลก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดนครราชสีมา และบุรีรัมย์ ภาคใต้ คือ จังหวัดพัทลุง และนครศรีธรรมราช ภาคตะวันออก คือ จังหวัดชลบุรี และฉะเชิงเทรา และภาคกลาง (รวมตะวันตก) คือ จังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี และราชบุรี

๒. การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่ในระบบธุรกิจการผลิตสุกร ทั้งเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติงานจากภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น

๒.๑ ผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่ในระบบธุรกิจการผลิตสุกรของประเทศ แบ่งเป็นผู้ประกอบการผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ และผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ รวม ๕ ภาค คือ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ ตะวันออก และกลาง (รวมตะวันตก)

๒.๒ เจ้าหน้าที่การตลาดของสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ที่สำคัญของประเทศ รวม ๕ บริษัท ประกอบด้วย บริษัท สยามแม็คโคร จำกัด (มหาชน) บริษัท เซ็นทรัล ฟู้ด รีเทล จำกัด บริษัท เอก-ชัย

ดิสทริบิวชั่น ซิสเทม จำกัด บริษัท บีคซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) และบริษัท ไทย แอ็กโกร เอ็กซ์เวนจ์ จำกัด

๒.๓ นักวิจัย นักวิชาการ และนักบริหารภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทาน ในระบบธุรกิจสุกรของไทย ประกอบด้วย กรมปศุสัตว์ กรมควบคุมมลพิษ และกรมอนามัย

ขอบเขตการวิจัยด้านเวลา

๑. การเก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปด้านธุรกิจของผู้ประกอบการ และการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดโซ่อุปทานของผู้ประกอบการ ในแหล่งผลิตที่สำคัญทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ รวม ๕ ภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ ตะวันออก และกลาง (รวมตะวันตก) ในปีการผลิต ๒๕๕๕

๒. การเก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ และมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดห่วงโซ่ในระบบการผลิตสุกรของประเทศไทย และแนวทางในการพัฒนาการผลิตสุกรให้มีคุณภาพและความปลอดภัย รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคการผลิตทั้งในระดับชุมชน และ ระดับอุตสาหกรรม เพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า ทั้งในภูมิภาคอาเซียน และตลาดการค้าโลก ทำการศึกษาครอบคลุมทั้งเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ เปรียบเทียบปัจจุบันกับแนวโน้มในอนาคต

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนการศึกษาด้านการลงทุนฟาร์มสุกรตามมาตรฐานทั้งที่มี และไม่มีระบบมาตรฐานในจังหวัดราชบุรีและนครปฐมของสนท แก้วห้วงสกุล (๒๕๔๗) พบว่า ฟาร์มที่มีระบบมาตรฐานให้ผลตอบแทนที่น้อยกว่าฟาร์มที่ไม่มีระบบมาตรฐานเนื่องจากมีต้นทุนการก่อสร้างปรับปรุงฟาร์มที่สูงกว่า โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย เตาเผาทำลายซากสุกร บ่อและโรงพ่นยาฆ่าเชื้อ และการมีสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์ม

สำหรับแนวทางการพัฒนา คือ ควรปรับปรุงฟาร์มให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์ม ถึงแม้ว่าได้รับผลตอบแทนการลงทุนที่น้อยกว่าฟาร์มที่ไม่มีระบบมาตรฐาน แต่การเข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มจะเกิดการปรับปรุงคุณภาพการผลิต ทำให้สุกรเป็นที่ยอมรับทั้งตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เลี้ยงสุกรขุนได้รับความรู้ และร่วมมือในการพัฒนาการเลี้ยงสุกรขุนเป็นระบบมาตรฐาน และควรสนับสนุนเงินลงทุนแก่ผู้เลี้ยงสุกรที่ต้องการเข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มโดยการให้เงินกู้ยืมอัตราดอกเบี้ยต่ำ

เรือนขวัญ จันทรเทียนบุญ (๒๕๕๐) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้มาตรฐานฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรรายย่อยในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๒๒ ราย พบว่า โดยภาพรวม

เกษตรกรมีการเลี้ยงสุกรที่ในเกณฑ์มาตรฐานฟาร์มในระดับน้อย และประเด็นที่มีการปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มน้อยที่สุด คือ ระบบการบันทึกข้อมูล ส่วนแนวทางการพัฒนาการผลิตตามมาตรฐานฟาร์มที่ต้องการมากที่สุด คือ ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสนับสนุนความรู้และคำแนะนำ เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์ม

อมรเทพ งามสมบัติ (๒๕๕๑) ได้ศึกษาการจัดการฟาร์มตามมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสุกร ของเกษตรกรในโครงการจ้างเลี้ยงสุกร ในเขตจังหวัดลพบุรี และนครสวรรค์ จำนวนทั้งหมด ๑๐๐ ราย พบว่า เกษตรกรในโครงการจ้างเลี้ยงสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มได้ ยกเว้นในส่วนของการจัดการระบบการกำจัดบำบัดของเสีย ทั้งนี้ พบว่า เงินทุนเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการปฏิบัติได้ตามมาตรฐาน โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการจัดอบรมและให้ความรู้ในเรื่องของมาตรฐานการเลี้ยงสุกร แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ

นวลจันทร์ พารักษา และคณะ (๒๕๕๒) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการเลี้ยงสุกรของประเทศไทยภายใต้ระบบตลาดข้อตกลง ผลการศึกษาในส่วนของมาตรฐานฟาร์ม พบว่า หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อย มีการจัดการฟาร์มตามระบบมาตรฐาน โดยมีมาตรการควบคุม และป้องกันการระบาดของโรค การค้นคว้าวิจัยด้านวัตถุดิบทดแทน การจัดตั้งศูนย์กลางให้คำปรึกษา และบริการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ที่เพียงพอและทันการณ์ รวมถึงการสร้างจิตสำนึกในการให้ความร่วมมือผลิตสุกรให้ได้คุณภาพเพื่อสู้กับคู่แข่ง

นอกจากนี้ ศิราณี ศรีวิเชียร (๒๕๕๓) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม เพื่อการเป็นฟาร์มสุกรมาตรฐาน โดยเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ตำบลสามควายเผือก อำเภอมะเข่ จังหวัดนครปฐม จำนวน ๘๗ ราย ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมแล้ว ประเด็นต่างๆ ตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรนั้น เกษตรกรมีความพร้อมเรื่องทำเลที่ตั้ง และการบันทึกข้อมูลอยู่ในระดับน้อย

ส่วนความพร้อมในเรื่องลักษณะฟาร์ม ลักษณะโรงเรือนระบบเปิด การจัดการด้านบุคลากร การบำบัดโรค และการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และความพร้อมในเรื่องการจัดการโรงเรือน การจัดการด้านอาหารสัตว์และน้ำ และการจัดการป้องกันและความคุมโรคอยู่ในระดับมาก

ปัญหาที่ต้องการได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนมี ๔ ประเด็น คือ การขาดเงินทุนในการปรับปรุงเป็นฟาร์มสุกรมาตรฐาน ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการให้คำปรึกษาด้านการจัดการฟาร์มมาตรฐาน ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องมาตรฐานฟาร์มอย่างสม่ำเสมอ และการปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มมีขั้นตอนซับซ้อนยุ่งยาก

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

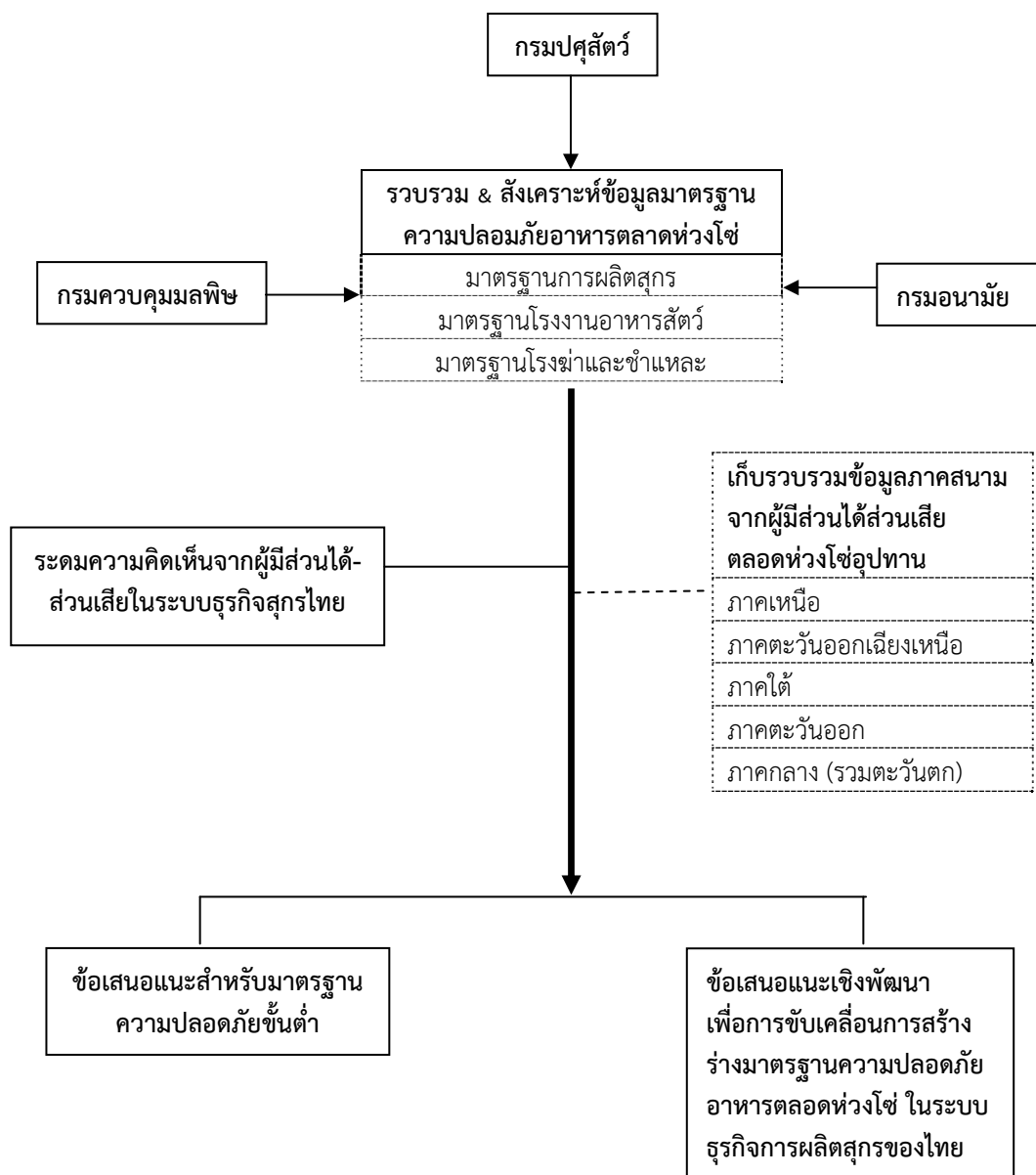
ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่อุปทานสุกร หมายถึง “ผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสุกรของไทย ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ และผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ เจ้าหน้าที่การตลาดของสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ที่สำคัญของประเทศ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติงาน ด้านมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร”

มาตรฐานความปลอดภัยอาหารในห่วงโซ่อุปทานสุกร หมายถึง “แนวทางปฏิบัติในธุรกิจการผลิตสุกร ที่สร้างความมั่นใจในด้านคุณภาพ และความปลอดภัยของอาหารให้แก่ผู้บริโภค การลดผลกระทบที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมในการทำฟาร์ม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความรับผิดชอบต่อสุขอนามัย และความปลอดภัยของผู้เลี้ยง รวมทั้งสวัสดิภาพของปศุสัตว์ แบ่งเป็น ๓ มาตรฐานหลัก ประกอบด้วย มาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม มาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์ และมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ”

มาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หมายถึง “แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของอาหารในห่วงโซ่อุปทานสุกรสำหรับผู้ประกอบการผลิต ที่ได้รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลจากกรมปศุสัตว์ กรมควบคุมมลพิษ และกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น ๖ ประเด็นหลัก ๔๓ ประเด็นย่อย ทั้งนี้ ๖ ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ข้อกำหนดเรื่ององค์ประกอบของฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ การจัดการระบบน้ำ และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม”

มาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์ หมายถึง “แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของอาหารในห่วงโซ่อุปทานสุกรสำหรับผู้ประกอบการผลิตอาหารสัตว์ ที่ได้รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลจากพระราชบัญญัติ และจากประกาศกระทรวงฯ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ แบ่งเป็น ๒ ประเด็นหลัก ๑๑ ประเด็นย่อย ซึ่ง ๒ ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ข้อกำหนดในเรื่องคุณภาพอาหารสัตว์ และข้อกำหนดในเรื่องภาชนะบรรจุอาหารสัตว์”

มาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ หมายถึง “แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของอาหารในห่วงโซ่อุปทานสุกรสำหรับผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ ที่ได้รวบรวมจากมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ ตามระบบการผลิตที่ดี (GMP) และระบบวิเคราะห์จุดอันตรายและควบคุมจุดวิกฤต (HACCP) แบ่งเป็น ๙ ประเด็นหลัก ๒๔ ประเด็นย่อย ซึ่ง ๙ ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ข้อกำหนดเรื่องสถานที่ตั้ง อาคาร การแบ่งพื้นที่ เครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะที่สัมผัสเนื้อ แสงสว่าง ระบบระบายอากาศ การกำจัดขยะมูลฝอยและการป้องกันเหตุรำคาญ การกำจัดแมลงและสัตว์พาหะ และระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสีย”

ภาพที่ ๑.๑ กรอบการศึกษา
ที่มา: คณะวิจัย (๒๕๕๖)

บทที่ ๒ ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากรที่เป็นผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่ ในระบบธุรกิจการผลิตสุกรของประเทศ แบ่งเป็น ผู้ประกอบการผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ และผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ รวม ๕ ภาค คือ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ ตะวันออก และกลาง (รวมตะวันตก) ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling technique) รวม ๗๒ ราย

๒. ประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ด้านการตลาดของสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ที่สำคัญของประเทศ ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้เข้าร่วมเวทีระดมความเห็นในการจัดสัมมนาทางวิชาการ ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข หัวข้อ “สถานการณ์และแนวทางการขับเคลื่อนมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทานสุกร” ณ ห้องวินัส ชั้น ๓ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น ในวันอังคารที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ รวม ๗ ราย

๓. ประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทาน ในระบบธุรกิจสุกรของไทย ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากกรมปศุสัตว์ กรมควบคุมมลพิษ และกรมอนามัย ซึ่งได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้เข้าร่วมเวทีระดมความเห็นในการจัดสัมมนาทางวิชาการ ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข หัวข้อ “สถานการณ์และแนวทางการขับเคลื่อนมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทานสุกร” ณ ห้องวินัส ชั้น ๓ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น ในวันอังคารที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ และสัมภาษณ์เพิ่มเติมในเขตพื้นที่ภาคกลาง (รวมตะวันตก) รวม ๑๐ ราย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)

ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview schedule) และจากแบบระดมความเห็น (focus group interview schedule) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) และบุคคลสำคัญ (key persons) ในระบบธุรกิจการผลิตสุกรในโซ่อุปทานของประเทศรวม ๘๙ ราย ประกอบด้วย

๑.๑ ผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่ในระบบธุรกิจการผลิตสุกรของประเทศ แบ่งเป็นผู้ประกอบการผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ และผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ รวม ๕ ภาค คือ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ ตะวันออก และกลาง (รวมตะวันตก) รวม ๗๒ ราย

๑.๒ เจ้าหน้าที่ด้านการตลาดของสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ที่สำคัญของประเทศ รวม ๗ ราย

๑.๓ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทาน ในระบบธุรกิจสุกรของไทย ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากกรมปศุสัตว์ กรมควบคุมมลพิษ และกรมอนามัย รวม ๑๐ ราย

๒. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data)

ข้อมูลทุติยภูมิประกอบด้วย สถานการณ์เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรในประเทศไทย มาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทาน ประกอบด้วย มาตรฐานการผลิตสุกร มาตรฐานโรงงานอาหารสัตว์ และมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้รวบรวมจาก กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ รวมถึงจากแหล่งเอกสารทางวิชาการอื่นๆ ที่เป็นหนังสือ รายงานวิจัย บทความวิชาการ และวารสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง คุณภาพมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าสุกรตลอดโซ่อุปทาน มีทั้งหมด ๖ ชุด ดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ ๑ : เกษตรกรผู้ผลิต/ผู้ประกอบการผลิต
๒. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ ๒ : โรงงานอาหารสัตว์
๓. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ ๓ : โรงฆ่าสัตว์
๔. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ ๔ : สถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์
๕. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ ๕ : เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
๖. แบบระดมความเห็นชุดที่ ๖ : ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบธุรกิจสุกรของไทย

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้น ภายใต้การหารือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานธุรกิจสุกร เพื่อให้ประเด็นคำถามที่สร้างขึ้น มีเนื้อหาสาระที่มีความเที่ยงตรงด้านโครงสร้าง (construct validity) และความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (content validity) จากนั้นได้นำไปทดสอบ (try out) กับผู้ที่อยู่ในโซ่อุปทานธุรกิจสุกรในภาคตะวันตก ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. สังเคราะห์ข้อมูลเชิงระบบ เพื่อกำหนดองค์ความรู้ในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติงานในการขับเคลื่อน การพัฒนาการผลิตสินค้าอาหารให้มีคุณภาพและความปลอดภัยตลอดห่วงโซ่

๒. ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ และค่าร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ ๓ อุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรในประเทศไทย

สถานการณ์การผลิตสุกรของโลก

อุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีมูลค่ามหาศาลต่อธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมสุกรตลอดโซ่อุปทาน เช่น ธุรกิจอาหารสัตว์ บริษัทครบวงจร บริษัทหรือผู้ประกอบการอิสระ ผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรทั้งรายใหญ่ กลาง และเล็ก รวมทั้งสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร โรงฆ่าและชำแหละ และร้านค้าปลีก เป็นต้น ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นในการส่วนของการส่งออกและการจ้างงาน ที่เป็นการสร้างรายได้ให้กับประเทศ สำหรับการจำหน่ายสุกรนั้น มีความยืดหยุ่นสูง ซึ่งสามารถจำหน่ายได้ทุกขนาด และทุกอายุ และได้รับความนิยมในการบริโภคกันมากทั่วโลก ในขณะที่ผลผลิตของสุกรในประเทศไทยส่วนใหญ่จะใช้บริโภคภายในประเทศ

จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เกี่ยวกับปริมาณการผลิตเนื้อสุกรของประเทศไทยที่สำคัญในโลก ดังแสดงในตารางที่ ๓.๑ ระบุว่า การผลิตเนื้อสุกรของโลกปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มีปริมาณรวม ๑๐๔.๓๖ ล้านตัน โดยประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และบราซิล เป็นผู้ผลิตเนื้อสุกรรายใหญ่ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งมีปริมาณ ๑๐๑.๙๘ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๒.๓๓ โดยประเทศจีนเป็นผู้นำในการผลิต ซึ่งจีนเพิ่งจะพ้นตัวจากปัญหาโรคระบาด

ขณะที่ประเทศผู้ผลิตที่สำคัญอื่นๆ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และบราซิล ผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๓๖ และ ๑.๐๒ ตามลำดับ ส่วนสหภาพยุโรปและแคนาดา ผลิตลดลง ร้อยละ ๐.๘๒ และ ๐.๓๙ ตามลำดับ เนื่องจากประเทศจีนที่เป็นผู้ผลิตรายใหญ่ ซึ่งประสบปัญหาทางด้านต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะต้นทุนอาหารสัตว์ที่สูงขึ้น จึงมีผลกระทบต่อปริมาณการผลิต

อนึ่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คาดว่าการผลิตเนื้อสุกร จะมีปริมาณรวม ๑๐๔.๗๑ ล้านตัน โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เพียงร้อยละ ๐.๓๓ ซึ่งคาดว่าประเทศผู้ผลิตที่สำคัญหลายประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และแคนาดา จะผลิตลดลงร้อยละ ๐.๕๕ ๑.๒๘ และ ๐.๘๔ ตามลำดับ เนื่องจากจีนผู้ผลิตรายใหญ่ประสบปัญหากับต้นทุนอาหารสัตว์ที่สูงขึ้น ซึ่งกระทบต่อปริมาณการผลิต และทำให้กำไรของผู้ผลิตลดลง แต่มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของรัฐบาลในบางประเทศ ทำให้ผลผลิตโดยรวมเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยคาดว่าประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน บราซิล และรัสเซีย จะผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๑๗ ๒.๑๕ และ ๑.๔๗ ตามลำดับ

นอกจากนี้ กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์ สำนักส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ (๒๕๕๖) ได้ศึกษาถึงแนวโน้มการผลิตเนื้อสุกร และสถานการณ์การผลิตเนื้อสุกรของประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญๆ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

จีนมีปริมาณการผลิตเป็นร้อยละ ๕๐ ของปริมาณการผลิตเนื้อสุกรของโลก ซึ่งคาดว่าจะเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๕๒.๐๐ ล้านตัน การขยายตัวลดลงตามความต้องการของผู้บริโภค ที่ได้รับผลจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจ และด้วยต้นทุนอาหารสัตว์ที่สูงขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการได้รับผลตอบแทนลดลง

อนึ่ง ราคาสุกรขุนที่ตกต่ำตลอดปี พ.ศ.๒๕๕๕ จัดเป็นปัจจัยที่ทำให้ฟาร์มขนาดเล็กต้องเลิกกิจการ ซึ่งคาดว่าจะทำให้สุกรพันธุ์มีจำนวนลดลงในปี พ.ศ.๒๕๕๖ ส่งผลให้สุกรขุนที่เข้าโรงฆ่าเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขนาด และความทันสมัยของฟาร์ม และเพื่อทดแทนการเลี้ยงหลังบ้านนั้น รัฐบาลได้สนับสนุนอุตสาหกรรมสุกรอย่างต่อเนื่องทั้งในรูปของการสนับสนุนการผลิตสุกรพันธุ์ ส่งเสริมการนำเข้าสุกรสายพันธุ์ดี และบางครั้งมีการอุดหนุนด้านราคาด้วย

๒. ประเทศบราซิล

บราซิลคาดว่าจะมีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ หรือเท่ากับ ๓.๓๐ ล้านตัน ตามความต้องการของตลาดส่งออก และผู้ผลิตมองว่าสามารถกลับคืนสู่ตลาดส่งออกได้อีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ผู้ผลิตสุกรขุนรายใหญ่มีความกังวลเกี่ยวกับค่าอาหารสัตว์ที่สูงขึ้น ซึ่งทำให้ได้รับผลตอบแทนลดลง ทั้งนี้ รัฐบาลได้เข้าแทรกแซงการประมูลข้าวโพด เพื่อปกป้องอุตสาหกรรม โดยการขยายเวลาการกำหนดเส้นตายการชำระเงิน และการยกเลิกภาษีชั่วคราว

๓. ประเทศรัสเซีย

รัสเซียคาดว่าจะมีการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๒.๑๐ ล้านตัน แม้ว่าค่าอาหารสัตว์ที่แพงขึ้น จะเป็นข้อจำกัดในการขยายตัว อย่างไรก็ตาม ฟาร์มขนาดใหญ่จะผลิตเพิ่มขึ้น เพื่อความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังได้รับการสนับสนุนจากโครงการต่างๆ โดยรัฐบาล อนึ่ง ผู้ประกอบการอิสระรายเล็กในหลายพื้นที่ ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรค African swine fever ทำให้ต้องเลิกกิจการ

๔. กลุ่มสหภาพยุโรป

กลุ่มนี้คาดว่าจะเพิ่มการผลิตขึ้นร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๒๒.๖ ล้านตัน ในขณะที่ต้นทุนค่าอาหารสัตว์เพิ่มขึ้น และความเข้มงวดเกี่ยวกับระบบการเลี้ยงสัตว์ ทำให้มีการปรับโครงสร้างการ

ผลิตของอุตสาหกรรมสุกร ซึ่งจะทำให้ฟาร์มที่ไม่มีประสิทธิภาพต้องเลิกกิจการ และคาดว่าผลผลิตสุกรยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่ต้นทุนอาหารสัตว์เพิ่มขึ้น ทำให้สุกรเข้าขามีน้ำหนักน้อยลง

๕. ประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาคาดว่าจะผลิตลดลงร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๑๐.๔ ล้านตัน จากต้นทุนอาหารสัตว์ที่เพิ่มขึ้น ทำให้คาดการณ์ว่า การผลิตลดลง รวมถึงการปรับโครงสร้างการผลิตของแม่พันธุ์ และสุกรที่เข้าขามีน้ำหนักลดลง ซึ่งเป็นความพยายามลดต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการ ที่ทำให้ผู้ประกอบการจะเพิ่มการผลิตสุกร ในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ.๒๕๕๖ ซึ่งคาดว่าในช่วงนั้นอาหารสัตว์มีราคาลดลง

๖. ประเทศแคนาดา

แคนาดาคาดว่าจะผลิตลดลงร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๑.๘ ล้านตัน เนื่องจากต้นทุนอาหารสัตว์สูงขึ้น และความต้องการสุกรขุนในสหรัฐฯ ลดลง เนื่องจากการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมสุกรภายในของสหรัฐฯ และเมื่อช่วงต้นปี พ.ศ.๒๕๕๕ ด้วยต้นทุนที่สูงขึ้น และปัญหาทางการเงิน ทำให้ผู้ประกอบการขนาดเล็กบางราย ต้องขยายเวลาการชำระหนี้ออกไปเป็นช่วงปลายปี พ.ศ.๒๕๕๕ ถึงต้นปี พ.ศ. ๒๕๕๖ และสุกรที่เข้าขามีน้ำหนักลดลง ซึ่งเป็นความพยายามลดต้นทุนค่าอาหารของผู้ประกอบการ

๗. ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นคาดว่าจะผลิตลดลงร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๑.๓ ล้านตัน ในขณะที่ผู้ประกอบการประสบภาวะการขาดทุน เนื่องจากทั้งจากต้นทุนอาหารสัตว์ที่สูงขึ้น และเนื้อสุกรมีราคาตกต่ำ โดยสุกรพันธุ์มีจำนวนลดลง และสุกรขุนมีขนาดเล็กลง ในขณะที่ต้นทุนค่าอาหารสัตว์สูงขึ้น ทำให้สุกรที่เข้าขามีน้ำหนักลดลง ซึ่งความต้องการของผู้บริโภคลดลง ตามรายได้ที่ขยายตัวลดลง ส่งผลถึงด้านราคาที่ถูกปรับให้ลดลงด้วย

๘. ประเทศเม็กซิโก

เม็กซิโกคาดว่าจะผลิตลดลงร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๑.๒ ล้านตัน ในขณะที่ต้นทุนอาหารสัตว์สูงขึ้น ซึ่งคาดว่าจะทำให้สุกรที่เข้าขามีน้ำหนักลดลง และถึงแม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล โดยผู้ผลิตสุกรปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ได้สายพันธุ์ที่ดี และเหมาะสมกับระบบการผลิต และเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มจำนวนสุกรพันธุ์

๙. ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี หรือเกาหลีใต้

เกาหลีใต้คาดว่าจะผลิตลดลงร้อยละ ๒ หรือเท่ากับ ๑.๑ ล้านตัน ในขณะที่ผลตอบแทนของผู้ประกอบการ ขึ้นอยู่กับต้นทุนอาหารสัตว์ที่สูงขึ้น และปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ กฎระเบียบในการเลี้ยงสุกร ข้อจำกัดของกฎหมายในแต่ละจังหวัด สำหรับการผลิตปศุสัตว์ พื้นที่กำหนดให้เลี้ยงสัตว์ ความต้องการมูลสัตว์ โรคปากและเท้าเปื่อย และการตรวจสอบย้อนกลับ

ตารางที่ ๓.๑ ปริมาณการผลิตเนื้อสุกรของประเทศที่สำคัญ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕

หน่วย: พันตันน้ำหนักซาก							
ประเทศ	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕ ^{๑/}	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	๒๕๕๖ ^{๒/}
จีน	๔๖,๒๐๕	๔๘,๙๐๕	๕๑,๐๗๐	๔๙,๕๐๐	๕๑,๔๐๐	๓.๘๔	๕๒,๐๐๐
สหภาพยุโรป *	๒๒,๕๙๖	๒๒,๔๓๔	๒๒,๕๗๑	๒๒,๙๓๘	๒๒,๗๕๐	-๐.๘๒	๒๒,๖๒๕
สหรัฐอเมริกา	๑๐,๕๙๙	๑๐,๔๔๒	๑๐,๑๘๖	๑๐,๓๓๑	๑๐,๕๗๕	๒.๓๖	๑๐,๔๔๐
บราซิล	๓,๐๑๕	๓,๑๓๐	๓,๑๙๕	๓,๒๒๗	๓,๒๖๐	๑.๐๒	๓,๓๓๐
รัสเซีย	๑,๗๓๖	๑,๘๔๔	๑,๙๒๐	๒,๐๐๐	๒,๐๔๕	๒.๒๕	๒,๐๗๕
เวียดนาม	๑,๘๕๐	๑,๙๑๐	๑,๙๓๐	๑,๙๖๐	๒,๐๐๐	๒.๐๔	๒,๐๒๕
แคนาดา	๑,๗๘๖	๑,๗๘๘	๑,๗๗๑	๑,๗๙๗	๑,๗๙๐	-๐.๓๙	๑,๗๗๕
ฟิลิปปินส์	๑,๒๔๒	๑,๒๓๔	๑,๒๔๗	๑,๒๕๐	๑,๓๐๐	๔.๐๐	๑,๒๗๕
ประเทศอื่นๆ	๘,๘๖๘	๘,๘๔๖	๙,๐๔๓	๘,๙๘๑	๙,๒๔๓	๒.๙๒	๙,๑๖๕
รวม	๙๗,๘๙๗	๑๐๐,๕๓๓	๑๐๒,๙๓๓	๑๐๑,๙๘๔	๑๐๔,๓๖๓	๒.๒๓	๑๐๔,๗๑๐

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕)

หมายเหตุ: ^{๑/} ข้อมูลเบื้องต้น

^{๒/} ข้อมูลคาดคะเน

* สมาชิกทั้งหมด ๒๗ ประเทศ

สถานการณ์การตลาดสุกรของโลก

จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และแนวโน้ม ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๒ พบว่า ความต้องการบริโภคเนื้อสุกรของโลก มีปริมาณรวม ๑๐๓.๗๙ ล้านตัน โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งมีปริมาณ ๑๐๑.๕๘ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๒.๑๗ โดยประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีการบริโภคสุกรมากที่สุด รองลงมา คือ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา บราซิล และรัสเซีย โดยมีการบริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๘๗ ๑.๔๐ ๑.๖๕ ๐.๔๕ และ ๐.๔๔ ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม สหภาพยุโรปมีการบริโภคลดลงร้อยละ ๑.๒๗ เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาหนี้สาธารณะของกลุ่มประเทศในยุโรป โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คาดว่าความต้องการบริโภคเนื้อสุกรจะมีปริมาณรวม ๑๐๔.๒๕ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เพียงร้อยละ ๐.๔๕ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวในหลายประเทศ โดยเฉพาะในสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา ทำให้ความต้องการบริโภคเนื้อสุกรโดยรวมเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

นอกจากนี้ จากข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในตารางที่ ๓.๓ ยังพบว่า อัตราการบริโภคเนื้อสุกรต่อคนในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ นั้น ฮังการีเป็นประเทศที่มีอัตราการบริโภคสูงสุด โดยมีอัตราการบริโภคคนละ ๖๗.๕ กิโลกรัม รองลงมา ได้แก่ เบลารุส สหภาพยุโรป จีน และไต้หวัน เป็นต้น โดยมีอัตราการบริโภคคนละ ๔๗.๗ ๔๓.๐ ๓๘.๘ และ ๓๖.๓ กิโลกรัม ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่มีอัตราการบริโภคเพิ่มขึ้น ส่วนสหภาพยุโรป และเกาหลีใต้ มีอัตราการบริโภคลดลง ร้อยละ ๐.๔๖ และ ๑๑.๐๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓.๒ ปริมาณการบริโภคเนื้อสุกรของประเทศที่สำคัญ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕

หน่วย: พันตันน้ำหนักซาก							
ประเทศ	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕ ^{๑/}	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	๒๕๕๖ ^{๒/}
จีน	๔๖,๖๙๑	๔๘,๘๒๓	๕๑,๑๕๗	๕๐,๐๐๔	๕๑,๙๔๐	๓.๘๗	๕๒,๖๑๕
สหภาพยุโรป *	๒๑,๐๒๔	๒๑,๐๕๗	๒๐,๘๔๑	๒๐,๗๕๓	๒๐,๔๙๐	-๑.๒๗	๒๐,๒๗๐
สหรัฐอเมริกา	๘,๘๑๓	๙,๐๑๓	๘,๖๕๓	๘,๓๔๐	๘,๔๕๗	๑.๔๐	๘,๓๖๙
รัสเซีย	๒,๘๔๓	๒,๗๑๙	๒,๘๓๕	๒,๙๗๑	๓,๐๒๐	๑.๖๕	๓,๐๗๕
บราซิล	๒,๓๙๐	๒,๔๒๓	๒,๕๗๗	๒,๖๔๔	๒,๖๕๖	๐.๔๕	๒,๖๘๖
ญี่ปุ่น	๒,๔๘๖	๒,๔๖๗	๒,๔๘๘	๒,๕๒๒	๒,๕๓๓	๐.๔๔	๒,๕๓๑
เวียดนาม	๑,๘๒๖	๑,๘๙๑	๑,๙๑๒	๑,๙๔๐	๑,๙๘๐	๒.๐๖	๒,๐๐๕
เม็กซิโก	๑,๖๐๕	๑,๗๗๐	๑,๗๘๔	๑,๗๑๐	๑,๘๐๕	๕.๕๖	๑,๗๙๐
ประเทศอื่นๆ	๑๐,๓๒๑	๑๐,๒๒๗	๑๐,๔๙๖	๑๐,๖๙๘	๑๐,๙๑๐	๑.๙๘	๑๐,๙๑๒
รวม	๙๗,๙๙๙	๑๐๐,๓๙๐	๑๐๒,๗๔๓	๑๐๑,๕๘๒	๑๐๓,๗๙๑	๒.๑๗	๑๐๔,๒๕๓

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕)

หมายเหตุ: ^{๑/} ข้อมูลเบื้องต้น
^{๒/} ข้อมูลคาดคะเน
* สมาชิกทั้งหมด ๒๗ ประเทศ

ตารางที่ ๓.๓ อัตราการบริโภคเนื้อสุกรเฉลี่ยต่อคนของประเทศที่สำคัญ

หน่วย: กิโลกรัม

ประเทศ	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
ฮ่องกง	๖๑.๕	๖๕.๐	๖๘.๙	๖๕.๗	๖๗.๕	๒.๗๔
เบลารุส	๓๙.๑	๔๔.๙	๔๒.๑	๔๗.๕	๔๗.๗	๐.๔๒
สหภาพยุโรป	๔๓.๘	๔๒.๘	๔๒.๘	๔๓.๒	๔๓.๐	-๐.๔๖
จีน	๓๒.๓	๓๕.๑	๓๖.๕	๓๗.๙	๓๘.๘	๒.๓๗
ไต้หวัน	๓๖.๙	๓๕.๗	๓๖.๙	๓๕.๘	๓๖.๓	๑.๔๐
เกาหลีใต้	๓๑.๑	๓๑.๔	๓๐.๕	๓๑.๖	๒๘.๑	-๑๑.๐๘
เวียดนาม	๒๑.๔	๒๑.๕	๒๑.๒	๒๑.๐	๒๑.๐	๐.๐๐
ญี่ปุ่น	๑๙.๔	๑๙.๕	๑๙.๔	๑๙.๖	๑๙.๗	๐.๕๑

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕)

หมายเหตุ: ๑/ ข้อมูลเบื้องต้น

๒/ ข้อมูลคาดคะเน

* สมาชิกทั้งหมด ๒๗ ประเทศ

สถานการณ์การส่งออกเนื้อสุกรของโลก

จากข้อมูลสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และแนวโน้ม ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ดังแสดงในตารางที่ ๓.๔ พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ การส่งออกเนื้อสุกรของโลก มีปริมาณรวม ๗.๒๔ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งมีปริมาณ ๗.๐๐ ล้านตัน ร้อยละ ๕.๒๔ โดยประเทศที่ส่งออกเนื้อสุกรมากที่สุดต่อเนื่องมาโดยตลอดไม่ต่ำกว่า ๑ ล้านตันต่อปี คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา รองลงมา คือ ประเทศสหภาพยุโรป และแคนาดา

ทั้งนี้ ประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ส่งออกได้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป แคนาดา และบราซิล ส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๐๒ ๓.๔๕ ๔.๔๓ และ ๓.๖๐ ตามลำดับ

ส่วนประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นประเทศคู่แข่งในตลาดฮ่องกง ซึ่งเป็นตลาดส่งออกเนื้อสุกรที่สำคัญของไทย มีการส่งออกลดลงร้อยละ ๑๑.๘๙ เนื่องจากความต้องการบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คาดว่าการส่งออกเนื้อสุกรของโลก จะมีปริมาณรวม ๗.๓๔ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เพียงร้อยละ ๑.๓๕ โดยคาดว่าสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกอันดับ ๑ จะส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๘๒ และสหภาพยุโรปจะส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๑๗ เนื่องจากตลาดรัสเซียและจีนมีความต้องการเพิ่มขึ้น

สำหรับประเทศบราซิล ชิลี และเม็กซิโก จะส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๖.๖๑ ๒.๙๔ และ ๒๒.๒๒ ตามลำดับ แต่แคนาดาจะส่งออกลดลง ร้อยละ ๔.๔๐ เนื่องจากผลผลิตลดลง และค่าเงินที่แข็งค่าขึ้น เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง

นอกจากนี้ กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์ สำนักส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ (๒๕๕๖) ได้ศึกษาถึงแนวโน้มสถานการณ์การส่งออกของประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. สหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปคาดว่าจะส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔ หรือเท่ากับ ๒.๔ ล้านตัน ตามความต้องการที่เพิ่มขึ้นในตลาดรัสเซียและจีน ประกอบกับเงินยูโร และ Danish Kroner มีค่าลดลง และการขยายตัวด้านการผลิตของประเทศสมาชิก จะทำให้มีการส่งออกไปจีนเพิ่มขึ้น

อนึ่ง ความต้องการของประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่คาดว่าจะไม่เปลี่ยนแปลง รวมถึงการตัดการอุดหนุนการส่งออกโดยคณะกรรมการยุโรป ซึ่งคาดว่าจะทำให้ความสามารถในการแข่งขันในตลาดลดลง

๒. ประเทศบราซิล

บราซิลคาดว่าจะส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๗ หรือเท่ากับ ๐.๖๔๕ ล้านตัน ตามความต้องการของผู้นำเข้าโดยเฉพาะฮ่องกง แองโกล่า อาร์เจนตินา และสิงคโปร์ ซึ่งคาดว่าจะความสามารถในการแข่งขันในตลาดเหล่านี้จะลดลง บราซิลจึงเน้นส่งออกไปยังตลาดเปิดใหม่อย่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

๓. ประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาคาดว่าจะส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๒.๔ ล้านตัน ตามความต้องการของประเทศเม็กซิกันและรัสเซีย และปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างมากในตลาดเอเชีย ซึ่งถือเป็นตลาดหลักในหลายประเทศ อย่างไรก็ตาม เนื้อสุกรของสหรัฐฯ ต้องแข่งขันกับเนื้อสุกรจากอียู และบราซิล แต่คาดว่าคู่แข่งที่สำคัญ คือ เนื้อสุกรจากแคนาดา

๔. ประเทศแคนาดา

แคนาดาคาดว่าจะส่งออกลดลงร้อยละ ๔ หรือเท่ากับ ๑.๒ ล้านตัน เนื่องจากปริมาณการผลิตลดลง และอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่เอื้ออำนวย ซึ่งคาดว่าจะความสามารถในการแข่งขันของแคนาดาในตลาดญี่ปุ่น รัสเซีย และสหรัฐฯ ลดลง

๕. ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

จีนคาดว่าจะส่งออกลดลงร้อยละ ๗ หรือเท่ากับ ๐.๒๐ ล้านตัน เนื่องจากความต้องการในตลาดอาเซียนลดลง ทั้งนี้ จีนส่งออกเนื้อสุกรสด และเนื้อสุกรแปรรูปไปยังฮ่องกง ส่วนตลาดญี่ปุ่นและตลาดอาเซียนนั้น จีนส่งออกเฉพาะเนื้อสุกรแปรรูป

๖. ประเทศชิลี

ชิลีคาดว่าจะส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓ หรือเท่ากับ ๐.๑๗๕ ล้านตัน ตามความต้องการที่เพิ่มขึ้นในตลาดอเมริกาใต้และรัสเซีย

ตารางที่ ๓.๔ ปริมาณการส่งออกเนื้อสุกรของประเทศที่สำคัญ ปีพ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕

หน่วย: พันตันน้ำหนักซาก							
ประเทศ	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕ ^{๑/}	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	๒๕๕๖ ^{๒/}
สหรัฐอเมริกา	๒,๑๑๐	๑,๘๕๗	๑,๙๑๖	๒,๓๕๔	๒,๔๒๕	๓.๐๒	๒,๔๔๕
สหภาพยุโรป *	๑,๗๒๗	๑,๔๑๖	๑,๗๕๕	๒,๒๐๔	๒,๒๘๐	๓.๔๕	๒,๓๗๕
แคนาดา	๑,๑๒๙	๑,๑๒๓	๑,๑๕๙	๑,๑๙๗	๑,๒๕๐	๔.๔๓	๑,๑๙๕
บราซิล	๖๒๕	๗๐๗	๖๑๙	๕๘๔	๖๐๕	๓.๖๐	๖๔๕
จีน	๒๒๓	๒๓๒	๒๗๘	๒๔๔	๒๑๕	-๑๑.๘๙	๒๐๐
ชิลี	๑๔๒	๑๕๒	๑๓๐	๑๓๙	๑๗๐	๒๒.๓๐	๑๗๕
เม็กซิโก	๙๑	๗๐	๗๘	๘๖	๙๐	๔.๖๕	๑๑๐
เบลารุส	๕๔	๓๑	๖๒	๘๕	๘๗	๒.๓๕	๙๐
ออสเตรเลีย	๔๘	๔๐	๔๑	๔๑	๓๗	-๙.๗๖	๓๕
ประเทศอื่นๆ	๗๑	๕๔	๔๔	๖๒	๗๘	๒๕.๘๑	๖๕
รวม	๖,๒๒๐	๕,๖๘๒	๖,๐๘๒	๖,๙๙๖	๗,๒๓๗	๓.๔๔	๗,๓๓๕

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕)

หมายเหตุ: ^{๑/} ข้อมูลเบื้องต้น
^{๒/} ข้อมูลคาดคะเน
* สมาชิกทั้งหมด ๒๗ ประเทศ

สถานการณ์การนำเข้าเนื้อสุกรของโลก

สำหรับสถานการณ์การนำเข้าเนื้อสุกรของประเทศที่สำคัญของโลกช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕ นั้น จากข้อมูลสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และแนวโน้มปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ดังแสดงในตารางที่ ๓.๕ พบว่า ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ การนำเข้าเนื้อสุกรของประเทศผู้นำเข้าเนื้อสุกรที่สำคัญ มีปริมาณรวม ๖.๗๕ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งมีปริมาณ ๖.๖๑ ล้านตัน คิดเป็น ร้อยละ ๒.๑๕ โดยประเทศญี่ปุ่นนำเข้าเนื้อสุกรมากที่สุด รองลงมา คือ ประเทศรัสเซีย จีน และเม็กซิโก ตามลำดับ เนื่องจากประเทศผู้นำเข้าต่างๆ ส่วนใหญ่นำเข้าเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นที่เผชิญกับภาวะการแข่งขันราคาเนื้อสุกรในประเทศ ประกอบกับรัสเซียมีการลดอัตราภาษีในโควตาจากร้อยละ ๑๕ เป็นร้อยละศูนย์ ตลอดจนเม็กซิโกและเกาหลีใต้มีความต้องการบริโภคเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่เกาหลีใต้ที่นำเข้าลดลงถึงร้อยละ ๒๑.๘๘ เพราะมีการขยายการผลิตในประเทศเพิ่มขึ้น หลังจากประสบปัญหาโรคปากและเท้าเปื่อยระบาด ซึ่งทำให้ปริมาณการผลิตสุกรลดลงในปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คาดว่าจะมีปริมาณนำเข้ารวม ๖.๘๓ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ร้อยละ ๑.๒๖ โดยคาดว่าประเทศรัสเซีย จีน เม็กซิโก และเกาหลีใต้ จะนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๕๖ ๕.๑๖ ๒.๒๒ และ ๑.๐๐ ตามลำดับ ส่วนญี่ปุ่นคาดว่าจะนำเข้าในระดับเดิม สำหรับฮ่องกงคาดว่าจะนำเข้าปริมาณ ๐.๔๕ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ร้อยละ ๑.๑๔

นอกจากนี้ กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์ สำนักส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ (๒๕๕๖) ได้ศึกษาถึงแนวโน้มการนำเข้าเนื้อสุกรของโลก คาดว่าปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จะเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๖.๘๐ ล้านตัน ตามความต้องการของประเทศที่ปริมาณการผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอ โดยจีนนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างมาก และรายละเอียดสถานการณ์นำเข้าของประเทศสำคัญ มีดังนี้

๑. ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

จีนคาดว่าจะมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ หรือเท่ากับ ๐.๘๑๕ ล้านตัน ซึ่งสูงสุดเป็นประวัติการณ์ เนื่องจากการระบาดในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ และ พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่เป็นปัจจัยที่นำมาใช้ในการประมาณการณ์นำเข้าในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ และคาดว่าผลผลิตขยายตัวลดลง ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ

นอกจากนี้ การนำเข้าขยายตัวเพิ่มขึ้นตามความสามารถแข่งขันด้านราคา และความปลอดภัยของอาหาร จนทำให้จีนเป็นผู้นำเข้าเนื้อสุกรอันดับ ๓ ของโลก โดยปริมาณเนื้อสุกรที่นำเข้าเป็นร้อยละ ๒ ของปริมาณเนื้อสุกรที่บริโภค

๒. ประเทศรัสเซีย

รัสเซียคาดว่าจะมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓ หรือเท่ากับ ๑.๐๐ ล้านตัน ส่วนใหญ่นำเข้าจากเบลารุส ซึ่งไม่ต้องเสียภาษีในการส่งออกไปยังรัสเซีย นอกจากนี้ อัตราโควตาภาษีภายใต้ WTO จะลดลงจากร้อยละ ๑๕ เหลือร้อยละ ๐ ซึ่งคาดว่าจะทำให้มีการนำเข้าเพิ่มขึ้น โดยนำเข้าจากซีลีและยูเครน โดยทั้ง ๒ ประเทศเป็นแหล่งนำเข้าที่สำคัญของรัสเซีย

๓. ประเทศเม็กซิโก

เม็กซิโกคาดว่าจะมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ หรือเท่ากับ ๐.๖๙ ล้านตัน เนื่องจากการผลิตภายในประเทศที่ลดลง ประกอบกับการแข่งขันราคาระหว่างเนื้อสุกรกับเนื้อวัว และการเปลี่ยนรสนิยมของผู้บริโภค คาดว่าเป็นปัจจัยที่กระตุ้นความต้องการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าแฮมและเนื้อไม่ติดกระดูกสำหรับการผลิตเป็นไส้กรอก แฮม และชิ้นส่วนอื่นๆ แช่เย็น โดยการบริโภคขยายตัวในกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง

๔. ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

เกาหลีใต้คาดว่าจะมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๐.๕๐๕ ล้านตัน เนื่องจากการผลิตภายในประเทศลดลง จึงคาดว่าจะทำให้มีการนำเข้าขยายตัวเพียงเล็กน้อย ซึ่งปริมาณการนำเข้าในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีจำนวนน้อยกว่าปริมาณการนำเข้าในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เนื่องจากใน ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เกิดการระบาดของโรคปากและเท้าเปื่อยเนื้อสุกรนำเข้า ในขณะที่ภาชนะนำเข้าเนื้อสุกรจากสหรัฐฯและอียู ภายใต้ FTA จะลดลงเรื่อยๆ

๕. ประเทศยูเครน

ยูเครนคาดว่าจะมีการนำเข้าลดลงร้อยละ ๑๑ หรือเท่ากับ ๐.๒๐ ล้านตัน ทั้งนี้ การนำเข้าในปีที่ผ่านมา มีปริมาณการนำเข้ามากผิดปกติ ซึ่งการนำเข้าถูกกำหนดโดยรัฐบาล และความอ่อนไหวด้านรายได้ของผู้บริโภค และราคาเนื้อที่ผลิตภายในประเทศ

๖. ประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาคาดว่าจะมีการนำเข้าลดลงร้อยละ ๑ หรือเท่ากับ ๐.๓๖๓ ล้านตัน เนื่องจากการผลิตลดลง ในขณะที่อัตราแลกเปลี่ยนเสียเปรียบประเทศผู้ผลิตรายใหญ่อ่างแคนาดา

๗. ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นยังคงเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ของโลก โดยคาดว่าจะการนำเข้าเท่ากับปีที่ผ่านมาคือ ๑.๓๐ ล้านตัน ซึ่งเป็นการแข่งขันระหว่างเนื้อสุกรราคาถูกที่ผลิตภายในประเทศกับเนื้อสุกรแช่เย็นนำเข้า นอกจากนี้ ความต้องการขึ้นอยู่กับรายได้ที่ขยายตัวลดลง และราคาของผู้บริโภคพอใจ

ตารางที่ ๓.๕ ปริมาณการนำเข้าเนื้อสุกรของประเทศที่สำคัญ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕

หน่วย: พันตันน้ำหนักซาก							
ประเทศ	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕ ^{๑/}	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	๒๕๕๖ ^{๒/}
ญี่ปุ่น	๑,๒๖๗	๑,๑๓๘	๑,๑๙๘	๑,๒๕๔	๑,๒๖๐	๐.๔๘	๑,๒๖๐
รัสเซีย	๑,๑๐๗	๘๗๖	๙๑๖	๙๗๑	๙๗๕	๐.๔๑	๑,๐๐๐
จีน	๗๐๙	๒๗๐	๔๑๕	๗๕๘	๗๗๕	๒.๒๔	๘๑๕
เม็กซิโก	๕๓๕	๖๗๘	๖๘๗	๕๙๔	๖๗๕	๑๓.๖๔	๖๙๐
เกาหลีใต้	๔๓๐	๓๙๐	๓๘๒	๖๔๐	๕๐๐	-๒๑.๘๘	๕๐๕
สหรัฐอเมริกา	๓๗๗	๓๗๘	๓๙๐	๓๖๔	๓๖๗	๐.๘๒	๓๖๓
ฮ่องกง	๓๔๖	๓๖๙	๓๔๗	๔๓๒	๔๔๐	๑.๘๕	๔๔๕
อื่น ๆ	๑,๔๘๙	๑,๔๔๑	๑,๕๖๐	๑,๕๙๔	๑,๗๕๗	๑๐.๒๓	๑,๗๕๖
รวม	๖,๒๖๐	๕,๕๔๐	๕,๘๙๕	๖,๖๐๗	๖,๗๔๙	๒.๑๕	๖,๘๓๔

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕)

หมายเหตุ: ^{๑/} ข้อมูลเบื้องต้น
^{๒/} ข้อมูลคาดคะเน

สถานการณ์การผลิตสุกรของไทย

ปริมาณการผลิตสุกรของไทย

สำหรับสถานการณ์การผลิตสุกรในประเทศไทยนั้น จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ดังตารางที่ ๓.๖ แสดงให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ไทยมีปริมาณการผลิตสุกร ๑๒.๘๒ ล้านตัว เพิ่มขึ้นจาก ๑๑.๘๙ ล้านตัวของปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ร้อยละ ๗.๘๖ เนื่องจากการผลิตสุกรในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ประสบปัญหาจากการระบาดของโรคทางระบบสืบพันธุ์ และระบบทางเดินหายใจ (Porcine Reproductive and Respiratory Syndrome: PRRS) เนื่องจากสภาพอากาศที่แปรปรวน มีผลต่อปริมาณการผลิต และการเจริญเติบโตของสุกร ทำให้ปริมาณการผลิตสุกรลดลง ส่งผลให้ราคาสุกรปรับตัวสูงขึ้นมาก

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร คาดว่า ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จะมีปริมาณการผลิตสุกร ๑๓.๐๖ ล้านตัว โดยเพิ่มขึ้นจาก ๑๒.๘๒ ล้านตัวของปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ร้อยละ ๑.๘๔ และมีปริมาณการผลิตใกล้เคียง ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากราคาสุกรในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ลดลงมาก จากการขยายการผลิตมากเกินไปความต้องการ ประกอบกับราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์สูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสุกรสูงขึ้น จึงมีผู้เลี้ยงสุกรบางส่วนขาดทุน จนต้องเลิกกิจการไป ซึ่งส่วนใหญ่บางรายยังมีการขยายการผลิต จึงคาดว่าปริมาณการผลิตโดยรวม จะยังคงเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

ตารางที่ ๓.๖ ปริมาณการผลิต การส่งออก และการบริโภคสุกรของไทยปี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕

รายการ	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕ ^๑	อัตราเพิ่ม	๒๕๕๖ ^๒
ปริมาณการผลิต							
(ล้านตัว)	๑๒.๐๘๘	๑๑.๗๗๑	๑๒.๐๙๙	๑๑.๘๙๐	๑๒.๘๒๔	๗.๘๖	๑๓.๐๖๐
(ล้านตัน)	๐.๙๖๗	๐.๙๔๒	๐.๙๖๘	๐.๙๕๑	๑.๐๒๖	๗.๘๙	๑.๐๔๕
ปริมาณส่งออก (ตัน)	๙,๙๑๗	๙,๒๖๔	๙,๗๒๔	๑๒,๐๒๗	๑๓,๕๐๐	๑๒.๒๕	๑๖,๕๐๐
ปริมาณการบริโภค (ล้านตัน)	๐.๙๕๒	๐.๘๘๖	๐.๙๒๒	๐.๙๐๓	๐.๙๕๓	๕.๕๔	๐.๙๖๐

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕)

หมายเหตุ:

^๑/ ข้อมูลเบื้องต้น

^๒/ ข้อมูลคาดคะเนของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

แหล่งผลิตสุรที่สำคัญของไทย

จากข้อมูลของกลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์ (๒๕๕๖) ระบุว่า การผลิตสุรของไทยมีการกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ รวม ๑๐.๙๘ ล้านตัว โดยที่ภาคกลาง จัดได้ว่าเป็นแหล่งผลิตสุรที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ รองลงมา คือ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๗

เมื่อพิจารณาการผลิตสุรเป็นรายจังหวัด พบว่า แหล่งผลิตสุรที่สำคัญในพื้นที่ภาคกลาง คือ จังหวัดราชบุรี ชลบุรี ลพบุรี และนครปฐม ภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และเชียงราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และขอนแก่น ส่วนภาคใต้ คือ จังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี โดยที่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ พบว่า จังหวัดในภาคกลางที่มีการเลี้ยงสุรมากที่สุด คือ จังหวัดราชบุรี มีสุรจำนวน ๑.๗๙ ล้านตัว สำหรับภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน ๓.๑๔ แสนตัว ขณะที่นครราชสีมาเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการเลี้ยงสุรมากที่สุด จำนวน ๓.๙๐ แสนตัว ส่วนภาคใต้ คือ จังหวัดพัทลุง มีจำนวน ๓.๔๘ แสนตัว ดังตารางในภาคผนวกที่ ๑

ตารางที่ ๓.๗ ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรแบ่งตามรายภาค ปี พ.ศ. ๒๕๕๕

เขตปศุสัตว์	สุกร									
	พื้นเมือง		สุกรพันธุ์				สุกรขุน		รวม	
	(ตัว)	(ครีวเรือน)	พ่อพันธุ์ (ตัว)	แม่พันธุ์ (ตัว)	ลูกสุกร (ตัว)	(ครีวเรือน)	(ตัว)	(ครีวเรือน)	(ตัว)	(ครีวเรือน)
ยอดรวม	๗๓๐,๒๔๔	๑๑๑,๐๑๙	๑๖๔,๗๒๗	๑,๐๘๔,๓๐๕	๒,๓๐๙,๔๓๙	๑๑๓,๑๗๐	๖,๖๙๐,๑๑๙	๘๕,๓๒๔	๑๐,๙๗๘,๘๓๔	๒๕๘,๔๖๒
เหนือ	๓๑๐,๗๙๔	๕๙,๘๔๙	๕๔,๓๐๙	๒๑๖,๖๒๕	๔๔๔,๕๓๐	๓๖,๕๘๒	๙๘๒,๒๙๔	๒๕,๗๘๒	๒,๐๐๘,๕๕๒	๑๐๕,๕๐๙
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๒๒๙,๑๕๑	๓๕,๒๐๑	๕๔,๐๕๕	๒๓๐,๔๗๕	๔๔๐,๗๘๒	๔๖,๔๒๕	๙๕๙,๘๗๕	๓๔,๒๘๔	๑,๙๑๔,๓๓๘	๙๕,๓๒๐
กลาง	๑๐๒,๘๙๙	๕,๔๔๔	๓๘,๐๓๕	๕๒๓,๐๗๓	๑,๑๙๔,๙๕๖	๑๒,๗๐๓	๓,๙๗๗,๑๒๙	๑๐,๘๐๓	๕,๘๓๖,๐๙๒	๒๔,๔๘๗
ใต้	๘๗,๔๐๐	๑๐,๕๒๕	๑๘,๓๒๘	๑๑๔,๑๓๒	๒๒๙,๑๗๑	๑๗,๔๖๐	๗๗๐,๘๒๑	๑๔,๔๕๕	๑,๒๑๙,๘๕๒	๓๓,๑๔๖

ที่มา: กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์ (๒๕๕๖)

รูปแบบการเลี้ยงสุกรของไทย

จากข้อมูลของสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (๒๕๓๘ก) ระบุว่ารูปแบบการเลี้ยงสุกรของไทยได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจากระบบการเลี้ยงแบบพื้นบ้านหรือรายย่อย เปลี่ยนเป็นการเลี้ยงแบบการค้า หรืออุตสาหกรรมมากขึ้น ซึ่งมีการบริหารจัดการในรูปแบบธุรกิจเต็มรูปแบบเป็นฟาร์มขนาดกลาง และขนาดใหญ่มากขึ้น มีโรงเรือนเป็นอาคารแบบถาวร การเลี้ยงแบบโรงเรือนปิด และมีระบบควบคุมอุณหภูมิ จึงทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างการเลี้ยงแบบอุตสาหกรรม และการเลี้ยงแบบอาชีพเสริมอย่างเด่นชัด ทำให้ลักษณะการประกอบการ การเลี้ยงต้นทุน และสภาพปัญหาของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างชัดเจน

ปัจจุบันฟาร์มขนาดกลาง และขนาดใหญ่เหล่านี้ สามารถผลิตสุกรป้อนตลาดได้ถึงร้อยละ ๘๐.๐ ของปริมาณสุกรทั้งหมด และอีกร้อยละ ๒๐.๐ เป็นสุกรจากฟาร์มของเกษตรกรรายย่อย ซึ่งกระจายอยู่โดยทั่วไป ดังแสดงในภาพที่ ๓.๑

สำหรับระบบการผลิตสุกรของไทยในปัจจุบัน สามารถแบ่งเป็น ๒ ประเภทตามปริมาณการเลี้ยง คือ การเลี้ยงแบบรายย่อย หรือการเลี้ยงแบบพื้นบ้าน (subsistence farming or semi-commercial farming) และการเลี้ยงแบบการค้า (commercial farming) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. การเลี้ยงสุกรแบบรายย่อย หรือการเลี้ยงแบบพื้นบ้าน

การเลี้ยงสุกรแบบรายย่อย หรือการเลี้ยงแบบพื้นบ้าน หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงสุกรเป็นอาชีพเสริมในครัวเรือน นอกเหนือจากอาชีพหลักที่ทำอยู่ รวมถึงการเลี้ยงสุกรของสมาชิกของสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร มีสัดส่วนการเลี้ยง ประมาณร้อยละ ๒๐.๐ ของปริมาณการผลิตของประเทศ แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑ การเลี้ยงแบบพื้นบ้าน

สำหรับการเลี้ยงสุกรแบบพื้นบ้าน บางครั้งนิยมเรียกว่าเลี้ยงแบบ “หมูออมสิน” (subsistence farming) ซึ่งวิธีการเลี้ยงนี้ยังไม่มีพัฒนา มีการปลูกโรงเรือนเลี้ยงสุกรแบบง่าย โดยใช้เศษวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร หรือที่หาได้จากท้องที่ อาหารที่ใช้เลี้ยงได้แก่ รำ เศษอาหาร และวัสดุที่เหลือใช้จากการเกษตร หรือที่หาได้จากท้องที่ เช่น หยวกกล้วย และผักต่างๆ ซึ่งเป็นการเลี้ยงแบบล้าหลัง มีการพัฒนาปรับปรุงวิธีการเลี้ยง และคุณภาพของสุกรให้ดีขึ้นน้อยมาก การป้องกันโรคแทบไม่มีเลย และมีจุดมุ่งหมายในการผลิตเพื่อป้อนตลาดในท้องถิ่นเท่านั้น เพราะมีคุณภาพซากต่ำ เนื้อแดงน้อย มันมาก และขายได้ในราคาต่ำ ซึ่งมีปริมาณการเลี้ยงไม่เกินรายละ ๑๐-๒๐ ตัว โดยมีเลี้ยงกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ

๑.๒ การเลี้ยงแบบสหกรณ์

ในส่วนของการเลี้ยงแบบสหกรณ์ เป็นการเลี้ยงสุกรที่มีการพัฒนาปรับปรุงวิธีการเลี้ยงให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการค้าอย่างมากขึ้น มีการปลูกโรงเรือนเลี้ยงสุกร โดยใช้วัสดุที่หาได้จากท้องถิ่น อาหารที่ใช้เลี้ยง ได้แก่ รำ เศษอาหาร และวัสดุที่เหลือใช้จากการเกษตร และมีการให้อาหารสำเร็จรูป ที่อาจจะซื้อจากสหกรณ์ หรือตลาดท้องถิ่นเสริมด้วย

อนึ่ง การเลี้ยงแบบนี้มีการปรับปรุงวิธีการเลี้ยง และคุณภาพของสุกรให้ดีขึ้น มีการป้องกันโรคให้กับสุกรบ้าง ส่วนใหญ่จะเลี้ยงเพื่อป้อนตลาดในท้องถิ่น หรือขายให้กับสมาชิกของสหกรณ์เอง โดยมีปริมาณการเลี้ยงไม่เกินรายละ ๕๐-๑๐๐ ตัว

ทั้งนี้ ในปัจจุบันนี้ พบว่า การเลี้ยงแบบสหกรณ์สามารถยกฐานะตามสภาพการเลี้ยงที่เป็นแบบพื้นบ้าน มาเป็นแบบกึ่งการค้า ที่มีศักยภาพในการแข่งขันภายในประเทศได้เป็นอย่างดี

๒. การเลี้ยงสุกรแบบการค้า

การเลี้ยงสุกรแบบการค้า หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่มีการเลี้ยงสุกรในรูปธุรกิจ มีทั้งเป็นบุคคลธรรมดา และนิติบุคคล ซึ่งมีปริมาณการเลี้ยงตั้งแต่ ๕๐ ตัวขึ้นไป โดยลักษณะการเลี้ยงเป็นแบบอุตสาหกรรม เลี้ยงในโรงเรือนที่ทันสมัย ส่วนมากจะเลี้ยงทั้งกลุ่มพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ และสุกรขุน และผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มีประสบการณ์ มีความรู้ ด้านวิชาการพอสมควรถึงมีความรู้มาก ส่วนผู้เลี้ยงรายใหญ่มีการจ้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อควบคุมดูแลการผลิตโดยตรง

ฟาร์มสุกรประเภทนี้ จึงมีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับฟาร์มผู้เลี้ยงประเภทพื้นบ้านหรือรายย่อย และเป็นฟาร์มที่มีการพัฒนาและปรับปรุงการผลิตสุกรของตน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอยู่เสมอ มีสัดส่วนการเลี้ยง คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐ ของผลผลิตสุกรทั้งหมด

ทั้งนี้ฟาร์มเลี้ยงสุกรแบบการค้า แบ่งเป็น ๓ ขนาด ตามจำนวนสุกรที่เลี้ยง คือ

๒.๑ ฟาร์มเลี้ยงสุกรแบบการค้าขนาดเล็ก (small commercial farming)

สำหรับฟาร์มแบบการค้าขนาดเล็ก เป็นฟาร์มซึ่งเลี้ยงสุกรตั้งแต่ ๕๐ ตัวขึ้นไป จนถึง ๒๐๐ ตัว (กรมปศุสัตว์) หรือตั้งแต่ ๕๐ ตัว ถึงน้อยกว่า ๕๐๐ ตัว (กรมควบคุมมลพิษ) โดยเป็นฟาร์มที่กำลังจะพัฒนาฟาร์มของตนเองขึ้นสู่การเลี้ยงสุกรให้เป็นการค้ามากขึ้น มีความรู้และประสบการณ์การเลี้ยงสุกรพอสมควร แต่อาจมีปัญหาด้านทุน แรงงาน และขนาดพื้นที่จำกัด ทำให้การขยายการเลี้ยงมีขีดจำกัดด้วย

ฟาร์มประเภทนี้นิยมซื้อลูกสุกรมาเลี้ยงขุน และผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มักจะใช้อาหารสำเร็จรูปในการเลี้ยง แต่มีบางรายที่เริ่มสามารถพัฒนาสูตรอาหารของตนเองได้ โดยการซื้อวัตถุดิบมาผสมเอง

ส่วนการควบคุมและป้องกันโรคยังทำได้ไม่ดีพอ เนื่องจากไม่มีผู้ชำนาญงานสัตวแพทย์โดยตรง มีสัดส่วนการเลี้ยง คิดเป็นร้อยละ ๘.๐ ของผลผลิตทั้งกลุ่ม

๒.๒ ฟาร์มเลี้ยงสุกรแบบการค้าขนาดกลาง (middle commercial farming)

ส่วนฟาร์มแบบการค้าขนาดกลาง เป็นฟาร์มที่เลี้ยงสุกรตั้งแต่ ๒๐๑-๑,๐๐๐ ตัว (กรมปศุสัตว์) หรือ ตั้งแต่ ๕๐๐ ตัว ถึงน้อยกว่า ๕,๐๐๐ ตัว (กรมควบคุมมลพิษ) ฟาร์มประเภทนี้เป็นฟาร์มที่มีการพัฒนาการเลี้ยงโดยเลี้ยงพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์สุกร เพื่อผลิตลูกสุกรขุนไว้เลี้ยงเอง อาจมีการผสมอาหารใช้เองในฟาร์ม และให้ความสำคัญกับการควบคุมและป้องกันโรค และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี ถือเป็นการผลิตแบบพัฒนาเกือบครบวงจร

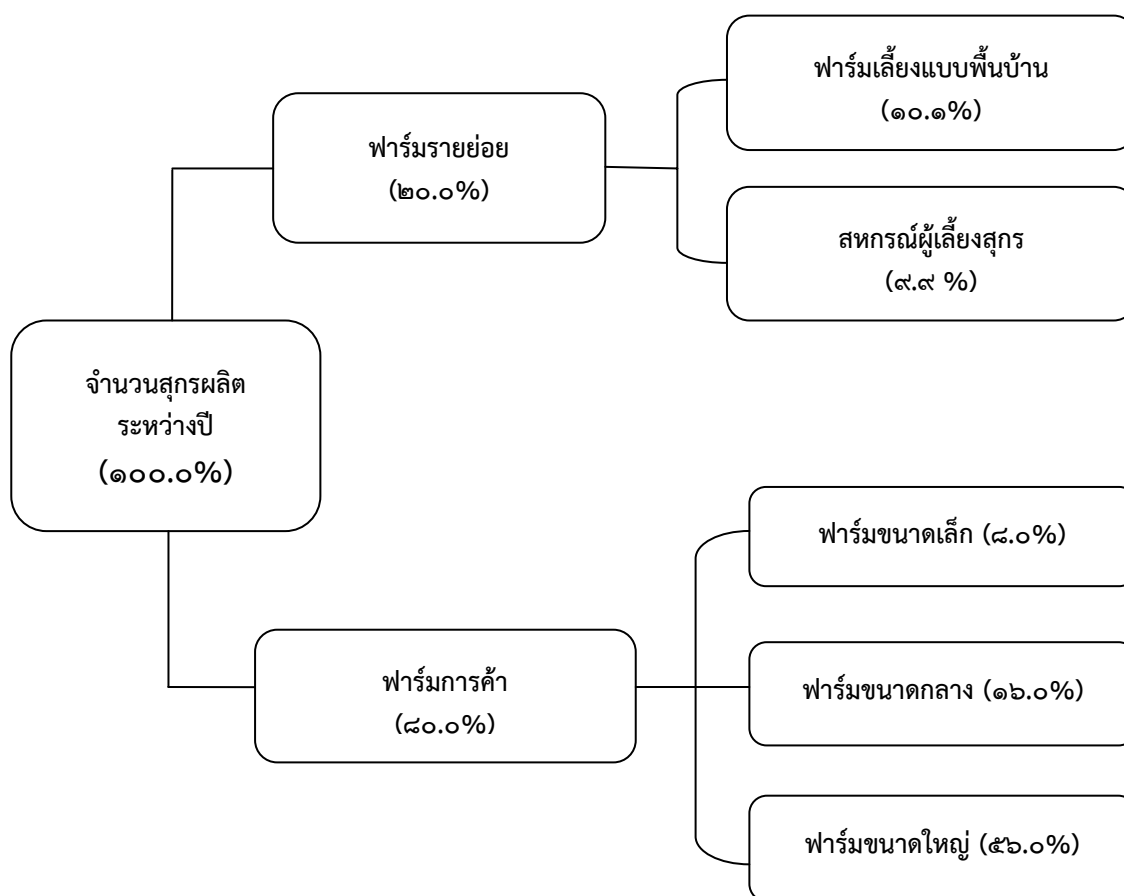
การผลิตของฟาร์มประเภทนี้จะมีธุรกิจที่ผลิตพ่อแม่พันธุ์จำหน่าย ผลิตสุกรขุน และสุกรขุนจำหน่าย ผลิตอาหารเองและจำหน่ายในบางส่วน รวมทั้งการจัดทำโปรแกรมใช้สูตรอาหารจำหน่าย ตามการเปลี่ยนแปลงของราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ บางฟาร์มอาจทำธุรกิจโรงฆ่าสัตว์ และชำแหละควบคู่ไปด้วย หรือบางฟาร์มอาจจะมีเฉพาะโรงฆ่าและชำแหละสุกร มีเขียงจำหน่ายสุกรชำแหละ แต่ไม่มีโรงผลิตอาหารสัตว์เอง เป็นต้น มีสัดส่วนการเลี้ยง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๐ ของผลผลิตทั้งกลุ่ม

๒.๓ ฟาร์มเลี้ยงสุกรแบบการค้าขนาดใหญ่ (large commercial farming)

ฟาร์มเลี้ยงสุกรแบบการค้าขนาดใหญ่ เป็นฟาร์มที่มีจำนวนการเลี้ยงสุกรมากกว่า ๑,๐๐๐ ตัว (กรมปศุสัตว์) หรือ ตั้งแต่ ๕,๐๐๐ ตัวขึ้นไป (กรมควบคุมมลพิษ) ฟาร์มประเภทนี้เป็นฟาร์มที่มีการเลี้ยงและการจัดการที่ก้าวหน้า และพัฒนามากกว่าฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดเล็ก และขนาดกลาง โดยมีการผลิตแบบครบวงจร

ฟาร์มประเภทนี้มีลักษณะของการผลิตที่ผู้ดำเนินธุรกิจในรูปนิติบุคคล ทำการผลิตพ่อแม่พันธุ์-แม่พันธุ์สุกร ลูกสุกรขุน และสุกรขุนเพื่อเลี้ยงเอง และจำหน่ายบางส่วน รวมทั้งมีการผลิตและจำหน่ายน้ำเชื้อสุกรด้วย รวมถึงมีโรงฆ่าชำแหละสุกรเอง หรืออาจจะจัดจำหน่ายสุกรชำแหละเองด้วย ตลอดจนมีการผสมอาหารใช้เองในฟาร์ม

ฟาร์มเลี้ยงสุกรแบบนี้ ต้องใช้ปัจจัยการผลิต เงินลงทุน และเทคโนโลยีขั้นสูง มีระบบการเลี้ยง และการจัดการที่ทันสมัย มีการควบคุมและป้องกันโรคโดยสัตวแพทย์อย่างใกล้ชิด มีระบบการจัดการของเสียที่สามารถบำบัดของเสียตามมาตรฐานของกรมควบคุมมลพิษ เพื่อลดความเสี่ยงด้านการจัดการและการเลี้ยงดูสุกร ทั้งนี้ ฟาร์มขนาดใหญ่มีสัดส่วนการเลี้ยง คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐ ของผลผลิตทั้งกลุ่ม

ภาพที่ ๓.๑ โครงสร้างของรูปแบบการผลิตสุกรไทย

ที่มา: ดัดแปลงจากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (๒๕๓๘ก)

โซ่อุปทานสุกรในประเทศไทย

จากการศึกษาของคณะวิจัยในภาคสนามในปีพ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๖ รวมถึงภายใต้การระดมความเห็นร่วมกับผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่อุปทานสุกรของไทย ณ ห้องวินัส ชั้น ๓ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชัน เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ พบว่า เมื่อพิจารณาถึงโซ่อุปทานสุกรในประเทศไทย ดังแสดงในภาพที่ ๓.๒ ประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ๔ ประเภท ดังนี้

๑. ผู้ประกอบการผลิต

หากแบ่งตามลักษณะธุรกิจแบ่งเป็น แบบครบวงจร ร้อยละ ๓๗.๐ และผู้เลี้ยงอิสระ ร้อยละ ๖๓.๐ ซึ่งผู้เลี้ยงอิสระแบ่งเป็น รายใหญ่ ร้อยละ ๓๓.๐ รายกลาง – เล็ก ร้อยละ ๒๕.๐ และรายย่อย ร้อยละ ๕.๐

อนึ่ง ผู้ประกอบการผลิตนั้น จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า แบ่งเป็น ๕ ประเภท คือ เกษตรกรรายย่อยทั่วไป เกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงในรูปแบบของการเป็นสมาชิกสหกรณ์ เกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงภายใต้ตลาดข้อตกลงกับบริษัท ฟาร์มเลี้ยงสุกรเอกชนที่เลี้ยงภายใต้ตลาดข้อตกลงกับบริษัท และฟาร์มเลี้ยงสุกรเอกชนแบบครบวงจร

๒. โรงงานอาหารสัตว์

การกำหนดขนาดการผลิตของโรงงานอาหารสัตว์นั้น คณะวิจัยได้คำนวณจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ประกอบการในภาคสนาม จากแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ แบ่งเป็น ๓ ขนาด ประกอบด้วย ขนาดเล็ก มีกำลังการผลิต น้อยกว่า ๕๐ – ๑๙๙ ตันต่อเดือน ขนาดกลาง มีกำลังการผลิต ๒๐๐ – ๗๐๐ ตันต่อเดือน และขนาดใหญ่ มีกำลังการผลิต ๗๐๑ – ๒,๕๐๐ ตันต่อเดือนขึ้นไป ซึ่งการคำนวณขนาดการผลิตอาหารสัตว์ คิดชั่วโมงการทำงานของเครื่องจักร ๕ ชั่วโมงต่อวัน และ เดือนละ ๒๕ วัน

ผลการศึกษา พบว่า โรงงานอาหารสัตว์สำหรับเลี้ยงสุกรในแหล่งผลิตที่สำคัญของไทย แบ่งเป็น บริษัทเอกชน ฟาร์มอิสระ และสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร

๓. โรงฆ่าและชำแหละ

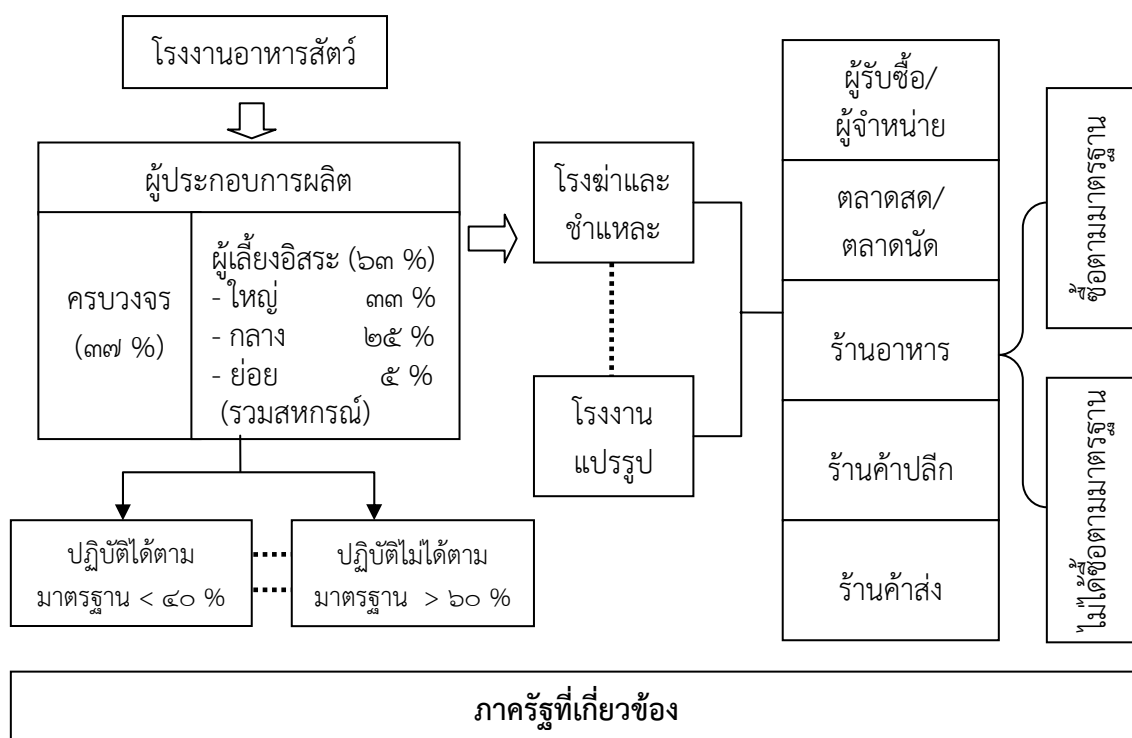
การกำหนดขนาดการผลิตของโรงฆ่าและชำแหละ ใช้เกณฑ์มาตรฐานของกรมปศุสัตว์ แบ่งเป็น ๓ ขนาด ประกอบด้วย ขนาดเล็ก มีกำลังการผลิต ๑ – ๕๐ ตัวต่อวัน ขนาดกลาง มีกำลังการผลิต มากกว่า ๕๐ – ๑๐๐ ตัวต่อวัน และขนาดใหญ่ มีกำลังการผลิต มากกว่า ๑๐๐ ตัวต่อวัน

อนึ่ง การจัดระดับมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ โดยพิจารณาจากประเภทใบอนุญาตนั้น ใช้เกณฑ์ของกรมปศุสัตว์ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๙ สำหรับโรงฆ่าสัตว์ภายในประเทศ และมาตรฐานการส่งออกสินค้าปศุสัตว์ แบ่งเป็น ๔ ระดับ ประกอบด้วย โรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับรองตามมาตรฐานการส่งออก (ระดับส่งออก) โรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขจส.๒ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๙ (ระดับ A) โรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขจส.๒ แต่ยังไม่ต้องปรับปรุงให้ได้การผลิตที่ถูกต้องสุลักษณะ (ระดับ B) และโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่มีใบอนุญาต ขจส.๒ (ระดับ C)

ผลการศึกษา จากข้อมูลของกรมปศุสัตว์ (๒๕๕๑) พบว่า โรงฆ่าและชำแหละทั่วประเทศ มีทั้งหมด ๒,๑๕๗ แห่ง โดยมีใบอนุญาตเพียง ร้อยละ ๒๙.๕ โดยมีศักยภาพตามมาตรฐานการส่งออกเพียง ๖ โรง คิดเป็นร้อยละ ๐.๓ ซึ่งกลุ่มนี้ แบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับ A เป็นโรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขจส.๒ และระดับ B ซึ่งเป็นโรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขจส.๒ แต่ยังไม่ต้องปรับปรุงให้ถูกต้องสุลักษณะ ส่วนที่เหลือเป็นโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่มีใบอนุญาต ขจส.๒ ร้อยละ ๗๐.๕

๔. สถานที่จำหน่าย

สถานที่จำหน่าย แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ ผู้จำหน่ายในห้างสรรพสินค้าและร้านสะดวกซื้อ (modern trade) เชียงในตลาดสด และร้านค้าในตลาดนัด

ภาพที่ ๓.๒ โซ่อุปทานสุกรในประเทศไทย
ที่มา : การศึกษาภาคสนาม (๒๕๕๖)

ปัญหาและอุปสรรคการผลิตสุกรของไทย

ปัญหาการผลิตสุกรของกลุ่มผู้เลี้ยงรายย่อยและผู้เลี้ยงแบบการค้า

จากข้อมูลของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา (๒๕๕๖) ได้สรุปประเด็นปัญหาด้านการผลิตที่พบของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทั้งรายย่อย และกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้าไว้ในรายงานแนวทางการแก้ปัญหาการผลิต การตลาดสุกรอย่างยั่งยืน แบ่งเป็น ๕ ประเด็นหลัก ดังนี้

๑. ความไม่ชัดเจนในปริมาณสุกรที่มีในแต่ละช่วงเวลา

เนื่องจากการเลี้ยงสุกรของเกษตรกรไม่ว่ารายย่อย รายกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ สามารถดำเนินกิจการ และจะเพิ่มหรือจะลดปริมาณสุกรที่เลี้ยงได้โดยเสรี ไม่มีการควบคุมใดๆ ช่วงไหนราคาดี

ผู้เลี้ยงทุกระดับ จะเร่งขยายปริมาณการเลี้ยงอย่างไม่มีขีดจำกัด จนในที่สุดทำให้ราคาตกต่ำตามวัฏจักรกลับมา และเมื่อราคาตกต่ำผู้เลี้ยงสุกรก็อาจจะเลิกเลี้ยงชั่วคราว หรือลดจำนวนสุกรลง เพื่อรอช่วงเวลาสุกรกลับมามีราคาดี จึงจะทำการเลี้ยงอีก ทำให้จำนวนสุกรภายในประเทศแต่ละช่วงเวลา ไม่มีความชัดเจนแน่นอน

๒. โรคระบาดในสุกร

ปัญหาเกี่ยวกับโรคระบาดในสุกรโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคปากและเท้าเปื่อย เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการผลิตและการตลาด เพราะปัญหาโรคระบาดในสุกรมีผลกระทบถึงการส่งออกสุกร หรือการแสวงหาตลาดสุกรของไทยในต่างประเทศ เช่น ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศในเอเชียด้วยกันที่นิยมบริโภคเนื้อสุกรในอัตราสูงมากประเทศหนึ่ง ไม่ยอมนำเข้าเนื้อสุกรและสุกรมีชีวิตจากประเทศไทย ยกเว้น เนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์จากเนื้อสุกรที่ผ่านการต้มเพื่อฆ่าเชื้อแล้วเท่านั้น และแม้แต่ประเทศคู่ค้าสำคัญๆ เช่น สิงคโปร์ และฮ่องกง เป็นต้น แม้จะยอมให้ไทยส่งสุกรมีชีวิตเข้าไปจำหน่ายได้ แต่ต้องผ่านขั้นตอนค่อนข้างยาก เช่น กำหนดให้มีการนำเข้าไปได้เฉพาะจากฟาร์มที่ได้รับการรับรองว่าปลอดโรคระบาดสัตว์ สาเหตุสำคัญมาจากการที่ประเทศไทยไม่มีความชัดเจนในการดำเนินนโยบายและแผนเชิงกลยุทธ์ที่จะให้พื้นที่ทั่วประเทศปลอดจากโรคปากและเท้าเปื่อยในสัตว์กีบโดยเร็ว

๓. สารตกค้างในสุกร

ปัญหาสารตกค้างในสุกรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สารเร่งเนื้อแดงกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ (ซึ่งผลการวิจัยยืนยันว่าเป็นสารก่อมะเร็ง) ที่ผู้เลี้ยงนิยมใช้กันมากในปัจจุบันเพื่อเร่งเนื้อแดงในสุกรนั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความต้องการบริโภคเนื้อสุกรลดลง และผู้บริโภคเนื้อสัตว์ต้องหันไปบริโภคเนื้อสัตว์ชนิดอื่นแทน เช่น ไก่และปลา เป็นต้น ทำให้ราคาสุกรตกต่ำตามทฤษฎีราคา (Price Theory)

๔. การขาดแคลนโรงฆ่าสัตว์ที่ทันสมัยและถูกสุขอนามัย

โรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลทั่วประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่สร้างมานาน ทำให้สภาพโรงฆ่าสัตว์ทรุดโทรมไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ ยังพบวิธีการฆ่าสัตว์ที่ยังใช้วิธีเก่า ซึ่งมีการทารุณสัตว์ เช่น การทุบหัว รวมทั้งระบบการรักษาสภาพแวดล้อม และการกำจัดน้ำเสียไม่มีประสิทธิภาพ การตรวจโรคสัตว์ก่อนฆ่าที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย ทำให้สุกรที่ฆ่าและชำแหละไม่ถูกสุขอนามัย บางครั้งมีการวางสุกรชำแหละกับพื้น ทำให้เนื้อสุกรติดเชื้อโรคบางชนิดที่เป็นอันตราย และถึงแม้ปัจจุบันประเทศไทยจะมีโรงฆ่าสัตว์ที่ทันสมัยของกรมปศุสัตว์เอง ก็ยังไม่ได้ใช้ฆ่าสุกรเพื่อจำหน่ายในตลาดทั่วไปภายในประเทศ

๕. ต้นทุนการผลิตสุกรสูง

เนื่องจากปัจจุบันการผลิตสุกรทุกระดับ มีต้นทุนการเลี้ยงอยู่ที่ค่าอาหารสัตว์โดยมีสัดส่วนร้อยละ ๖๐.๐-๗๐.๐ ของต้นทุนการผลิตสุกรของไทยในปัจจุบัน โดยที่อาหารสัตว์นั้นเกษตรกรผู้เลี้ยง

จำเป็นต้องซื้อจากบริษัท ซึ่งบริษัทสามารถกำหนดราคาได้ตามความพอใจตามกลยุทธ์การตลาดที่มุ่งเป้าหมายทำกำไรสูงสุด (maximize profit)

ปัญหาของกลุ่มผู้เลี้ยงรายย่อย

จากข้อมูลของนาม ศิริเสถียร (๒๕๔๕) ระบุว่า หากแบ่งสภาพปัญหาตามประเภทกลุ่มผู้เลี้ยงสุกร ประกอบด้วย กลุ่มผู้เลี้ยงรายย่อย (ทั้งที่เป็นแบบพื้นบ้านและในรูปของสหกรณ์) และกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้า พบว่า ปัญหาของกลุ่มผู้เลี้ยงรายย่อย มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ปัญหาด้านพันธุ์สุกร

ด้านพันธุ์สุกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยยังขาดสุกรพันธุ์ดีที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้ต้องซื้อพันธุ์สุกรดีจากบริษัทเอกชนที่มีราคาแพง จึงเป็นการเพิ่มต้นทุนให้สูงขึ้น

นอกจากนี้ เกษตรกรรายย่อยมักเลี้ยงสุกรลูกผสมพื้นเมืองที่โตช้า มีคุณภาพซากไม่ดีและต้องใช้เวลาเลี้ยงนานกว่า ๘ เดือน ทำให้มีผลต่อต้นทุน

๒. การจัดการเลี้ยงดู

ปัญหาการจัดการเลี้ยงดูที่พบ คือ เกษตรกรรายย่อยยังด้อยโอกาสมากที่จะสามารถเลี้ยงสุกรพันธุ์ดี และดูแลสุกรให้ถูกสุขลักษณะได้ ทั้งในด้านการให้อาหาร และการฉีดวัคซีน โดยเฉพาะการก่อสร้างโรงเรือนสุกร จะต้องใช้ความรู้ และมีเงินทุน

อนึ่ง เกษตรกรยังนิยมใช้เศษอาหารที่เหลือกินในครัวเรือนมาใช้เลี้ยงสุกรตามแต่ที่จะหาได้ จึงทำให้สุกรที่เลี้ยงมีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร

๓. ต้นทุนการผลิตสูง

เนื่องจากเกษตรกรรายย่อยมีการเลี้ยงสุกรโดยต้องซื้ออาหารสำเร็จรูป และหัวอาหารในราคาแพงตลอดปี ประกอบกับคุณภาพของอาหารไม่ได้มาตรฐาน และมีการปลอมปนโดยยากที่เกษตรกรรายย่อยจะตรวจสอบ และหาซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ ในราคาที่ยุติธรรมได้ จึงทำให้ต้นทุนค่าอาหารในการผลิตสุกรสูง

๔. ปัญหาโรคระบาด

เกี่ยวกับโรคระบาดสัตว์ เป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง ที่เป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพการเลี้ยงสุกรในปัจจุบัน และมีผลต่อเนื่องถึงการพัฒนาการผลิตและการตลาด ซึ่งมีผลกระทบต่อเนื่องไปถึงการส่งสุกรไปจำหน่ายยังต่างประเทศอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังพบโรคระบาดสัตว์ที่ทำความเสียหายให้แก่การผลิตสุกรทั้งชนิดรุนแรงและร้ายแรง อาทิ โรคปากและเท้าเปื่อย (foot and mouth disease) โรคพิษสุนัขบ้าเทียม (ajeszky's disease) อหิวาต์สุกร (hog cholera or swine fever) เป็นต้น

๕. ด้านเงินทุน

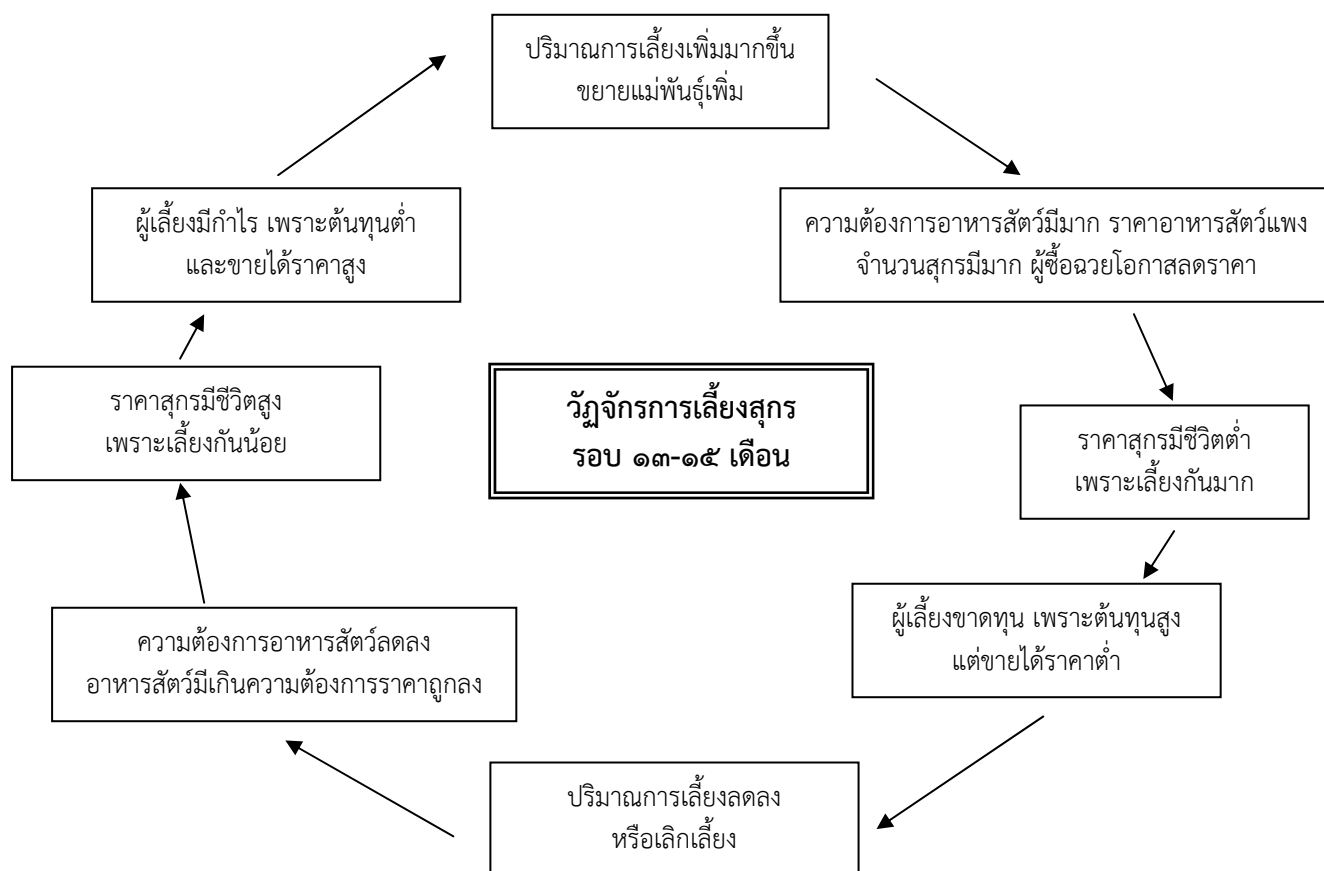
เกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่ จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร ที่ไม่ค่อยได้กู้ยืมเงินในระบบเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.) เพราะธ.ก.ส.จะให้เฉพาะสหกรณ์การเกษตร แต่สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร หรือสหกรณ์การผลิตปศุสัตว์อื่นๆ มีโอกาสกู้ยืมจาก ธ.ก.ส. ได้น้อย ทำให้เกษตรกรรายย่อยขาดแคลนเงินในการลงทุน หรือขยายการเลี้ยง

๖. ด้านการศึกษา

เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาน้อย เพราะเป็นเกษตรกรรายย่อย ซึ่งทำให้ขาดโอกาสรับเทคโนโลยีในการผลิตสุกร เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการผลิตสุกรของตนเองให้ทัดเทียมกับเกษตรกรระดับฟาร์ม หรือบริษัทเอกชนได้ ส่งผลต่อคุณภาพสุกรที่เลี้ยงด้วย

๗. ปัญหาวัฏจักรสุกร

แม้ว่าการเลี้ยงสุกรในประเทศไทยจะมีแนวโน้มเป็นฟาร์มเพื่อการค้ามากขึ้น แต่ปริมาณการผลิตสุกรของเกษตรกรรายย่อยก็ยังมีอยู่จำนวนมาก ทำให้มีอิทธิพลต่อปริมาณการผลิตสุกร โดยส่วนรวมในแต่ละปี และมีผลกระทบต่อราคาของสุกรที่ออกสู่ตลาดด้วย ซึ่งผู้เลี้ยงสุกรรายย่อยส่วนใหญ่จะใช้ราคาเฉพาะหน้าในการตัดสินใจ ในการเพิ่มหรือลดการผลิตสุกร อันเป็นผลต่อการเกิด “วัฏจักรสุกร” (hog cycle) ซึ่งทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรได้รับความเดือดร้อน ทั้งด้านการเพิ่มราคาของอาหารสัตว์ ต้นทุนสูง แต่ขายได้ราคาต่ำ จนกระทั่งขาดทุนมากจนถึงจำเป็นต้องเลิกเลี้ยงในที่สุด และเมื่อราคาดีจะมีผู้สนใจมาเลี้ยงเพิ่มขึ้นอีกเป็นวัฏจักร ดังแสดงในภาพที่ ๓.๓

ภาพที่ ๓.๓ วัฏจักรการเลี้ยงสุกรของเกษตรกรรายย่อย
ที่มา: ดัดแปลงจากวารสารสุกร (๒๕๔๒)

ปัญหาของกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้า

นาม ศิริเสถียร (๒๕๔๕) ได้ระบุว่า ปัญหาการผลิตของกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้า ที่มีศักยภาพในตลาดส่งออกส่วนใหญ่ที่พบ มักเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตลาดรองรับ คุณภาพของสุกร การบริหารจัดการฟาร์ม การระบาดของโรค การจัดหาวัตถุดิบอาหารสัตว์ ต้นทุนการเลี้ยง เงินทุนหมุนเวียน และราคาจำหน่ายได้ โดยปัญหาจะมีความยุ่งยากซับซ้อนกว่าปัญหาของผู้เลี้ยงรายย่อย

ทั้งนี้ ผลผลิตโดยรวมยังมีคุณภาพต่ำ ซึ่งไม่ได้มาตรฐานด้านความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทำให้การบริโภคเนื้อสุกรต่ำ และต่างประเทศไม่อนุญาตให้นำเข้า โดยมีสาเหตุมาจากปัญหา ๖ ประการ ประกอบด้วย การใช้ยาและสารเคมีไม่ถูกวิธีในขั้นตอนการเลี้ยง การใช้สารเร่งเนื้อแดงกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ ซึ่งยังไม่มี การรับรองความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โรงฆ่าและชำแหละไม่ได้มาตรฐานเนื่องจากโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐาน อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบกระบวนการชำแหละมีราคาแพง ทำให้แอบลักลอบฆ่าสุกรที่ไม่ถูกวิธี ไม่ให้ความสำคัญกับความสะอาด และสุขอนามัยของผู้บริโภค เนื้อสุกรเน่าเสียง่าย อายุการ

เก็บรักษาสัตว์ที่สิ้น ขั้นตอนการขนส่งไม่ถูกวิธี ใช้รถบรรทุกซึ่งไม่มีตู้เก็บที่มิดชิด ไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิได้ ขั้นตอนการฆ่าและในตลาดสด เสี่ยงต่อการปนเปื้อนเชื้อโรคที่ติดต่อกับสัตว์ เช่น แมว หนู สุนัขหรือแมลงสาบ เป็นต้น ซึ่งอาศัยในตลาดสด และปัญหาโรคระบาด โรคระบาดสัตว์ ซึ่งยังเป็นปัญหาที่สำคัญ และเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพการเลี้ยงสุกรในปัจจุบัน ทั้งผู้เลี้ยงรายย่อย และระดับการค้า ที่มีผลกระทบต่อการส่งสุกรไปจำหน่ายยังต่างประเทศอีกด้วย

แนวทางการแก้ปัญหาด้านการผลิตสุกรของไทย

จากสถานการณ์การผลิตสุกรของโลกที่มีประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา บราซิล แคนาดา รัสเซีย เวียดนาม ญี่ปุ่น เม็กซิโก ฟิลิปปินส์ และเกาหลีใต้ ที่สามารถผลิตสุกรและชำแหละสุกร เพื่อการบริโภคภายในประเทศ และส่งออกในแต่ละปีรวมกันได้มากกว่า ๑ ล้านตันน้ำหนักซาก ดังกล่าวแล้วในตารางที่ ๓.๑

ทั้งนี้ สถานการณ์การผลิตสุกรของโลก จะเริ่มปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นต้นมา สำหรับสถานการณ์การผลิตสุกรในประเทศไทยก็เช่นกัน พบว่า อัตราการผลิตสุกรเพิ่มขึ้นทุกปี โดยมีปริมาณการผลิตระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙ เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ ๓.๙ โดยที่ต้นทุนการผลิตสุกรขุนเฉลี่ยทั้งประเทศช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙ เท่ากับ ๔๕.๓๓ บาทต่อกิโลกรัม

ขณะที่ราคาสุกรขุนที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยทั้งในประเทศในช่วงเวลาเดียวกัน เท่ากับ ๔๒.๕ บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้ ต้นทุนการเลี้ยงของการเลี้ยงแบบรายย่อย และการเลี้ยงแบบการค้าสูงขึ้น เนื่องจากเป็นค่าพันธุ์ และค่าอาหารสัตว์ โดยเฉพาะการผลิตสุกรขุนที่มีต้นทุนการผลิตของค่าอาหารสัตว์สูงถึงร้อยละ ๖๐.๐ ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด

นอกจากนี้ จากข้อมูลของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา (๒๕๔๖) ระบุว่า สภาพปัญหาที่ได้จากข้อร้องเรียนของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร ซึ่งเป็นตัวแทนของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทั่วประเทศนั้น พบว่า การเลี้ยงสุกรในประเทศไทยถึงแม้จะมีพัฒนาการมายาวนาน แต่เนื่องจากระบบการเลี้ยง เป็นระบบเสรีที่เกษตรกรมีอิสระในการเลือก และขยายการเลี้ยงได้เอง ดังนั้น ในช่วงที่สุกรมีราคาดี เพราะแรงจูงใจด้านราคามีมากขึ้น ทำให้ผู้เลี้ยงขยายการเลี้ยงอย่างไม่มีขีดจำกัด

เมื่อปริมาณสุกรมีมากเกินไปเกินความต้องการ ประกอบกับการเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกของประเทศผู้ผลิตเพิ่มมากขึ้น ผลที่ตามมา คือ ราคาสุกรตกต่ำ จนถึงระดับที่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรแบกรับภาระการขาดทุนไม่ไหว ก็จะหยุดเลี้ยงสุกรไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง

เมื่อปริมาณสุกรลดลงถึงระดับที่ไม่เพียงพอ ที่จะสนองความต้องการของตลาด ราคาสุกรก็จะกลับปรับตัวสูงขึ้นอีกครั้งหนึ่ง จนกระทบถึงผู้บริโภค ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เหตุการณ์

เหล่านี้ก็จะเกิดขึ้นปรับเปลี่ยนหมุนเวียนไปเช่นนี้ตลอด กล่าวคือ ราคาสุกรและปริมาณการเลี้ยงสุกรจะผันผวนเป็นวัฏจักรที่เรียกว่า “วัฏจักรสุกร”

อนึ่ง สภาพปัญหาโรคระบาดสัตว์ โดยเฉพาะโรคปากและเท้าเปื่อยที่พบในบางครั้ง และรุนแรง ประกอบกับการใช้สารต้องห้ามบางชนิดในการเลี้ยงสุกร ส่งผลให้คุณภาพการผลิตเนื้อสุกรไม่ได้มาตรฐาน ทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ โดยเฉพาะการที่เนื้อสุกรของไทยไม่สามารถส่งออกไปขายในตลาดสำคัญๆ ในต่างประเทศที่นิยมบริโภคสุกร เช่น ประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และฮ่องกง ทำให้การแก้ปัญหาวัฏจักรสุกรที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ไม่สามารถแก้ไขได้โดยการใช้นโยบายการส่งออกเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา ส่งผลให้อุตสาหกรรมสุกรของไทยสูญเสียโอกาสในการพัฒนาให้เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องจนถึงขีดสุดได้

ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมสุกรทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยีการผลิตสุกร ความเพียงพอด้านพืชอาหารสัตว์ที่มีหลากหลายชนิด และการส่งเสริมประสบการณ์และทักษะในการเลี้ยงสุกรของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรจำนวนมากที่สามารถพัฒนาไปสู่การเลี้ยงสุกรเพื่อการค้าได้

แนวทางการแก้ปัญหาด้านการผลิตของกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรรายย่อย

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการผลิตสุกร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งสำหรับกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรรายย่อย และกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรแบบการค้าที่รวบรวมจากวารสารสุกร (๒๕๔๒) มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ด้านพันธุ์สุกร

รัฐบาลควรสนับสนุนการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์สุกรให้ได้พันธุ์กรรมที่ดี มีประสิทธิภาพขยายพันธุ์จำหน่ายให้แก่เกษตรกร อย่างเพียงพอ และราคายุติธรรม

๒. ด้านการจัดการเลี้ยงดู

ภาครัฐควรสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การศึกษา และฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักการสหกรณ์ การจัดการและการเลี้ยงดูสุกรที่ถูกหลักวิชาการแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเกษตรกรจะได้นำความรู้ไปพัฒนาการเลี้ยงสุกรของตนให้มีคุณภาพมากขึ้น

๓. ด้านเงินทุน

รัฐควรผลักดันให้ ธ.ก.ส. ให้สินเชื่อแก่สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร หรือเกษตรกรที่เป็นสมาชิก เช่นเดียวกันกับสหกรณ์การเกษตรอื่น เพราะสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร ก็เป็นเกษตรกรรายย่อย เช่นเดียวกัน

๔. โรคระบาด

เกี่ยวกับปัญหาโรคระบาดนั้น หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทุกระดับ เช่น กรมปศุสัตว์ อบจ. และ อบต. ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อการผลิตวัคซีนป้องกันโรค โดยเฉพาะวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย โรคคหิวหวัดสุกร ให้เพียงพอต่อการใช้ป้องกันโรค และขยายพื้นที่เขตปลอดโรคระบาดสัตว์เพิ่มขึ้น

๕. การสนับสนุนความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กรผู้เลี้ยงสุกร

หน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรมีการสนับสนุนให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร มีการรวมตัวกันเป็นองค์กร โดยอาจให้อยู่ในรูปกลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร เพื่อให้เกิดกำลังต่อรองและการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาการเลี้ยง และการจำหน่ายสุกรของกลุ่ม

๖. การสนับสนุนด้านวิชาการ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ ทั้งในส่วนของการบริหาร การจัดการ การเลี้ยงการคัดเลือกและพัฒนาพันธุ์ ตลอดจนการจำหน่ายแก่เกษตรกรรายย่อยอย่างต่อเนื่อง

๗. การขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสุกร

รัฐควรขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงกลุ่มนี้ และให้ความช่วยเหลือในรูปของการสงเคราะห์ เมื่อเกิดปัญหา เช่น การเกิดโรคระบาด ภัยธรรมชาติ หรือชดเชยการขาดทุนเมื่อมีปัญหาด้านราคา

๘. การจัดระบบการเลี้ยง

รัฐควรจัดระบบการเลี้ยงสุกรที่เป็นแบบอุตสาหกรรมใหม่ ให้อำนวยความสะดวกการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการ

แนวทางการแก้ปัญหาด้านการผลิตกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้า

ในส่วนของ การแก้ปัญหาด้านการผลิตของกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้า นั้น วารสารสุกร (๒๕๔๒) ระบุว่า ควรดำเนินการในแต่ละประเด็น ดังนี้

๑. การจัดระบบการเลี้ยงแบบอุตสาหกรรม

รัฐควรมีการจัดระบบการเลี้ยงสุกรที่เป็นแบบอุตสาหกรรม ให้อำนวยความสะดวกการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑.๑ จัดทำกฎ ระเบียบการเลี้ยงสุกร

จัดทำกฎ ระเบียบว่าด้วยการเลี้ยงสุกรขึ้นโดยเฉพาะ โดยมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการเลี้ยงสุกรที่สำคัญ ๔ ประเด็น ประกอบด้วย การให้ผู้เลี้ยงสุกรตั้งแต่ ๒๐๐ ตัว ขึ้นไป การจดทะเบียนการเลี้ยง การจัดทำแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการ การกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการเข้าออกจากรูกักให้ชัดเจน และการเพิ่มหรือลดปริมาณการเลี้ยงที่อาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรม ควรมีการขออนุญาตและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่องค์กรรับผิดชอบกำหนด

๑.๒ มีมาตรการช่วยเหลือในการดำเนินการ

ควรมีการกำหนดมาตรการทำให้ผู้เลี้ยงเข้าสู่ระบบทะเบียน และปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดขึ้น โดยมาตรการในการดำเนินการ ๓ มาตรการ คือ การใช้มาตรการจูงใจ โดยการให้ผู้เลี้ยงกลุ่มแรกที่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ เช่น การให้มีสิทธิซื้อวัคซีน การออกใบอนุญาตเคลื่อนย้าย การช่วยเหลือกรณีเกิดความเสียหายจากโรคระบาด หรือ ภัยธรรมชาติ การใช้มาตรการทางกฎหมาย โดยอาจมอบหมายให้องค์กรผู้เลี้ยง เช่น สมาคม หรือชุมนุมสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลให้เป็นไปตามระเบียบ และการใช้มาตรการในการกำหนดเป้าหมายในการแทรกแซงตลาดกรณีเกิดปัญหาด้านราคาหรือการจำหน่าย โดยให้ความสำคัญกับผู้เลี้ยงที่อยู่ในระบบทะเบียนเป็นอันดับแรก

๒. การพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อให้ได้มาตรฐานคุณภาพ

หน่วยงานรัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการผลิต และการแปรรูปให้ได้เนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เป็นที่เชื่อถือของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

ทั้งนี้ ขั้นตอนในการพัฒนากระบวนการผลิตสำหรับเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้าที่มีศักยภาพในการแข่งขัน ควรดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ ขั้นตอนการเลี้ยง

สำหรับขั้นตอนการเลี้ยง ควรเข้มงวดเกี่ยวกับการใช้ยา และสารเคมีที่มีความเสี่ยงหรือเป็นอันตรายต่อคน หากมีการตกค้างในเนื้อสุกร เช่น สารที่ตกค้างจากยาปฏิชีวนะ สารเร่งเนื้อแดง หรือสารเร่งการเจริญเติบโตอื่นๆ

๒.๒ การพัฒนาคุณภาพอาหารสัตว์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการค้นคว้า วิจัย และส่งเสริมการเลี้ยงสุกร โดยการพัฒนาคุณภาพอาหารให้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพช่วยให้สุกรโตเร็วแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรค ให้เนื้อแดงมาก และมีไขมันน้อย

๒.๓ การพัฒนาพันธุ์สุกร

ควรมีการพัฒนาสายพันธุ์สุกรให้มีความเหมาะสมกับสภาพอากาศเมืองไทย ด้านทานโรค มีสัดส่วนของเนื้อแดงและเนื้อสันมาก

๒.๔ การลดต้นทุนการเลี้ยง

ควรมีการแสวงหาวิธีการ และมาตรการในการลดต้นทุนการเลี้ยงสุกร ให้อยู่ในระดับที่สามารถแข่งขันได้ โดยมีการลดภาระในการนำเข้าวัตถุดิบ อาหารสัตว์ ยา และสารเคมีที่ต้องใช้ในการเลี้ยงสัตว์ให้อยู่ในระดับต่ำสุด มีการพัฒนาคุณภาพวัคซีนป้องกันโรคให้ได้มาตรฐาน สามารถป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพในปริมาณที่เพียงพอ เพื่อกำจัดความสูญเสียอันเนื่องมาจากโรคระบาด และมีการสนับสนุนการเลี้ยงสุกรโดยใช้โรงเรือนควบคุมอุณหภูมิ ซึ่งจะช่วยลดการใช้ยา และวัคซีน ช่วยให้สัตว์โตเร็ว ใช้พื้นที่น้อย และความสูญเสียต่ำ

๓. การวางมาตรการรักษาสังแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมสุกร ทั้งนี้ ขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ การกำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมในเขตการเลี้ยงสุกร

รัฐควรกำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมในเขตการเลี้ยงสุกรให้ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคุณภาพน้ำจากฟาร์ม กลิ่น และเสียง พร้อมกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในฟาร์มต้องปฏิบัติ โดยเฉพาะฟาร์มใหม่ควรกำหนดให้มีการวางแผนด้านสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่เริ่มก่อสร้าง ส่วนฟาร์มเก่าอาจให้ระยะเวลาเพื่อปรับตัวช่วงระยะหนึ่ง

๓.๒ การส่งเสริมการเลี้ยงระบบโรงเรือนปิด

ควรมีการส่งเสริมให้มีการเลี้ยง โดยใช้โรงเรือนปิดที่มีระบบควบคุมอุณหภูมิซึ่งจะช่วยแก้ปัญหามลพิษด้านเสียงและกลิ่น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันโรคระบาดที่มีประสิทธิภาพอีกด้วย

๓.๓ การส่งเสริมการจัดการของเสียจากฟาร์ม

ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลที่ออกจากฟาร์มให้มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดทำระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การบำบัดแบบธรรมชาติ มีการกรองมูลสุกรแยกออกจากน้ำ ก่อนปล่อยสู่บ่อบำบัด

๓.๔ การส่งเสริมการผลิตแก๊สชีวภาพ

ควรมีการสนับสนุนให้มีการใช้มูลสุกรผลิตแก๊สชีวภาพเพื่อเป็นเชื้อเพลิงปั่นพลังงานไฟฟ้า เพื่อการนำมาใช้กับเครื่องไฟฟ้าในฟาร์ม และจำหน่ายส่วนที่เกินความต้องการเข้าสู่สายส่งของการไฟฟ้า ซึ่งในการนี้รัฐบาลต้องกำหนดเป็นนโยบาย ที่จะส่งเสริมให้มีการรักษาสังแวดล้อมดังกล่าว

และกำหนดให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคซื้อไฟคืนจากฟาร์มสุกรด้วย จะเป็นการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และช่วยประหยัดเชื้อเพลิง ที่จะต้องนำเข้าจากต่างประเทศ อีกทั้งยังเป็นการลดต้นทุนการเลี้ยงสุกรให้ต่ำลง ให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้มากขึ้น

แนวทางการแก้ปัญหาด้านการผลิตของกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรเพื่อความยั่งยืน

จากการระดมความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการเสวนาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาการผลิตสุกรอย่างยั่งยืน ของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา (๒๕๔๕) โดยมุ่งหวังให้การผลิตสุกรเป็นเอกภาพ และเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และเมื่อแก้ไขให้วัฏจักรสุกรถูกทำลายไปอย่างถาวร ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาการผลิต ดังนี้

๑. การจดทะเบียนฟาร์มผู้ผลิต

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการให้มีการจดทะเบียนฟาร์ม หรือจดทะเบียนผู้เลี้ยงสุกรให้ครบถ้วน โดยกำหนดระเบียบปฏิบัติให้ผู้เลี้ยงสุกร ต้องรายงานปริมาณสุกรให้หน่วยงานที่รับผิดชอบของทางราชการทราบเป็นระยะๆ เพื่อให้ทางราชการมีข้อมูลตัวเลขปริมาณที่แน่นอนชัดเจน เพื่อประโยชน์ทางการบริหารจัดการ และเพื่อการวางแผนควบคุมการผลิต และดูแลเรื่องราคาให้เหมาะสมอยู่เสมอ

๒. การสร้างสุกรพันธุ์แท้ของไทย

เพื่อเป็นการลดต้นทุนการเลี้ยงสุกรให้แก่เกษตรกรรายย่อย ทางกรมปศุสัตว์ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น มหาวิทยาลัยต้องดำเนินการสร้างสุกรพันธุ์แท้ของไทยขึ้นเอง ให้เป็นพันธุ์ที่เหมาะสม ที่จะจำหน่ายแจกให้เกษตรกรทั่วทุกภูมิภาคนำไปเลี้ยงแล้วได้กำไรสูงสุด

๓. ส่งเสริมการสร้างโรงฆ่าสัตว์ทันสมัยให้ท้องถิ่น

ภาครัฐต้องมีมาตรการส่งเสริมให้สร้างโรงฆ่าสัตว์ที่ทันสมัยในทุกเขต โดยเฉพาะในเขตที่มีการเลี้ยงสุกรจำนวนมาก ทั้งนี้ ควรให้องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในเรื่องนี้ด้วย เพราะเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และรายได้ของท้องถิ่น

๔. การดูแลเรื่องโรคสุกรและสารตกค้างในสุกรชำแหละ

กรมปศุสัตว์ต้องเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องดูแลเรื่องโรคสุกร และสารตกค้างในสุกรชำแหละ ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคอย่างจริงจังและเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสารเร่งเนื้อแดง ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญในปัจจุบัน

๕. การใช้อาหารสุกรที่ลดต้นทุน

กรมปศุสัตว์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องคิดค้นและเผยแพร่สูตรอาหารสุกร ที่ลดต้นทุน ค่าอาหารให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร และแนะนำให้เกษตรกรเลี้ยงสุกรด้วยสูตรอาหารที่สุกรกินแล้ว ย่อยได้หมด และมีราคาถูก นอกจากนี้ ควรเป็นสูตรที่สุกรกินแล้วมีการเจริญเติบโตดี

๖. การกำหนดเขตพื้นที่ส่งเสริมการเลี้ยงสุกรเพื่อการส่งออก

รัฐควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมสุกรเพื่อการส่งออก (zoning) โดยสนับสนุน ให้เกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตสุกรครบวงจร เพื่อลดต้นทุนการผลิต การจัดการดูแล สภาพแวดล้อมอย่างจริงจัง และเป็นเขตปลอดโรคระบาดสัตว์ เพื่อเป็นการสนับสนุนการส่งออกสุกร ไปตลาดต่างประเทศได้ทั้งหมด

๗. ส่งเสริมการรวมตัวกันในการผลิตของเกษตรกรรายย่อย

สำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรรายย่อย ควรได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้รวมตัวกันทางการผลิต เพื่อประโยชน์ในการต่อรองราคา ทั้งในด้านปัจจัย การผลิต และผลผลิตหรือการได้รับการสนับสนุนการผลิตจากภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สถานการณ์การตลาดสุกรของไทย

สำหรับสุกรที่ผลิตได้ภายในประเทศนั้น มีการจำหน่ายภายในประเทศเป็นหลัก โดยมีปริมาณ การบริโภคภายในประเทศร้อยละ ๙๕.๐ ของปริมาณการผลิตทั้งหมด ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตรในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ พบว่า มีปริมาณการบริโภคสุกร ๑๑.๙๑ ล้านตัว หรือ ๐.๙๕ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ร้อยละ ๕.๕๔ เนื่องจากราคาสุกรลดลง เพราะมีการขยายการ ผลิตจนทำให้มีปริมาณสุกรมากเกินความต้องการ ประกอบกับการมีการจัดจำหน่ายเนื้อสุกรราคาถูก เพื่อกระตุ้นการบริโภค โดยคาดว่าในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ปริมาณการบริโภคเนื้อสุกรจะเพิ่มขึ้นไม่มากนัก เพราะราคาสุกรจะสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ประกอบกับกำลังซื้อของประชาชนไม่ได้ เพิ่มขึ้น ในขณะที่สินค้าต่างๆ มีราคาสูงขึ้น โดยคาดว่าจะมีปริมาณการบริโภคสุกร ๑๒ ล้านตัว หรือ ๐.๙๖ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ร้อยละ ๐.๗

ลักษณะของตลาดสุกร

จากข้อมูลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (๒๕๕๐) ได้กล่าวถึง ลักษณะของตลาดสุกรมี ๔ ลักษณะ ประกอบด้วย ตลาดทั่วไป ตลาดประมูล ตลาดคู่สัญญา และตลาดจากฟาร์มขนาดใหญ่ มี รายละเอียดของตลาดสุกรแต่ละลักษณะ มีดังนี้

๑. ตลาดทั่วไป

ตลาดทั่วไป เป็นตลาดที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้เลี้ยงรายย่อยในท้องถิ่น โดยทำการรวบรวมหรือขายเนื้อสุกรชำแหละ

๒. ตลาดประมูล

ตลาดประมูล ได้สุกรจากฟาร์มขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยขายให้แก่พ่อค้าขายสุกรส่งเนื้อสุกรชำแหละ

๓. ตลาดคู่สัญญา

ตลาดคู่สัญญา ตัวอย่าง เช่น contract farm หรือบริษัทคู่สัญญา ซึ่งในการซื้อขายจะมีการกำหนดราคาล่วงหน้าหรือเวลาซื้อขาย

๔. ตลาดจากฟาร์มขนาดใหญ่

ตลาดจากฟาร์มขนาดใหญ่ มีพ่อค้าประจำมารับซื้อ และซื้อเป็นจำนวนมาก

โครงสร้างการตลาดสุกรและผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรของไทย

เกี่ยวกับโครงสร้างการตลาดสุกรและผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรของไทย ดังแสดงในภาพที่ ๓.๔ จากงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (๒๕๓๘) พบว่า ราคาสุกรมีชีวิตที่เป็นราคาระดับขายส่งของสุกรชำแหละภายในประเทศไทย จะถูกกำหนดโดยราคาขายปลีกเนื้อสุกรในตลาดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ศูนย์กลางปลายทางของประเทศ ซึ่งความต้องการเนื้อสุกรในตลาดกรุงเทพมหานครมีสูงมาก ทั้งความต้องการบริโภคเนื้อสุกรสำหรับการบริโภคของครัวเรือนและความต้องการเนื้อสุกรเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สุกรของโรงงาน ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

นอกจากนี้ ปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดราคา คือ ปริมาณอุปทาน หรือปริมาณสุกรมีชีวิตในฟาร์มที่เป็นแหล่งผลิตใหญ่ของประเทศ เช่น นครปฐม ราชบุรี ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี และนครราชสีมา โดยปริมาณสุกรจากแหล่งใหญ่นี้ พบว่า ประมาณร้อยละ ๘๐.๐ - ๙๐.๐ มาจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจะถูกส่งเข้าตลาดกรุงเทพมหานคร

สำหรับการกำหนดราคาสุกรมีชีวิตของไทย มี ๕ วิธี ประกอบด้วย ราคาที่กำหนดในตลาดทั่วไป การกำหนดราคาสุกรมีชีวิตในตลาดคู่สัญญา การกำหนดราคาสุกรในตลาดกลางประมูลสุกร การกำหนดราคาสุกรจากฟาร์มที่เลี้ยงเป็นการค้า และการตั้งราคาซื้อสุกร ซึ่งเป็นราคานำหรือราคาประกาศ โดยรายละเอียดการกำหนดราคาสุกรแต่ละวิธี มีดังนี้

๑. ราคากำหนดในตลาดทั่วๆ ไป

ราคากำหนดในตลาดทั่วๆ ไป เป็นการซื้อขายสุกรที่หน้าฟาร์มรายย่อย ที่เลี้ยงกันกระจายทั่วประเทศ โดยมีกำหนดราคาตัวต่อตัว ระหว่างผู้เลี้ยงรายย่อยกับผู้รวบรวมสุกรมีชีวิตในท้องถิ่น

๒. การกำหนดราคาสุกรมีชีวิตในตลาดคู่สัญญา

การกำหนดราคาสุกรมีชีวิตในตลาดคู่สัญญา เป็นตลาดที่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร ทำสัญญาผูกพันกับบริษัทที่มีธุรกิจครบวงจร หรือเกือบครบวงจร ซึ่งการกำหนดราคาสุกรขึ้น ขึ้นอยู่กับสัญญาที่กระทำกันไว้ ระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงกับเอกชนที่รับประกันโดยจะมีการกำหนดราคาซื้อขายล่วงหน้า หรืออาจซื้อขายตามราคาตลาดในขณะนั้นก็ได้

อนึ่ง ฟาร์มเลี้ยงสุกรแบบสัญญาผูกพันนี้ เมื่อสุกรขุนได้น้ำหนักส่งตลาด ผู้เลี้ยงอาจส่งสุกรไปยังสถานที่ที่ทางบริษัทแจ้ง หรือบริษัทอาจจะมาขนส่งสุกรจากฟาร์มเอง แล้วแต่การตกลงในสัญญา

๓. การกำหนดราคาสุกรในตลาดกลางประมูลสุกร

การกำหนดราคาสุกรในตลาดกลางประมูลสุกรนั้น ตลาดกลางประมูลสุกรของไทยได้ก่อตั้งและดำเนินการโดยเอกชน คือ บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) ซึ่งตั้งอยู่ที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

สำหรับวิธีการประมูลสุกรในตลาดกลางนั้น มีรูปแบบคล้ายกับตลาดกลางประมูลสุกรของประเทศไต้หวัน โดยลักษณะการขาย เป็นการประมูลราคา โดยผู้ซื้อซึ่งส่วนมากเป็นพ่อค้าขายส่งซากสุกรชำแหละในเขตกรุงเทพฯ ส่วนมากเข้ามาขายในตลาดประมูล โดยมากจะมาจากฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่ซึ่งเป็นลูกเก่า และสมาชิกของบริษัทฯ

ส่วนการกำหนดราคาในตลาดประมูลนั้น ทางโรงประมูลจะตั้งราคาซื้อขายสุกรมีชีวิตขั้นต่ำไว้ ซึ่งการขึ้นลงราคาในการซื้อ จะดูลักษณะสุกรจากรูปร่าง ความแข็งแรง และคาดคะเนเปอร์เซ็นต์ซากสุกรของสุกรมีชีวิตที่เดินมาให้ผู้ซื้อดูทีละตัว

อนึ่ง ราคาจะกำหนดเป็นรายตัว ซึ่งการซื้อขายควบคุมโดยระบบคอมพิวเตอร์ ที่กำหนดเปอร์เซ็นต์สุกรจำนวนน้ำหนักต่อตัว และราคาสุกร หากผู้ใดให้ราคาต่อกิโลกรัมสูงที่สุด ผู้นั้นจะเป็นผู้ได้สุกรตัวนั้นไป

๔. การกำหนดราคาสุกรจากฟาร์มที่เลี้ยงเป็นการค้า

การกำหนดราคาสุกรจากฟาร์มที่เลี้ยงเป็นการค้า เป็นการซื้อขายสุกรมีชีวิตของผู้เลี้ยงสุกรรายใหญ่ หรือฟาร์มขนาดกลางและใหญ่ ซึ่งผู้ซื้อสุกรหรือพ่อค้ารวบรวม จะมาซื้อสุกรมีชีวิตจากผู้เลี้ยง

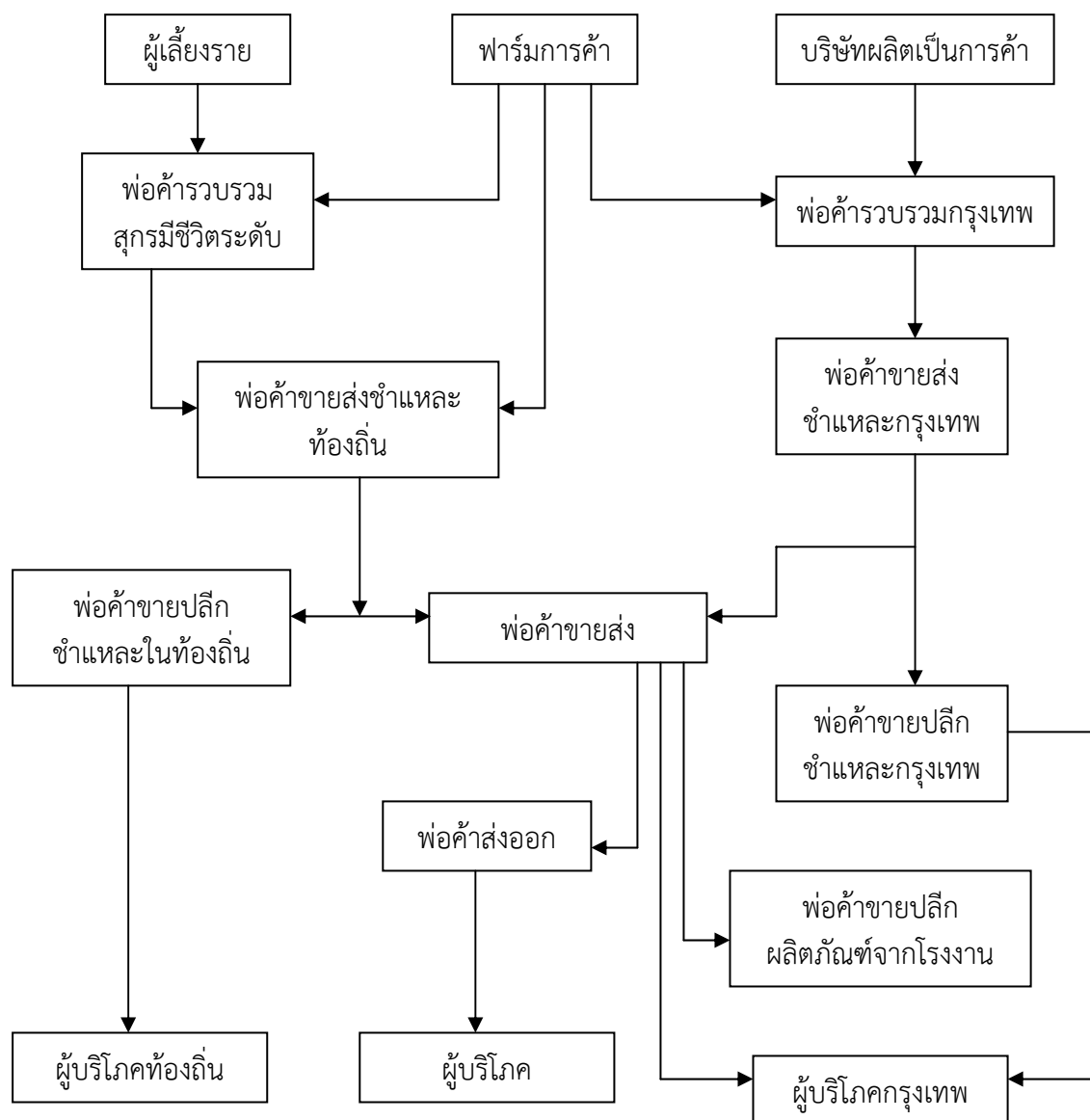
รายใหญ่นี้ เพื่อส่งสุกรไปฆ่าแหละในโรงฆ่ารอบๆ กรุงเทพมหานคร เพื่อขายสุกรให้ตลาด กรุงเทพมหานคร โดยที่การซื้อขายจะมีเป็นจำนวนมาก หรือเป็นรุ่นสุกร

๕. การตั้งราคารับซื้อสุกรเป็นราคานำ หรือราคาประกาศ

การตั้งราคารับซื้อสุกรเป็นราคานำ หรือราคาประกาศในการรับซื้อขายในประเทศ จะมีการดำเนินการกระจายข่าวสารโดยผู้นำที่เป็นบริษัทใหญ่ คือ บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ ที่มีธุรกิจการเลี้ยงสัตว์ และอาหารสัตว์อย่างต่อเนื่องครบวงจร และกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรรายใหญ่จะพิจารณาราคาหั่งแข่งร่วมกัน ทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ จากนั้นมีการประกาศราคาซื้อขายสุกรขุน ลูกสุกร ในตลาดกรุงเทพมหานคร ซึ่งตลาดในแหล่งผลิตใหญ่ๆ ในภาคกลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ ทุกวันจันทร์ของทุกสัปดาห์ และกระจายข่าวสารนี้ไปยังผู้เลี้ยงสุกรทั่วไป

อนึ่ง ราคาประกาศของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ ถือเป็นราคานำหรือราคากลางของการซื้อขายสุกร ส่วนการตกลงราคาจริง อาจสูงหรือต่ำกว่าราคาของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ได้ ขึ้นอยู่กับคุณภาพซากของสุกรเป็นสำคัญ

นอกจากราคาประกาศโดยบริษัทเจริญโภคภัณฑ์แล้ว สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติจะประกาศรวบรวม และเผยแพร่ราคาสุกรให้สมาชิกทราบ โดยประกาศราคานี้เป็นราคาตามแหล่งตลาดสำคัญของประเทศ คือ ราคาฟาร์มสุกรที่จังหวัดนครปฐม ชลบุรี นครราชสีมา เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี และสงขลา

ภาพที่ ๓.๔ โครงสร้างการตลาดสุกและผลิตภัณฑ์เนื้อสุกของไทย
ที่มา: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (๒๕๓๘ก)

ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในตลาดสุกร

จากข้อมูลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (๒๕๕๐) ระบุว่า ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในตลาดสุกร แบ่งเป็น ๓ ประเภท ประกอบด้วย พ่อค้ารวบรวมสุกรมีชีวิต พ่อค้าขายส่งสุกรชำแหละ และพ่อค้าขายปลีกสุกรชำแหละ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. พ่อค้ารวบรวมสุกรมีชีวิต

พ่อค้ารวบรวมสุกรมีชีวิต เป็นพ่อค้าส่งที่มีความสำคัญในตลาดสุกร ซึ่งทำหน้าที่รวบรวมสุกรจากฟาร์มใหญ่และฟาร์มบริษัท เพื่อนำส่งไปยังโรงฆ่าและชำแหละรอบๆ กรุงเทพมหานคร และนำสุกรไปยังเชียงใหม่ขายปลีกในตลาดสดเขตกรุงเทพมหานคร โดยขายให้กับพ่อค้าในเชียงใหม่ เพื่อจำหน่ายให้ผู้บริโภค

อย่างไรก็ตาม พ่อค้ารวบรวมสุกรมีชีวิตในท้องถิ่นขนาดรองลงมา จะมีจำนวนมากในตลาดจังหวัดต่างๆ เนื่องจากประเทศไทยมีผู้เลี้ยงสุกรรายย่อยแบบพื้นบ้านกระจายอยู่โดยทั่วไปในท้องถิ่นต่างๆ ทำให้ยังมีช่องทางเปิดโอกาสให้มีพ่อค้าคนกลางเข้ามาทำธุรกิจในช่องว่างการตลาดนี้ได้ โดยทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมสุกรมีชีวิต

๒. พ่อค้าขายส่งสุกรชำแหละ

พ่อค้าขายส่งสุกรชำแหละ หรือในท้องถิ่นเรียกว่า “คนจับหมู” เป็นพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อสุกรมีชีวิตจากพ่อค้าขายส่งสุกรมีชีวิต หรือจัดหาซื้อจากผู้เลี้ยงมาทำการฆ่าชำแหละ แล้วขายซากชำแหละให้แก่พ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ ในการส่งซากสุกรชำแหละ อาจนำไปจำหน่ายในรูปของซากผ่าซีก หรือจำหน่ายขายแยกเป็นชิ้นตามความต้องการของลูกค้า หรือเชิงหมู

พ่อค้าขายส่งสุกรชำแหละนั้น มีจำนวนมาก และกระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งจัดว่าเป็นพ่อค้าคนกลางที่มีบทบาทสำคัญมากในระบบตลาดสุกร เพราะจะเป็นผู้จำหน่ายสุกรชำแหละที่ผ่านโรงฆ่าเทศบาล สุขาภิบาล หรือโรงฆ่าของเอกชน รวมทั้งเป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อซื้อสุกรมีชีวิตจากพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น หรือจากฟาร์มผู้เลี้ยง เพื่อนำเข้าโรงฆ่าเป็นสุกรชำแหละ และนำไปขายส่งต่อให้พ่อค้าปลีกสุกรชำแหละ โรงงานแปรรูปสุกรชำแหละ และโรงงานแปรรูปทำผลิตภัณฑ์สุกรต่อไป

๓. พ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ

พ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ เป็นพ่อค้าซึ่งมีทั้งซื้อสุกรมีชีวิตมาฆ่าชำแหละขายปลีกเอง และรับซื้อซากสุกรมาทำการขายปลีก ซึ่งพ่อค้าขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละตามท้องถิ่นส่วนมาก จะซื้อสุกรจากผู้เลี้ยงสุกรรายย่อยในท้องถิ่นมาฆ่าและชำแหละขาย

พ่อค้าประเภทนี้จะทราบวิธีตัดแต่งซากสุกร และทราบความต้องการของผู้บริโภค โดยเป็นผู้ตั้งราคาขายชิ้นส่วนต่างๆ ของเนื้อสุกรเอง ทั้งนี้ การฆ่าสุกรจะกระทำในโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลและสุขาภิบาล และมีจำนวนไม่น้อยที่ทำการฆ่าชำแหละภายในบริเวณบ้านของตนเอง หรือสถานที่ที่มีใช้โรงฆ่าสัตว์

อนึ่ง พ่อค้าปลีกสุกรชำแหละมี ๓ ประเภท ประกอบด้วย พ่อค้าขายปลีกสุกรชำแหละที่อยู่ตามตลาดสดทั่วไป พ่อค้าขายปลีกสุกรชำแหละแบบเร่ขาย และร้านขายปลีกหรือซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งแต่ละประเภทมีลักษณะดังนี้

๓.๑ พ่อค้าขายปลีกสุกรชำแหละที่อยู่ตามตลาดสดทั่วไป

พ่อค้าขายปลีกประเภทนี้ หรือที่เรียกว่าเชียงหมู เป็นพ่อค้าที่รับซื้อสุกรที่ผ่านการฆ่าชำแหละเรียบร้อยแล้วจากพ่อค้าขายส่ง โดยอาจจะไปรับสุกรชำแหละที่โรงฆ่าเอง หรือให้พ่อค้าขายส่งสุกรชำแหละนำมาส่งแล้วแต่จะตกลงกัน พ่อค้าขายปลีกนี้พบอยู่ทั่วไปตามตลาดสดทั่วไป

๓.๒ พ่อค้าขายปลีกสุกรชำแหละแบบเร่ขาย

พ่อค้าขายปลีกสุกรชำแหละนี้ โดยมากไม่ได้จำหน่ายเฉพาะเนื้อสุกร และชิ้นส่วนสุกรสดเพียงอย่างเดียว แต่มีการจำหน่ายของสดชนิดอื่นควบคู่กันไปด้วยเช่น เนื้อวัว เนื้อไก่ ผักสดชนิดต่างๆ โดยบรรจุของสดเหล่านี้ ใส่รถบรรทุกขนาดเล็กขับตระเวนไปตามหมู่บ้าน และแหล่งชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตลาดสด

๓.๓ ร้านขายปลีก หรือซูเปอร์มาร์เก็ต

ร้านค้าประเภทนี้ มีหลายแห่งโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร โดยเปิดเป็นแผนกขายเนื้อชำแหละชิ้นส่วนต่างๆ เช่นเดียวกับตลาดสด แต่สุกรชำแหละที่ร้านซูเปอร์มาร์เก็ตจะซื้อมาจากพ่อค้าขายส่ง แล้วนำมาตัดแบ่งขายปลีกให้แก่ลูกค้า ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่จะมีฐานะดีหรือปานกลาง โดยบรรจุอยู่ในถาดโฟมและหุ้มด้วยพลาสติกใส ที่ผู้บริโภคสามารถเลือกหยิบได้ทันที ซึ่งกำลังได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน

วิจัยจรรยาบรรณ

จากข้อมูลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (๒๕๕๐) ระบุว่า ราคาของสุกรขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ปริมาณการเลี้ยง ราคาของเนื้อสัตว์ชนิดอื่น และราคาอาหารสัตว์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ปริมาณการเลี้ยง

ถ้ามีปริมาณการเลี้ยงสุกรขุนเป็นจำนวนมากจะทำให้สุกรมีราคาถูกลง

๒. ราคาของเนื้อสัตว์ชนิดอื่น

ถ้าเนื้อสัตว์ชนิดอื่นมีปัญหาเรื่องโรคระบาดไม่สามารถบริโภคได้ จะทำให้เนื้อสุกรมีราคาสูงขึ้น เพราะเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

๓. ราคาอาหารสัตว์

ราคาอาหารสัตว์ เป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ราคาสูงหรือต่ำ เนื่องจากอาหารที่ใช้เลี้ยงสุกรเป็นอาหารชั้น มีการใช้อาหารหยابน้อย ถ้าอาหารสัตว์มีราคาแพงก็จะทำให้ราคาขายสูงขึ้นด้วย

ราคาจำหน่ายสุกรในไทย

จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๖) และกรมศุลกากร (๒๕๕๖) ที่อ้างถึงในกลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์ (๒๕๕๖) ดังแสดงในตารางที่ ๓.๘ พบว่า ราคาสุกรที่เกษตรกรขายได้ ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เฉลี่ยประมาณกิโลกรัมละ ๕๗.๐๐ บาท ลดลงจากเฉลี่ยกิโลกรัมละ ๖๕.๕๐ บาท ของปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ร้อยละ ๑๒.๙๘

ทั้งนี้ ราคาสุกรได้ลดลงตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จากเฉลี่ยกิโลกรัมละ ๖๑.๐๖ บาท ในเดือนมกราคม เหลือเฉลี่ยกิโลกรัมละ ๕๒.๘๙ บาท ในเดือนมีนาคม เนื่องจากมีปริมาณสุกรเพิ่มขึ้น ขณะที่ความต้องการบริโภคค่อนข้างทรงตัว ทำให้มีปริมาณสุกรส่วนเกินสะสมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรประสบการขาดทุนในเดือนเมษายน โดยราคาสุกรปรับตัวสูงขึ้น เนื่องจากสภาพอากาศร้อนทำให้สุกรเจริญเติบโตช้าลง ประกอบกับการส่งออกสุกรมีชีวิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มขึ้น เพื่อระบายผลผลิต และมีการจัดจำหน่ายเนื้อสุกรราคาถูกเพื่อกระตุ้นการบริโภค ทำให้สามารถลดปริมาณสุกรส่วนเกินได้ส่วนหนึ่ง แต่ราคาสุกรเริ่มอ่อนตัวลงอีก ตั้งแต่เดือนมิถุนายนเป็นต้นมา และลดลงมากในเดือนในเดือนตุลาคม โดยราคาลดลงเหลือเฉลี่ยกิโลกรัมละ ๕๑.๕๓ บาท เนื่องจากความต้องการบริโภคชะลอตัวจากภาวะฝนตกชุกต่อเนื่อง และเกิดน้ำท่วมในบางพื้นที่ ประกอบกับมีเทศกาลกินเจ แต่ในเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พบว่า ราคาสุกรปรับตัวสูงขึ้น เพราะมีเทศกาลต่างๆ และการท่องเที่ยวในช่วงปลายปี ทำให้ความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้น

ส่วนในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คาดว่า ราคาสุกรที่เกษตรกรขายได้โดยเฉลี่ยจะสูงขึ้น เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งแม้ว่าปริมาณการผลิตจะเพิ่มขึ้น แต่คาดว่าต้นทุนการผลิตจะยังคงในระดับสูง ส่วนราคาส่งออกเนื้อสุกรชำแหละ และเนื้อสุกรแปรรูป คาดว่าจะใกล้เคียงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ตารางที่ ๓.๘ ราคาที่เกษตรกรขายได้ ราคาส่งออก และราคานำเข้า ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕

ราคา (บาทต่อกก.)	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕*	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
ราคาสุกรที่เกษตรกรขายได้	๕๓.๓๒	๕๖.๘๘	๕๙.๙๙	๖๕.๕๐	๕๗.๐๐	-๑๒.๙๘
ราคาส่งออกเนื้อสุกร						
ชำแหละ	๘๒.๒๕	๕๓.๔๔	๕๒.๐๓	๕๔.๔๒	๖๓.๐๐	๑๕.๗๗
เนื้อสุกรแปรรูป	๒๕๙.๓๙	๒๔๔.๔๒	๒๒๑.๓๐	๒๒๘.๑๑	๒๑๗.๐๐	-๔.๘๗
ราคานำเข้า	๑๘.๑๒	๑๔.๖๗	๑๑.๐๒	๑๓.๔๙	๑๒.๐๐	-๑๑.๐๕
ส่วนอื่นๆ ที่บริโภคได้ของ						
สุกรรวมดับ	๒๙.๑๖	๒๗.๑๔	๒๖.๓๙	๒๒.๗๗	๒๐.๐๐	-๑๒.๑๗

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๖) และกรมศุลกากร (๒๕๕๖)

หมายเหตุ: * ประมาณการ

ปัญหาการด้านการตลาดสุกรไทย

จากการสังเคราะห์ข้อมูลของสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (๒๕๓๘) ศิริพล ยอดเมืองเจริญ (๒๕๔๒) คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์ สมาชิกวุฒิสภา (๒๕๔๕) คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา (๒๕๔๖) คอลัมน์พิเศษ (๒๕๕๐) และสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย (๒๕๕๐) พบว่า ปัญหาด้านการตลาดสุกรไทย แบ่งเป็น ปัญหาด้านการตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ปัญหาด้านการตลาดภายในประเทศ

สำหรับปัญหาด้านการตลาดภายในประเทศที่พบ มี ๑๔ ประเด็น ดังนี้

๑.๑ เกษตรกรขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการตลาด โดยปราศจากการวางแผนด้านการตลาด และการประสานงานกับหน่วยงานราชการ ทำให้เกิดภาวะสุกรล้นตลาดในบางช่วงเวลา เช่น ในช่วงปลายปีพ.ศ. ๒๕๔๙ สุกรล้นตลาด ทำให้สุกรมีชีวิตมีราคาตกต่ำ ขณะที่ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์แพงขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสุกรสูงขึ้น

๑.๒ การลักลอบฆ่าสุกรเถื่อน พบว่า การลักลอบฆ่าสุกรมีมากกว่าร้อยละ ๕๐.๐ ของการฆ่าที่ขอใบอนุญาต ซึ่งการลักลอบฆ่าสุกรเถื่อน ช่วยลดค่าใช้จ่ายได้บางส่วน และไม่ต้องเสียภาษีเงินได้เมื่อประเมินสิ้นปี เพราะไม่มีหลักฐานที่จะประเมินการเก็บภาษี

๑.๓ ตลาดของเนื้อสุกรชำแหละมีหลายช่องทาง ตามความต้องการสุกรชำแหละในแต่ละตลาดซึ่งไม่เหมือนกัน เนื่องจากบางตลาดต้องการเฉพาะบางชิ้นส่วน เช่น เนื้อสัน และเนื้อสะโพก

เป็นต้น ทำให้เกิดความยุ่งยาก และโรงฆ่าต้องหาทางจำหน่ายให้ได้ครบทุกชิ้นส่วน และการจำหน่ายแต่ละชิ้นส่วนนั้น ต้องกำหนดราคาการรับซื้อตามคุณภาพซากเป็นสำคัญ จึงเกิดความยุ่งยากกับผู้จำหน่าย

๑.๔ การปล่อยให้มีการเลี้ยงและการชำแหละจำหน่ายสุกรเสรีเกินไป ทำให้ไม่มีมาตรการที่จะจัดให้เกิดความสมดุลในตลาด

๑.๕ ราคาไม่มีเสถียรภาพ โดยมีการเปลี่ยนแปลงผันผวนขึ้น-ลงอย่างรวดเร็ว ที่ส่งผลเสียหายต่อทั้งผู้เลี้ยงและผู้บริโภค โดยเฉพาะผู้เลี้ยงรายย่อย จะถูกทำลายจากความผันผวนของราคา และต้องออกจากวงจรไปเป็นจำนวนมาก

๑.๖ ตลาดรองรับมีจำกัด อัตราการบริโภคต่ำ และส่งออกได้น้อย

๑.๗ ทางราชการไม่มีเครื่องมือรองรับมาตรการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหา

๑.๘ การขาดแคลนโรงฆ่าชำแหละที่ได้มาตรฐาน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญด้านการตลาดและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านคุณภาพ

๑.๙ ตลาดรองรับในแต่ละพื้นที่มีจำนวนจำกัด และไม่สามารถรองรับผลผลิตของโรงฆ่าชำแหละที่ได้มาตรฐานได้หมด

๑.๑๐ ขั้นตอนการตลาดมีความซับซ้อน ไม่มีรูปแบบ และขาดความเป็นธรรม

๑.๑๑ องค์กรผู้เลี้ยงอ่อนแอ

๑.๑๒ ขาดการรวมกลุ่มของสมาชิกผู้เลี้ยงสุกรรายย่อย เพื่อวางแผนการผลิตสุกรให้มีจำนวนมาก และมีคุณภาพดีพอ พันธุ์สุกรและอาหารที่ใช้เลี้ยงคุณภาพไม่ดี ทำให้สุกรโตช้า คุณภาพซากไม่ดี ส่งผลให้สุกรถูกกดราคาจากพ่อค้า รวมถึงความไม่ถนัดในการทำธุรกิจ ทำให้ขาดอำนาจในการต่อรองราคาซื้อขายกับพ่อค้าสุกร

๑.๑๓ บริษัทยักษ์ใหญ่ทำการดัดแปลงราคา (ลดราคาขายต่ำกว่าราคาตลาด) แข่งกับคนเลี้ยงในพื้นที่ที่มีสายป่าน หรือว่าทุนสำรองไม่มากพอ ทำให้ผู้เลี้ยงรายย่อยไม่อาจแข่งขันกับบริษัทยักษ์ใหญ่ได้ จึงต้องเลิกเลี้ยงสุกร ทำให้บริษัทยักษ์ใหญ่ได้ครองตลาดในพื้นที่นั้น

๑.๑๔ รัฐบาลยังไม่มีนโยบายที่แน่นอนเกี่ยวกับเรื่องนโยบายการตลาด ได้แก่ เสถียรภาพของราคา การให้ข้อมูลข่าวสารทางการตลาด และการหาตลาดต่างประเทศ เป็นต้น

๒. ปัญหาด้านการตลาดต่างประเทศ

สำหรับปัญหาด้านการตลาดต่างประเทศที่พบ มี ๗ ประเด็น ดังนี้

๒.๑ ปัจจุบันมีเครื่องในสุกรจากต่างประเทศ ส่งเข้ามาท่วมตลาดในประเทศ ส่งผลกระทบต่อราคาสุกรในประเทศ

๒.๒ ประเทศไทยยังไม่ปลอดจากโรคปากและเท้าเปื่อย ประเทศคู่ค้าจึงใช้เป็นเงื่อนไขห้ามนำเข้าเนื้อสุกรสดจากประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศญี่ปุ่นไม่ยอมรับสุกรจากต่างประเทศ เพราะเกรงว่าการนำเข้าสุกรจากประเทศไทยจะนำโรคระบาดสัตว์เข้าไปแพร่ระบาดในประเทศ ซึ่งบางประเทศคู่ค้าถึงกับออกกฎหมายห้ามนำเข้าสัตว์จากประเทศที่ยังมีโรคระบาดสัตว์

๒.๓ ระเบียบการนำเข้าสุกรแปรรูปของสิงคโปร์ และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปมีความเข้มงวดมาก

๒.๔ ค่าเงินบาทที่แข็งตัวทำให้ต้นทุนส่งออกสูงขึ้น

๒.๕ ปัญหาโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่ทันสมัยและไม่ได้มาตรฐานสากล ทำให้สามารถส่งเนื้อสุกรชำแหละส่งไปจำหน่ายต่างประเทศได้น้อยลง เนื่องจากการขาดโรงฆ่าสัตว์ที่ทันสมัย ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากต่างประเทศ

๒.๖ ไม่มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง ซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตสุกรรายใหญ่ เช่น ประเทศจีน ไต้หวัน เดนมาร์ก และกลุ่มประเทศผู้ผลิตประชาคมยุโรป ที่มีระบบการผลิตที่ทันสมัยกว่าประเทศไทย และมีการปรับปรุงพันธุ์สุกรได้เองภายในประเทศ ทำให้กลุ่มประเทศดังกล่าวมีต้นทุนในการผลิตที่ได้เปรียบประเทศไทย และบางประเทศยังใช้ระบบให้การอุดหนุนการส่งออก ทำให้เป็นอุปสรรคในการที่ไทยจะส่งสุกรไปจำหน่ายแข่งขันในตลาดโลก

๒.๗ มาตรการกีดกันทางการค้า โดยมีการใช้กฎระเบียบด้านสาธารณสุข เป็นข้อจำกัดในการนำเข้า เช่น ประเทศญี่ปุ่น ยอมให้ไทยส่งเฉพาะเนื้อสุกรต้มสุก หรือผลิตภัณฑ์จากสุกรเข้าไปจำหน่ายในประเทศเท่านั้น นอกจากนี้ บางประเทศคู่ค้า ยังใช้เงื่อนไขตั้งกำแพงภาษี เพื่อป้องกันการแข่งขันด้านราคา

สถานการณ์การส่งออกสุกรของไทย

ปริมาณการส่งออกสุกรของไทย

การส่งออกสุกรของไทยนั้น จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕) ดังแสดงในตารางที่ ๓.๙ พบว่า มีปริมาณเพียงร้อยละ ๕.๐ ของปริมาณการผลิตทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดจากโรคปากและเท้าเปื่อย โดยเป็นการส่งออกเนื้อสุกร และเนื้อสุกรแปรรูป ร้อยละ ๑.๐ – ๒.๐ และสุกรมีชีวิต ร้อยละ ๓.๐ – ๔.๐ โดยเนื้อสุกรส่วนใหญ่ส่งออกไปยังฮ่องกงและสปป.ลาว ส่วนเนื้อสุกรแปรรูปส่วนใหญ่ส่งออกไปยังญี่ปุ่นและฮ่องกง

สำหรับสุกรมีชีวิตส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ส่งออกเนื้อสุกรประมาณ ๑,๕๐๐ ตัน มูลค่า ๙๔ ล้านบาท ลดลงจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งส่งออกปริมาณ ๒,๕๗๗ ตัน มูลค่า ๑๔๐.๒๔ ล้านบาท ร้อยละ ๔๑.๗๙ และ ๓๒.๙๗ ตามลำดับ

ส่วนเนื้อสุกรแปรรูปส่งออกประมาณ ๑๒,๐๐๐ ตัน มูลค่า ๒,๖๐๐ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งส่งออกปริมาณ ๙,๔๕๐ ตัน มูลค่า ๒,๑๕๕.๖๐ ล้านบาท ร้อยละ ๒๖.๘๘ และ ๒๐.๖๒ ตามลำดับ

สำหรับสุกรมีชีวิตส่งออกประมาณ ๖๔,๒๐๐ ตัว เป็นสุกรพันธุ์ประมาณ ๔๒,๐๐๐ ตัวลดลงจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งส่งออก ๘๓,๐๔๔ ตัว ร้อยละ ๔๙.๔๒ และเป็นสุกรมีชีวิตอื่นๆ ประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ ตัว เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งส่งออก ๓๔๓,๗๑๖ ตัว ร้อยละ ๖๙.๖๓ โดยแนวโน้มในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คาดว่าการส่งออกเนื้อสุกรชำแหละจะไม่เพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาสุกรภายในประเทศจะสูงขึ้น เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ประกอบกับฮ่องกงซึ่งเป็นตลาดส่งออกเนื้อสุกรของไทยนำเข้าจากจีนเพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการนำเข้าจากไทยลดลง

เนื้อสุกรแปรรูปคาดว่าจะการส่งออกยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีโรงงานแปรรูปเพื่อส่งออกเพิ่มขึ้นและตลาดยังมีความต้องการเพิ่มขึ้น สำหรับสุกรมีชีวิตที่ส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกัมพูชา คาดว่าจะลดลงจากปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งมีการส่งออกปริมาณมาก เพราะต้องการระบายผลผลิตส่วนเกิน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คาดว่าการส่งออกเนื้อสุกรชำแหละจะไม่เพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาสุกรภายในประเทศจะสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ประกอบกับฮ่องกงซึ่งเป็นตลาดส่งออกเนื้อสุกรของไทยนำเข้าจากจีนเพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการนำเข้าจากไทยลดลง

ส่วนเนื้อสุกรแปรรูปคาดว่าจะการส่งออกยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีโรงงานแปรรูปเพื่อส่งออกเพิ่มขึ้น และตลาดยังมีความต้องการเพิ่มขึ้น สำหรับสุกรมีชีวิตที่ส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกัมพูชา คาดว่าจะลดลงจากปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งมีการส่งออกปริมาณมาก เพราะต้องการระบายผลผลิตส่วนเกิน

ตารางที่ ๓.๙ การส่งออกเนื้อสุกรชำแหละ เนื้อสุกรแปรรูป และสุกรมีชีวิต ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕

รายการ	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕ ^{๑/}	อัตราเพิ่ม
เนื้อสุกรชำแหละ						
ปริมาณ (ตัน)	๔,๑๐๗	๒,๖๔๘	๑,๕๐๐	๒,๕๗๗	๑,๕๐๐	-๔๑.๗๙
มูลค่า : ล้านบาท	๓๓๗.๘๑	๑๔๑.๕๐	๗๘.๐๔	๑๔๐.๒๔	๙๔.๐๐	-๓๒.๙๗
เนื้อสุกรแปรรูป						
ปริมาณ (ตัน)	๕,๘๑๐	๖,๖๑๖	๘,๒๒๔	๙,๔๕๐	๑๒,๐๐๐	๒๖.๙๘
มูลค่า : ล้านบาท	๑,๕๐๗.๐๘	๑,๖๑๗.๐๖	๑,๘๑๙.๙๖	๒,๑๕๕.๖๐	๒,๖๐๐.๐๐	๒๐.๖๒
สุกรพันธุ์						
ปริมาณ (ตัว)	๑๔๔,๕๖๒	๔๘,๙๖๙	๔๖,๔๙๗	๘๓,๐๔๔	๔๒,๐๐๐	-๔๙.๔๒
มูลค่า : ล้านบาท	๓๐๓.๖๒	๑๐๒.๘๒	๑๒๙.๓๐	๓๑๘.๕๘	๘๔.๐๐	-๗๓.๖๓
สุกรมีชีวิตอื่น ๆ						
ปริมาณ (ตัว)	๒๘๓,๖๐๘	๓๘๙,๑๑๐	๒๔๒,๘๓๑	๓๕๓,๗๑๖**	๖๐๐,๐๐๐	๖๙.๖๓
มูลค่า : ล้านบาท	๑,๐๑๒.๔๓	๑,๖๘๓.๒๐	๑,๐๓๖.๐๔	๑,๕๗๙.๗๖	๒,๔๐๐.๐๐	๕๑.๙๒

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและกรมศุลกากร (๒๕๕๕)

หมายเหตุ: * ประมาณการ

** ปรับปริมาณส่งออกที่ผิดปกติ เดือนธันวาคม ๒๕๕๔

นอกจากนี้ จากข้อมูลของสำนักบริหารการค้าสินค้าทั่วไปของกลุ่มสินค้าเกษตร (๒๕๕๖) พบว่า สุกรมีชีวิตของไทยมีการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๓ ส่งออกเฉลี่ยปีละ ๓๐๐,๐๐๐ ตัว และปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ส่งออก ๖๗๗,๔๕๐ ตัว มูลค่า ๒,๐๙๑.๔๐ ล้านบาท ซึ่งมีปริมาณลดลง แต่มูลค่าเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อน คิดเป็นร้อยละ ๓.๑๖ และ ๑๐.๑๗ ตามลำดับ โดยส่งออกไปประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ กัมพูชา และลาว และตลาดใหม่ คือ อิสราเอล ดังแสดงในตารางที่ ๓.๑๐

ตารางที่ ๓.๑๐ การส่งออกสุกรมีชีวิตของไทย

ตลาดส่งออก สุกรมีชีวิต	๒๕๕๓		๒๕๕๔		๒๕๕๕	
	ตัว	ร้อยละ	ตัว	ร้อยละ	ตัว	ร้อยละ
กัมพูชา	๑๘๕,๑๖๕	๖๔.๐๐	๒๘๒,๑๔๔	๖๔.๙๙	๒๗๓,๒๒๗	๔๐.๓๓
ลาว	๑๐๐,๕๑๔	๓๔.๗๔	๑๕๐,๗๗๗	๑๑.๙๑	๒๙๐,๘๕๓	๔๒.๙๓
อิสราเอล	-	-	-	-	๖๐,๔๓๖	๘.๙๒

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕)

ส่วนการส่งออกเนื้อสุกรแปรรูปของไทยนั้น จากตารางที่ ๓.๑๑ พบว่า มีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ส่งออก ๑๑,๓๒๐.๓๑ ตัน มูลค่า ๒,๕๐๒.๙๐ ล้านบาท มีปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้น จากช่วงเดียวกันของปีก่อน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๖๖ และ ๑๗.๗๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓.๑๑ การส่งออกเนื้อสุกรแปรรูปของไทย

ตลาดส่งออก เนื้อสุกรแปรรูป	๒๕๕๓		๒๕๕๔		๒๕๕๕	
	ตัว	ร้อยละ	ตัว	ร้อยละ	ตัว	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	๗,๔๘๗.๗๖	๙๒.๒๕	๘,๐๘๓.๗๑	๘๙.๐๒	๙,๐๕๔.๓๕	๗๙.๙๘
ฮ่องกง	๓๖๑.๗๘	๔.๔๕	๓๖๗.๕๙	๔.๐๕	๓๕๔.๖๘	๓.๑๓
พม่า	๒๓๐.๐๓	๒.๘๓	๓๒๙.๗๘	๓.๖๓	๑,๔๔๘.๖๕	๑๓.๒๔

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕)

ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย

จากข้อมูลของสำนักบริหารการค้าสินค้าทั่วไป กลุ่มสินค้าเกษตร (๒๕๕๖) ได้ระบุถึงประเทศคู่ค้านำเข้าสุกรที่สำคัญของไทย ประกอบด้วย ญี่ปุ่น และฮ่องกง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกหลักของเนื้อสุกรแปรรูปของไทย โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๔ ไทยส่งออกเนื้อสุกรแปรรูปไปญี่ปุ่น เฉลี่ยกว่า ๗,๐๐๐ พันตันต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ ๙๐.๐ ของการส่งออกเนื้อสุกรแปรรูปทั้งหมด

สำหรับในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ การส่งออกเนื้อสุกรแปรรูปไทยไปยังญี่ปุ่น มีปริมาณ ๙,๐๕๔.๓๕ ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๙.๙๘ ของการส่งออกตลาดเนื้อสุกรแปรรูปทั้งหมด รองลงมา คือ ประเทศพม่าและฮ่องกง ซึ่งมีสัดส่วนน้อยกว่าเกือบ ๕ เท่า เมื่อเทียบกับการส่งออกไปยังตลาดญี่ปุ่นโดยปริมาณการส่งออกส่วนหนึ่งเป็นอยู่ภายใต้กรอบ JTEPA ซึ่งไทยได้โควตาสำหรับส่งออกเนื้อสุกรปรุงสุกไปญี่ปุ่นปีละ ๑,๒๐๐ ตัน (ภาษีในโควตา ร้อยละ ๑๖.๐ และภาษีนอกโควตา ร้อยละ ๒๐.๐) ซึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ ไทยใช้สิทธิส่งออกเต็มโควตามาตลอด ซึ่งประเทศคู่แข่งของไทยในตลาดญี่ปุ่น ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน และแคนาดา

๒. ประเทศฮ่องกง

ฮ่องกงเป็นประเทศที่มีอัตราการบริโภคต่อคนสูงสุด อีกทั้งยังมีแนวโน้มการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็นำเข้าจากไทยในปริมาณไม่มากนัก ซึ่งประเทศคู่แข่งของไทยในตลาดฮ่องกง ได้แก่ สหภาพยุโรป จีน และสหรัฐอเมริกา

มาตรการการนำเข้าของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย

สำหรับมาตรการการกีดกันทางการค้าต่างๆ ทั้งทางด้านมาตรการด้านภาษี และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีของประเทศคู่ค้าสำคัญ คือ ประเทศญี่ปุ่น และฮ่องกง ซึ่งจากข้อมูลของสำนักบริหารการค้าสินค้าทั่วไป กลุ่มสินค้าเกษตร (๒๕๕๖) ระบุรายละเอียด ดังนี้

๑. ประเทศญี่ปุ่น

๑.๑ มาตรการด้านภาษี

ภายใต้ความตกลง JTEPA ญี่ปุ่นให้โควตานำเข้าสินค้าเนื้อสุกรแปรรูป พิกัด ๑๖๐๒๔๑ และ ๑๖๐๒๔๙ แก่ไทยปริมาณ ๑,๒๐๐ ตันต่อปี โดยมีอัตราภาษีในโควตา ร้อยละ ๑๖.๐ อัตราภาษีนอกโควตา ร้อยละ ๒๐.๐ โดยไทยเป็นผู้บริหารโควตาส่งออก

๑.๒ มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

- ต้องได้รับการตรวจสอบและรับรองโรงงานจากหน่วยงานด้านสุขอนามัยของทางการญี่ปุ่น ก่อนส่งออก
- ต้องมีหนังสือรับรองสุขอนามัย (Health Certificate)
- เนื้อสุกรสดต้องมาจากเขตปลอดโรคปากและเท้าเปื่อย

๒. ประเทศฮ่องกง

๒.๑ มาตรการด้านภาษี

อัตราภาษีนำเข้า : ไม่เสียภาษี

๒.๒ มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

- ต้องมีหนังสือรับรองสุขอนามัย (Health Certificate) จากทางการของประเทศผู้ส่งออก ประกอบการนำเข้า
- เนื้อต้องปลอดจากสารเร่งเนื้อแดง และปลอดจากยาสัตว์ตกค้าง

สถานการณ์การนำเข้าสุกรของไทย

ปริมาณการนำเข้าสุกรของไทย

สำหรับปริมาณการนำเข้าสุกรของไทย ที่อ้างถึงในสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕) ดังแสดงในตารางที่ ๓.๑๒ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าส่วนอื่นๆ ที่บริโภคได้ของสุกรแช่เย็นแช่แข็ง (หนัง ตับ และเครื่องในอื่นๆ) และผลิตภัณฑ์เนื้อสุกร ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ไทยนำเข้าเนื้อสุกร และเครื่องในสุกรทั้งสิ้น ๒๒,๖๓๘.๒๕ ตัน มูลค่า ๓๕๘.๓๐ ล้านบาท โดยส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าส่วนอื่นๆ ที่บริโภคได้ของสุกรแช่เย็นแช่แข็ง (หนัง ตับ และเครื่องในอื่นๆ) โดยนำเข้าสุกรมีชีวิต ปริมาณ ๘๐๔ ตัว มูลค่า ๕๔.๖๐ ล้านบาท เป็นการนำเข้าจากประเทศเดนมาร์กเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ ๗๙.๑๐ ของปริมาณการนำเข้าสุกรมีชีวิตทั้งหมด เครื่องในสุกร รวมนำเข้าปริมาณ ๒๑,๕๖๕.๑๒ ตัน มูลค่า ๒๙๐.๕๐ ล้านบาท เป็นการนำเข้าส่วนใหญ่จากประเทศสหภาพยุโรป ได้แก่ ประเทศเนเธอร์แลนด์ อิตาลี เยอรมัน และเบลเยียม เป็นต้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ไทยนำเข้าส่วนอื่นๆ ที่บริโภคได้ประมาณ ๑๕,๐๐๐ ตัน มูลค่า ๑๘๐.๐๐ ล้านบาท ลดลงจากปริมาณ ๒๑,๕๖๓ ตัน มูลค่า ๔๘๙.๔๘ ล้านบาทของปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ร้อยละ ๓๐.๑๑ และ ๓๗.๘๒ ตามลำดับ เนื่องจากราคาสุกรภายในประเทศลดลง ทำให้ความต้องการนำเข้าไม่เพิ่มขึ้น โดยส่วนใหญ่นำเข้าดิบจากประเทศเยอรมนี เกาหลีใต้ แคนาดา และเดนมาร์ก และส่วนอื่นๆ จากประเทศเนเธอร์แลนด์ เยอรมนี อิตาลี และเบลเยียม

ส่วนผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรนำเข้าประมาณ ๘๖๐ ตัน มูลค่า ๕๔.๐๐ ล้านบาทของปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ร้อยละ ๒.๘๗ ตามลำดับ โดยแนวโน้มในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คาดว่าการนำเข้าส่วนอื่นๆ ที่บริโภคได้ของสุกร (หนัง ตับ และเครื่องในอื่นๆ) จะเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาสุกรภายในประเทศสูงขึ้น เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ทำให้ความต้องการนำเข้าเพิ่มขึ้น

ส่วนการนำเข้าผลิตภัณฑ์เนื้อสุกร คาดว่าจะใกล้เคียงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คาดว่าการนำเข้าส่วนอื่นๆ ที่บริโภคได้ของสุกร (หนัง ตับ และเครื่องในอื่นๆ) จะเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาสุกรภายในประเทศสูงขึ้น เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ทำให้ความต้องการนำเข้าเพิ่มขึ้น ส่วนการนำเข้าผลิตภัณฑ์เนื้อสุกร คาดว่าจะใกล้เคียงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๕

ตารางที่ ๓.๑๒ การนำเข้าสุกร ผลิตภัณฑ์เนื้อสุกร และส่วนอื่นๆ ที่บริโภคได้ของสุกร (หนัง ตับ และเครื่องในอื่นๆ) ปี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๕

ประเภทผลิตภัณฑ์	๒๕๕๓		๒๕๕๔		๒๕๕๕	
	ตัน	ล้านบาท	ตัน	ล้านบาท	ตัน	ล้านบาท
สุกรมีชีวิต (ตัว)	๔๑๔	๒๑.๓๐	๘๐๔	๕๔.๖๐	๑,๓๖๐	๘๗.๙๐
เนื้อสุกร						
เนื้อสุกรแช่เย็นแช่แข็ง	๒๑.๓๕	๑.๑๐	๒๕๘.๖๕	๑๖.๖๐	๗๒๔.๗๖	๓๘.๔๐
เนื้อสุกรแช่เกลือ	๘๒๗.๕๐	๒๐.๕๐	๖๙๖.๑๗	๒๖.๘๐	๖๓๓.๒๔	๒๓.๖๐
เนื้อสุกรแปรรูป	๑๑๒.๒๐	๑๙.๐๐	๑๑๘.๓๑	๒๔.๔๐	๑๓๑.๖๐	๒๘.๗๐
รวม	๙๖๑.๐๕	๔๐.๖๐	๑,๐๗๓.๑๓	๖๗.๘๐	๑,๔๘๙.๖๐	๙๐.๗๐
เครื่องในสุกร	๑๐,๑๔๒.๔๘	๑๑๑.๘๐	๒๑,๕๖๕.๑๒	๒๙๐.๕๐	๑๔,๑๓๙.๖๗	๑๖๑.๘๐

ที่มา: กรมศุลกากร (๒๕๕๖)

มาตรการการนำเข้าสุกรของไทยสำหรับประเทศคู่ค้า

สำนักบริหารการค้าสินค้าทั่วไป กลุ่มสินค้าเกษตร (๒๕๕๖) ได้กล่าวถึง การค้าระหว่างประเทศของไทย ซึ่งไทยได้มีมาตรการทางการค้า ทั้งทางด้านมาตรการด้านภาษี และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีสำหรับประเทศผู้ค้าที่ไทยนำเข้า โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. มาตรการทางภาษี

ไทยมีการรายละเอียดมาตรการทางภาษีกับประเทศคู่ค้าต่างๆ ตามอัตราอากรที่เรียกเก็บและพิกัด ของสินค้าประเภทสุกรมีชีวิต เนื้อสุกรแช่แข็ง เนื้อสุกรแช่เกลือ เนื้อสุกรแปรรูป และเครื่องในสุกร เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ ๓.๑๓ และ ๓.๑๔

๒. มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

๑. ไทยห้ามใช้สารเร่งเนื้อแดงชนิด ractopamine ในอาหารสัตว์ทุกประเภท
๒. ภายใต้พระราชบัญญัติการส่งออกปศุสัตว์ และนำเข้าในราชอาณาจักร ซึ่งสินค้า พ.ศ. ๒๕๒๒ ระบุว่า การนำเข้าสาร clenbuterol, albuterol และ salbutamol ต้องขออนุญาตนำเข้า โดยจะอนุญาตนำเข้าได้เฉพาะกรณีมีหนังสือรับรองจาก อย. พร้อมเอกสารหลักฐานการซื้อขาย
๓. สุกรมีชีวิต ต้องมีใบรับรองสุขภาพสัตว์ และใบแสดงพันธุ์ประวัติ ที่ออกให้โดยประเทศที่ส่งออก
๔. เนื้อสุกรต้องมีใบรับรองสุขภาพอนามัยที่ออกให้โดยประเทศที่ส่งออก
๕. เครื่องในสุกรต้องมีใบรับรองสุขภาพอนามัยที่ออกให้โดยประเทศที่ส่งออก

ตารางที่ ๓.๑๓ มาตรการทางภาษีกับประเทศคู่ค้าต่างๆ ของไทย

อัตราอากร ที่เรียกเก็บ	อัตราอากร (ตามราคาร้อยละ)										
	สุกรมีชีวิต	เนื้อสุกรแช่แข็ง	เนื้อสุกรแช่เกลือ			เนื้อสุกรแปรรูป			เครื่องในสุกร		
	๐๑๐๓	๐๒๐๓	๐๒๑๐๑๑	๐๒๑๐๑๒	๐๒๑๐๑๙	๑๖๐๒๔๑	๑๖๐๒๔๒	๑๖๐๒๔๙	๐๒๐๖๓๐	๐๒๐๖๔๑	๐๒๐๖๔๙
มาตรา ๑๒	ไม่เสีย	๔๐	๓๐	๔๐	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๔๐	๓๐	๔๐
ASEAN	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย
พรก.	ไม่เสีย	๖๐	๖๐	๖๐	๖๐	๖๐	๖๐	๖๐	๖๐	๖๐	๖๐
ASEN-จีน	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	๒๐	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย
TAFTA	ไม่เสีย	๑๖	๑๖	๑๖	๑๖	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	๑๖	๑๖	๑๖
TNCEP	ไม่เสีย	๑๖	๑๖	๑๖	๑๖	ไม่เสีย	ไม่เสีย	ไม่เสีย	๑๖	๑๖	๑๖
WTO	ไม่เสีย	๔๐	๓๐	๔๐	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๔๐	๓๐	๔๐

ที่มา: สำนักบริหารการค้าสินค้าทั่วไป กลุ่มสินค้าเกษตร (๒๕๕๖)

ตารางที่ ๓.๑๔ อัตราภาษีศุลกากรภายใต้ ASEAN ปี พ.ศ. ๒๕๕๖

พิกัด	กัมพูชา		ลาว		พม่า		เวียดนาม		บรูไน		ฟิลิปปินส์		มาเลเซีย		สิงคโปร์		อินโดนีเซีย		ไทย	
	MFN	๒๕๕๖	MFN	๒๕๕๖	MFN	๒๕๕๖	MFN	๒๕๕๖	MFN	๒๕๕๖	MFN	๒๕๕๖	MFN	๒๕๕๖	MFN	๒๕๕๖	MFN	๒๕๕๖	MFN	๒๕๕๖
๐๑๐๓	๐-๑๕	๐-๑๕	๕-๑๐	๑-๕	๐	๐	๐-๕	๐	๐	๐		๐-๕	๐	๑-๕	๐	๐	๐-๕	๐	๐-๑๐	๐
๐๒๐๓	๓๕	๕	๒๐	๗	๑๕	๐-๕	๒๕	๕	๐	๐		๕	๐	๗	๐	๐	๕	๐	๓๐-๔๐	๐
๐๒๑๐๑๑	๓๕	๕	๓๐	๗	๑๐	๐	๑๘	๕	๐	๐		๐	๐	๗	๐	๐	๕	๐	๓๐	๐
๐๒๑๐๑๒	๓๕	๕	๓๐	๗	๑๐	๐	๑๘	๕	๐	๐		๐	๐	๗	๐	๐	๕	๐	๔๐	๐
๐๒๑๐๑๙	๓๕	๕	๓๐	๗	๑๐	๐	๑๘	๕	๐	๐		๐	๐	๗	๐	๐	๕	๐	๓๐	๐
๑๖๐๒๔๑	๓๕	๕	๓๐	๕	๑๕	๐	๓๖	๕	๐	๐		๐	๐-๑๐	๕	๐	๐	๕	๐	๓๐	๐
๑๖๐๒๔๒	๓๕	๕	๓๐	๕	๑๕	๐	๓๖	๕	๐	๐		๐	๐-๑๐	๕	๐	๐	๕	๐	๓๐	๐
๑๖๐๒๔๙	๓๕	๕	๓๐	๕	๑๕	๐-๕	๓๖	๕	๐	๐		๐	๐-๑๐	๕	๐	๐	๕	๐	๓๐	๐
๐๒๐๖๓๐	๓๕	๕	๓๐	๕	๑๕	๐	๑๓	๕	๐	๐		๐	๐	๕	๐	๐	๕	๐	๔๐	๐
๐๒๐๖๔๑	๓๕	๕	๓๐	๕	๑๕	๐	๑๓	๕	๐	๐		๐	๐	๕	๐	๐	๕	๐	๓๐	๐
๐๒๐๖๔๙	๓๕	๕	๓๐	๕	๑๕	๐	๑๓	๕	๐	๐		๐	๐	๕	๐	๐	๕	๐	๔๐	๐

หมายเหตุ: ๑. MFN ย่อมาจาก Most Favored Nation Treatment

ที่มา: สำนักบริหารการค้าสินค้าทั่วไป กลุ่มสินค้าเกษตร (๒๕๕๖)

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตและการส่งออกสุกรไทย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๕) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตและการส่งออกสุกรของไทย พบว่า ไทยประสบปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะโรคระบาดที่มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิตสุกร การผันผวนของค่าเงินบาท และปัจจัยอื่นที่กระทบต่อต้นทุน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. โรคระบาด

การระบาดของโรค โดยเฉพาะโรค PRRS ทำให้อัตราการสูญเสียจากการเลี้ยงสุกรสูงขึ้น แม้ว่าจะมีการจัดการฟาร์มที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งช่วยลดความเสียหายจากโรค แต่ถ้ามีการระบาดของโรคดังกล่าวในวงกว้างเช่นเดียวกับปี พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมทั้งปัญหาสภาพอากาศแปรปรวน ซึ่งทำให้สุกรมีภูมิคุ้มกันต่อโรคต่ำ และอาจทำให้ปริมาณการผลิตลดลง

๒. ความผันผวนของค่าเงินบาท

เงินบาทมีโอกาสแข็งค่าขึ้นจากเงินลงทุนที่ไหลเข้ามาลงทุนในตลาดเอเชียและไทย และเมื่อค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้า หรือคู่แข่งทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันการส่งออกลดลง สำหรับสินค้าสุกรได้รับผลกระทบน้อยเพราะเป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก และการส่งออกมีปริมาณน้อย

๓. ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อนต้นทุนการผลิตสุกร

๓.๑ ภัยแล้งหรืออุทกภัย

ถ้าเกิดในแหล่งผลิตพืชอาหารสัตว์ที่สำคัญของไทย หรือของโลก จะมีผลกระทบทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย และส่งผลให้ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์สูงขึ้น เช่น การเกิดภัยแล้งในสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ส่งผลให้ราคาข้าวโพดและกากถั่วเหลืองสูงขึ้น โดยเฉพาะกากถั่วเหลืองปรับตัวสูงขึ้นมาก เพราะไทยต้องนำเข้าจากต่างประเทศทั้งในรูปถั่วเหลืองเมล็ด และกากถั่วเหลืองกว่าร้อยละ ๙๐.๐ ของปริมาณการใช้ในประเทศ

๓.๒ นโยบายรับจำนำของรัฐบาล

จากนโยบายรับจำนำของรัฐบาล ทำให้ราคาข้าว มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ในระดับสูง จึงส่งผลให้ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ ได้แก่ รำข้าว ปลายข้าว ข้าวโพด และมันเส้นสูงขึ้น ซึ่งส่งผลต่อเนื่อง ทำให้ต้นทุนการผลิตสุกรสูงขึ้นด้วย

๓.๓ ราคาน้ำมันและก๊าซ

แนวโน้มที่จะทรงตัวในระดับสูง แต่ยังคงมีความผันผวนจากสถานการณ์ความไม่สงบในตะวันออกกลาง ถ้าราคาปรับตัวสูงขึ้น จะทำให้ต้นทุนค่าขนส่งปัจจัยการผลิตต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอาหารสัตว์ ซึ่งจะทำให้ราคาอาหารสัตว์สูงขึ้น นอกจากนี้ การปรับตัวสูงขึ้นของราคาน้ำมันจะทำให้ความต้องการใช้พืชพลังงานทดแทนเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ และทำให้ราคาปรับตัวสูงขึ้น

๓.๔ ค่าแรงงาน

จากอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ ๓๐๐ บาท ต่อวัน ซึ่งมีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๖ ส่งผลกระทบทำให้ต้นทุนการผลิตสุกรสูงขึ้นด้วย เนื่องจากต้องปรับค่าจ้างแรงงานในการเลี้ยงสุกร รวมทั้งแรงงานต่างด้าวซึ่งมีกฎหมายต้องปรับค่าจ้างขั้นต่ำ ๓๐๐ บาทต่อวันด้วย แม้มีผู้ไม่ปฏิบัติตามทั้งหมด แต่ผู้ประกอบการบางส่วนก็ต้องมีการปรับค่าจ้างจากเดิม มิฉะนั้นอาจขาดแคลนแรงงานได้

นอกจากนี้ สำนักบริหารการค้าสินค้าทั่วไป กลุ่มสินค้าเกษตร (๒๕๕๖) ได้ศึกษาถึง สภาพปัญหา และอุปสรรคการผลิต และการส่งออกสุกรของไทย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ไทยยังมีปัญหาเรื่องปากและเท้าเปื่อยในสัตว์เท้ากีบ ทำให้ประเทศต่างๆ ใช้เป็นเงื่อนไขห้ามนำเข้าเนื้อสุกรสดจากประเทศไทย โดยเฉพาะประเทศที่ปลอดจากโรคปากและเท้าเปื่อย

๒. ประเทศคู่ค้ากำหนดเงื่อนไขที่เข้มงวดในการนำเข้า

๓. ตลาดเนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์มีจำกัด

ทั้งนี้ ได้ระบุถึงแนวทางการแก้ไขและการดำเนินการ ดังนี้

๑. การเจรจา หรือผลักดันให้เปิดตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ เช่น จีน เกาหลีใต้ และรัสเซีย

๒. การจัดตั้งเขตปลอดโรคปากและเท้าเปื่อย เพื่อผลักดันเนื้อสุกรสดของไทย ให้สามารถจำหน่ายได้ในหลายประเทศมากขึ้น

๓. การจัดทำโครงการเลี้ยงสุกรให้มีระบบจัดการฟาร์มที่ดี การควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ การใช้ยาสัตว์ และสารเคมีที่ถูกต้อง การปรับปรุงโรงฆ่าสัตว์ให้ได้มาตรฐานสากล การวิจัยพันธุ์สุกรของไทยในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคต่างประเทศ

จากปัญหาดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้ในประเด็นหลักดังต่อไปนี้ คือ ด้านการผลิต การตลาด นโยบาย การควบคุมดูแลและการบริหารจัดการโดยภาครัฐ รวมทั้งด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ด้านการผลิต

- ๑.๑ ความไม่ชัดเจนในปริมาณสุกรที่มีในแต่ละช่วงเวลา
- ๑.๒ โรคระบาดในสุกร
- ๑.๓ สารตกค้างในสุกร
- ๑.๔ ปัญหาการขาดแคลนโรงฆ่าสัตว์ที่ทันสมัยและถูกสุขอนามัย
- ๑.๕ ปัญหาต้นทุนการผลิตสุกรและต้นทุนอาหารสัตว์

๒. ด้านการตลาด

- ๒.๑ ความจำกัดในการส่งออกสุกรมีชีวิตและเนื้อสุกรไปตลาดต่างประเทศ
- ๒.๒ ปัญหาระบบการตลาดภายในประเทศขาดประสิทธิภาพ
- ๒.๓ การจัดสรรส่วนเหลือการตลาด (Market's Margin) ภายในประเทศ โดยระบบตลาดยังไม่เป็นธรรม
- ๒.๔ ปัญหาราคาตกต่ำที่เกิดจากวัฏจักรสุกร (Hog cycle)

๓. ปัญหานโยบายสุกรของรัฐ

แม้ว่าการดูแลด้านนโยบายสุกรของรัฐจะมีคณะกรรมการนโยบายและพัฒนาศักยภาพปศุสัตว์แห่งชาติดูแล แต่ในความเป็นจริงคณะกรรมการชุดนี้มีการประชุมน้อยครั้งมากในแต่ละปี และยังขาดความชัดเจนเชิงนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมดูแล และการบริหารจัดการอุตสาหกรรมสุกรแห่งชาติ

๓.๑ ปัญหานโยบาย ได้แก่ ปัญหาเชิงโครงสร้างการบริหารเพื่อการควบคุมการผลิตและการตลาดสุกร ปัจจุบันยังขาดโครงสร้างการบริหารเพื่อการควบคุมการผลิตและการตลาดที่สมบูรณ์เพียงพอที่จะให้เกิดการปฏิบัติให้เป็นเอกภาพ และยังไม่มีความชัดเจนของหน่วยงานเจ้าของเรื่องที่ชัดเจน

๓.๒ นโยบายการให้การดูแลสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยในการพัฒนาการเลี้ยงสุกร การลดต้นทุนการเลี้ยงสุกร การสนับสนุนการผลิตและการตลาดของเกษตรกรรายย่อยไม่มีความชัดเจนว่าจะให้อยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานใดเป็นที่แน่นอน ทำให้เกษตรกรรายย่อยเสียเปรียบเชิงธุรกิจในระบบการค้าเสรีที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๓.๓ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสุกรมีหลายฉบับและขัดแย้งกัน

๔. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

การที่จะต้องดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (environment concern) เป็นความรับผิดชอบที่สำคัญที่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทุกระดับจะต้องดูแลจะต้องรับผิดชอบต่อด้วย (pollution pay) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรจะต้องถือปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ด้วย เกี่ยวกับปัญหานี้ปรากฏว่า มีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับมลภาวะจากฟาร์มสุกรของประชาชนโดยทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่เข้าสู่กระบวนการบริหารอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภาเองก็มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการสร้างฟาร์มสุกรในพื้นที่ไม่สมควร เข้ามาด้วยเช่นกัน

แนวทางแก้ไขด้านการตลาดของเกษตรกรรายย่อย

สำหรับแนวทางแก้ไขด้านการตลาดของเกษตรกรรายย่อยจากข้อมูลของวารสารสุกร ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๙ (๒๕๔๒: ๔๔) ได้เสนอแนวทางแก้ไขด้านการตลาดสำหรับเกษตรกรรายย่อยไว้ ๖ ประเด็น ดังนี้

๑. ปรับปรุงโรงฆ่าให้ทันสมัยและได้มาตรฐาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค กระตุ้นการบริโภค

๒. จัดให้มีการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ค้า ในรูปของสมาคมเพื่อกำหนดนโยบาย เพื่อสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างองค์กรทุกด้าน ตั้งแต่ผู้เลี้ยง ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค

๓. การจัดหาตลาดรองรับ ควรเป็นตลาดในพื้นที่เป็นหลัก โดยการประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพิ่มการแข่งขันในตลาดสุกรให้มากขึ้น

๔. หาตลาดรองรับให้เป็นครั้งคราวเมื่อมีปัญหาด้านการจำหน่าย โดยทางราชการให้ความช่วยเหลือในการเจรจาด้านราคาและวิธีการซื้อขาย

๕. การเก็บรักษาซากสุกรเพื่อรอชำแหละ ควรมีภาชนะที่ปิดมิดชิด สามารถป้องกันหนู แมลงสาบ หรือสัตว์กินเนื้ออื่นๆ ได้

๖. การชำแหละแยกชิ้นส่วน การวางเพื่อรอจำหน่ายควรทำบนโต๊ะที่สะอาด และมีการดูแลรักษาอย่างถูกสุขอนามัย เพื่อสร้างความมั่นใจ และกระตุ้นผู้บริโภค

แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการตลาดของกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้า

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการตลาดของกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้าจากข้อมูลของวารสารสุกร ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๙ (๒๕๔๒: ๔๔) ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการตลาดสำหรับกลุ่มผู้เลี้ยงแบบการค้าไว้ ๗ ประเด็น คือ

๑. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการทั้งตลาดภายในและตลาดต่างประเทศ เพื่อประกอบการวางแผนการผลิต ป้องกันมิให้มีปัญหาความไม่สมดุลระหว่างปริมาณการผลิตและความต้องการ

๒. การเคลื่อนย้ายซากสุกร ควรใช้ระบบรวาแขวนเนื้อสุกรไม่ให้สัมผัสพื้น การขนส่งทำโดยรถที่มีตู้เย็นควบคุมอุณหภูมิ มีการปกปิดมิดชิด ไม่สัมผัสสารปนเปื้อนในระหว่างการขนส่ง

๓. การเก็บรักษาซากสุกรเพื่อรอชำแหละ ควรมีภาชนะที่ปิดมิดชิด สามารถป้องกันหนู แมลงสาบ หรือสัตว์กินเนื้ออื่นๆ ได้

๔. การชำแหละแยกชิ้นส่วน การวางเพื่อรอจำหน่ายควรทำบนโต๊ะที่สะอาด และมีการดูแลรักษาอย่างถูกสุขอนามัย

๕. พัฒนากลไกตลาดให้มีประสิทธิภาพเอื้ออำนวยให้การซื้อขายเป็นไปด้วยความเป็นธรรม จึงใจให้มีการปรับปรุงคุณภาพสุกรอย่างถูกวิธีโดย

๕.๑ ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งตลาดกลางประมุลสุกรในแหล่งเลี้ยงสำคัญอย่างทั่วถึง โดยมีองค์กรผู้เลี้ยงเป็นผู้บริหาร

๕.๒ ส่งเสริมให้มีการตั้งโรงฆ่าชำแหละที่ได้มาตรฐานเพื่อวางรากฐานในการพัฒนา ด้านคุณภาพและการส่งออก

๕.๓ สนับสนุนให้มีการเปิดจุดจำหน่ายเนื้อสุกรที่มีคุณภาพ ปลอดภัยทั่วทั้ง โดยอาจร่วมมือกับซูเปอร์มาเก็ต หรือโรงฆ่ามาตรฐานที่มีในปัจจุบัน

๖. หาทางขยายตลาดรองรับให้กว้างขวางมากขึ้นโดย

๖.๑ สร้างความมั่นใจในความปลอดภัยจากการบริโภคเนื้อสุกรเพื่อจูงใจให้มีการบริโภคเพิ่มขึ้น

๖.๒ ส่งเสริมการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรให้มีความหลากหลายมากขึ้น

๖.๓ ประชาสัมพันธ์ให้เรือเดินสมุทรจัดหาเสบียงจากท่าเรือของไทย

๖.๔ ขยายตลาดส่งออกให้กว้างขวางมากขึ้น ทั้งในรูปสุกรแช่เย็น แช่แข็ง และผลิตภัณฑ์แปรรูป โดยเฉพาะตลาดที่มีความเป็นไปได้สูง เช่น ประเทศฮ่องกง และสิงคโปร์ และตลาดผลิตภัณฑ์ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน จีน และเกาหลี

๗. กำหนดแนวทางการรักษาระดับราคาให้มีเสถียรภาพ ไม่ผันผวนขึ้น-ลง รุนแรงจนก่อให้เกิดผลเสียหายต่อผู้เลี้ยงหรือผู้บริโภค โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

๗.๑ ศึกษาถึงปริมาณความต้องการ และประสานให้การผลิตมีปริมาณที่สอดคล้องกัน

๗.๒ หาทางตัดวงจรวัฏจักร มิให้บรรจบที่เดิม การรักษาระดับราคาให้มีเสถียรภาพ จำเป็นต้องหามาตรการตัดวงจรวัฏจักรจุดหนึ่งจุดใดออก โดยจุดที่คาดว่าจะสามารถตัดออกได้มากที่สุด คือ จุดที่สุกรมีตลาดรองรับภายในประเทศให้สูงขึ้น

๗.๓ ผู้เลี้ยงทำข้อตกลงกับผู้ส่งออก โดยกำหนดปริมาณซื้อขายที่แน่นอน คุณภาพที่ได้มาตรฐาน และราคาที่เป็นช่วงๆ เพื่อช่วยให้ผู้เลี้ยงมีตลาดหลักส่วนหนึ่ง และมีสุกรป้อนตลาดต่างประเทศได้อย่างสม่ำเสมอ โดยอาจทำเป็นสัญญาในรูปตลาดข้อตกลง (Contract Market)

แนวทางการแก้ไขปัญหาอุตสาหกรรมสุกรของไทย

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๔๗) ได้ระบุถึง แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้อุตสาหกรรมสุกรของไทยเป็นเอกภาพ และให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การผลิต และการตลาดให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้สุกรไทยสามารถส่งออกไปต่างประเทศได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยคณะทำงานได้เสนอแนวทางแก้ไขเพื่อให้วัฏจักรสุกรถูกทำลายไปอย่างถาวรยั่งยืน และไม่ให้เกิดการตกต่ำของราคาสุกรหวนกลับมาเป็นวัฏจักรอีก โดยเสนอความเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขต่อรัฐบาล ดังนี้

มาตรการผลิต

๑. จะต้องดำเนินการให้มีการจดทะเบียนฟาร์ม จดทะเบียนผู้เลี้ยงสุกรให้ครบถ้วน และกำหนดระเบียบปฏิบัติให้ผู้เลี้ยงสุกรต้องรายงานปริมาณสุกรให้หน่วยงานรับผิดชอบของทางราชการทราบเป็นระยะๆ เพื่อให้ทางราชการมีข้อมูลตัวเลขปริมาณที่แน่นอนชัดเจนเพื่อประโยชน์ทางการบริหารจัดการ และเพื่อการวางแผนควบคุมการผลิต และดูแลเรื่องราคาให้เหมาะสมอยู่เสมอ

๒. เพื่อลดต้นทุนการเลี้ยงสุกรให้แก่เกษตรกรรายย่อย ทางราชการโดยกรมปศุสัตว์จะต้องดำเนินการสร้างสุกรพันธุ์แท้ของไทยขึ้นเอง ให้เป็นพันธุ์ที่เหมาะสมที่จะจำหน่ายแจกให้เกษตรกรทั่วทุกภูมิภาคนำไปเลี้ยงแล้วได้กำไรสูงสุด

๓. ภาครัฐจะต้องมีมาตรการส่งเสริมให้สร้างโรงฆ่าสัตว์ที่ทันสมัยในทุกเขตที่มีการเลี้ยงสุกรจำนวนมากเหมาะสมที่จะให้สร้างโรงฆ่าสัตว์ทันสมัยขึ้นได้ โดยให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในเรื่องนี้ด้วย เพราะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และรายได้ของท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

๔. กรมปศุสัตว์จะต้องเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องดูแลเรื่องโรคสุกรและสารตกค้างในสุกรชำแหละซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคอย่างจริงจังและเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสารเร่งเนื้อแดงในปัจจุบันที่มีปัญหาอย่างมาก

๕. กรมปศุสัตว์ จะต้องคิดค้นและเผยแพร่สูตรอาหารสุกรที่ลดต้นทุนค่าอาหารให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร แนะนำให้เกษตรกรเลี้ยงสุกรด้วยสูตรอาหารที่สุกรกินแล้วไม่เหลือธาตุอาหารถ่ายออกมาเป็นมูลสัตว์ที่ก่อให้เกิดมลภาวะมากเกินไป

๖. กำหนดเขต (zoning) พื้นที่ส่งเสริมการเลี้ยงสุกรเพื่อการส่งออก ภาครัฐอาจจะสนับสนุนให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมสุกรเพื่อการส่งออก เพื่อดำเนินการผลิตสุกรควบวงจรเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพื่อจัดการดูแลสภาพแวดล้อมอย่างจริงจังและเป็นเขตปลอดโรคระบาดสัตว์เพื่อเป็นการสนับสนุนการส่งออกสุกรไปตลาดต่างประเทศได้ทั้งหมด

๗. การเลี้ยงสุกรของเกษตรกรรายย่อยต้องได้รับการดูแลจากหน่วยงานส่งเสริมของทางราชการอย่างใกล้ชิด และได้รับการส่งเสริมให้รวมตัวกันทางการผลิตสหกรณ์ผู้ผลิตสุกรควรปรับปรุงให้เข้มแข็งขึ้นอีกครั้งโดยมาตรการของทางราชการ

มิติการตลาด

๑. ทางราชการจะต้องมีมาตรการส่งเสริมให้มีการแปรรูปเนื้อสุกรเป็นผลิตภัณฑ์จากสุกร เพื่อการส่งออกอย่างจริงจัง และมีการแสวงหาช่องทางการตลาดให้ด้วยเป็นพิเศษ

๒. ภาครัฐควรมีมาตรการส่งเสริมให้ภาคเอกชนไปลงทุนเพื่อการผลิต และการตลาดในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศที่เป็นที่ยอมรับในตลาดโลกด้านสุกรเพื่อใช้แรงงานและอาหาร สัตว์บางส่วนจากประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการนำเข้าเงินตราต่างประเทศอีกทางหนึ่งด้วย

๓. พัฒนาและส่งเสริมให้มีตลาดกลางประมูลสุกร ในทุกเขตส่งเสริมการเลี้ยงสุกร โดยสนับสนุนให้สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรและภาคเอกชนทั่วไป มีความสะดวกที่จะจัดตั้งตลาดกลางขึ้นและสนับสนุนส่งเสริมให้มีโรงฆ่าสัตว์ ที่ทันสมัยดำเนินควบคู่กันไปด้วย

๔. ให้เนื้อสุกรชำแหละเป็นสินค้าควบคุมมาตรฐานและทางราชการจะต้องมีมาตรการดูแลไม่ให้ราคาสุกรมีชีวิตตกต่ำกว่าราคาต้นทุน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดสรรส่วนเหลือ

ทางการตลาด โดยใช้การจัดการตามสูตร ราคาเนื้อแดง ๑ กก. = (ราคาสุกรมีชีวิต $\times$ ๒) + ๒ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงการค้าสุกร ผนวกกับวิถีตลาดสุกรที่สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรศึกษาไว้แล้ว

๕. ระเบียบ กฎหมาย ที่มีอยู่แล้วหรือจะต้องตราขึ้นใหม่ จะต้องให้มีผลปฏิบัติอย่างจริงจังที่จะป้องกันไม่ให้มีการ Dump ราคา โดยของไม่มีคุณภาพหรือมีคุณภาพก็ตาม

มตินโยบาย

๑. จะต้องจัดตั้งคณะกรรมการสุกระดับชาติ โดยมีรัฐมนตรีเป็นประธานเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายการผลิต การตลาด และทำหน้าที่ควบคุมบริหารจัดการ และดูแลการตลาดอย่างจริงจัง โดยให้มีโครงสร้างคณะกรรมการบริหารที่มาจากตัวแทนของผู้เลี้ยงรายย่อย รายกลาง และรายใหญ่ และฝ่ายราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ จะต้องยึดหลักที่จะปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้ยืนบนขาตัวเองได้ในอนาคตอันใกล้

๒. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสุกรไม่ว่าจะเป็นการกำกับควบคุมการผลิต การตลาด การส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน

๓. การจัดตั้งกองทุนเพื่ออุตสาหกรรมสุกรโดยเฉพาะ โดยให้มีที่มาของเงินกองทุนจากแหล่งที่สมควรและเหมาะสม เพื่อใช้แก้ปัญหาการผลิต การตลาด การวิจัยพัฒนาและอื่นๆ จะต้องเร่งดำเนินการโดยทางราชการจะต้องเป็นผู้สนับสนุนเงินสมทบเข้ากองทุน ส่วนหนึ่งด้วย

มติสิ่งแวดล้อม

๑. จะต้องพิจารณาแก้ไขมลภาวะที่มีสาเหตุมาจากฟาร์มสุกรทุกขนาดภาครัฐจะต้องเข้าสนับสนุนทางการเงิน เพื่อให้มีการดำเนินการแก้ไขเรื่องมลภาวะจากฟาร์มสุกร

๒. จะต้องสนับสนุนการวิจัยพัฒนาเพื่อให้มีการจัดการบำบัดของเสียจากฟาร์มสุกรให้เกิดประโยชน์และลดต้นทุนการจัดการของเสียด้วย

๓. พิจารณาดำเนินการเพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเลี้ยงสุกรขึ้นโดยเฉพาะ และจะต้องจัดเป็นนิคมของสมาชิกเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขนาดเล็กและขนาดกลาง เพื่อให้มาอยู่รวมกันในพื้นที่ที่เหมาะสมและถูกกำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจการเลี้ยงสุกร เพื่อความสะดวกและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และทางราชการจะต้องให้การสนับสนุนในด้านเงินทุนดำเนินการในเบื้องต้น ทั้งนี้ให้ใช้การบริหารจัดการโดยระบบสหกรณ์

การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสุกรไทย

เกี่ยวกับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสุกรไทยนั้น สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (๒๕๕๖) ได้จัดทำโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลคลังสต็อกในกลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ ทั่วประเทศ โดยได้ศึกษาถึงกลุ่มคลังสต็อกสุกรไว้ โดยระบุว่า เนื่องจากการเลี้ยงสุกรในประเทศไทยเป็นอาชีพทางเกษตรกรรมที่มีมาเป็นเวลานาน เพราะเป็นสินค้าเกษตรพื้นฐานเพื่อการบริโภค ซึ่งโดยทั่วไปการเลี้ยงสุกรมีอยู่ในเกือบทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยภาคกลางเป็นเขตที่มีการเลี้ยงสุกรมากที่สุดถึงกว่าร้อยละ ๖๐.๐ ของปริมาณการผลิตทั่วประเทศ ในขณะที่จำนวนครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงมีสัดส่วนน้อยที่สุดคือเพียงประมาณ ร้อยละ ๑๐.๐ แสดงให้เห็นว่า การเลี้ยงสุกรในเขตภาคกลาง มีลักษณะเป็นการเลี้ยงแบบอุตสาหกรรมมากกว่าภาคอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงเพื่อบริโภคภายในท้องถิ่น หรือจังหวัดของตนเองเป็นหลัก

ปัจจุบันการผลิตสุกรของไทยยังคงเป็นไปเพื่อการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก ถึงกว่าร้อยละ ๙๕.๐ โดยส่วนใหญ่เป็นการบริโภคเนื้อสุกรสด ส่วนการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อสุกร อาทิ ลูกชิ้น กุนเชียง หมูแผ่น หมูหยอง หมูทุบ แหนม ไส้กรอก แฮม และเบคอน แม้จะยังมีปริมาณไม่มากนักในปัจจุบัน แต่ก็มีความแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

สำหรับการส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ยังมีปริมาณค่อนข้างน้อยมาก เมื่อเทียบกับการส่งออกผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ชนิดอื่น โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์สัตว์ปีกและประมง เนื่องจากประเทศไทยยังมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งในการส่งออกเนื้อสุกร คือ ยังเป็นประเทศที่ถูกประกาศเป็นเขตที่ยังไม่ปลอดจากโรคปากและเท้าเปื่อย ทำให้ไม่สามารถส่งออกเนื้อสุกรสด ประเภทย่อย และแช่แข็งไปยังประเทศต่างๆ ที่พัฒนาแล้วได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในยุโรปและอเมริกา รวมทั้งญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้าสำคัญของโลก การส่งออกสุกรและผลิตภัณฑ์จากสุกรของไทยจึงยังคงจำกัดอยู่เพียงไม่กี่ประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยมีการส่งออกสุกรมีชีวิตไปยังกัมพูชาและลาว การส่งออกเนื้อสุกรสดแช่แข็งและปรุงสุกไปยังฮ่องกงและญี่ปุ่น ส่วนเนื้อสุกรแช่เย็นที่สามารถส่งออกไปยังญี่ปุ่น ได้เฉพาะจากโรงงานขนาดใหญ่ที่มีฟาร์มเลี้ยงได้มาตรฐาน และมีการดำเนินงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับบริษัทผู้นำเข้าของญี่ปุ่นเท่านั้น ดังนั้น ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเนื้อสุกรของไทยในแต่ละปีเพิ่มขึ้นหรือลดลง ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การผลิตและการบริโภคภายในประเทศเป็นสำคัญ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้นมาซึ่งรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้ไทยเป็นครัวของโลก และจากการที่รัฐบาลได้ประกาศให้ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นปีปลอดภัยด้านอาหาร ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในธุรกิจสุกร เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่างให้ความสำคัญในการดำเนินนโยบายอาหารปลอดภัย โดยกำหนดให้มีการจดทะเบียนฟาร์มสุกรและโรงฆ่าสุกร พัฒนาฟาร์มและโรงฆ่าให้เข้าสู่มาตรฐานของกรมปศุสัตว์ และปรับปรุงให้ถูกสุขอนามัยตามมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข ภายใต้การปราบปรามการใช้สารเร่งเนื้อแดงในฟาร์มสุกรอย่างจริงจัง และเข้มงวดเรื่องการขนย้ายสุกร และการฆ่าสุกรที่ไม่ถูกสุขลักษณะ รวมไปถึงการตรวจสอบ ณ จุดจำหน่าย (เชียงใหม่) ส่งผลให้ผู้

ที่อยู่ในธุรกิจสุกรทุกระดับต้องปรับตัว ฟาร์มเลี้ยงหลายแห่งโดยเฉพาะฟาร์มขนาดใหญ่ เริ่มหันมาเน้นประสิทธิภาพ และมาตรฐานการผลิตมากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้คุณภาพเนื้อสุกรมีความสะอาด และถูกสุขอนามัยมากยิ่งขึ้น อันจะมีผลดีต่อการบริโภคภายในประเทศ และต่อการส่งออกต่างประเทศให้มีโอกาสมากขึ้นด้วยเช่นกัน

การจ้างงานในคลัสเตอร์ประกอบด้วยแรงงาน ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มหัวหน้าคนงานซึ่งเป็นแรงงานระดับบนประเภทวิชาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานของคนในท้องถิ่นเอง และกลุ่มลูกจ้างเลี้ยงสุกร ซึ่งเป็นแรงงานระดับล่างประเภทไร้ฝีมือ ซึ่งส่วนใหญ่กว่าร้อยละ ๙๐.๐ เป็นแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะชาวพม่า เนื่องจากคนไทยไม่นิยมทำงานประเภทนี้ เพราะเห็นว่าเป็นงานหนักและค่าจ้างต่ำ

ส่วนด้านความหลากหลายและการพัฒนาสินค้าในปัจจุบัน ยังมีไม่หลากหลายนัก ส่วนใหญ่ ยังเป็นการจำหน่ายในรูปเนื้อสดตามตลาดสด หรือในรูปเนื้อแช่เย็นตามซูเปอร์มาร์เก็ต โดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มีสองกลุ่มหลัก คือ ผลิตภัณฑ์พื้นเมืองประเภท หมูแผ่น หมูหยอง และผลิตภัณฑ์ตะวันตก ประเภท ไส้กรอก และแฮม ส่วนผลิตภัณฑ์ส่งออกส่วนใหญ่ เป็นประเภทเนื้อแช่แข็งและปรุงสุก ซึ่งยังไม่มีมูลค่าเพิ่มสูงนัก

ปัจจุบันฟาร์มขนาดใหญ่ มุ่งเน้นธุรกิจกลางน้ำ และปลายน้ำมากขึ้น ด้วยการพยายามจัดสร้างโรงฆ่าสุกรตามมาตรฐานของกรมปศุสัตว์ โดยมีการขยายตลาดส่งให้ห้างขนาดใหญ่ต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสุกร แต่ยังเป็นจำนวนน้อยอยู่ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรในกลุ่มทุกราย มีความปรารถนาและตระหนักในการเลี้ยงสุกรคุณภาพ หรือ “สุกรอนามัย” ซึ่งตามความหมายของกรมปศุสัตว์ หมายถึง “เนื้อสุกรรวมทั้งเครื่องในต้องมาจากฟาร์มที่ผ่านการรับรองมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ ที่ฆ่าและชำแหละโดยโรงฆ่าสัตว์มาตรฐาน มีการแช่เย็นหลังการฆ่าทุกขั้นตอน มีการแขวนไม่วางกับพื้น เพื่อลดการปนเปื้อนของเชื้อแบคทีเรีย รวมทั้งมีความปลอดภัยจากสารตกค้าง สถานที่จำหน่ายต้องมีตู้ หรือห้องแช่เย็นเพื่อให้เนื้อหมูสดสะอาดตลอดเวลา เพื่อสนองต่อนโยบายอาหารปลอดภัย และการเป็นครัวโลกของประเทศไทย”

นอกจากนี้ กลุ่มยังมีความต้องการที่จะมีโรงฆ่าและชำแหละที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้สินค้าของกลุ่มสามารถเป็นสินค้าสุกรคุณภาพที่ครบวงจรทั้งกระบวนการเลี้ยง การฆ่า การชำแหละ จนไปถึงมือผู้บริโภค รวมถึงการแปรรูปสุกรเพื่อเพิ่มมูลค่า และสามารถส่งออกไปต่างประเทศมากขึ้น รวมทั้งมีแนวความคิดที่จะพัฒนาสร้างตราสินค้าสุกรคุณภาพของทั้งสองจังหวัด ให้เป็นที่รู้จักในหมู่ผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญ และต้องการบริโภคสินค้าอาหารที่มีความปลอดภัยได้มาตรฐานอย่างแท้จริง

สำหรับอุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกร และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องตลอดสาย ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. อุตสาหกรรมต้นน้ำ

อุตสาหกรรมต้นน้ำ ได้แก่ ฟาร์มเลี้ยงสุกรและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อาทิ อาหารสัตว์ เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยงสุกร ลักษณะของฟาร์มสุกรสามารถจำแนกออกได้ ๓ กลุ่ม คือ

๑.๑ กลุ่มฟาร์มขุน ซึ่งมีหลายขนาด โดยใช้จำนวนสุกรแม่ที่เลี้ยงเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาดของฟาร์ม คือ ฟาร์มรายย่อย (ขนาดไม่เกิน ๕๐ แม่) ฟาร์มขนาดเล็ก (๕๐-๕๐๐ แม่) ฟาร์มขนาดกลาง (๕๐๐-๕,๐๐๐ แม่) และฟาร์มขนาดใหญ่ (มากกว่า ๕,๐๐๐ แม่ขึ้นไป)

๑.๒ กลุ่มสหกรณ์ ซึ่งมีทั้งขนาดกลางและขนาดเล็กมารวมกลุ่มกัน เพื่อหวังความอยู่รอดในการเลี้ยง

๑.๓ กลุ่มลูกเล้า คือ เกษตรกรที่รับจ้างเลี้ยงสุกร (contract) ให้กับบริษัท

๒. อุตสาหกรรมกลางน้ำ

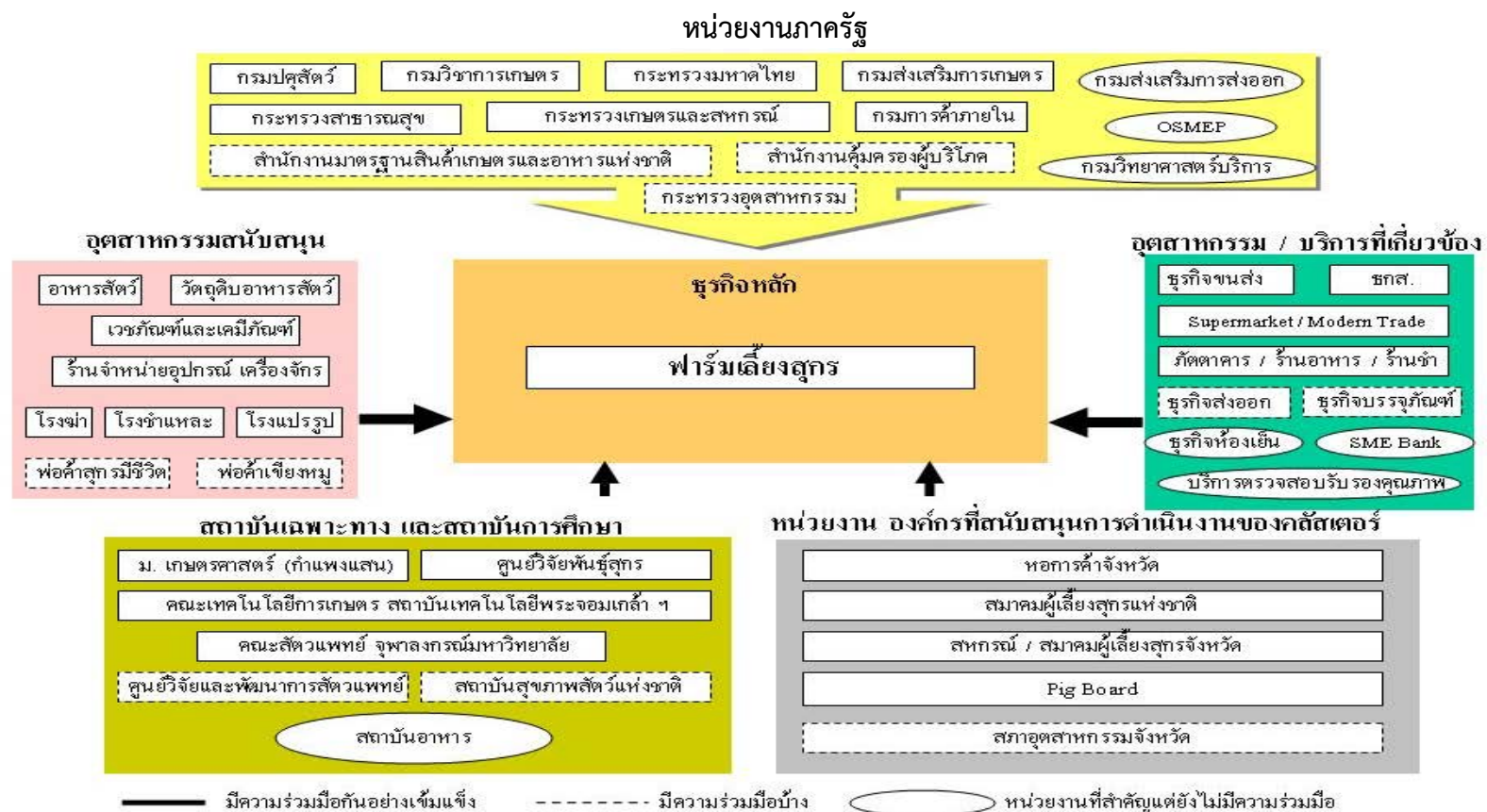
อุตสาหกรรมกลางน้ำ ได้แก่ ธุรกิจค้าส่ง โรงฆ่า โรงชำแหละและตัดแต่งชิ้นส่วน ปัจจุบันมีโรงฆ่าและชำแหละสุกรทั่วประเทศอยู่เกือบ ๘๐๐ โรง แยกเป็นโรงของกรมปศุสัตว์ ๒ โรง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ๗ โรง เทศบาล ๕๙๐ โรง เอกชน ๑๘๘ โรง และโรงฆ่าสัตว์ที่กระทรวงมหาดไทยออกใบอนุญาต ๔๓ โรง (วารสารสุกร, ๒๕๔๕: ๔๘) แต่ที่ได้รับการยอมรับว่าได้มาตรฐานจริงมีอยู่เป็นจำนวนน้อย ทั้งที่มีการออกระเบียบให้โรงฆ่าสัตว์ต้องขึ้นทะเบียนและปรับปรุงให้ถูกต้องตามมัยภายในปี พ.ศ. ๒๕๔๘

๓. อุตสาหกรรมปลายน้ำ

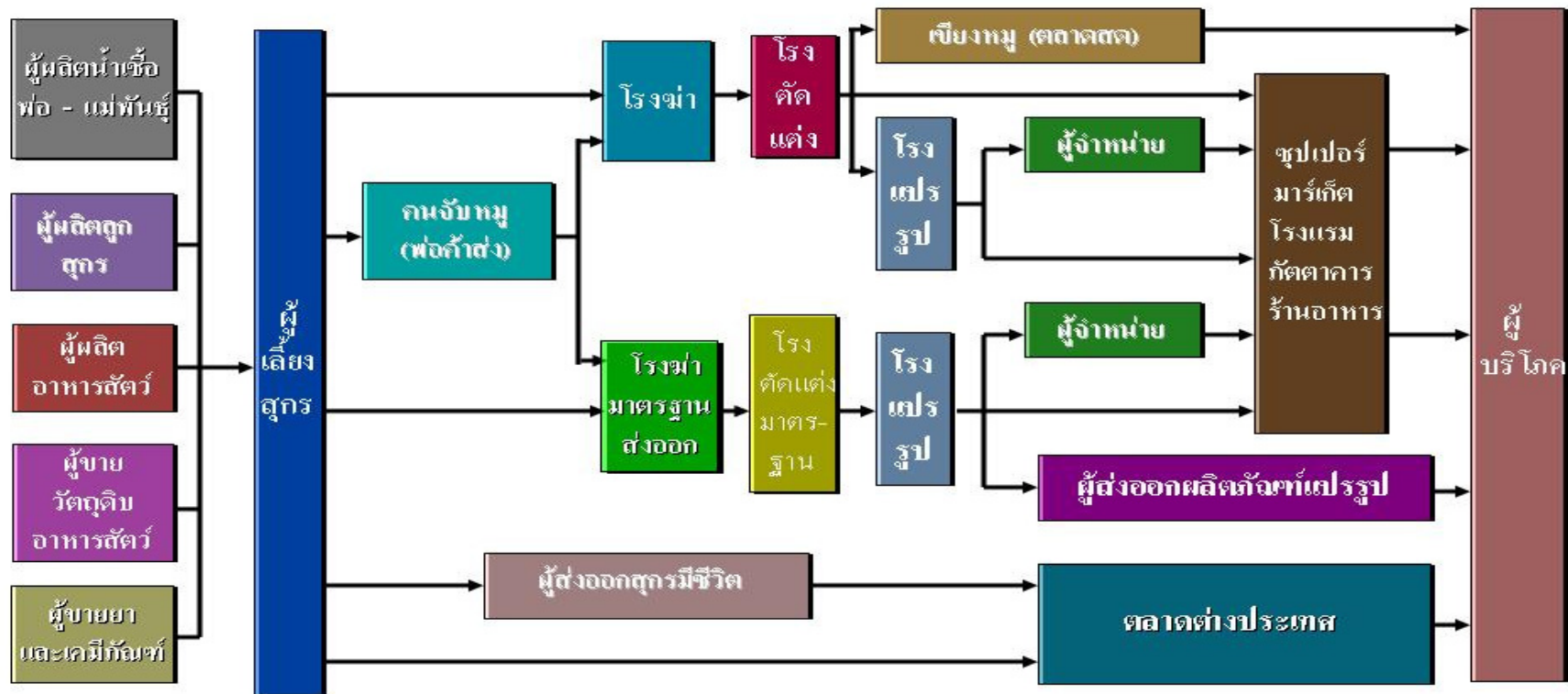
อุตสาหกรรมปลายน้ำ ได้แก่ โรงงานแปรรูป (ซึ่งในนครปฐมและราชบุรีมีอยู่ประมาณ ๓๕ โรง) และ ธุรกิจค้าปลีก อาทิ ตลาดสด ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายของชำ โรงแรมภัตตาคาร ร้านอาหาร สำหรับการแปรรูปผลิตภัณฑ์สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๓.๑ การแปรรูปขั้นต้น เป็นการนำเนื้อสุกรผ่านความร้อนเพื่อให้เป็นเนื้อสุกรสุกแล้วจึงส่งออกยังต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ฮองกง และสิงคโปร์ เป็นต้น

๓.๒ การแปรรูปขั้นสูง เป็นการเพิ่มมูลค่าเนื้อสุกรด้วยการแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อการบริโภคชนิดอื่นๆ เช่น ลูกชิ้น แหนม กุนเชียง หมูแผ่น หมูหยอง หมูทุบ ไส้กรอก แฮม และเบคอน เป็นต้น

ภาพที่ ๓.๕ ตัวอย่างคลัสเตอร์คุณภาพจังหวัดนครปฐม-ราชบุรี
 ที่มา: สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (๒๕๕๖)

ภาพที่ ๓.๖ โซ่อุปทานของเครือข่ายคลัสเตอร์สุกรจังหวัดนครปฐม-ราชบุรี
ที่มา: สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (๒๕๕๖)

กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์องค์ประกอบของคลัสเตอร์สุกรจังหวัดนครปฐม-ราชบุรี

การวิเคราะห์องค์ประกอบของคลัสเตอร์

จากการศึกษาผลวิเคราะห์องค์ประกอบ ๔ ด้าน (Diamond Analysis) ของคลัสเตอร์สุกร โดยสำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ (๒๕๕๖) มีรายละเอียด ดังนี้

๑. บทบาทรัฐบาล

(+) การดำเนินยุทธศาสตร์ “ครัวโลก” นโยบาย “อาหารปลอดภัย” และโครงการ “เนื้อสัตว์อนามัย” ของรัฐบาล

(+) มาตรการจดทะเบียนฟาร์ม ขึ้นทะเบียนปศุสัตว์ การจัด zoning การปรับปรุงมาตรฐานการผลิตทั้งระบบ

(+) การจัดตั้ง Pig Board ให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

(-) ความล่าช้าในการตรวจสอบและรับรอง เนื่องจากขาดแคลนบุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ และประสิทธิภาพ

(-) นโยบายแทรกแซง/ประกันราคาสินค้าเกษตร

(-) ขาดความจริงจังในการแก้ปัญหาโรคปาก-เท้าเปื่อย

๒. บริบทการแข่งขันและกลยุทธ์ทางธุรกิจ

(+) ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเนื้อสุกร พยายามที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของตน ด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารในหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่อุตสาหกรรม การแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนี้ โดยรวมถือว่าไม่รุนแรงมากนัก ถ้าได้รับการจัดระเบียบเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกระดับ ก็จะส่งผลให้อุตสาหกรรมสุกร สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

(-) การกำหนดราคาสุกรไม่ได้เป็นไปตามกลไกการตลาด แต่ถูกรัฐแทรกแซงและควบคุมโดยกำหนดเพดานราคาสุกรหน้าฟาร์มไม่ให้เกษตรกรขายสุกรมีชีวิตเกินกว่าราคาที่กำหนด เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บริโภคต้องซื้อหมูในราคาแพงเกินไป

(-) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีแนวโน้มขยายการผลิตเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ปริมาณสุกรมักจะเกิดการล้นตลาดและราคาตก ผู้ประกอบการรายใหญ่ๆ ที่มีการผลิตแบบครบวงจร โดยเฉพาะมีโรงผลิตอาหารสัตว์ของตัวเองจะได้เปรียบด้านต้นทุนเป็นอย่างมาก ทำให้สามารถลดราคา และทุ่มตลาดได้ในเวลาที่หมูล้นตลาด ทำให้ผู้ประกอบการรายเล็กๆ ที่ขาดสภาพคล่องขาดทุนหลายๆ ครั้งเข้า จนต้องเลิกกิจการและเปลี่ยนมาเป็นการรับจ้างเลี้ยงแทน ซึ่งเป็นภาวการณ์ที่กำลังเกิดมากขึ้นเรื่อยๆ และในอนาคตอาจทำให้เกิดการผูกขาด ทั้งการผลิตและการตลาดเฉพาะ

ผู้ประกอบการรายใหญ่ๆ เพียงไม่กี่รายได้ นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายของภาครัฐที่จะควบคุมปริมาณสุกรด้วยการจดทะเบียนฟาร์ม และทะเบียนปศุสัตว์ยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(-) จากการที่โรงฆ่ามาตรฐานยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อย และต้นทุนการฆ่าสูงกว่าโรงธรรมดาถึง ๕ เท่า ทำให้ผู้ค้าสุกรส่วนใหญ่ ยังคงเลือกใช้โรงฆ่าประเภทหลัง ทำให้คุณภาพสุกรซึ่งแม้จะได้มาตรฐานมาจากฟาร์มเลี้ยงต้องลดลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้เลี้ยงและผู้ค้าสุกรคุณภาพที่ต้องการรักษาคุณภาพสุกรโดยใช้โรงฆ่ามาตรฐาน ไม่สามารถแข่งราคากับสินค้าคุณภาพต่ำ ที่วางขายปะปนอยู่ในท้องตลาด เนื่องจากผู้บริโภคยังไม่สามารถแยกความแตกต่างของคุณภาพได้อย่างชัดเจนจากราคาที่แตกต่างกัน และรัฐยังขาดมาตรการและวิธีการ ที่จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในมาตรฐานของสินค้าคุณภาพ เพื่อที่จะสามารถเลือกและตัดสินใจซื้อได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังมีโรงงานแปรรูปบางโรงที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน แต่ไม่รักษาคุณภาพในการผลิตอย่างแท้จริง เพราะต้องการลดต้นทุน และผลิตสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพความปลอดภัยออกมาขายปะปน ก่อให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการตรวจสอบ ควบคุมในทุกๆ ระดับของการผลิต ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

๓. เงื่อนไขปัจจัยการผลิต

(+) ปัจจัยพื้นฐานการผลิต และโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของจังหวัดนครปฐมและราชบุรีถือว่ามีความพร้อมได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ เพราะมีแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การทำปศุสัตว์โดยเฉพาะการเลี้ยงสุกรทั้งน้ำกิน น้ำใช้ และตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศที่เหมาะสม รวมถึงมีแหล่งวัตถุดิบ ไม่ว่าจะเป็นอาหารสัตว์ รำข้าวและปลาป่นจากฝั่งทะเล และมีชัยภูมิที่ดีมากอยู่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานครมีระบบการขนส่งที่สะดวก ที่เป็นปัญหาอยู่บ้าง คือ การห้ามใช้น้ำบาดาลในนครปฐม และภาษีค่าใช้น้ำบาดาลในราชบุรีค่อนข้างสูง แต่โครงสร้างพื้นฐานส่วนใหญ่ถือว่าอยู่ในระดับที่ดีเกษตรกรของทั้งสองจังหวัดมีการเลี้ยงสุกรมาอย่างยาวนาน ทำให้มีทักษะ ความรู้ และความชำนาญเฉพาะและมีการถ่ายทอดทักษะความรู้เหล่านี้ไปสู่เกษตรกรรุ่นต่อไป

(+) การผลิตน้ำเชื้อและพ่อ-แม่พันธุ์ เกษตรกรผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ในปัจจุบัน มีความรู้ ความชำนาญและเทคโนโลยีที่ดีเพียงพอ ซึ่งสามารถผลิตพ่อแม่พันธุ์ รวมทั้งน้ำเชื้อคุณภาพดีใช้เองได้ โดยพึ่งพาพันธุ์และน้ำเชื้อจากต่างประเทศน้อยลง รวมทั้งมีทักษะ ความรู้ ความชำนาญในการเลี้ยงที่ดี มีการแสวงหาความรู้ในการผลิตอยู่เสมอ

(+) นักวิชาการด้านสัตวแพทย์/สัตวบาล มีความรู้ ความสามารถ และให้ความสนใจในด้านการพัฒนาการเลี้ยงสุกรอย่างจริงจังมากขึ้น มีการค้นคว้าวิจัยในด้านต่างๆ และเผยแพร่ แนะนำแก่เกษตรกร เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการ และมาตรฐานฟาร์มให้ดีขึ้นได้

(+) สถานประกอบการที่เป็นฟาร์มเลี้ยง มักจะมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมและมลภาวะ ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลมีการเข้มงวดกวดขันอย่างมาก ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการมากพอสมควร นอกจากนี้ หลายรายมีการนำเทคโนโลยีด้านไบโอแก๊สเข้ามาใช้อย่างได้ผลในการแก้ปัญหามลภาวะ อีกทั้งยังได้ประโยชน์ด้านพลังงานทดแทนที่ช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ ยังมีการนำเทคโนโลยี

ด้านโปรไบโอติก มาใช้พัฒนาคุณภาพการเลี้ยง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพ และขีดความสามารถที่พัฒนาสูงขึ้นมากของเกษตรกรผู้เลี้ยงในปัจจุบัน

(-) กระบวนการผลิตสุกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ทั้งในระบบการเลี้ยง การฆ่าและชำแหละ ต้องอาศัยบุคลากรระดับวิชาชีพ ที่มีทักษะความชำนาญเฉพาะในแต่ละด้าน เพื่อให้กระบวนการผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องใช้การสั่งสมประสบการณ์ แรงงานประเพณีนี้ ค่อนข้างขาดแคลน ส่วนแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงสุกรส่วนมาก จะเป็นแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะชาวพม่า เนื่องจากหาได้ง่าย ค่าแรงถูกกว่าแรงงานไทย ซึ่งค่อนข้างหายากมากในปัจจุบัน เพราะรังเกียจว่าเป็นงานที่ต้องอยู่กับสิ่งสกปรกกลิ่นเหม็น แรงงานต่างด้าวจำนวนมาก มักมีสุขอนามัยที่ไม่ดี มีโรคติดต่อ เช่น โรคเท้าช้าง มีผลทำให้มาตรฐานด้านสุขอนามัยของสุกรในฟาร์มต่ำลง

(-) อาหารสัตว์ และวัตถุดิบอาหารสัตว์ แม้จะมีปริมาณเพียงพอ แต่คุณภาพไม่สม่ำเสมอ และยังมีสิ่งปลอมปน และสารปนเปื้อนโดยเฉพาะเชื้อราอยู่เนืองๆ ในขณะที่รัฐมีมาตรการเข้มงวดในการตรวจสอบควบคุมคุณภาพในการผลิต และจำหน่ายเนื้อสุกรที่สะอาดปลอดภัย ไม่มีสารตกค้าง แต่ไม่ได้มีมาตรการตรวจสอบ และรับรองคุณภาพวัตถุดิบอาหารสัตว์แต่อย่างใด โดยผู้เลี้ยงต้องรับภาระในการส่งตัวอย่างไปตรวจสอบเอง ซึ่งต้องใช้เวลารั้งประมาณสัปดาห์กว่าจะรู้ผล จึงเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพราะเกษตรกรไม่สามารถซื้อวัตถุดิบมาเก็บรอพึ่งผลได้นานขนาดนั้น จึงต้องแก้ปัญหาด้วยการพยายามหาซื้อจากแหล่งที่เชื่อถือได้

นอกจากนี้ ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์เกือบทุกชนิด โดยเฉพาะรำข้าวมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยที่ไม่มีการควบคุมจากรัฐ ยิ่งไปกว่านั้นนโยบายรัฐบาล มักเป็นไปในทิศทางที่ส่งเสริมให้ชาวนามีรายได้สูงขึ้น เช่น นโยบายประกันราคาข้าว ซึ่งส่งผลกระทบต่อต้นทุนอาหารสุกรอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งค่าอาหารเป็นต้นทุนในการผลิตถึงร้อยละ ๗๐-๘๐ ในขณะที่ราคาขายสุกรหน้าฟาร์ม จะถูกควบคุมโดยการกำหนดเพดานราคาไม่ให้สูงเกินกว่าที่รัฐกำหนด

(-) เวชภัณฑ์ที่จำเป็น โดยเฉพาะวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ ยังต้องนำเข้าจากต่างประเทศเป็นหลัก และมักจะขาดแคลนในช่วงเวลาที่เกิดการระบาดของโรค เนื่องจากผู้ขายไม่สามารถสต็อกยาไว้ในจำนวนมาก เพราะเสี่ยงต่อการหมดอายุ บ่อยครั้งที่ชนิดของยาที่ใช้มักไม่ตรงกับโรคที่เกิด เมื่อเกิดโรคซึ่งมักจะระบาดอย่างรวดเร็ว จึงสร้างความเสียหายให้กับฟาร์มเลี้ยงได้ง่าย โดยเฉพาะโรคปากและเท้าเปื่อย ถือเป็นโรคระบาดสำคัญ ที่ก่อความเสียหายอย่างรุนแรงต่ออุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกร และเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การส่งออกสุกรของไทยถูกขัดขวาง และกีดกันจากตลาดต่างประเทศ และทั้งที่รัฐบาลทุกยุคสมัยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน มีนโยบายที่จะกำจัดโรคนี้มาตลอด แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างเด็ดขาดยังคงมีการเกิดของโรคอยู่เนืองๆ จึงถือว่าเป็นภัยคุกคามหลัก ที่สำคัญยิ่งต่อผู้ประกอบการ

(-) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนในการผลิตเป็นอย่างมาก โดยอาศัยแหล่งทุนจากธนาคารพาณิชย์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ฯ (ธกส.) ซึ่งมีการสนับสนุนแหล่งทุนให้กับผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ ซึ่งมักจะเป็นรายใหญ่ และรายกลางที่ติดต่อดูริกร่วมกันมานาน

ส่วนผู้ประกอบการรายย่อย มักใช้เงินทุนนอกระบบ ยกเว้นแต่ผู้ที่รับจ้างเลี้ยง ซึ่งต้องลงทุนเพียงในเรื่องของโครงสร้างและโรงเรือนเท่านั้น

(-) ในขณะที่ฟาร์มเลี้ยงส่วนใหญ่ มีการปรับปรุงพัฒนาขึ้นอย่างมาก เพื่อเข้าสู่มาตรฐานฟาร์มได้แล้ว เนื่องจากรัฐบาลได้มีการดำเนินนโยบาย และมาตรการด้านอาหารปลอดภัยอย่างจริงจัง และเคร่งครัด ในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา เพื่อให้ผลิตภัณฑ์อาหารมีความสะอาด ถูกสุขอนามัย และปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยมีมาตรการตรวจสอบ ควบคุมตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการจำหน่าย แต่ปรากฏว่ากระบวนการในการฆ่า บรรจุ ขนส่ง ไปจนถึงการจำหน่ายให้กับผู้บริโภค ยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร โรงฆ่าที่มีอยู่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนา และปรับปรุงให้ได้ตามมาตรฐานใหม่ของกรมปศุสัตว์ เพียงแค่ถูกสุขลักษณะตามข้อบังคับของกระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น ซึ่งถือว่ายังต่ำกว่ามาตรฐานสากลอยู่มาก มีผลทำให้การรักษาคุณภาพของสุกรไม่สามารถทำได้ตลอดวงจร จนกว่าจะไปถึงมือผู้บริโภค

(-) การวิจัยเพื่อพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรยังมีค่อนข้างจำกัด เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์เกษตรประเภทอื่น งานวิจัยที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยขั้นพื้นฐาน แต่ยังขาดงานวิจัยแบบประยุกต์ เพื่อประโยชน์ด้านธุรกิจ รวมทั้งงานวิจัยที่เป็นข้อมูลสนับสนุนทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความปลอดภัยในการบริโภคเนื้อสุกรให้กับผู้บริโภค ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้น

๔. อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน

(+) การเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมต้นน้ำ และอุตสาหกรรมกลางน้ำ คือ ฟาร์มเลี้ยง และโรงฆ่า มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ของแต่ละอำเภอ มีการจัดตั้งสหกรณ์ ชมรม สมาคมในระดับจังหวัด ในกลุ่มจังหวัด ซึ่งมีแกนนำ คือ สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ มีการจัดประชุมทุกเดือน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ขาดความสามารถ ความรู้ และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงสุกร แต่เป็นการรวมกลุ่มเฉพาะในธุรกิจประเภทเดียวกันเท่านั้น ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับคลัสเตอร์อื่นๆ

(+) มีการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการกับหน่วยงานรัฐ ในรูปของ Pig Board เพื่อให้เป็นศูนย์รวมการวางนโยบาย ระเบียบ ข้อกำหนด ตลอดจนกฎหมายที่มีเกี่ยวข้องกับสุกรเน้นนโยบายความปลอดภัยในอาหาร ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะประกอบด้วยคณะกรรมการจากผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการ เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริม และพัฒนาอุตสาหกรรมสุกรแบบองค์รวม ตั้งแต่ผู้ประกอบการเลี้ยงสุกร การผลิตเนื้อสุกร การแปรรูป การจำหน่าย และการส่งออก แต่การดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มนี้ ก็ยังเพิ่งเริ่มต้น จึงยังไม่เห็นอะไรที่เป็นรูปธรรมนัก

(+) สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ได้เข้ามาให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสุกร ทั้งในลักษณะของการวิจัยเพื่อการพัฒนา การฝึกอบรม และการให้

คำปรึกษาทางวิชาการ เพื่อให้กลุ่มผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรคุณภาพ สามารถมีการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามแผนการพัฒนาในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ

(-) แม้ว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในกลุ่ม จะเห็นความจำเป็นร่วมกัน ที่จะต้องพยายามพัฒนา และปรับปรุงการผลิตสุกรของตนให้มีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และร่วมกัน พัฒนาตลาดสุกรคุณภาพ เพื่อความอยู่รอดในระยะยาว แต่ส่วนใหญ่ก็ยังให้ความสำคัญในเรื่องการแก้ปัญหาด้านราคา เป็นประเด็นหลัก การรวมตัวเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีต่างๆ ที่เป็นประโยชน์จากผู้ประกอบการรายใหญ่ให้กับผู้ประกอบการรายเล็กๆ ในกลุ่มยังมีน้อยมาก

๕. เงื่อนไขด้านอุปสงค์

(+) ปัจจุบันกระแสของความต้องการในการบริโภคอาหารคุณภาพมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ในเกือบทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ผู้บริโภคบางกลุ่มเริ่มหันมาให้ความสำคัญเรื่อง สุขอนามัยในการบริโภคเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตามกระแสการดำเนินวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ และจากการรณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังมากขึ้นของภาครัฐ ถือเป็นอุปสงค์เชิงคุณภาพ ที่จะเป็นปัจจัยผลักดัน และกระตุ้นให้ผู้ประกอบการพยายามพัฒนาสินค้าของตน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอยู่เสมอ

(-) ผู้บริโภคส่วนใหญ่ของประเทศยังเป็นผู้มีรายได้น้อย และปานกลาง ซึ่งยังคงคำนึงถึงเรื่องราคาเป็นหลัก อีกทั้งยังเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะสามารถแยกความแตกต่างให้เห็นได้อย่างเด่นชัดระหว่างสินค้าที่มีคุณภาพดี และมีคุณภาพต่ำ ทำให้ราคายังเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกซื้อ จนกว่าจะมีระบบการรับรองและแสดงมาตรฐานคุณภาพที่เป็นที่เชื่อถือได้ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดมั่นใจในการที่จะจ่ายเงินแพงกว่าเพื่อซื้อสินค้าคุณภาพ

ผลวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภาวะคุกคาม

จุดแข็ง

๑. พื้นที่ตั้งมีเส้นทางการคมนาคมขนส่งสินค้าที่สะดวก ทั้งทางบกและทางน้ำ อยู่ในจุดเชื่อมต่อเส้นทางระหว่างภาคกลาง-ตะวันตก-ใต้ และกรุงเทพฯ อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางตลาดค้าส่งสินค้าเกษตรภาคตะวันตก

๒. มีความสมบูรณ์ของห่วงโซ่อุปทานอยู่พร้อมภายในคลัสเตอร์ คือ มีผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องอยู่ในพื้นที่อย่างครบวงจร ตั้งแต่ธุรกิจต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ รวมทั้งความสมบูรณ์ของปัจจัยพื้นฐาน และปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่เกื้อกูลต่อการประกอบการอุตสาหกรรมสุกรที่สมบูรณ์ ตั้งแต่การมีพันธุ์ที่มีคุณภาพดี สภาพทางภูมิศาสตร์ และภูมิอากาศเหมาะสมแก่การเลี้ยงสุกร มีแหล่ง

อาหารสัตว์ที่สมบูรณ์ ระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวก ทำให้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิตเนื้อสุกรสูง ซึ่งยังสามารถขยายตัวได้อีกมาก หากมีตลาดรองรับที่เพียงพอ

๓. ผู้ประกอบการในจังหวัดนครปฐม และราชบุรี ประกอบอาชีพการเลี้ยงสุกรมาเป็นเวลานาน จนมีความรู้ ทักษะ ความชำนาญเป็นอย่างดี จนปัจจุบันมีการพัฒนาการเลี้ยง และการจัดฟาร์มอยู่ในระดับที่ก้าวหน้าได้มาตรฐานเพียงพอ

๔. มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการของทั้งสองจังหวัดอยู่แล้วเดิมมาเป็นเวลานาน แขนงนำหลักมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันดี มีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันอยู่เสมอ สมาชิกกลุ่มมองเห็นปัญหาร่วมกัน และมีความเห็นพ้องต้องกันแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับการผลิตสุกรคุณภาพ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และความอยู่รอดของธุรกิจการเลี้ยงสุกร โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก มีองค์กรที่ให้การสนับสนุนการพัฒนาของคลัสเตอร์อยู่แล้วอย่างชัดเจน คือ หอการค้าจังหวัด ที่มีรองประธานหอการค้า และฝ่ายปศุสัตว์ เป็นหนึ่งในกลุ่มผู้นำหลักที่สำคัญ

๕. เนื้อสุกรเป็นอาหารโปรตีนที่มีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับการบริโภคพื้นฐานประจำวัน

จุดด้อย

๑. ในขณะที่กระบวนการเลี้ยงสุกรมีการพัฒนาคุณภาพไปมากพอสมควร แต่กระบวนการฆ่าชำแหละและขนส่งไปจำหน่ายให้ผู้บริโภค ยังไม่ถูกสุขอนามัยได้มาตรฐานทำให้กระบวนการผลิตสุกรคุณภาพ ยังไม่สามารถทำได้อย่างครบวงจร ผู้ค้าสุกรส่วนใหญ่ยังคงใช้บริการของโรงฆ่าที่ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากต้นทุนการฆ่าโรงมาตรฐานสูงกว่าถึง ๕ เท่า

๒. ไม่สามารถประสานประโยชน์ และสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้ค้าสุกรได้อย่างจริงจัง ถาวร ในการกำหนดราคาสุกรที่เหมาะสม และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

๓. แม้ว่าจะมีการร่วมมือกันในกลุ่มผู้ประกอบการเลี้ยงสุกร แต่ยังไม่มีการถ่ายทอดเทคนิคการเลี้ยงที่มีประสิทธิภาพจากผู้เลี้ยงสุกรที่ได้มาตรฐานให้แก่ผู้เลี้ยงเกษตรกรรายย่อย ที่มีลักษณะการเลี้ยงแบบธรรมชาติ ไม่ค่อยคำนึงถึงสุขอนามัยและการติดโรคของสุกร จึงยังคงมีเนื้อสุกรที่ไม่ได้มาตรฐานออกจำหน่ายในตลาด

๔. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิต ยังขาดความหลากหลาย ส่วนใหญ่ยังเป็นสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ

๕. ปัจจุบันผู้ประกอบการสุรคุณภาพ ยังขาดการสร้างตราสินค้าทั้งของตนเอง และของกลุ่ม ให้เป็นที่รู้จักและจดจำแก่ผู้บริโภค อีกทั้งยังขาดการส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยที่ไม่มีเงินทุน

๖. เป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และมลภาวะ จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี

๗. ผู้เลี้ยงสุกรมักแห่เลี้ยงตามภาวะตลาดที่ราคาสุกรสูงขึ้นในลักษณะที่ฉาบฉวย คือ เมื่อราคาเนื้อสุกรเพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรก็เพิ่มปริมาณการเลี้ยงมากขึ้น โดยไม่คำนึงเรื่องขนาดอุปสงค์ อุปทานให้รอบคอบ

โอกาส

๑. ผู้บริโภคทั้งในระดับประเทศ และระดับโลกมีแนวโน้มลดความนิยมการบริโภคเนื้อสัตว์ใหญ่ และสัตว์ปีก เนื่องจากปัญหาโรคอ้วน และไข้หวัดนก โดยส่วนหนึ่งเลือกที่จะหันมาบริโภคอาหารที่ปลอดภัยกว่า เช่น เนื้อสุกรมากขึ้นแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนคนไทยในยุคปัจจุบันเริ่มให้ความสนใจในเรื่องของสุขภาพอนามัยจากอาหารการกินมากขึ้นกว่าเดิมมาก เนื่องจากสื่อต่างๆ สามารถกระจายข่าวให้ประชาชนได้รับทราบอย่างรวดเร็วถึงพิษภัยที่เกิดจากอาหาร ในขณะที่กระทรวงสาธารณสุขก็มีการรณรงค์อย่างจริงจังมากขึ้น รวมทั้งรัฐบาลเองก็มีนโยบายกำกับดูแลให้การผลิตอาหารในประเทศมีมาตรฐานเทียบเท่ากับสากล จึงน่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้อุตสาหกรรมเนื้อสุกรของไทย มีโอกาสขยายตัวและเติบโตขึ้นได้อีกมากในอนาคต อีกทั้งยังสามารถเป็นกำแพงป้องกันสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาแย่งตลาดในไทย โดยเฉพาะสินค้าจากจีนและเวียดนาม

๒. วิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์เป้าหมายของกลุ่ม มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาในทุก ระดับ ตั้งแต่ยุทธศาสตร์จังหวัดทั้งของนครปฐมและราชบุรี ที่ต้องการเป็นผู้นำในการผลิตอาหารที่ปลอดภัย และได้ระดับมาตรฐานสากล และการเป็นแหล่งการส่งออก สินค้าเกษตร และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด ที่เน้นการเป็นฐานการผลิตและส่งออก สินค้าเกษตรอุตสาหกรรมที่มีการผลิตที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนยุทธศาสตร์ประเทศที่กำหนดให้ไทยเป็นครัวของโลก โดยตั้งเป้าหมายการเป็นผู้ส่งออกสินค้าอาหารรายใหญ่ ๑ ใน ๕ ของโลกภายใน ๒-๓ ปี และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมในระดับสูงสุดด้านความปลอดภัย และสุขอนามัย ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าว จะมีผลต่อความพยายามของรัฐบาล ที่จะต้องเร่งการปรับปรุงมาตรฐานฟาร์ม มาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ และการส่งออก เนื่องจากประเทศไทยในฐานะผู้ผลิตอาหารป้อนโลกจะถูกผลักดันจากนานาประเทศให้ต้องมีการนำระบบ GMP (Good Manufacturing Practice) และ HACCP (Hazard Analysis Critical Control) มาใช้อย่างแน่นอน ทำให้กลุ่มได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากจังหวัด โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงสุกรในกลุ่มจังหวัดอีกหลายหน่วยงาน เข้ามามีส่วนร่วมให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน เช่น ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมการเลี้ยงสุกรแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สมาคมผู้เลี้ยงสุกร สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร และหอการค้าจังหวัด

๓. การเพิ่มบทบาทของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ เป็นตัวผลักดันให้สินค้าที่วางขาย ต้องมีมาตรฐาน และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในระดับกลางและระดับสูง ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมสุกร และผลิตภัณฑ์เนื้อสุกร ยิ่งกว่านั้นช่องทางการจัดจำหน่ายของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพ และสะดวกแก่ผู้บริโภค ยังเป็นการเพิ่มโอกาสให้สินค้าสุกรคุณภาพ สามารถกระจายไปสู่ผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น

ภาวะคุกคาม

๑. การพัฒนาปรับปรุงการผลิตสุกรให้มีคุณภาพครบวงจร ต้องใช้เงินลงทุนสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงโรงฆ่าให้ได้มาตรฐาน ทำให้ผู้ประกอบการโรงฆ่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เพราะเสี่ยงต่อการขาดทุน เนื่องจากไม่มีหลักประกันว่า จะมีปริมาณสุกรป้อนเข้าโรงฆ่าเพียงพอต่อการคัมทุนหรือไม่ เพราะหากยังมีโรงฆ่าอื่นที่ไม่ได้มาตรฐานเปิดดำเนินการอยู่ ก็จะเป็นทางเลือกให้ผู้ค้าสุกรที่ต้องการต้นทุนฆ่าราคาถูกเลือกใช้ ส่งผลให้การแข่งขันของผู้ประกอบการแต่ละรายมิได้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรม เพราะต้นทุนในการผลิตไม่เท่ากัน แต่ต้องขายในราคาใกล้เคียงกันเนื่องจากยังมีข้อจำกัดด้านการตลาด

๒. กระบวนการฆ่า ขนส่ง และวางจำหน่ายในตลาดสด ยังขาดสุขอนามัย ไม่ได้มาตรฐาน ระบบตรวจสอบประกันคุณภาพ และมาตรฐานการผลิตสุกรยังไม่มีประสิทธิภาพ และยังไม่ครบทั้งวงจร คือ ยังขาดในส่วนของปัจจัยการผลิต และการขนส่งซากสุกรและผลิตภัณฑ์

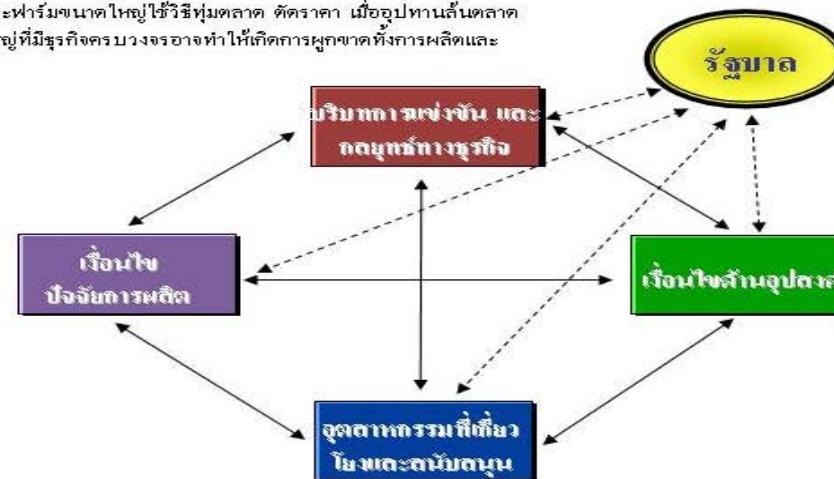
๓. ปัญหาเรื่องโรคปากและเท้าเปื่อย ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญในการส่งออกเนื้อสุกรของไทยไปยังตลาดต่างประเทศ ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้หมดไปอย่างจริงจังทั้งๆ ที่เป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต่างตระหนักดีมาเป็นเวลานาน ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดำเนินมาตรการควบคุมอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกัน หรือจำกัด การเกิดขึ้น และการระบาดของโรค ให้มีเหลือน้อยที่สุด เพื่อให้ไทยเป็นประเทศที่ปลอดจากโรคนี้ได้ในที่สุด

๔. หน่วยงานรัฐยังต้องพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินมาตรการกำกับ ตรวจสอบ ควบคุม รวมทั้งการให้บริการด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรมมากกว่านี้

๕. ยังมีสินค้าอาหารโปรตีนทดแทนอื่นๆ อีกหลายชนิด เช่น ไก่ ปลา กุ้ง เนื้อ ที่ผู้บริโภคสามารถหันไปบริโภคแทนเนื้อหมูได้

- + มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปชนิดต่างๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า
- + มีเป้าหมายที่จะพัฒนาการผลิตสู่คุณภาพให้ได้มาตรฐานทั้งระบบ
- ผู้ค้าส่วนใหญ่ยังคำนึงถึงต้นทุนราคามากกว่าคุณภาพของสินค้า
- ผู้ประกอบการส่วนมาก โดยเฉพาะฟาร์มขนาดใหญ่ ใช้วิธีห่มตลาด ดัดราคา เมื่ออุปทานล้นตลาด
- ความได้เปรียบของฟาร์มขนาดใหญ่ที่มีธุรกิจครบวงจรอาจทำให้เกิดการผูกขาดทั้งการผลิตและการตลาดได้ในอนาคต

- + ความสมบูรณ์ทางโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยการผลิตที่เอื้อต่อการเลี้ยงสุกร
- + เกษตรกรมีทักษะความชำนาญ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาเดิมและมีการพัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยงด้วยเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่อยู่เสมอ
- อาหารสัตว์มีราคาแพงและคุณภาพไม่สม่ำเสมอ
- มีการระบาดของโรคใหม่ๆ ที่ "ไม่เป็นที่รู้จักอยู่เนืองๆ" ทำให้การใช้เวชภัณฑ์ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยังไม่สามารถกำจัดโรคปากและเท้าเปื่อยให้หมดไปได้
- ขาดแคลนบุคลากร ทั้งในระดับแรงงานและระดับวิชาชีพ

- + มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการมาเป็นเวลานานในรูปของสหกรณ์/สมาคม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัดและเชื่อมโยงไปถึงระดับประเทศ (สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ)
- + หน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่นทั้งภาครัฐ เอกชนและสถาบันการศึกษาให้ความสนับสนุนการดำเนินงานและการพัฒนากลุ่ม
- ขาดการเชื่อมโยงและความร่วมมือที่ดีกับผู้ประกอบการกลางน้ำ (โรงฆ่าและผู้ค้าสุกร)
- รวมตัวกันเพื่อต่อสู้เรื่องราคาเป็นหลัก ในขณะที่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านอื่นๆ ยังมีน้อย

- + การดำเนินยุทธศาสตร์ "ครัวโลก" นโยบาย "อาหารปลอดภัย" และโครงการ "เนื้อสัตว์อนามัย" ของรัฐบาล
- + มาตรการจดทะเบียนฟาร์ม ขึ้นทะเบียนแปศสัตว์ การจัดทำ zoning การปรับปรุงมาตรฐานการผลิตทั้งระบบ
- + การจัดตั้ง Pig Board ให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม
- ความล่าช้าในการตรวจสอบและรับรอง เนื่องจากขาดแคลนบุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์และประสิทธิภาพ
- นโยบายแทรกแซง/ประกันราคาสินค้าเกษตร
- ขาดความจริงใจในการแก้ปัญหาโรคปาก-เท้าเปื่อย

- + กระแสความต้องการของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างมากในเรื่องของสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยในการบริโภคทั้งในระดับประเทศและโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริโภคในต่างประเทศที่พัฒนาแล้ว
- + ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) ซึ่งสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคระดับกลางและสูง มีความต้องการสินค้าคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า
- ตลาดส่วนใหญ่ของประเทศยังเป็นผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อระดับกลางและระดับล่าง ซึ่งยังคงคำนึงเรื่องราคาเป็นหลัก
- ผู้บริโภคไม่สามารถแยกความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ระหว่างสินค้าที่ได้มาตรฐานและ "ไม่ได้มาตรฐาน" ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ

ภาพที่ ๓.๗ การวิเคราะห์องค์ประกอบของคลัสเตอร์สุกรจังหวัดนครปฐม-ราชบุรี

ที่มา: สำนักงานพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (๒๕๕๖)

บทที่ ๔

กฎ ระเบียบ และมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทานธุรกิจสุกรไทย

สำหรับกฎ ระเบียบ และมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดห่วงโซ่อุปทานธุรกิจสุกรไทย ในบทนี้ ประกอบด้วย มาตรฐานการผลิตสุกร มาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์ และมาตรฐานโรงและฆ่าและสุกร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

มาตรฐานการผลิตสุกร

สำหรับมาตรฐานการผลิตสุกรในประเทศไทย เริ่มประกาศใช้เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ นั้น แบ่งเป็น ๒ ประเภท ประกอบด้วย มาตรฐานการผลิตสุกรในประเทศ และมาตรฐานการผลิตสุกรระดับสากล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

มาตรฐานการผลิตสุกรในประเทศ

มาตรฐานการผลิตสุกรในประเทศ (Thai GAP) ที่เรียกว่า “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี” (Good Agricultural Practice : GAP) เป็นมาตรฐานรับรองคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจในด้านคุณภาพ และความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคเป็นหลัก และเป้าหมายอื่นๆที่สำคัญ คือ การลดผลกระทบ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมในการทำฟาร์ม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความรับผิดชอบต่อสุขอนามัย รวมถึงความปลอดภัยของแรงงาน รวมทั้งสวัสดิภาพของปศุสัตว์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้รวบรวมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ข้อมูลสำนักงานพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ (๒๕๔๖) ประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๔๒ และ ๒๕๕๑) และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (๒๕๔๙ และ ๒๕๕๒) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรฐานการผลิตสุกรในประเทศ แบ่งเป็น ๖ ประเด็นหลัก ดังนี้

๑. องค์ประกอบของฟาร์ม

๑.๑ ทำเลที่ตั้งของฟาร์มต้องเหมาะสม สถานที่ตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งชุมชนเมือง ผู้เลี้ยงสัตว์รายอื่น แหล่งน้ำสาธารณะ แหล่งปนเปื้อนของสิ่งอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ น้ำไม่ท่วมขัง มีการคมนาคมสะดวก และห่างจากโรงฆ่าสัตว์และตลาดนัดค้าสัตว์ ไม่น้อยกว่า ๕ กิโลเมตร

๑.๒ การจัดการเกี่ยวกับลักษณะของฟาร์ม ต้องมีเนื้อที่ที่เหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม โดยมีการจัดวางผังฟาร์มที่ดี มีพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ มีจำนวนโรงเรือนและขนาดที่เพียงพอกับจำนวนสัตว์ มีโรงเก็บอาหารสัตว์ โรงผสมอาหารสัตว์ พื้นที่ทำลายซากสัตว์ พื้นที่บำบัดน้ำเสียและสิ่งปฏิกูล

พื้นที่สำหรับอาคารสำนักงาน ที่จอดรถและบ้านพักแยกเป็นสัดส่วนชัดเจน มีรั้วล้อมรอบฟาร์ม และมีแหล่งน้ำสะอาดและเพียงพอ

๑.๓ ลักษณะของโรงเรือน สำหรับลักษณะโรงเรือนระบบเปิด โรงเรือนควรตั้งยาวตามแนวทิศตะวันออก- ตะวันตก สภาพโรงเรือนโปร่ง ลมผ่านสะดวก แต่ละโรงเรือนควรห่างกันไม่น้อยกว่า ๒๕ เมตร ขนาดของโรงเรือนต้องเหมาะสมกับจำนวนสุกร แต่ไม่ควรเกินหลังละ ๑,๐๐๐ ตัว

๑.๔ พื้นที่สำหรับสุกรพ่อพันธุ์ ประมาณ ๔.๐-๘.๐ ตารางเมตรต่อตัว แม่พันธุ์ท้องว่าง ประมาณ ๑.๒-๑.๕ ตารางเมตรต่อตัว แม่พันธุ์ตั้งท้อง ประมาณ ๑.๒-๓.๐ ตารางเมตรต่อตัว คอกคลอดและแม่เลี้ยงลูก ประมาณ ๓.๐-๔.๐ ตารางเมตรต่อตัว และสุกรขุน ๑.๐-๑.๕ ตารางเมตรต่อตัว

๑.๕ โรงเรือนต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรง เช่น เสาและโครงสร้างของโรงเรือน ควรทำจากเสาปูนหรือเสาเหล็ก หรือไม้ที่มีความแข็งแรง หลังคา กันแดด กันฝน ควรมุงด้วยกระเบื้อง ถ้าเป็นสังกะสีควรเป็นหลังคาแบบจั่ว ๒ ชั้น พื้นโรงเรือนทำด้วยวัสดุที่เหมาะสม เช่น คอนกรีตไม่หยาบ และไม่ลื่นจนเกินไป พื้นคอกต้องแห้ง สะอาด เพื่อป้องกันการลื่นของสัตว์ ผนังคอกควรใช้วัสดุที่ทนไฟ โรงเรือน ต้องมีผนังปิดรอบโรงเรือนให้มิดชิดด้วยวัสดุที่แข็งแรง ไม่ติดไฟง่ายเกินไปและกันลมแรงได้ ภายในโรงเรือนมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุณหภูมิที่เหมาะสม ภายในโรงเรือนต้องมีแสงสว่างเพียงพอ เพื่อความสะดวกในการทำงาน ภายในโรงเรือนจะต้องมีความชื้นของก๊าซ ผุน ต้องอยู่ในสภาพที่เหมาะสม มีอ่างจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้า-ออกโรงเรือน มีระบบทางระบายน้ำเสียและมีทางระบายน้ำอยู่ภายใน หรือด้านล่างของคอกตรงทางออก โรงเรือนและอุปกรณ์ที่ใช้ภายในโรงเรือนต้องปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อตัวสัตว์และผู้เลี้ยง

๑.๖ ลักษณะโรงเรือนแบบระบบปิด ควรมีขนาดเหมือนกับโรงเรือนสุกรโดยทั่วไป คือ กว้างประมาณ ๘.๐-๑๐.๐ เมตร หรือขึ้นอยู่กับความเหมาะสม โดยเน้นให้มีระบบควบคุมอุณหภูมิ ความชื้น และการถ่ายเทอากาศที่ดี เหมาะสมกับขนาด และชนิดของสุกรที่เลี้ยง ผนังโรงเรือนต้องมีผนังปิดรอบโรงเรือนให้มิดชิดด้วยวัสดุที่แข็งแรง และควรมีระบบเตือนภัยในกรณีที่ไฟฟ้า และระบบควบคุมอุณหภูมิขัดข้อง

๒. การจัดการฟาร์ม

๒.๑ การจัดการโรงเรือนและอุปกรณ์ ควรออกแบบพื้นที่ จัดให้มีส่วนการผลิตแยกกัน มีโรงเรือนพอเพียงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ โรงเรือนพ่อ-แม่พันธุ์อย่างชัดเจน และส่วนที่ ๒ โรงเรือนสุกรอนุบาลและโรงเรือนสุกรขุน ต้องมีระยะพักของโรงเรือน

๒.๒ หลังจากย้ายสุกรออกควรมีการทำความสะอาดพื้นคอก อุปกรณ์ให้อาหารและน้ำ และมีการดูแลซ่อมบำรุงวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงอยู่เสมอ มีจำนวนเพียงพอ แห้ง และสะอาด

สถานที่เก็บอาหารแยกเป็นสัดส่วน อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่อับชื้น มีการจัดการไม่ให้สัตว์พาหะนำโรคเข้าไปได้ มีสถานที่เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์เป็นสัดส่วน สะดวกในการปฏิบัติงาน และมีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอ มีการจัดการโรงเรือน และบริเวณโดยรอบให้สะอาดไม่ให้เป็นแหล่งสะสม หรือเพาะเชื้อโรค แมลง และสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค โรงเรือนมีการซ่อมบำรุงให้ใช้ประโยชน์ได้ดี มีความปลอดภัยต่อสัตว์และผู้ปฏิบัติงาน

๒.๓ การจัดการฝูง คัดเลือกและจัดฝูงสัตว์ตามขนาด อายุและเพศ มีการคัดเลือกจัดหาพันธุ์สัตว์ เพื่อทดแทน คัดสัตว์ที่มีลักษณะไม่ดี พิกการ หรือไม่สมบูรณ์ออกจากฝูง

๒.๔ การจัดการอาหารสัตว์ อาหารสัตว์ต้องมีคุณภาพตามที่กำหนดตาม พ.ร.บ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับช่วงอายุและชนิดสุกร ต้องมีคุณภาพดี มีคุณค่าทางอาหาร และเพียงพอกับความต้องการ ในกรณีผสมอาหารเอง วัตถุดิบที่ใช้ เช่น รำละเอียด ปลาช่อน และกากถั่วเหลือง หรือส่วนเติมในอาหาร ต้องมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยที่อาหาร ต้องเป็นอาหารที่ผสมใหม่ ไม่บูด ไม่ขึ้นรา ภาชนะที่บรรจุอาหาร ควรสะอาดและแห้ง อาหารสำเร็จรูปต้องมาจากแหล่งที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ มีการตรวจสอบคุณภาพอาหารที่ใช้อย่างสม่ำเสมอ เก็บอาหารสัตว์ไว้ในโรงเรือนที่สะอาด มีการระบายอากาศได้ดี ปราศจากนก หนู แมลง และสัตว์อื่นที่อาจทำให้อาหารเสียหายหรือเสื่อมคุณภาพ รถขนส่งอาหาร บริเวณที่ขนส่งอาหารจะต้องแห้งและสะอาด

๒.๕ การบันทึกข้อมูล ฟาร์มเลี้ยงสุกรต้องมีระบบบันทึกข้อมูลที่ง่ายต่อการตรวจสอบ ประกอบด้วย ข้อมูลด้านการบริหารฟาร์ม ได้แก่ บุคลากร แรงงาน และข้อมูลการจัดการด้านการผลิต ได้แก่ ข้อมูลตัวสัตว์ ข้อมูลสุขภาพสัตว์ ข้อมูลการผลิต และผลผลิต เช่น ทำการบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติ หมายเลขประจำตัวสัตว์

๒.๖ ในกรณีฟาร์มพ่อแม่พันธุ์ ให้บันทึกข้อมูลการเจริญเติบโต บันทึกข้อมูลการใช้ อาหาร เช่น การรับจ่ายอาหาร การใช้อาหาร การซื้ออาหารสัตว์ บันทึกข้อมูลการรักษาโรค และดูแล สุขภาพ เช่น การรับจ่ายการใช้เวชภัณฑ์และสารเคมี การใช้วัคซีน การถ่ายพยาธิ การรักษาโรค การ ดูแลสุขภาพ และบันทึกข้อมูลบัญชีฟาร์ม เป็นการทำบัญชีตัวสัตว์ภายในฟาร์ม

๒.๗ คู่มือการจัดการฟาร์ม ผู้ประกอบการฟาร์มต้องมีคู่มือการจัดการฟาร์ม แสดงให้เห็นระบบการเลี้ยงการจัดการฟาร์ม ระบบบันทึกข้อมูล แนวทางปฏิบัติ การเลี้ยง การจัดการอาหาร การดูแลสุขภาพ และการป้องกันและรักษาโรค

๒.๘ การจัดการบุคลากร บุคลากรภายในฟาร์มจะต้องมีการฝึกอบรมเรื่อง การจัดการฟาร์ม การปฏิบัติเลี้ยง การจัดการอาหาร การสุขาภิบาลฟาร์ม ควรมีสัตวแพทย์ที่มี ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งเป็นผู้ควบคุมดูแล ทำหน้าที่ในการดูแลด้านการ

ป้องกันโรค รักษาโรค และการใช้ยา นอกจากนี้ ต้องมีจำนวนแรงงานเพียงพอกับความต้องการ เช่น แต่ละฟาร์ม ต้องมีสัตวบาล และสัตวแพทย์ ดูแลอย่างน้อย ๑ คน โดยที่ผู้เลี้ยงสุกร ๑ คน ดูแลสุกรพันธุ์ ≤ 200 ตัว และสุกรรุ่น-ขุน $\leq 2,000$ ตัว ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑ และบุคลากรภายในฟาร์ม ควรได้รับการตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง เพื่อป้องกันโรคที่สามารถติดต่อจากคนสู่สัตว์ เช่น วัณโรค มีการพัฒนาบุคลากร โดยการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการปฏิบัติงานฟาร์มอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๔.๑ ข้อกำหนดจำนวนบุคลากรที่ทำงานในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ (เฉพาะที่มีการกำหนดไว้)

ผู้เลี้ยง	สัตวบาล	สัตวแพทย์
ผู้เลี้ยง ๑ คน	สัตวบาล ๑ คน	สัตวแพทย์ ๑ คน
ดูแลสุกรพันธุ์ ≤ 200 แม่	ดูแลสุกร ผสม-อุมท้อง-คลอด $\leq 3,000$ แม่	ดูแลพ่อ-แม่พันธุ์ $\leq 10,000$ ตัว
ดูแลสุกรรุ่น-ขุน $\leq 2,000$ แม่	ดูแลสุกรอนุบาล $\leq 25,000$ ตัว	และสุกรอนุบาล-รุ่นไม่เกิน $\leq 100,000$ ตัว
	ดูแลสุกรขุน $\leq 100,000$ ตัว	ดูแลพ่อ-แม่พันธุ์ $\leq 20,000$ ตัว
		ดูแลสุกรอนุบาล-ขุน $\leq 200,000$ ตัว

ที่มา: กรมปศุสัตว์ (๒๕๔๖)

๒.๙ การควบคุมสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค ต้องมีระบบป้องกันและกำจัดสัตว์พาหะนำโรค เช่น สุนัข แมว นก หนู แมลงสาบ และแมลงวันอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

๓. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์

๓.๑ การป้องกันและควบคุมโรค ฟาร์มจะต้องมีระบบป้องกัน และควบคุมโรคเข้าสู่ฟาร์ม โดยเฉพาะต้องมีระบบการฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้า-ออกจากฟาร์มของยานพาหนะและบุคคล มีการจัดการสุขลักษณะที่ดีภายในฟาร์ม เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค โดยฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อโรค สารป้องกันกำจัดแมลง ทำความสะอาดโรงเรือน อุปกรณ์ และบริเวณโดยรอบตามระยะเวลาที่เหมาะสม สร้างภูมิคุ้มกันโรคตามโปรแกรมที่กำหนด รวมทั้งการกำจัดพยาธิภายในและภายนอก การจัดการสัตว์ป่วย มีการแยกเพื่อรักษา ไม่ใช้สารต้องห้ามหรือสารเร่งการเจริญเติบโต กรณีเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ตรวจโรคสัตว์ที่อาจติดต่อจากสัตว์สู่คนเป็นประจำ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๓.๒ การป้องกันและรักษาโรค ต้องอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสัตวแพทย์ที่ได้รับอนุญาตใบประกอบวิชาชีพการแพทย์ชั้นหนึ่ง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย และการใช้ยาปฏิบัติตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ๗๐๐๑-๒๕๔๐ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๔. การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์

การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ ปฏิบัติตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพสัตว์เลี้ยง ณ สถานที่เลี้ยง โดยผู้เลี้ยงต้องตรวจสอบสัตว์อย่างน้อยวันละ ๑ ครั้ง เพื่อมั่นใจว่าสัตว์มีสุขภาพดี ภายในโรงเรือนต้องสะอาดถูกสุขอนามัย มีการจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมกับจำนวนสัตว์ การดูแลสัตว์ให้ได้รับอาหารอย่างทั่วถึง ดูแลสัตว์ที่ได้รับบาดเจ็บ ป่วย หรือพิการ ควรได้รับการรักษาอย่างเร่งด่วน หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สมควรรักษาให้ทำลายทันทีเพื่อไม่ให้ทุกข์ทรมาน

๕. การจัดการระบบน้ำ

การจัดการระบบน้ำ และการจัดการระบบน้ำที่ดี น้ำสะอาด ถูกสุขลักษณะ น้ำที่ใช้ภายในฟาร์มต้องสะอาดไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์ และน้ำมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำใช้

๖. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

๖.๑ การกำจัดหรือบำบัดของเสีย ขยะมูลฝอย ต้องเก็บรวบรวมในภาชนะที่มีดัดและนำไปกำจัดทิ้งในบริเวณที่ทิ้งของเทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งซากสุกรสามารถกำจัดได้ ๒ วิธี คือ โดยการฝัง หรือโดยการเผา ให้ถูกสุขลักษณะ และอยู่ในการควบคุมของสัตวแพทย์ มูลสุกรควรมีการกวาดเก็บอย่างน้อยวันละ ๒ ครั้ง ไม่ควรทิ้ง หรือกองเก็บในลักษณะที่ทำให้เกิดกลิ่น หรือก่อความรำคาญต่อสัตว์ หรือก่อความรำคาญต่อผู้อยู่อาศัยข้างเคียง และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิ่งปฏิกูล น้ำทิ้ง และขยะต่างๆ ต้องผ่านการจัดการที่เหมาะสมซึ่งไม่ก่อให้เกิดกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์

๖.๒ การบำบัดน้ำเสีย น้ำเสียต้องได้รับการบำบัด ก่อนที่จะระบายออกสู่ภายนอก น้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้ว ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำทิ้ง โดยการตรวจสอบวิเคราะห์ค่า BOD, COD, pH, SS และ TKN ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้ง ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ มาตรฐานน้ำทิ้งจากฟาร์มสุกร

คุณสมบัติทางเคมีของน้ำทิ้ง	หน่วย	ขนาดของฟาร์มสุกร		
		เล็ก	กลาง	ใหญ่
pH	-	๕.๕ – ๙.๐	๕.๕ – ๙.๐	๕.๕ – ๙.๐
BOD	มิลลิกรัม/ลิตร	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๖๐.๐
COD	มิลลิกรัม/ลิตร	๔๐๐.๐	๔๐๐.๐	๓๐๐.๐
SS	มิลลิกรัม/ลิตร	๒๐๐.๐	๒๐๐.๐	๑๕๐.๐
TKN	มิลลิกรัม/ลิตร	๒๐๐.๐	๒๐๐.๐	๑๒๐.๐

ที่มา กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม(๒๕๔๔) และ กรมควบคุมมลพิษ(๒๕๔๗)

มาตรฐานการผลิตสุกระดับสากล

มาตรฐานการผลิตสุกระดับสากล เป็นคู่มือแนวทางปฏิบัติสำหรับการผลิตทางการเกษตรที่ดี และเหมาะสม สำหรับทุกประเทศทั่วโลก โดยที่หลักการของ Global GAP คือ การเป็นหุ้นส่วนที่มีความเท่าเทียมกัน ระหว่างผู้ผลิตผลิตผลทางการเกษตร และผู้ค้าปลีกที่ต้องการจัดตั้งมาตรฐานการรับรอง และขั้นตอนวิธีการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในระบบประกันฟาร์มด้านปศุสัตว์ โดยที่มีข้อกำหนด แบ่งเป็น ๙ ด้าน ดังนี้

๑. Livestock Base ๑ (LB.๑) สถานที่ตั้งของฟาร์ม โรงเรือน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ต้องปลอดภัยต่อการเลี้ยง และสามารถรักษาสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น ๓ ข้อย่อย คือ

LB. ๑.๑ สภาพทั่วไป

สภาพฟาร์มและสิ่งอำนวยความสะดวกจะต้องอยู่ในสภาพที่ดี มีการซ่อมบำรุง และพร้อมที่จะใช้งาน สำหรับฟาร์มที่มีการเพาะปลูกพืชอาหารสัตว์เพื่อใช้ภายในฟาร์ม หรือเลี้ยงสัตว์ไว้ในทุ่งหญ้า จะต้องมีการจัดการทุ่งหญ้า มีการหมุนเวียนการปลูกพืช เพื่อให้ได้พืชอาหารสัตว์ที่เหมาะสม ส่วนระบบไฟฟ้าภายในฟาร์ม จะต้องมียระบบป้องกันและมีสายดิน การติดตั้งเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในฟาร์ม จะต้องติดตั้งโดยผู้ติดตั้งเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีประสิทธิภาพ และมีการจดบันทึก หากฟาร์มมีการใช้รั้วไฟฟ้า จะต้องมีการจัดการให้อยู่ในสภาพที่ดี ส่วนสี่ สารกันเสีย ยาฆ่าเชื้อโรค และสารเคมีอื่นๆ จะต้องมีการจัดการให้มีความเหมาะสมที่จะใช้กับปศุสัตว์ได้ สามารถสัมผัสกับผิวหนังของสัตว์ได้ และจะต้องเก็บให้พ้นจากสัตว์ อาหารสัตว์ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากของเสียที่เกิดในฟาร์ม และจะต้องมีการจัดการจากหน่วยงานที่เป็นที่ยอมรับ

LB. ๑.๒ การควบคุมสัตว์พาหะและทางเข้าต่างๆ จะต้องมีการป้องกันการเข้าของหนูและนก โดยในบริเวณฟาร์ม จะต้องมีการวางกับดักสัตว์พาหะไว้ในที่ๆ เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ และจะต้องมีบันทึกการควบคุมสัตว์พาหะ

LB. ๑.๓ สุขอนามัยของเครื่องมือและอุปกรณ์ รถยนต์ที่ใช้ในการขนส่งพืชอาหารสัตว์ และอาหารสัตว์ที่เข้าสู่ฟาร์ม จะต้องเหมาะสมและสะอาด เพื่อป้องกันการปนเปื้อน และบริเวณที่บรรจุอาหารจะต้องแห้ง และสะอาด นอกจากนี้ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้กับพืชอาหารสัตว์ จะต้องสะอาด และต้องปฏิบัติตามคำแนะนำ และมีการจดบันทึก

๒. Livestock Base ๒ (LB.๒) ด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน บุคลากรจะต้องมีการฝึกอบรม ให้มีความรู้ ความสามารถในการหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งบุคลากรจะต้องคำนึงถึงเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้น จนมีผลทำให้มีผลต่อสุขภาพมนุษย์ ความปลอดภัยของอาหาร สุขภาพ และสวัสดิภาพของสัตว์ ในกรณีนี้ รวมถึงจะต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน ในกรณีเกิดการขาดอาหารสัตว์และน้ำ

๓. Livestock Base ๓ (LB.๓) แหล่งที่มาของปศุสัตว์ การบ่งชี้ตัวสัตว์ และการตรวจสอบย้อน ฟาร์มจะต้องมีการจดบันทึกการเคลื่อนย้ายสัตว์ และแหล่งที่มาของสัตว์ จะต้องได้มาจากแหล่งที่ได้รับการรับรองของ GLOBAL GAP หรือมาตรฐานที่เทียบเท่า โดยสัตว์จะต้องมีลักษณะของตัวสัตว์ หรือเครื่องหมาย เพื่อการชี้บ่ง ซึ่งอาจเป็นรายตัว หรือมีการชี้บ่งเป็นกลุ่ม เช่น ในสัตว์ปีกต้องมี วิธีการปฏิบัติงาน ที่ต้องแสดงให้เห็นถึง การตรวจย้อนได้ถึงแหล่งกำเนิด หรือที่มาของสัตว์ และจะต้องมีการ บ่งชี้ได้ และวิธีการปฏิบัติงานจะต้องแสดงให้เห็นถึงการตรวจย้อนถึงแหล่งกำเนิดได้ ส่วนการบ่งชี้ตัว สัตว์จะต้องสามารถบ่งชี้ได้ถึงการใช้จ่ายเพื่อการรักษา และระบุได้ถึงระยะเวลาที่ต้องหยุดยา และการ เคลื่อนย้ายสัตว์ จะต้องมียกเอกสารแสดงการเคลื่อนย้ายในกรณีเปลี่ยนเจ้าของ หรือมีการเคลื่อนย้าย ระยะทางมากกว่า ๒๐ กม.

๔. Livestock Base ๔ (LB.๔) อาหารสัตว์และน้ำ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เพียงพอที่ใช้ทั้งใน โรงเรือน และทุ่งหญ้า อาหารสัตว์ต้องได้มาจากโรงงานที่ได้รับการรับรองโดย GLOBAL GAP โดย อาหารสัตว์ที่ผสมเอง จะต้องได้รับการรับรองโดยหน่วยงานที่มีอำนาจ อาหารสัตว์จะต้องมีฉลากที่ แสดงถึงแหล่งที่มา และส่วนประกอบอาหารสัตว์ ที่สามารถตรวจย้อนไปถึงผู้จำหน่ายได้ โปรตีนที่ใช้ เลี้ยงสัตว์จะต้องได้มาจากพืช นม ไข่ หรือปลา (โปรตีนจากปลาไม่สามารถเลี้ยงในสัตว์เคี้ยวเอื้อง) โปรตีนที่ได้จากปลาจะต้องได้จากแหล่งที่ได้รับอนุญาต หากฟาร์มที่มีการผสมอาหารใช้เอง หรือมี เครื่องผสมอาหาร จะต้องมียุทธศาสตร์สำหรับผสมอาหารแต่ละชนิด พืชอาหารสัตว์ที่ใช้ จะต้องได้รับการรับรอง โดย GLOBAL GAP หากมีการใช้ยาผสมในอาหาร จะต้องมีการแยกเก็บ มีการล้างทำความสะอาด ที่ให้อาหารสัตว์เป็นประจำ ในกรณีที่มีการซื้ออาหารสัตว์ต้องมีการบันทึก มีหลักฐานที่เป็นเอกสาร แสดงการซื้ออาหารสัตว์ มีหลักฐานการซื้ออาหารสัตว์จากผู้ขาย และแสดงถึงส่วนประกอบของอาหาร สัตว์ ส่วนการจัดเก็บและข้อกำหนดของอาหารสัตว์ จะต้องมีการจัดเก็บอาหารสัตว์ที่ดี เพื่อป้องกัน การเน่าเสีย ที่ใส่อาหารหรือภาชนะใส่อาหารจะต้องสะอาด บริเวณที่เก็บอาหารสัตว์ จะต้องมียุทธศาสตร์ การป้องกันสัตว์พาหะ อาหารสัตว์ผสมยาจะต้องมีการแยกเก็บจากอาหารทั่วไป และมีป้ายบ่งชี้ชัดเจน ส่วนอาหารสัตว์ที่เป็นอาหารเฉพาะ เช่น อาหารสัตว์ผสมยา หรืออาหารเฉพาะสำหรับสัตว์แต่ละชนิด จะต้อง มีการบ่งชี้ และมีการแยกเก็บ

๕. Livestock Base ๕ (LB.๕) โรงเรือนเลี้ยงสัตว์และสิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรือนจะต้อง อยู่ในสภาพสมบูรณ์ สะอาด สัตว์อยู่อย่างสุขสบาย อุณหภูมิเหมาะสม และสามารถป้องกันโรคได้ โรงเรือนจะต้องมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ โดยจะต้องมีอากาศและอุณหภูมิเหมาะสม และ จะต้องสะอาดถูกสุขลักษณะ พื้นโรงเรือนจะต้องสามารถป้องกันสัตว์อื่น เพื่อป้องกันความเครียด ภายในโรงเรือนจะต้องมีแสงสว่างที่เพียงพอ โรงเรือนจะต้องไม่มีส่วนแหลมคมที่เป็นอันตรายต่อตัว สัตว์ ภายในโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ สัตว์จะต้องมองเห็นซึ่งกันและกัน รวมทั้งลูกสัตว์ด้วย ยกเว้นบาง โรงเรือน เช่น โรงเรือนสัตว์ป่วย ส่วนทางระบายน้ำจะต้องมีการก่อสร้างที่แข็งแรง และสามารถ ระบายน้ำได้สะดวก โดยภายในโรงเรือนจะต้องมีทางระบายน้ำออกจากโรงเรือนที่เหมาะสม

๖. Livestock Base ๖ (LB.๖) ด้านสุขภาพสัตว์ ต้องมีสัตวแพทย์เป็นผู้ดูแลสุขภาพสัตว์ ภายในฟาร์ม สัตวแพทย์จะต้องจัดทำแผนในการป้องกันด้านสุขภาพสัตว์ ซึ่งประกอบด้วย การป้องกันโรค การรักษา โปรแกรมการใช้วัคซีน การควบคุมปรสิต ความต้องการอาหารสัตว์ผสมยา ระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ การอบรมผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพสัตว์ และจะต้องมีการทบทวนแผนทุกปี และลงชื่อกำกับโดยสัตวแพทย์

สัตว์ป่วยจะต้องมีการแยกออกจากสัตว์ที่สมบูรณ์ เพื่อทำการรักษาโดยทันที ฟาร์มจะต้องมีที่สำหรับแยกสัตว์ป่วยที่เหมาะสม ยาที่ใช้ภายในฟาร์มเพื่อการรักษา หรือเพื่อการป้องกัน ต้องใช้เท่าที่จำเป็น และมีสัตวแพทย์เป็นผู้สั่งการให้ยา หากมีการจำหน่ายสัตว์ที่อยู่ในระหว่างใช้ยา จะต้องบ่งชี้ตัวสัตว์ได้ ถึงสถานการณ์ใช้ยา และระยะหยุดยา สัตว์ที่ได้รับการผ่าตัดจะต้องได้รับการดูแลจากผู้มีความรู้ ส่วนเครื่องมือ เครื่องใช้ทางสัตวแพทย์ต้องเพียงพอ และสะอาด จะต้องมีการปฏิบัติตามในการควบคุมเชื้อที่หักที่จะยังคงค้างอยู่ในตัวสัตว์ การทำลายเข็มและสิ่งมีคม จะต้องใส่ไว้ในภาชนะสำหรับสิ่งมีคม และมีการทำลายที่ถูกต้อง

เมื่อมีการคัดสัตว์หรือส่งโรงฆ่าสัตว์ จะต้องอยู่ภายใต้ความควบคุมดูแลของบุคคลที่รับผิดชอบ โดยที่บุคลากรภายในฟาร์ม จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสุขอนามัย อากาศภายในโรงเรือน การหมุนเวียนของอากาศ อุณหภูมิ ความชื้นของก๊าซภายในโรงเรือน และฝุ่น จะต้องอยู่ในระดับที่ไม่ทำอันตรายต่อสุขภาพของสัตว์ มีการสุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจหาโรคสัตว์ติดคนตามโปรแกรมที่ตั้งไว้

ฟาร์มจะต้องมีการแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ หากเกิดโรคระบาดที่ร้ายแรง มีการคัดเลือกสายพันธุ์สัตว์ที่มีความทนทานต่อความเครียด สัตว์พาหะหรือโรค จะต้องมีการดูแลสัตว์ หรือป้องกันสัตว์จากความเจ็บป่วย การเป็นแผลหรือโรค นอกจากนี้ จะต้องมีการควบคุมเพื่อป้องกันการทำให้สัตว์เครียด

๗. Livestock Base ๗ (LB.๗) ยารักษาโรค ยาที่ใช้ภายในฟาร์ม ต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์ โดยต้องมีใบสั่งยา ซึ่งยาที่ใช้ต้องได้รับการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ และมีการเก็บบันทึกการใช้ยา ยาที่หมดอายุจะต้องมีการแยกออกและทำลายอย่างถูกต้อง ยาที่ใช้ในฟาร์มจะต้องเป็นยาที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ และไม่ใช้ยาที่ต้องห้าม การใช้ยาจะต้องปฏิบัติตามฉลากยาอย่างเคร่งครัด เพื่อผลในการรักษา และเพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดกับตัวสัตว์ คนงาน ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม จะต้องมียาบันทึกการใช้ยา ซึ่งควบคุมโดยสัตวแพทย์

ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีการอบรมเรื่องการใช้ยาอย่างถูกต้อง ไม่มีการใช้สารเร่งการเจริญเติบโต โดยจะต้องมีการสุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบเรื่องการใช้สารต้องห้าม เช่น สารเร่งการเจริญเติบโต หรือสารต้องห้ามอื่นๆ การสุ่มตัวอย่างสารต้องห้าม แม้ว่าฟาร์มจะไม่ได้ตรวจเอง หากหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้ตรวจ จำเป็นต้องส่งผลมายังฟาร์ม ในกรณีที่ผลสารตกค้างเกินค่าที่กำหนด หรือพบสารต้องห้าม เมื่อเกษตรกรจะส่งสินค้าไปยังประเทศยุโรป จะต้องมีหลักฐานแสดงถึงการตกค้าง ที่ไม่

เกินค่าที่กำหนด ในกรณีที่มีสารตกค้างเกินค่าที่กำหนด จะต้องมีการป้องกัน ซึ่งรับรองโดยสัตวแพทย์ประจำฟาร์ม หรือสัตวแพทย์จากหน่วยงานที่มีอำนาจในการรับรอง ยาที่หมดอายุจะต้องมีการบ่งชี้ และแยกเก็บเพื่อการทำลาย

๘. Livestock Base ๘ (LB.๘) การทำลายของเสีย จะต้องสอดคล้องกับกฎ ข้อบังคับ และต้องปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของสัตว์ การทำลายซากสัตว์ จะต้องถูกต้องตามกฎหมายข้อบังคับที่มีผลบังคับใช้ ห้องสำหรับเก็บซากสัตว์ จะต้องสามารถล็อกได้ สามารถล้างทำความสะอาด และฆ่าเชื้อโรคได้ง่าย และอยู่นอกบริเวณเลี้ยงสัตว์

๙. Livestock Base ๙ (LB.๙) การเคลื่อนย้ายสัตว์ การบรรทุก และการขนส่งสัตว์ จะต้องทำด้วยความนิ่มนวล เพื่อป้องกันสัตว์เครียด สัตว์ที่อ่อนแอห้ามขนส่ง นอกจากนี้ การบ่งชี้และการตรวจย้อนในการเคลื่อนย้ายสัตว์ จะต้องมีการแสดงการเคลื่อนย้าย โดยมีการระบุหมายเลขที่ตรงกับตัวสัตว์ ซึ่งออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจ ส่วนสัตว์ที่อยู่ในระหว่างการให้ยาจะต้องมีการบ่งชี้ ห้ามบริโภคก่อนถึงวันหยุดยา ขณะที่ทางขึ้นลงที่ลาดชัน จะต้องมีการป้องกันด้านข้าง พื้นจะต้องมีสิ่งป้องกันการลื่น เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับตัวสัตว์ ห้ามใช้เครื่องกระตุ้นไฟฟ้าในการไล่ต้อนบังคับสัตว์ และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่งสัตว์ สามารถแสดงการขนส่งสัตว์ขึ้น-ลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์

อาหารสัตว์ต้องมีคุณภาพตามที่กำหนดตาม พ.ร.บ.ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ หลายประเด็นประกอบด้วย ต้องมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับช่วงอายุและชนิดสุกร ต้องมีคุณภาพดี มีคุณค่าทางอาหาร และเพียงพอกับความต้องการ ในกรณีผสมอาหารเอง วัตถุดิบที่ใช้ เช่น รำละเอียด ปลายข้าว และกากถั่วเหลือง หรือส่วนเติมในอาหารต้องมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยที่อาหารต้องเป็นอาหารที่ผสมใหม่ ไม่บูด ไม่ขึ้นรา ภาชนะที่บรรจุอาหารควรสะอาด และแห้ง อาหารสำเร็จรูปต้องมาจากแหล่งที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ตรวจสอบคุณภาพอาหารที่ใช้อย่างสม่ำเสมอ เก็บอาหารสัตว์ไว้ในโรงเรือนที่สะอาด มีการระบายอากาศได้ดี ปราศจากนก หนู แมลง และสัตว์อื่น ที่อาจทำให้อาหารเสียหาย หรือเสื่อมคุณภาพ และรถขนส่งอาหาร รวมถึงบริเวณที่ขนส่งอาหาร จะต้องแห้งและสะอาด

จากการรวบรวมข้อมูลจากประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๒๕๔๒ข) และประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๓๙, ๒๕๔๕ก, ๒๕๔๕ข, ๒๕๔๘ก, ๒๕๔๘ข และ ๒๕๕๒ข) เกี่ยวกับข้อกำหนดในมาตรฐานอาหารสัตว์ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. คำนิยามที่สำคัญ

“อาหารสัตว์” หมายความว่า วัตถุที่มุ่งหมายเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ที่รัฐมนตรี โดยคำแนะนำของ คณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ประกาศเป็นอาหารสัตว์ในราชกิจจานุเบกษา

“ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม แปรสภาพ ประดิษฐ์ เปลี่ยนรูป หรือแบ่งบรรจุ

“ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ในทางการค้า และหมายความรวมถึงการมิไว้เพื่อขายด้วย

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

“ภาชนะบรรจุ” หมายความว่า วัตถุใด ๆ ที่ใช้บรรจุหรือหุ้มห่ออาหารสัตว์โดยเฉพาะ

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ หรือข้อความใด ๆ ที่แสดงไว้ที่ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์

๒. อาหารสัตว์ปลอมปน อาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพ

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเพื่อขาย ขายหรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ ดังต่อไปนี้

- (๑) อาหารสัตว์ปลอมปน
- (๒) อาหารสัตว์ผิดมาตรฐาน
- (๓) อาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพ
- (๔) อาหารสัตว์ที่มีได้ขึ้นทะเบียน
- (๕) อาหารสัตว์ที่อธิบดีสั่งเพิกถอนทะเบียน
- (๖) อาหารสัตว์อื่นที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๓๒ อาหารสัตว์ปลอมปน ได้แก่ อาหารสัตว์ที่ใช้วัตถุอื่นเป็นส่วนผสม ไม่ตรงกับที่ขึ้นทะเบียนไว้ ยกเว้นวัตถุซึ่งอาจมีได้โดยธรรมชาติ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๓๓ อาหารสัตว์ผิดมาตรฐาน ได้แก่ อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพไม่ถูกต้องตามมาตรฐานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา ๖ (๒)

มาตรา ๓๔ อาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพ ได้แก่ อาหารสัตว์ที่มีลักษณะต่อไปนี้

- (๑) อาหารสัตว์ที่ล่วงอายุไปจากที่แสดงไว้ในฉลาก
- (๒) อาหารสัตว์ที่เป็น รา บุด เน่า หรือมีวัตถุดิบพิษเจือปนจนอาจเป็นอันตรายแก่สัตว์ ตามลักษณะหรือปริมาณที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
- (๓) อาหารสัตว์ที่บรรจุในภาชนะบรรจุที่ต้องห้ามตามมาตรา ๖ (๗)

๓. สารเร่งเนื้อแดง

จากพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ มีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันมีผู้เลี้ยงสัตว์เป็นจำนวนมาก นิยมใช้อาหารสัตว์ซึ่งมีส่วนผสมของสารเร่งการเจริญเติบโต หรือสารเร่งเนื้อแดง และสารดังกล่าวบางชนิด เป็นสาเหตุให้เกิดอันตรายแก่สัตว์ หรือมนุษย์ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์จากสัตว์ได้ แต่กฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่มีมาตรการเกี่ยวกับการควบคุมการผสมสารดังกล่าวในอาหารสัตว์ สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของรัฐมนตรี อธิบดี และพนักงานเจ้าหน้าที่ในการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ให้ถูกสุขลักษณะปราศจากอันตรายแก่สัตว์ หรือมนุษย์ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ให้ครอบคลุมถึงกรณีการผสมสารดังกล่าวในอาหารสัตว์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๔. สารต้องห้าม

ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของอาหารสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้นำเข้าเพื่อขาย และกำหนดชื่อ ประเภท ชนิด ลักษณะ คุณสมบัติ และส่วนประกอบของวัตถุที่เติมในอาหารที่ห้ามใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์ พ.ศ.๒๕๔๕ ประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่ม ๑๑๙ ตอนพิเศษ ๘๕๖ วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๕ พบว่า ในการตรวจวิเคราะห์คุณภาพอาหารสัตว์ต้องไม่พบการใช้สารในกลุ่ม Nitrofurantoin และ β - Agonist ผสมลงในอาหาร

๕. ยาปฏิชีวนะ

ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของวัตถุที่เติมในอาหารสัตว์ ที่ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์เพื่อขาย ตลอดจนอัตราส่วน หรือปริมาณที่ให้อาหาร หรือห้ามมิให้ใช้วัตถุนั้นเกินกำหนด (ฉบับที่ ๘) พ.ศ.๒๕๔๖ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่ม ๑๒๐ ตอนพิเศษ ๖๕๖ วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๔๖ ได้ควบคุมปริมาณการใช้ และห้ามใช้เกินข้อกำหนดของยา Oxytetracycline และ Chlortetracycline

๖. ปริมาณสารพิษปนเปื้อน

ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดลักษณะของอาหารเสริมคุณภาพ พ.ศ. ๒๕๓๔ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๒ ตอนพิเศษ ๒๖ วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๓๔ ในเรื่องของปริมาณอะฟลาทอกซินในอาหารและวัตถุดิบอาหารประเภทต่างๆ พบว่า กากถั่วเหลือง ต้องมีปริมาณอะฟลาทอกซินไม่เกิน ๕๐ ไมโครกรัมต่อกิโลกรัม และกากถั่วลิสงต้องมีปริมาณอะฟลาทอกซินไม่เกิน ๕๐๐ ไมโครกรัมต่อกิโลกรัม

ในส่วน of วัตถุดิบอาหารสัตว์ ได้แก่ ปลาป่น ต้องมีปริมาณอะฟลาทอกซินไม่เกิน ๔๐ ไมโครกรัมต่อกิโลกรัม รำข้าว (รำละเอียด รำหยาบ และรำสกัดน้ำมัน) ต้องมีปริมาณอะฟลาทอกซิน

ไม่เกิน ๕๐ ไมโครกรัมต่อกิโลกรัม ข้าวโพดปน ต้องมีปริมาณอะฟลาทอกซินไม่เกิน ๑๐๐ ไมโครกรัมต่อกิโลกรัม และข้าวโพดเม็ด ต้องมีปริมาณอะฟลาทอกซินไม่เกิน ๑๐๐ ไมโครกรัมต่อกิโลกรัม

ประเภทหัวอาหารสัตว์ หัวอาหารสุกรต้องมีปริมาณอะฟลาทอกซินไม่เกิน ๕๐ ไมโครกรัมต่อกิโลกรัม อาหารสำเร็จรูปสุกรแรกเกิดถึงน้ำหนัก ๑๕ กิโลกรัม ต้องมีปริมาณอะฟลาทอกซินไม่เกิน ๕๐ ไมโครกรัมต่อกิโลกรัม และอาหารสำเร็จรูปสุกร น้ำหนัก ๑๕ กิโลกรัมขึ้นไป ต้องมีปริมาณอะฟลาทอกซินไม่เกิน ๑๐๐ ไมโครกรัมต่อกิโลกรัม

มาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละสุกร

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (๒๕๔๙) กรมปศุสัตว์ (๒๕๕๑ และ ๒๕๕๓) ประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๔๔ และ ๒๕๕๒ก) ประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๒๕๕๒ก) และวิพิชญ์ ไชยสงคราม (๒๕๕๓) เกี่ยวกับการดำเนินการโครงการพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ และสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ ตามแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะปานกลาง (พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๕) เพื่อพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ และร้านจำหน่ายเนื้อสัตว์ให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด และมีระบบการผลิตเนื้อสัตว์ที่มีความปลอดภัย ซึ่งได้มาตรฐาน และสามารถตรวจสอบย้อนกลับเนื้อสัตว์ที่จำหน่ายในร้านจำหน่ายเนื้อสัตว์ โดยเป็นมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ตามระบบการผลิตที่ดี (GMP) และระบบวิเคราะห์จุดอันตรายและควบคุมจุดวิกฤต (HACCP) ในระบบการผลิต สำหรับผู้ประกอบการในธุรกิจโรงฆ่าและชำแหละสุกร แบ่งเป็น ๙ ประเด็นหลัก ดังนี้

๑. สถานที่ตั้ง

๑.๑ ทำเลที่ตั้งเหมาะสมและมีพื้นที่เพียงพอในการดำเนินกิจการของโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และกระบวนการฆ่าสัตว์ ไม่ก่อให้เกิดความรำคาญหรือความเสียหายแก่ผู้อื่น

๑.๒ ไม่อยู่ใกล้วัดหรือสถานที่ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา โรงเรียน สถานศึกษา โรงพยาบาล สถานพยาบาลที่มีผู้ป่วยค้างคืน หอพักตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก และสถานที่ราชการ ในระยะที่ก่อให้เกิดเหตุความเดือดร้อนรำคาญแก่สถานใกล้เคียง

๑.๓ ไม่อยู่ในย่านที่ประชาชนอาศัยชุมชน อันอาจก่อให้เกิดเหตุความเดือดร้อนรำคาญ

๑.๔ มีระบบการคมนาคมสะดวก และระบบสาธารณูปโภคที่เพียงพอ

๑.๕ สถานที่ตั้งโรงงาน เป็นที่น้ำท่วมไม่ถึงและพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากการปนเปื้อนของวัตถุมีพิษ ทั้งทางภาคเกษตรกรรม โรงงานอุตสาหกรรม กรณีที่สถานที่ตั้งมีความเสี่ยงจากการปนเปื้อน ต้องมีมาตรการป้องกัน การปนเปื้อนที่มีประสิทธิภาพ

๑.๖ มีระบบการน้ำเสีย และการจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. อาคารและอาคารประกอบโรงฆ่าสัตว์

๒.๑ พื้นห้องฆ่าต้องเป็นพื้นที่แข็งแรง (เช่น คอนกรีต) เป็นวัสดุที่ไม่ดูดซึมน้ำ ไม่ดูดกลิ่น ไม่เป็นพิษ พื้นมีความลาดเอียง ป้องกันการน้ำขัง เพื่อระบายน้ำล้างทำความสะอาดลงระบบระบายน้ำทิ้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุมห้องพื้นที่ในอาคารผลิตต้องออกแบบให้มุมโค้งหรือแบบที่ป้องกันการสะสมสิ่งสกปรก สะดวกในการทำทำความสะอาด

๒.๒ พื้นที่มีการผลิตต้องเป็นวัสดุผิวเรียบ ไม่ดูดซึมน้ำ มีความแข็งแรงทนทานต่อการกระแทก การสึกกร่อน จากสารทำความสะอาดและสารเคมี (เช่น พื้น epoxy คอนกรีต หรือวัสดุอื่นๆ ที่แข็งแรง)

๒.๓ ฝาผนังและเพดานใช้วัสดุที่มีผิวเรียบแข็งแรง ไม่ดูดซึมน้ำ ความชื้น ทนทานต่อการสึกกร่อนหรือเป็นสนิม สามารถล้างทำความสะอาดได้ง่าย ป้องกันการสะสมของสิ่งสกปรกหรือสิ่งปนเปื้อน

๒.๔ รอยเชื่อมต่อของพื้น ผนังและเพดานอาคาร ต้องเชื่อมกันสนิท สามารถทำความสะอาดได้

๒.๕ มีการวางผังพื้นที่อาคารการผลิตที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนข้าม

๒.๖ อาคารมีระบบการป้องกันสัตว์พาหะ สัตว์นำโรค ตลอดจนฝุ่นละออง

๒.๗ พื้นที่โรงงานต้องมีรั้วล้อมรอบ หรือระบบป้องกันอาคารจากสัตว์รบกวน

๒.๘ สะดวกต่อการทำความสะอาด (ขนาดกลางและใหญ่ อาจใช้วัสดุที่มีคุณภาพสูงกว่า)

๓. การแบ่งพื้นที่

๓.๑ มีการแบ่งพื้นที่ส่วนที่สะอาดออกจากส่วนที่ไม่สะอาด

๓.๒ มีการแบ่งหรือกั้นห้องล้างเครื่องในแดง (ตับ หัวใจ ปอด หลอดอาหาร หลอดลม) และเครื่องในขาว (ลำไส้ กระเพาะ ม้าม ระบบสืบพันธุ์)

๓.๓ มีห้องเก็บอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ โดยเฉพาะ

๓.๔ ห้องน้ำและห้องส้วมต้องแยกออกเป็นสัดส่วน

๓.๕ เครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ ภายในโรงฆ่าสัตว์ต้องทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคก่อนและหลังการปฏิบัติงาน

๔. เครื่องมือเครื่องใช้ เฉพาะที่สัมผัสกับเนื้อ

๔.๑ เครื่องมือเครื่องใช้ต้องมีผิวเรียบ ไม่ผุกร่อน ไม่เป็นสนิม ทนทานต่อสารทำความสะอาด และยาฆ่าเชื้อต่างๆ ไม่เป็นพิษ ไม่ดูดซับกลิ่น ไม่มีรอยแยก รอยเชื่อมต่อเรียบสนิท ป้องกันการสะสมสิ่งสกปรก ทำความสะอาดง่าย ทนทานต่อความร้อน เย็น

๔.๒ เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ บางชนิดที่ต้องใช้สารหล่อลื่น ต้องมีโครงสร้างที่ป้องกัน สารหล่อลื่น น้ำมันหรือจารบี หยดลง ปนเปื้อนกับซากหรือเนื้อสัตว์ และสารหล่อลื่นต้องเป็นชนิดที่ใช้โรงงานอาหารได้ (food grade)

๔.๓ วัสดุที่ไม่อนุญาตให้ใช้ในการทำเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ที่สัมผัสกับซากสัตว์ เนื้อสัตว์ อันอาจตกค้างเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคได้ ได้แก่ แคดเมียม โลหะที่มีส่วนผสมของแคดเมียม และตะกั่ว การทาสี หรือมีการเคลือบผิวหน้าวัสดุไม้ และเครื่องปั้นดินเผา

๔.๔ เครื่องมือที่ติดตั้งประจำที่ ต้องติดตั้งห่างจากผนังหรือเพดาน อย่างน้อย ๓๐ เซนติเมตร เพื่อสะดวกในการตรวจเช็ค ตรวจสอบและการทำความสะอาด ด้วยยาฆ่าเชื้อและสารเคมี สำหรับโรงฆ่าและชำแหละขนาดเล็ก มีโต๊ะวางซากและเนื้อไม่ให้สัมผัสพื้น ส่วนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ควรมีราวแขวนซากเพื่อป้องกันการปนเปื้อนขณะเอาเครื่องในออก

๕. แสงสว่าง

มีแสงสว่างทั้งที่เป็นแสงธรรมชาติ และแสงไฟฟ้าเพียงพอ โดยไม่ทำให้การมองเห็นสีของเนื้อสัตว์เปลี่ยนไป โดยมีข้อแนะนำค่าความสว่างของพื้นที่ปฏิบัติงานในโรงงาน และอาคารประกอบดังนี้

๕.๑ ในพื้นที่ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต มีค่าความสว่าง ในช่วง ๒๐๐-๒๒๐ Lux

๕.๒ ในพื้นที่ตรวจเนื้อสัตว์ ตัดแต่งเนื้อสัตว์ มีค่าความสว่าง ไม่น้อยกว่า ๕๔๐ Lux

๕.๓ ในพื้นที่ปฏิบัติงานอื่นๆ มีค่าความสว่าง ไม่น้อยกว่า ๑๑๐ Lux

๖. ระบบระบายอากาศ

๖.๑ จัดให้มีการระบายอากาศที่เหมาะสม โดยมีช่องระบายอากาศไม่น้อยกว่า ๑/๑๐ ของพื้นที่ หรืออาจจัดให้มีพัดลมระบายอากาศเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็น ทิศทางของการระบายอากาศ โดยยึดหลักเกณฑ์ การระบายอากาศจากส่วนงานพื้นที่สะอาด ไปยังพื้นที่ส่วนงานที่ไม่สะอาด

๖.๒ กรณีโรงงานขนาดเล็ก ติดมุ้งลวดในบริเวณส่วนไม่สะอาด และพัดลมระบายอากาศออกจากพื้นที่ผลิต โดยยึดหลักเกณฑ์ การระบายอากาศจากส่วนงานที่สะอาดไปยังพื้นที่ส่วนงานที่ไม่สะอาด

๖.๓ กรณีโรงงานขนาดกลาง ควรมีระบบระบายไอน้ำร้อน และพัดลมระบายอากาศ ความร้อน และป้องกันการเกิดของหยดน้ำที่ผนังและฝ้าเพดาน

๖.๔ กรณีโรงงานขนาดใหญ่ ควรมีระบบระบายไอน้ำ และพัดลมระบายอากาศความร้อน และป้องกันการเกิดของหยดน้ำที่ผนังและฝ้าเพดาน

๖.๕ มีการควบคุมอุณหภูมิในห้องตัดแต่ง ที่สามารถควบคุมอุณหภูมิใจกลางซากได้ไม่เกิน ๗ องศาเซลเซียส

๗. การกำจัดขยะมูลฝอยและการป้องกันเหตุรำคาญ

๗.๑ จัดให้มีที่รวบรวม หรือกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม และถูกสุขลักษณะ

๗.๒ มีการกำจัดกลิ่นและเสียง โดยมีให้เป็นเหตุเดือดร้อนรำคาญ

๘. การกำจัดแมลงและสัตว์พาหะ

๘.๑ ต้องกำจัดแมลง นก สัตว์ประเภทฟันแทะ และสัตว์มีพิษทั้งในและบริเวณโรงพักสัตว์ อย่างสม่ำเสมอ ควรมีแผนงานในการกำจัดแมลง นก หนู

ยาฆ่าแมลงหรือสารเคมีที่ใช้ในการกำจัดแมลง สัตว์พาหะ หรือสัตว์รบกวน ต้องเป็นสารเคมีที่ได้รับการขึ้นทะเบียนและการรับรองจากกรมปศุสัตว์ หรือยาฆ่าแมลงและสารเคมี ที่ได้รับอนุญาตใช้ในโรงงานอาหาร เมื่อนำมาใช้ต้องระมัดระวังการปนเปื้อนกับซากสุกรหรือเนื้อสุกร และมีการควบคุมและปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด

๙.ระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสีย

๙.๑ มีระบบระบายน้ำทิ้งที่มีประสิทธิภาพ และทิศทางการระบายน้ำจากส่วนสะอาดไปส่วนที่ไม่สะอาด

๙.๒ ไม่ระบายน้ำทิ้งออกจากโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ จนกว่าจะมีการบำบัดที่อยู่ในเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด แต่ต้องไม่ใช่วิธีการทำให้เจือจาง สำหรับโรงฆ่าสุกรที่มีกำลังการผลิตมากกว่า ๑๐๐ ตัวต่อวัน ต้องมีแบบแปลนระบบกำจัดน้ำเสีย ที่มีวิศวกรผู้ได้รับอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมรับรอง

๙.๓ ระบบท่อระบายน้ำออกจากโรงงาน มีการออกแบบที่สามารถป้องกันสัตว์พาหะเข้ามาตามระบบท่อได้

๙.๔ การระบายน้ำออกจากคอกพักสัตว์ ควรระบายเข้าระบบบำบัดน้ำเสียโดยตรง

๙.๕ การระบายน้ำออกจากห้องสุชา ต้องแยกออกจากระบบการผลิต และระบบระบายน้ำฝน โดยที่วางระบายน้ำ พื้นที่ห้องส่วนที่รองรับน้ำทั้งหมด จะต้องสามารถระบายน้ำลงสู่รางระบายน้ำ และท่อระบายน้ำ พื้นมีความลาดเอียงประมาณ ๑/๔ - ๑/๘ นิ้วต่อตารางฟุต ทั้งนี้พิจารณาจากปริมาณการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่การผลิตของแต่ละส่วน ส่วนความลาดเอียงของพื้นห้องมีระดับที่เสมอกันทุกส่วน ไม่มีแอ่ง หรือหลุมให้น้ำขัง ความลาดเอียงในระดับลงไปสู่ระบบระบายน้ำของท่อหรือรางรับน้ำ

๙.๖ แหล่งน้ำใช้ในโรงงาน น้ำที่ใช้ในการผลิตของโรงฆ่าและชำแหละสุกร เป็นน้ำที่สะอาดและปริมาณที่เพียงพอกับปริมาณน้ำที่ใช้กระบวนการผลิต ซึ่งคุณภาพน้ำที่ใช้ต้องมีคุณภาพเทียบเท่ากับคุณภาพน้ำที่ผ่านการตรวจจากหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข และมีหนังสือรับรองคุณภาพ หากเป็นน้ำประปาจากหน่วยงานของรัฐ ไม่ต้องมีหนังสือรับรอง แต่หากเป็นน้ำที่ภาคเอกชนผลิต ต้องมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานของรัฐแสดงด้วย

การใช้เครื่องเติมคลอรีนแบบอัตโนมัติ เพื่อเติมคลอรีนลงไปในน้ำ เมื่อเครื่องเสีย ไม่ทำงานต้องมีการเตือนระบบการจ่ายน้ำเพื่อทำการแก้ไข

ระบบน้ำภายในโรงฆ่าและชำแหละสุกร ควรมีแรงดันน้ำในระบบท่อที่เพียงพอทุกจุดในพื้นที่การทำงาน

บทที่ ๕

สถานการณ์การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทาน ในระบบธุรกิจสุกรของไทย

บทนี้ เป็นผลการศึกษาถึง สถานการณ์การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดโซ่อุปทานในระบบธุรกิจสุกร ของแหล่งผลิตที่สำคัญในประเทศ สภาพปัญหาที่พบ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อกำหนดในมาตรฐานที่มีอยู่

สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานระบบธุรกิจสุกรของไทย รวม ๕ กลุ่ม ประกอบด้วย ๑) ผู้ประกอบการผลิต ๔๒ ราย ๒) ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ ๒๐ ราย ๓) ผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ ๑๐ ราย ๔) สถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ ๗ ราย และ ๕) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ๑๐ ราย

วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดำเนินการโดยทั้งจากการจัดเวทีระดมความเห็น ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่กรุงเทพมหานคร และเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยตรง ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ ประกอบด้วย ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ ตะวันออก และกลางรวมตะวันตก

พื้นที่ที่เป็นตัวแทนแหล่งผลิตหลักของภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ ตาก และพิษณุโลก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดนครราชสีมา และบุรีรัมย์ ภาคใต้ คือ จังหวัดพัทลุง และนครศรีธรรมราช ภาคตะวันออก คือ จังหวัดชลบุรี และฉะเชิงเทรา และภาคกลาง (รวมตะวันตก) คือ จังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี และราชบุรี

สถานการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจการผลิตของผู้ประกอบการ

ผลการศึกษาถึงสถานการณ์เกี่ยวกับธุรกิจการผลิตของผู้ประกอบการ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศจากพื้นที่ศึกษา จำนวน ๔๒ ราย ดังแสดงในตารางที่ ๕.๑ พบว่า ประเภทผู้ประกอบการส่วนใหญ่ เป็นบริษัทเอกชนมากที่สุด ร้อยละ ๔๒.๙ รองลงมา คือ ฟาร์มอิสระ สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร และเกษตรกรรับจ้างเลี้ยง ตามลำดับ

สำหรับประเภทการเลี้ยงที่พบมากที่สุด คือ การผลิตแบบครบวงจร ร้อยละ ๓๘.๑ รองลงมา ที่มีสัดส่วนใกล้เคียง คือ การผลิตสุกรขุนเพื่อขายทั้งหมด ร้อยละ ๓๓.๓ ส่วนที่เหลือ คือ การผลิตสุกรอนุบาลเพื่อขายและเพื่อขุนเอง ร้อยละ ๒๑.๔ ส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อย คือ การผลิตลูกสุกรพันธุ์แท้เพื่อจำหน่ายทั้งหมด และการผลิตสุกรอนุบาลเพื่อขายทั้งหมด ตามลำดับ

ในส่วนของการผลิตนั้น พบว่า ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ถึงร้อยละ ๙๗.๖ เป็นการเลี้ยงแบบการค้าเพื่อจำหน่ายต่อ ส่วนที่เหลือเพียงส่วนน้อย ร้อยละ ๒.๔ เป็นการเลี้ยงแบบรายย่อย เพื่อป้อนตลาดในท้องถิ่น หรือขายให้กับสหกรณ์ ไม่เกินรายละ ๕๐-๑๐๐ ตัว

เมื่อพิจารณาถึงการเลี้ยงแบบการค้านั้น พบว่า ผู้ประกอบการมีการเลี้ยงแบบการค้าขนาดกลาง (๕๐๐ - น้อยกว่า ๕,๐๐๐ตัว) มีจำนวนเท่ากับการเลี้ยงแบบการค้าขนาดใหญ่ (มากกว่า ๕,๐๐๐ ตัว) ร้อยละ ๔๐.๕ ส่วนที่เหลือเป็นการเลี้ยงแบบการค้าขนาดเล็ก (๕๐ - น้อยกว่า ๕๐๐ ตัว) ร้อยละ ๑๖.๖

จากการศึกษาภาคสนามเพิ่มเติม พบว่า ผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทเอกชน ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ มีการผลิตแบบครบวงจรเกือบทั้งหมด โดยจำหน่ายในรูปแบบของการชำแหละสดในประเทศเกือบทั้งหมด มีบางส่วนเป็นส่วนน้อยจำหน่ายในรูปแบบผลิตภัณฑ์แปรรูป ส่วนที่เหลือ ประมาณ ร้อยละ ๐.๕ จำหน่ายในรูปแบบของสุกรมี่ชีวิต ให้กับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จีน ลาว และพม่า เป็นต้น

ส่วนผู้ประกอบการที่เป็นฟาร์มอิสระ มีการผลิตสุกรอนุบาลเพื่อขาย และเพื่อขุนเองเกือบทั้งหมด โดยแหล่งจำหน่ายเป็นตลาดในประเทศทั้งหมด สำหรับรูปแบบการจำหน่าย ส่วนใหญ่อยู่ในรูปสุกรมี่ชีวิต โดยขายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อถึงฟาร์ม นอกจากนี้ พบบางส่วน เป็นส่วนน้อยที่จำหน่ายสุกรมี่ชีวิต โดยขนไปส่งให้กับพ่อค้าในจังหวัดอื่น และบางส่วนมีการชำแหละสุกรด้วยตนเองเพื่อจำหน่ายในตลาดท้องถิ่น

ขณะที่ผู้ประกอบการที่เป็นสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร มีการผลิตแบบครบวงจรทั้งหมด ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร นอกจากมีการจำหน่ายปัจจัยการผลิต เช่น อาหารสัตว์ให้กับสมาชิกแล้ว ยังมีการจำหน่ายสุกรอนุบาลให้กับสมาชิก ในสัดส่วนไม่เกิน ร้อยละ ๑๐ ของการผลิตทั้งหมด ส่วนที่เหลือเกือบทั้งหมด คือ การขุนสุกรเพื่อชำแหละขายในตลาดท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรในบางจังหวัด นำซากชำแหละที่จำหน่ายไม่หมด มาแปรรูปด้วยตนเอง ในรูปของกุนเชียง หมูสวรรค์ หมูทุบ และแคบหมู ที่ส่งจำหน่ายให้กับร้านค้าที่เป็นเครือข่าย และร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์เอง

ส่วนผู้ประกอบการที่เป็นเกษตรกรรายย่อย และรับจ้างเลี้ยงทั้งหมด รับสุกรอนุบาลอายุประมาณ ๓ สัปดาห์ มาจากบริษัท และรับจ้างเลี้ยงประมาณ ๕ เดือน จึงขายคืนให้บริษัท โดยที่เกษตรกรได้ผลตอบแทนเป็นค่าจ้าง ทั้งนี้ ราคาค่าจ้างเลี้ยงที่ได้รับ ขึ้นกับน้ำหนักสุกรที่เลี้ยง และเปอร์เซ็นต์การรอดของสุกรที่เลี้ยง

อนึ่ง ปีการผลิตที่ผ่านมา ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแล้วต้นทุนการผลิตสุกรมี่ชีวิตประมาณ ๕๗ - ๕๘ บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ราคาขาย ประมาณ ๖๐ - ๖๒ บาทต่อกิโลกรัม และราคาไม่ได้เป็นไปตามกลไกของตลาด

นอกจากนี้ ในปัจจุบันผู้ประกอบการทุกภูมิภาค ระบุว่า สถานการณ์การเลี้ยงสุกรนั้น ผู้ประกอบการไม่สามารถควบคุมต้นทุนการผลิตได้ เนื่องจากมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อต้นทุน โดยเฉพาะการจัดซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์ หรืออาหารสัตว์ และค่าแรงงาน เนื่องจากผู้ประกอบการไม่มีอำนาจในการต่อรอง ทำให้ผู้เลี้ยงรายย่อยถึงรายกลาง ในแหล่งผลิตที่สำคัญทั่วประเทศหายไป เหลือเพียงรายใหญ่ถึงใหญ่มาก ในรูปของบริษัทแบบครบวงจรเข้ามามีบทบาทแทน จนกระทั่งผู้ประกอบการที่เหลืออยู่ ไม่ว่าจะเป็นฟาร์มอิสระรายย่อย และสหกรณ์ ยังต้องพึ่งพิงบริษัทในการจัดซื้อวัตถุดิบ ซึ่งราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของบริษัทผู้จำหน่ายเป็นหลัก มีผลต่อเนื่องให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นอย่างควบคุมไม่ได้ ผลกำไรจึงลดน้อยลง

อนึ่ง จากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ผู้ประกอบการรายใหญ่ และกลุ่มบริษัท ที่มีการดำเนินธุรกิจลักษณะครบวงจร หันมาเพิ่มปริมาณการเลี้ยงมากขึ้น เพื่อให้ได้กำไรเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ จากข้อมูลของนิตยสารสัตว์บก (๒๕๕๖) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ ผศ.ดร.นสพ. สุเจตน์ ชื่นชม และอ.สมโภชน์ ทับเจริญ ผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาการและภาคสนามของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ข้อสรุปที่สนับสนุนการศึกษาค้นคว้า สถานการณ์การเลี้ยงสุกรในปัจจุบันนั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ซึ่งเป็นรายใหญ่ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ มีการเพิ่มปริมาณการเลี้ยงมากขึ้น เพื่อให้ได้กำไรเพิ่มขึ้น หรือเพื่อให้ได้กำไรเท่าเดิม เนื่องจากต้นทุนเพิ่มขึ้น เช่น ในอดีตผู้ประกอบการกำไรจากสุกรตัวละ ๕๐๐ บาท แต่ปัจจุบันกำไรเหลือเพียงตัวละ ๒๕๐ บาท จึงต้องเลี้ยงเพิ่มขึ้นจาก ๕,๐๐๐ ตัว เป็น ๑๐,๐๐๐ ตัว เพื่อให้ได้กำไรเท่าเดิม

อนึ่ง ผู้ประกอบการรายใหญ่ ยังได้มีการขยายธุรกิจเป็นการจ้างเลี้ยง เพื่อลดความเสี่ยงของตนเอง ทำให้บริษัทสามารถเลี้ยงเพิ่มขึ้นอย่างไม่จำกัด ขณะที่การบริโภคและราคาไม่ได้เพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งไม่มีเงินทุนในการลงทุน จึงไม่สามารถประกอบธุรกิจต่อไปได้ เพราะผลกำไรลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะที่พบ มี ๒ ประเด็น ประกอบด้วย ควรทำการผลิตแบบครบวงจร และพัฒนาคุณภาพการผลิตตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม

ตารางที่ ๕.๑ สถานการณ์การผลิตสุกรในแหล่งผลิตที่สำคัญของไทย

สถานการณ์การผลิต	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทธุรกิจ เรียงมากหาน้อย		
ฟาร์มอิสระ	๑๒	๒๘.๖
เกษตรกรรับจ้างเลี้ยง	๗	๑๖.๖
บริษัทเอกชน	๑๘	๔๒.๙
สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร	๕	๑๑.๙
รวม	๔๒	๑๐๐.๐
ประเภทสุกรที่ผลิต		
ผลิตลูกสุกรพันธุ์แท้เพื่อจำหน่ายทั้งหมด	๒	๔.๘
ผลิตสุกรอนุบาลเพื่อขายทั้งหมด	๑	๒.๔
ผลิตสุกรอนุบาลเพื่อขายและเพื่อขุนเอง	๙	๒๑.๔
ผลิตสุกรขุนเพื่อขายทั้งหมด	๑๔	๓๓.๓
ผลิตแบบครบวงจร	๑๖	๓๘.๑
รวม	๔๒	๑๐๐.๐
ขนาดการเลี้ยง		
รายย่อย	๑	๒.๔
การค้าขนาดเล็ก	๗	๑๖.๖
การค้าขนาดกลาง	๑๗	๔๐.๕
การค้าขนาดใหญ่	๑๗	๔๐.๕
รวม	๔๒	๑๐๐.๐
ลักษณะการจำหน่าย		
ในประเทศ	๒๘	๖๖.๗
ในและต่างประเทศ	๑๔	๓๓.๓
รวม	๔๒	๑๐๐.๐

การปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของผู้ประกอบการ ดังแสดงในตารางที่ ๕.๒ กับมาตรฐานที่ได้สังเคราะห์จากข้อมูลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๒๕๕๒) และสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ (๒๕๕๖) ดังกล่าวไว้ในบทที่ ๔ พบว่า มาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม รวม ๖ ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ข้อกำหนดในเรื่องของ องค์ประกอบของฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ การจัดการระบบน้ำ และการจัดการด้าน

สิ่งแวดล้อม ในบางประเด็นย่อนั้น ผู้ประกอบการ ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อกำหนดในมาตรฐาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อกำหนดในมาตรฐานองค์ประกอบของฟาร์ม

ผลการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดในมาตรฐานองค์ประกอบของฟาร์มที่ผู้ประกอบการ เค้นร้อยละ ๗๕.๐ ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ มี ๒ ประเด็น คือ โรงเรือนมีระยะห่างไม่น้อยกว่า ๒๕ เมตร และการมีรั้วล้อมฟาร์มทุกด้าน

สำหรับข้อกำหนดที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เกี่ยวกับโรงเรือนมีระยะห่างไม่น้อยกว่า ๒๕ เมตรนั้น ผู้ประกอบการ ระบุว่า โดยปกติแล้วโรงเรือนเลี้ยงสุกรทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นระบบเปิด หรือระบบปิด ขนาดโรงเรือน กว้างเพียง ๑๒ เมตร

ทั้งนี้ จากการศึกษาภาคสนามในทุกภูมิภาค ผู้ประกอบการผลิตทุกราย ระบุว่า ปัญหาที่พบเป็นหลักในเรื่องของทำเลที่ตั้ง คือ ข้อจำกัดของพื้นที่ในการเลี้ยง ทั้งฟาร์มที่ตั้งอยู่เดิมและฟาร์มที่ตั้งใหม่ และ ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อกำหนดในมาตรฐานนี้ว่า ควรมีการระบุรายละเอียดในข้อกำหนดว่า ระยะห่างของโรงเรือนเหมาะสำหรับระบบการเลี้ยงแบบใด เช่น ระบบเปิด หรือระบบปิด ที่ควรมีระยะห่างของโรงเรือน ประมาณ ๑๐ – ๑๕ เมตร

สำหรับข้อกำหนดเกี่ยวกับการมีรั้วล้อมฟาร์มทุกด้าน เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการแพร่กระจาย การระบาดของโรค และการป้องกันพาหะนำโรคของฟาร์มนั้น ผู้ประกอบการในทุกภูมิภาค ระบุว่า ข้อกำหนดนี้ เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ และไม่มีคามจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติ เนื่องจากฟาร์มมีสิ่งกีดขวาง เช่น มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ หรือปลูกสร้างโดยมีคูน้ำ ซึ่งเป็นรั้วล้อมรอบที่สามารถป้องกันการระบาด หรือการติดโรคจากภายนอกอยู่แล้ว ประกอบกับข้อจำกัดของพื้นที่ และฟาร์มตั้งอยู่ห่างไกลชุมชนอยู่แล้ว

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อกำหนดนี้ว่า ควรมีการระบุอย่างเป็นรูปธรรม ในลักษณะเฉพาะเจาะจงว่า เช่น ฟาร์มมีขนาดใด และตั้งอยู่ที่ใด เช่น ในชุมชน จึงควรมีรั้วล้อมรอบทุกด้าน และข้อกำหนดนี้ ควรนำมาใช้สำหรับฟาร์มที่ตั้งขึ้นภายหลัง

ข้อกำหนดในมาตรฐานรองลงมา ซึ่งมีผู้ประกอบการเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ คือ อยู่ห่างจากแหล่งน้ำสาธารณะ อยู่ห่างจากผู้เลี้ยงรายอื่น และอยู่ห่างจากชุมชนไม่น้อยกว่า ๓ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์ และตลาดค้าสัตว์ไม่น้อยกว่า ๕ กิโลเมตร ตามลำดับ

สาเหตุของข้อกำหนดในมาตรฐานการอยู่ห่างจากแหล่งน้ำสาธารณะ อยู่ห่างจากผู้เลี้ยงรายอื่น และอยู่ห่างจากชุมชนไม่น้อยกว่า ๓ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์ และตลาดค้าสัตว์ไม่น้อยกว่า ๕ กิโลเมตร ซึ่งผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ นั้น เหตุผลที่ระบุนมากที่สุด และต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน คือ การถูกบุกรุกโดยชุมชน ภายหลังจากที่ฟาร์มได้สร้างขึ้นมานานแล้วมากกว่า ๑๐ - ๒๐ ปี เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนจากเมืองสู่เขตพื้นที่ชนบท

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อกำหนดเรื่องทำเลที่ตั้งของฟาร์มนี้ พบว่า ผู้ประกอบการทุกภูมิภาค ต้องการให้ระบุว่า ระยะห่างขององค์ประกอบดังกล่าว ไม่ควรเกิน ๒ - ๓ เมตร เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบาย และมีการดำเนินการในการจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชน (zoning) เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ดั้งเดิมของฟาร์มจากชุมชน ซึ่งมีการขยายตัวภายหลัง

ข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการฟาร์ม

เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการฟาร์ม ซึ่งเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ นั้น ผลการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในทุกภูมิภาค ถึงร้อยละ ๘๑.๐ โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นฟาร์มอิสระ และสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ คือ การมีสัตวแพทย์ควบคุมรับผิดชอบ ๑ คน (ต่อพ่อแม่พันธุ์ ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ ตัว และสุกรอนุบาล - รุ่น ไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ ตัว) โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า จำนวนสัตวแพทย์ในประเทศไทย ซึ่งจะมาควบคุมรับผิดชอบแต่ละฟาร์มทั่วประเทศนั้น มีจำนวนไม่เพียงพอ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ประกอบการทั่วประเทศ ซึ่งจากข้อมูลของกรมปศุสัตว์ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ พบว่า จำนวนสุกรทั่วประเทศ มีประมาณ ๑๒ ล้านตัว

นอกจากนี้ หากแบ่งตามประเภทธุรกิจในปัจจุบันนั้น จากการระดมความเห็นของคณะวิจัย หัวข้อ “สถานการณ์และแนวทางการขับเคลื่อนมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดโซ่อุปทานสุกร” ณ ห้องวินัส ชั้น ๓ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น ในวันอังคารที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ พบว่า ประกอบด้วย การผลิตแบบครบวงจร ร้อยละ ๓๗.๐ ส่วนที่เหลือ คือ ผู้เลี้ยงอิสระ ร้อยละ ๖๓.๐ แบ่งเป็น ผู้ประกอบการรายใหญ่ ขนาดการเลี้ยงมากกว่า ๑,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ ตัว ร้อยละ ๓๓.๐ ผู้ประกอบการรายกลางถึงเล็ก ๕๐๐ - น้อยกว่า ๕,๐๐๐ ตัว ร้อยละ ๒๕.๐ และผู้ประกอบการรายย่อย ๕๐ - น้อยกว่า ๕๐๐ ตัว ร้อยละ ๕.๐ ตามลำดับ ทำให้จำนวนสัตวแพทย์ที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อจำนวนสุกรในประเทศ

อนึ่ง ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดในทุกภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นบริษัทเอกชน ฟาร์มอิสระ สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร และเกษตรกรรับจ้างเลี้ยง ระบุว่า ไม่มีสัตวแพทย์ประจำฟาร์ม แต่ขอคำแนะนำในการดูแลรักษา และการเลี้ยงจากสัตวแพทย์และสัตวบาล ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายขายของบริษัทขาย

เวชภัณฑ์ทางสัตว์ และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาในภูมิภาคต่างๆ ที่ฟาร์มตั้งอยู่ เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการจ้างสัตวแพทย์ประจำฟาร์มในประเทศไทยสูงมาก ประกอบกับผู้ประกอบการบางส่วนโดยเฉพาะฟาร์มอิสระรายย่อย และสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร ไม่มีศักยภาพด้านเงินทุนเพื่อจ้างสัตวแพทย์ประจำฟาร์มตามข้อกำหนด

สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้ในประเด็นนี้ พบว่า ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า ประเด็นนี้ไม่ควรเป็นข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการฟาร์ม แต่กรมปศุสัตว์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงควรมีสัตวแพทย์เพื่อทำหน้าที่ให้บริการแก่ผู้ประกอบการทั่วประเทศ ในสัดส่วนที่เหมาะสม ดังเช่นที่กรมส่งเสริมการเกษตรมีเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล ทำหน้าที่ให้บริการแก่เกษตรกร ในสัดส่วน เกษตรตำบล ๑ คน ต่อเกษตรกร ๑,๐๐๐ ครัวเรือน เป็นต้น

ข้อกำหนดในมาตรฐานรองลงมา ซึ่งมีผู้ประกอบการเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ คือ ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องมีการฝึกอบรมเรื่องการจัดการฟาร์มตามมาตรฐานสุขาภิบาล มีการตรวจและบันทึกสุขภาพผู้ปฏิบัติงานทุกปี เพื่อป้องกันโรคที่ติดต่อกับคนสู่สัตว์ เช่น วัณโรค และมีการบันทึกข้อมูลการผลิตครบทุกขั้นตอนตามหลักสุขาภิบาล ตามลำดับ

ในส่วนของข้อกำหนดเรื่อง การฝึกอบรมเรื่องการจัดการฟาร์มตามมาตรฐานสุขาภิบาล และการบันทึกข้อมูลการผลิตครบทุกขั้นตอนตามหลักสุขาภิบาลนั้น การผลิตตามหลักสุขาภิบาลประกอบด้วย ข้อมูลด้านการบริหารฟาร์ม ได้แก่ บุคลากร และแรงงาน ข้อมูลการจัดการด้านการผลิต ได้แก่ ข้อมูลตัวสัตว์ ข้อมูลสุขภาพสัตว์ ข้อมูลการผลิต และผลผลิต เช่น ทำการบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติ หมายเลขประจำตัวสัตว์ ในกรณีฟาร์มพ่อแม่พันธุ์ ให้บันทึกข้อมูลการเจริญเติบโต บันทึกข้อมูลการใช้อาหาร เช่น การรับจ่ายอาหาร การใช้อาหาร การซื้ออาหารสัตว์ บันทึกข้อมูลการรักษาโรค และดูแลสุขภาพ เช่น การรับจ่ายการใช้เวชภัณฑ์และสารเคมี การใช้วัคซีน การถ่ายพยาธิ การรักษาโรค การดูแลสุขภาพ และบันทึกข้อมูลบัญชีฟาร์ม เป็นการทำบัญชีตัวสัตว์ภายในฟาร์ม เป็นต้น

ทั้งนี้ บางประเด็น หรือบางหัวข้อเกี่ยวกับการผลิตตามหลักสุขาภิบาลดังกล่าวนี้ ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ซึ่งเป็นบริษัทที่มีการผลิตขนาดใหญ่ในแหล่งผลิตที่สำคัญทุกภูมิภาคของประเทศ ระบุว่า ยังไม่มีความสำคัญที่มีผลกระทบต่อผลผลิต เนื่องจากผู้ประกอบการมีการดูแลอย่างเอาใจใส่อยู่แล้วทุกขั้นตอน นอกจากนี้ ข้อกำหนดเหล่านี้เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากผู้เลี้ยงเป็นแรงงานที่มีการศึกษาน้อย และเป็นแรงงานต่างด้าว

ข้อเสนอแนะที่พบจากการศึกษาในภาคสนาม ในข้อกำหนดเรื่อง การฝึกอบรมเรื่องการจัดการฟาร์มตามมาตรฐานสุขาภิบาลนั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ระบุว่า ประเด็นนี้ไม่ควรเป็นข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการฟาร์ม แต่กรมปศุสัตว์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ควรให้บริการโดยการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการจัดการฟาร์มให้กับผู้ประกอบการอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับข้อเสนอแนะในข้อกำหนดเรื่อง การบันทึกข้อมูลการผลิตครบทุกขั้นตอนตามหลักสุขาภิบาลนั้น ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดในทุกภูมิภาค ระบุว่า ต้องการได้รับการบริการแบบฟอร์มการบันทึกข้อมูลการผลิตครบทุกขั้นตอนตามหลักสุขาภิบาลจากกรมปศุสัตว์ ทั้งนี้ แบบฟอร์มที่จัดทำขึ้นต้องมีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ สามารถจดบันทึกได้ง่าย และไม่ซับซ้อน

ส่วนข้อกำหนดในเรื่อง การตรวจและบันทึกสุขภาพผู้ปฏิบัติงานทุกปี เพื่อป้องกันโรคที่ติดต่อจากคนสู่สัตว์ เช่น วัณโรค นั้น ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า ประเด็นนี้ไม่ควรเป็นข้อกำหนดในมาตรฐาน แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกรมปศุสัตว์ ควรมีเจ้าหน้าที่ ซึ่งทำหน้าที่เฝ้าระวัง โดยประสานงานกับฟาร์ม และฝ่ายบริการด้านการตรวจสุขภาพ เพื่อให้บริการกับผู้ประกอบการอย่างสม่ำเสมอ

ข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัตินั้น ผลการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในทุกภูมิภาค ถึงร้อยละ ๗๑.๔ โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นฟาร์มอิสระ และสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ คือ การกำจัดโดยการฝัง หรือโดยการเผาซากให้ถูกสุขลักษณะ และอยู่ในการควบคุมของสัตวแพทย์ เนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการจ้างสัตวแพทย์ และจำนวนสัตวแพทย์ที่ให้บริการดังกล่าวของประเทศ

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการณ์ในภาคสนาม และการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดในแหล่งผลิตที่สำคัญทั่วประเทศ ไม่ได้มีการจัดการซากสุกรตามข้อกำหนด โดยพบว่าผู้ประกอบการส่วนมาก นำซากสุกรไปเลี้ยงปลา และจระเข้ หรือขายซากสุกรให้กับผู้ค้าในท้องถิ่น ดังนั้น ข้อกำหนดนี้ จึงเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ

สำหรับแนวทางแก้ไขในประเด็นปัญหาที่พบดังกล่าวข้างต้นนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกรมปศุสัตว์ ควรมีมาตรการจูงใจ และสร้างจิตสำนึกให้กับผู้ประกอบการในการปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว โดยเฉพาะเพื่อให้ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นหากมีการตายของสุกรเนื่องจากเกิดโรคระบาด หรือภาครัฐมีการจ่ายเงินชดเชยให้ หรือมีมาตรการลดภาษีเงินได้ให้กับผู้ประกอบการในการกำจัดซาก กรณีเกิดโรคระบาด ดังเช่นที่มีการดำเนินการในหลายประเทศ

ข้อกำหนดในมาตรฐานรองลงมา ซึ่งมีผู้ประกอบการเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ คือ การบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มก่อนปล่อยออกสู่ภายนอก โดยมีผู้ระบุ ร้อยละ ๕๙.๕ โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย และผู้ประกอบการที่มีการเลี้ยงขนาดเล็กและขนาดกลาง

ทั้งนี้ น้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้ว ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำทิ้ง โดยการตรวจสอบวิเคราะห์ค่า BOD COD pH SS และ TKN ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้ง ที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (๒๕๔๔) และกรมควบคุมมลพิษ (๒๕๔๗) กำหนดไว้ ดังกล่าวรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ ๔ โดยที่ภาพรวมแล้วในการตรวจคุณภาพของน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วนั้น น้ำทิ้งจากฟาร์มขนาดใหญ่จะมีค่า BOD ไม่เกิน ๖๐ มิลลิกรัมต่อลิตร ส่วนฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็ก จะมีค่า BOD เท่ากัน ไม่เกิน ๑๐๐.๐ มิลลิกรัมต่อลิตร

อนึ่ง ในข้อกำหนดเรื่องการบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มก่อนปล่อยออกสู่ภายนอกนี้ ผู้ประกอบการ บางส่วนในทุกภูมิภาค ทั้งที่เป็นฟาร์มอิสระและบริษัทเอกชน ระบุว่า ปัญหาที่พบเสมอในเรื่องนี้ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง มีการตรวจสอบและกำกับแบบสองมาตรฐาน (double standard) คือ มุ่งจับผิดเฉพาะฟาร์มที่ขึ้นทะเบียนมากกว่าฟาร์มทั่วไป นอกจากนี้ค่า BOD ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพน้ำเสียจากฟาร์ม นั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ค่า BOD ของน้ำที่ใช้อุปโภค

สำหรับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อกำหนดในประเด็นนี้ ผู้ประกอบการ ระบุว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพของน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วนั้น ควรมีการกำหนดค่าเฉพาะเจาะจงที่เป็นรูปธรรม ตามขนาดของฟาร์ม กล่าวคือ ฟาร์มขนาดใหญ่จะมีค่า BOD ไม่เกิน ๖๐ มิลลิกรัมต่อลิตร ส่วนฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็ก จะมีค่า BOD เท่ากัน ไม่เกิน ๑๐๐.๐ มิลลิกรัมต่อลิตร นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีมาตรการในการกำกับดูแล โดยใช้มาตรฐานเดียว และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ตารางที่ ๕.๒ ข้อกำหนดในมาตรฐานการผลิตที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติของผู้ประกอบการในโซ่อุปทานสุกรไทย

ข้อกำหนดในมาตรฐาน	ปฏิบัติได้ยาก จำนวน (ร้อยละ)	สามารถปฏิบัติได้ จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
๑. องค์ประกอบของฟาร์ม			
๑.๑ ทำเลที่ตั้ง			
- อยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์ ไม่น้อยกว่า ๕ กิโลเมตร	๒๓ (๕๔.๘)	๑๙ (๔๕.๒)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- อยู่ห่างจากตลาดนัดค้าสัตว์ ไม่น้อยกว่า ๕ กิโลเมตร	๒๓ (๕๔.๘)	๑๙ (๔๕.๒)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- อยู่ห่างจากผู้เลี้ยงรายอื่น ไม่น้อยกว่า ๓ กิโลเมตร	๒๗ (๖๔.๓)	๑๕ (๓๕.๗)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- อยู่ห่างจากชุมชน ไม่น้อยกว่า ๓ กิโลเมตร	๒๗ (๖๔.๓)	๑๕ (๓๕.๗)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- อยู่ห่างจากแหล่งน้ำสาธารณะ ไม่น้อยกว่า ๓ กิโลเมตร	๒๘ (๖๖.๗)	๑๔ (๓๓.๓)	๔๒ (๑๐๐.๐)

ตารางที่ ๕.๒ (ต่อ)

ข้อกำหนดในมาตรฐาน	ปฏิบัติได้ ยาก จำนวน (ร้อยละ)	สามารถ ปฏิบัติได้ จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
- เป็นพื้นที่ตอนไม่เป็นบริเวณน้ำท่วมขัง	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๑.๒ ลักษณะของฟาร์ม			
- มีพื้นที่เลี้ยงเป็นสัดส่วน	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- มีโรงเก็บอาหารเป็นสัดส่วน	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- มีโรงผสมอาหารสัตว์เป็นสัดส่วน	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- มีพื้นที่ทำลายซากเป็นสัดส่วน	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- มีพื้นที่บำบัดน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลเป็นสัดส่วน	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- มีอาคารสำนักงาน ที่จอดรถ บ้านพักอาศัย แยกจากที่เลี้ยงสัตว์เป็นสัดส่วน	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๑.๓ ลักษณะของโรงเรือนระบบเปิด			
- โรงเรือนมีระยะห่างไม่น้อยกว่า ๒๕ เมตร (ระบบเปิด)	๓๒ (๗๖.๒)	๑๐ (๒๓.๘)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- มีขนาดโรงเรือนที่เหมาะสมกับจำนวนสุกร สุกรขุนประมาณ ๑-๒ ตม./ตัว	๖ (๑๔.๓)	๓๖ (๘๕.๗)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- มีขนาดโรงเรือนที่เหมาะสมกับจำนวนสุกร สุกรพ่อพันธุ์ประมาณ ๔-๘ ตม./ตัว	๖ (๑๔.๓)	๓๖ (๘๕.๗)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- มีขนาดโรงเรือนที่เหมาะสมกับจำนวนสุกร สุกรแม่พันธุ์ประมาณ ๑.๒ - ๓ ตม./ตัว	๖ (๑๔.๓)	๓๖ (๘๕.๗)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- มีอ่างจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้า-ออกโรงเรือน	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๑.๔ การมีรั้วล้อมฟาร์มทุกด้าน	๓๒ (๗๖.๒)	๑๐ (๒๓.๘)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๒. การจัดการฟาร์ม			
๒.๑ มีพื้นที่การผลิตสุกรแต่ละประเภทแยกจากกัน	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๒.๒ มีการให้น้ำสะอาดและอาหารสุกรที่มี สารอาหารครบถ้วนตามช่วงอายุและชนิด สุกรที่เลี้ยง	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- กรณีใช้อาหารสำเร็จรูปต้องมาจากแหล่งที่ ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุม คุณภาพอาหารสัตว์	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- กรณีผสมอาหารเอง วัตถุดิบที่ใช้ เช่น รำ ละเอียด ปลาขี้ขาว กากถั่วเหลือง หรือส่วนเติม ในอาหารต้องมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ใน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)

ตารางที่ ๕.๒ (ต่อ)

ข้อกำหนดในมาตรฐาน	ปฏิบัติได้ ยาก จำนวน (ร้อยละ)	สามารถ ปฏิบัติได้ จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
- สถานที่เก็บและขนส่งอาหารต้องแห้งและสะอาด ที่ไม่ทำให้อาหารเสียหายหรือเสื่อมคุณภาพ	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๒.๓ มีการทำความสะอาดและการจัดการด้านสุขาภิบาล ซึ่งรวมถึงระบบป้องกันและกำจัดสัตว์พาหะนำโรคในการเลี้ยงอย่างสม่ำเสมอ	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๒.๔ ไม่มีการใช้สารต้องห้ามในการเลี้ยง เช่น สารเร่งเนื้อแดง ได้แก่ สารพวกซาลบูตามอล และสารเคลือบบูเทอรอล	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๒.๕ มีการบันทึกข้อมูลการผลิตครบทุกขั้นตอนตามหลักสุขาภิบาล	๒๔ (๕๗.๑)	๑๘ (๔๒.๙)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๒.๖ ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องมีการฝึกอบรมเรื่องการจัดการฟาร์มตามมาตรฐานสุขาภิบาล	๓๐ (๗๑.๔)	๑๒ (๒๘.๖)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๒.๗ มีการตรวจและบันทึกสุขภาพผู้ปฏิบัติงานทุกปี เพื่อป้องกันโรคที่ติดต่อจากคนสู่สัตว์ เช่น วัณโรค	๒๘ (๖๖.๗)	๑๔ (๓๓.๓)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๒.๘ มีการบันทึกยานพาหนะและบุคคลเข้าออกฟาร์ม	๔ (๙.๕)	๓๘ (๙๐.๕)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๒.๙ มีสัดส่วนผู้เลี้ยงสุกร ๑ คน (ต่อสุกรพันธุ์ไม่เกิน ๒๐๐ แม่ หรือ สุกรรุ่น – ขุน ไม่เกิน ๒,๐๐๐ ตัว)	๑๐ (๒๓.๘)	๓๒ (๗๖.๒)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๒.๑๐ มีสัตวแพทย์ควบคุมรับผิดชอบ ๑ คน (ต่อพ่อแม่พันธุ์ ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ ตัว และสุกรอนุบาล - รุ่น ไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ ตัว)	๓๔ (๘๑.๐)	๘ (๑๙.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๓. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์			
๓.๑ มีการควบคุมและป้องกันการเกิดโรคจากการเข้าออกฟาร์มอย่างเคร่งครัดตามหลักสุขาภิบาล	๒ (๔.๘)	๔๐ (๙๕.๒)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๓.๒ มีการให้วัคซีนตามข้อกำหนดเพื่อป้องกันการเกิดโรคอย่างเคร่งครัด	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๓.๓ มีการแยกสุกรป่วยออกจากฝูง	๑ (๒.๔)	๔๑ (๙๗.๖)	๔๒ (๑๐๐.๐)

ตารางที่ ๕.๒ (ต่อ)

ข้อกำหนดในมาตรฐาน	ปฏิบัติได้ ยาก จำนวน (ร้อยละ)	สามารถ ปฏิบัติได้ จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
๓.๔ กรณีเกิดโรคต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสัตว์ แพทย์หรือผู้ได้รับมอบหมาย			
- การป้องกันและรักษาโรคให้ใช้ยาตามมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ๗๐๐๑-๒๕๔๐ และ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
- กรณีเกิดโรคระบาดให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่า ด้วยการควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.๒๕๔๙	๑ (๒.๔)	๔๑ (๙๗.๖)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๔. การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์			
๔.๑ ผู้ปฏิบัติการต้องตรวจสอบสัตว์อย่างน้อยวันละ ๑ ครั้ง เพื่อมั่นใจว่าสัตว์มีสุขภาพดี	๑ (๒.๔)	๔๑ (๙๗.๖)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๔.๒ มีสภาพการเลี้ยงที่สะอาด ถูกสุขอนามัย และมี การจัดการพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนสัตว์ที่ไม่ ก่อให้เกิดความเครียด	๑ (๒.๔)	๔๑ (๙๗.๖)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๔.๓ กรณีสัตว์บาดเจ็บ ป่วย พิการ ควรได้รับการแยก เพื่อรักษาอย่างเร่งด่วน ที่ทำให้ไม่ทุกข์ทรมาน	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๕. การจัดการระบบน้ำ			
๕.๑ น้ำที่ใช้ภายในฟาร์มต้องสะอาด ถูกสุขลักษณะ ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ	๐ (๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๖. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม			
๖.๑ มีการจัดการของเสียที่ไม่ก่อให้เกิดกลิ่นไม่พึง ประสงค์ หรือ ก่อความรำคาญในชุมชน	๑๖ (๓๘.๑)	๒๖ (๖๑.๙)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๖.๒ มีการบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มก่อนปล่อยออกสู่ ภายนอก	๒๕ (๕๙.๕)	๑๗ (๔๐.๕)	๔๒ (๑๐๐.๐)
๖.๓ มีการกำจัดซากสุกรได้ถูกต้องตามหลักสุขภาพ ภายใต้การควบคุมของสัตวแพทย์ โดยการใช้ความ ร้อน ฝัง หรือยาฆ่าเชื้อ	๓๐ (๗๑.๔)	๑๒ (๒๘.๖)	๔๒ (๑๐๐.๐)

สถานการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจอาหารสัตว์ของผู้ประกอบการ

สถานการณ์เกี่ยวกับธุรกิจอาหารสัตว์ของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นทั้งผู้เลี้ยงและมีการผลิตอาหารสัตว์เพื่อใช้เองภายในฟาร์ม ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศจากพื้นที่ศึกษา จำนวน ๒๐ ราย ดังแสดงในตารางที่ ๕.๓ นั้น พบว่า ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด เป็นบริษัทเอกชน ถึงร้อยละ ๘๐.๐ รองลงมา คือ ฟาร์มอิสระและสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร มีจำนวนเท่ากัน ร้อยละ ๑๐.๐

ทั้งนี้ จากข้อมูลภาคสนาม พบว่า การผลิตอาหารสัตว์เพื่อใช้ในฟาร์มที่เป็นของบริษัทเอกชน เกือบทั้งหมด ใช้เพื่อการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ อนุบาล และขุน โดยสัดส่วนของอาหารสัตว์ที่ใช้นั้น พบว่า ใช้สำหรับการผลิตสุกรขุนมากที่สุด เพื่อขายเป็นสุกรมีชีวิต ส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อยที่ใช้ในการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ ส่วนผู้ประกอบการที่เป็นฟาร์มอิสระและสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร ผลิตอาหารสัตว์ที่ใช้เลี้ยงสุกรขุนเกือบทั้งหมด

ในส่วนของการผลิตอาหารสัตว์เพื่อใช้ในฟาร์มนั้น ผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นทั้งผู้เลี้ยงและมีการผลิตอาหารสัตว์เพื่อใช้เองภายในฟาร์ม มีกำลังการผลิตขนาดใหญ่มากที่สุด ร้อยละ ๖๐.๐ ซึ่งทั้งหมดเป็นบริษัทเอกชนที่มีการผลิตแบบครบวงจร รองลงมา คือ กำลังการผลิตขนาดกลาง ร้อยละ ๓๕.๐ ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่ไม่มีโรงงานฆ่าและแปรรูป และฟาร์มอิสระที่มีประเภทรูทิจที่เป็นการค้าขนาดใหญ่ ส่วนที่เหลือเพียงส่วนน้อย ร้อยละ ๕.๐ มีกำลังการผลิตขนาดเล็ก และเป็นเกษตรกรรายย่อย

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้ประกอบการทั้งหมด ระบุว่า ในการเลี้ยงสุกรนั้น หากผู้เลี้ยงต้องการให้ได้กำไร เพื่อให้ได้อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ และลดต้นทุน ต้องใช้อาหารสัตว์ที่ผลิตเอง โดยซื้อวัตถุดิบหลัก ประเภทข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กากถั่วเหลือง ปลาช่อน รำข้าว มันสำปะหลัง และปลาป่น เป็นต้น ซึ่งบางครั้งกรณีเกิดการขาดแคลนข้าวโพด ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ที่เป็นบริษัทเอกชน ซึ่งมีธุรกิจขนาดใหญ่ใช้ข้าวสาลีทดแทน

อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรใช้อาหารสัตว์ที่ตนเองสำหรับฟาร์มของสหกรณ์เท่านั้น ส่วนสมาชิกของสหกรณ์จะซื้ออาหารสัตว์สำเร็จรูปที่สหกรณ์นำมาจำหน่าย เนื่องจากสหกรณ์ยังไม่มีศักยภาพในการผลิตที่เพียงพอต่อการใช้ของสมาชิกสหกรณ์ทั้งหมด

สำหรับประเด็นที่สหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์ ไม่สามารถผลิตอาหารสัตว์เพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกได้นั้น ผู้ประกอบการที่เป็นตัวแทนของสหกรณ์ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ ระบุว่า ต้องการได้รับการส่งเสริมทั้งความรู้ทางวิชาการ และประสิทธิภาพการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อการสนับสนุนการผลิตของเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์ อนึ่ง ผู้ประกอบการที่เป็นผู้รับจ้างเลี้ยง และฟาร์มอิสระบางส่วนที่เป็นผู้รับจ้างเลี้ยง ใช้อาหารสำเร็จรูปที่ได้จากบริษัทคู่สัญญา

ตารางที่ ๕.๓ สถานการณ์ธุรกิจอาหารสัตว์สำหรับเลี้ยงสุกรในแหล่งผลิตที่สำคัญของไทย

สถานการณ์การผลิต	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทธุรกิจ		
บริษัทเอกชน	๑๖	๘๐.๐
ฟาร์มอิสระ	๒	๑๐.๐
สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร	๒	๑๐.๐
รวม	๒๐	๑๐๐.๐
ขนาดการผลิต(ตันต่อเดือน)		
ขนาดเล็ก	๑	๕.๐
ขนาดกลาง	๗	๓๕.๐
ขนาดใหญ่	๑๒	๖๐.๐
รวม	๒๐	๑๐๐.๐

หมายเหตุ: ๑. การคำนวณขนาดการผลิตอาหารสัตว์ คิดชั่วโมงการทำงานของเครื่องจักร ๕ ชั่วโมงต่อวัน และ เดือนละ ๒๕ วัน

๒. การกำหนดขนาดการผลิต คำนวณจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกในภาคสนาม แบ่งเป็น ๓ ขนาด ประกอบด้วย ขนาดเล็ก มีกำลังการผลิต น้อยกว่า ๕๐ – ๑๙๙ ตันต่อเดือน ขนาดกลาง มีกำลังการผลิต ๒๐๐ – ๗๐๐ ตันต่อเดือน และขนาดใหญ่ มีกำลังการผลิต ๗๐๑ – ๒,๕๐๐ ตันต่อเดือนขึ้นไป

การปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์

เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติในการผลิตอาหารสัตว์ เพื่อใช้ในฟาร์มของผู้ประกอบการ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ กับการผลิตตามมาตรฐานที่สังเคราะห์ข้อมูลจากพระราชบัญญัติ และประกาศกระทรวงฯ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าวไว้ในบทที่ ๔ พบว่า ข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานในการควบคุมอาหารสัตว์ แบ่งเป็น ๒ ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ข้อกำหนดในเรื่องของคุณภาพอาหารสัตว์ และภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อกำหนดในมาตรฐานคุณภาพอาหารสัตว์

ผลการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดในมาตรฐานคุณภาพอาหารสัตว์ที่ผู้ประกอบการทุกคน ระบุว่า ควรยกเลิก คือ ไม่มีการใช้วัตถุอันตรายหลักเพื่อลดต้นทุน เนื่องจากข้อกำหนดนี้ เป็นข้อมูลที่ล้าสมัยมาก

ทั้งนี้ จากการศึกษาภาคสนามในแหล่งผลิตที่สำคัญ พบว่า ผู้ประกอบการที่เป็นทั้งฟาร์ม อีสระ รับจ้างเลี้ยง บริษัทเอกชน และกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร มีการใช้วัตถุดิบหลัก ประเภท ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ กากถั่วเหลือง มันสำปะหลัง ปลาป่น รำข้าว และปลายข้าว ผสมเป็นอาหารสัตว์

อย่างไรก็ตาม กรณีที่ขาดแคลนวัตถุดิบหลักดังกล่าว ผู้ประกอบการใช้วัตถุดิบทดแทน เพื่อลดต้นทุนเป็นเวลานานแล้ว เช่น รำข้าวสาลี ปลายข้าวสาลี กากปาล์ม ใบกระถิน และกากมะพร้าว เป็นต้น แต่ปัญหาที่ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในภาคใต้พบมากที่สุด คือ การปลอมปนวัตถุดิบด้วยคุณภาพ เช่น ดิน ทราย และหินฝุ่น ในวัตถุดิบที่นำมาใช้ทำอาหารสัตว์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของสุกรที่เลี้ยง

อนึ่ง ผู้ประกอบการทั้งหมด ระบุว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถานีวิจัยและสถาบันอุดมศึกษา ควรมีการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสูตรอาหารสัตว์ที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุด แบ่งตามวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในแต่ละรายภูมิภาค และเหมาะสมกับช่วงอายุ และประเภทสุกรที่เลี้ยง โดยสามารถลดต้นทุนวัตถุดิบอาหารสัตว์ ที่สนับสนุนผู้ประกอบการแต่ละภูมิภาค

ข้อกำหนดในมาตรฐานที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติรองลงมา ซึ่งผู้ประกอบการ ร้อยละ ๗๕.๐ ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ มี ๒ ประเด็น คือ ไม่ใชยาปฏิชีวนะต้องห้าม เช่น nitrofurans group, oxytetracycline, chlortetracycline มีผู้ระบุ ร้อยละ ๘๕.๐ และวัตถุที่เติมในอาหารสัตว์ ประกอบด้วย แอล-คาร์นิทีน (L-carnitine) ซึ่งเป็นวิตามินที่ใช้เป็นส่วนผสมในอาหารสำเร็จรูป โดยสามารถผสมได้ต่ำสุด ๒๐ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัมอาหาร มีผู้ระบุ ร้อยละ ๗๕.๐ ตามลำดับ

สำหรับประเด็นการไม่ใชยาปฏิชีวนะต้องห้าม เช่น nitrofurans group, oxytetracycline, chlortetracycline นั้น ผู้ประกอบการในทุกภูมิภาค ระบุว่า ข้อกำหนดนี้ เป็นข้อกำหนดที่กว้างเกินไป เนื่องจากยาปฏิชีวนะต้องห้ามแต่ละประเภท มีเงื่อนไขในการใช้ที่ต่างกัน และในวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน จึงไม่ใช่เป็นข้อห้ามทั้งหมด ดังที่กำหนดในมาตรฐาน เช่น กลุ่มยา chlortetracycline ที่ปกติใช้ในการรักษาโรค ซึ่งผู้ประกอบการมีความระมัดระวังในการใช้อย่างถูกต้องอยู่แล้ว โดยมีระยะเวลาในการหยุดใช้ยาที่เหมาะสม (withdraw period) ดังนั้น ยาปฏิชีวนะประเภทนี้จึงไม่ใชยาปฏิชีวนะต้องห้าม

อนึ่ง ในส่วนของ nitrofurans group และ oxytetracycline นั้น ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า เห็นด้วยกับข้อกำหนดในมาตรฐาน แต่ควรระบุชนิดตัวยาคงต้องห้ามอย่างเฉพาะเจาะจง ไม่ใช่ระบุเป็นรายกลุ่ม ดังที่ระบุไว้ในมาตรฐาน

เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อกำหนดเกี่ยวกับการไม่ใชยาปฏิชีวนะต้องห้ามนั้น ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า ควรมีรายละเอียดที่เป็นรูปธรรม และชัดเจน ที่ระบุชนิด และปริมาณการใช้ยาปฏิชีวนะดังกล่าว แต่ละประเภท

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ระบุว่า รัฐควรมีการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับ และเผยแพร่สู่สาธารณะชน เพื่อสนับสนุนธุรกิจของผู้ประกอบการ

สำหรับข้อกำหนดที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติเพิ่มเติมอีก ๑ ประเด็น คือ วัตถุที่เติมในอาหารสัตว์ ประกอบด้วย แอล-คาร์นิทีน (L-carnitine) ซึ่งเป็นวิตามินที่ใช้เป็นส่วนผสมในอาหารสำเร็จรูป โดยสามารถผสมได้ต่ำสุด ๒๐ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัมอาหาร ซึ่งผู้ประกอบการ ระบุว่า ข้อกำหนดนี้ เป็นข้อมูลที่ล้าสมัยมาก ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรยกเลิกข้อกำหนดนี้ในมาตรฐานอาหารสัตว์ เนื่องจากปัจจุบัน ประเทศไทยมีระบบการเลี้ยง และการพัฒนาสูตรอาหารก้าวไกลกว่าข้อกำหนดที่มีอยู่

อนึ่ง ผู้ประกอบการทั้งหมด ระบุว่า รัฐควรมีการวิจัยและพัฒนา เกี่ยวกับวัตถุดิบที่เหมาะสมที่ควรนำมาใช้เติมในอาหารสัตว์ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของผู้ประกอบการไทย และเผยแพร่สู่สาธารณะชน เพื่อสนับสนุนธุรกิจของผู้ประกอบการ

สำหรับข้อกำหนดการไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดงกลุ่มเบต้าอะโกนิสท์นั้น ผู้ประกอบการทุกคน ระบุว่า เห็นด้วยกับข้อกำหนดนี้ ซึ่งจากประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดโรคระบาด โรค หรือลักษณะของสัตว์ หรือเนื้อสัตว์ที่ไม่เหมาะสม จะใช้เนื้อสัตว์นั้นเป็นอาหาร พ.ศ. ๒๕๔๖ ระบุว่า การใช้สารเร่งเนื้อแดงดังกล่าว เช่น สารซัลบูตามอล (salbutamol) หรือคลินบูเทอรอล (clenbuteral) เป็นต้น ให้แก่สัตว์ โดยเฉพาะสุกรกิน เพื่อทำให้ไขมันลดลง ซึ่งสารกลุ่มนี้อาจตกค้างในเนื้อสัตว์ และสะสมในร่างกายผู้บริโภค โดยจะมีผลทำให้หลอดลมขยายตัว นอกจากนี้ อาจจะมีอาการอื่น เช่น หัวใจเต้นเร็ว กล้ามเนื้อสั่นกระตุก โดยเฉพาะที่มีอ และความดันโลหิตต่ำ หากได้รับปริมาณมาก อาจทำให้เสียชีวิตได้

อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลในภาคสนาม พบว่า ผู้ประกอบการบางส่วน โดยเฉพาะฟาร์มอิสระและเกษตรกรรายย่อย ยังใช้สารประเภทนี้ เพื่อลดปริมาณไขมันในซาก และต้องการทำให้สุกรมีเนื้อแดงเพิ่มมากขึ้น ตามความต้องการของผู้รับซื้อ

อนึ่ง ข้อกำหนดของการไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดงนี้ ผู้ประกอบการมีข้อเสนอแนะว่า การบังคับใช้ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มีความขัดแย้งกันเอง เช่น กรมปศุสัตว์ห้ามใช้อย่างเด็ดขาด ขณะที่อย.อนุญาตให้ใช้ได้ ในกรณีใช้เป็นยารักษาโรค และสารเร่งเนื้อแดงบางชนิด เช่น เรกโตปามีน (ractopamine) ที่ผลิตจากบางประเทศสหรัฐอเมริกา อนุญาตให้ใช้ได้ ขณะที่หากนำเข้าสารเร่งเนื้อแดงดังกล่าวจากประเทศจีน ไม่อนุญาตให้ใช้ได้

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดในทุกภูมิภาค ระบุว่า ข้อกำหนดนี้ควรมีการปรับปรุง โดยระบุรายละเอียดของชนิดตัวยาต้องห้ามอย่างเฉพาะเจาะจง อย่างเป็นรูปธรรม และชัดเจน ซึ่งแสดงถึงชนิด และ ปริมาณการใช้แต่ละประเภท ไม่ใช่ระบุเป็นรายกลุ่ม ดังที่ระบุไว้ในมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกประการหนึ่งที่พบในประเด็นนี้ คือ ผู้ประกอบการทั้งหมด ระบุว่า รัฐควรส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์ ที่เป็นเพียงมาตรฐานเดียว และ เป็นที่ยอมรับสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเกิดข้อขัดแย้งในตลาดผู้บริโภค ที่บางประเทศได้กำหนดเป็นวัตถุต้องห้ามในการเลี้ยงสัตว์ ขณะที่บางประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และแคนาดา อนุญาตให้ใช้ได้

ข้อกำหนดในมาตรฐานภาชนะบรรจุอาหารสัตว์

เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดในมาตรฐานภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัตินั้น ผลการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดเกือบทุกประเด็นนั้น ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดในทุกภูมิภาค ระบุว่า สามารถปฏิบัติได้ ประกอบด้วย ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ต้องใหม่ แห้ง สะอาดและกันความชื้น ไม่มีสารที่จะปนเปื้อนกับอาหารสัตว์ในปริมาณที่อาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ กรณีมีการขนส่งอาหารสัตว์ที่ผลิตโดยรถบรรทุก ได้มีการตรวจสอบเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่จะเกิดขึ้นทุกครั้ง ไม่มีเชื้อจุลินทรีย์ที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อสัตว์ผิวภายในภาชนะบรรจุที่ทำด้วยโลหะ ต้องไม่เป็นสนิม ถ้าเคลือบด้วยสารอื่น สารดังกล่าวต้องไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์ เป็นภาชนะที่ไม่เคยใช้บรรจุวัตถุดิบพิษ ปุ๋ย หรือวัตถุอื่นใดที่อาจเป็นอันตรายได้ และเป็นภาชนะบรรจุที่ไม่ทำให้เกิดความชื้นในอาหารสัตว์มากกว่าปริมาณความชื้นที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อน วัน เดือน ปี ที่อาหารสัตว์ล่วงอายุ ตามที่ระบุไว้ในฉลาก เนื่องจากข้อกำหนดดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการเอง

อย่างไรก็ตาม ข้อกำหนดในเรื่องของกรณีมีการขนส่งอาหารสัตว์ที่ผลิตโดยรถบรรทุก ได้มีการตรวจสอบเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่จะเกิดขึ้นทุกครั้งนั้น ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ร้อยละ ๗๕.๐ ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติทุกครั้ง สาเหตุเนื่องจากการตรวจสอบเพื่อป้องกันการปนเปื้อน ต้องใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการ ที่มีค่าใช้จ่ายในการจ้างตรวจสอบสูง ผู้ประกอบการจึงไม่ได้ดำเนินการตรวจสอบทุกครั้งที่มีการขนส่ง

อนึ่ง ผู้ประกอบการทั้งหมด ระบุว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการให้บริการในการตรวจสอบการปนเปื้อนในอาหารสัตว์ที่ขนส่งแก่ผู้ประกอบการ

ตารางที่ ๕.๔ ข้อกำหนดในมาตรฐานอาหารสัตว์ที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติของผู้ประกอบการในโซ่อุปทาน
สุกรไทย

ข้อกำหนดในมาตรฐาน	ปฏิบัติได้ ยาก จำนวน (ร้อยละ)	สามารถ ปฏิบัติได้ จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
๑. คุณภาพอาหารสัตว์			
๑.๑ วัตถุดิบในอาหารสัตว์ ประกอบด้วย แอล-คาร์นิทีน (L-carnitine) ซึ่งเป็นวิตามินที่ใช้เป็นส่วนผสมในอาหารสำเร็จรูป โดยสามารถผสมได้ต่ำสุด ๒๐ มิลลิกรัม/กิโลกรัมอาหาร	๑๕ (๗๕.๐)	๕ (๒๕.๐)	๒ (๑๐๐.๐)
๑.๒ ไม่ใช้ยาปฏิชีวนะต้องห้าม เช่น nitrofurans group, oxytetracycline, chlortetracycline	๑๗ (๘๕.๐)	๓ (๑๕.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)
๑.๓ ไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดงประเภทกลุ่ม β - Agonist	๐ (๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)
๑.๔ ไม่มีการใช้วัตถุอันตรายทดแทนวัตถุหลักเพื่อลดต้นทุน	๒๐ (๑๐๐.๐)	๐ (๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)
๒. ภาวะสุขภาพสัตว์			
๒.๑ ใหม่ แห่ง สะอาดและกันความชื้นได้	๐ (๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)
๒.๒ ไม่มีสารที่จะปนเปื้อนกับอาหารสัตว์ในปริมาณที่อาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ กรณีมีการขนส่งอาหารสัตว์ที่ผลิตโดยรถบรรทุก ได้มีการตรวจสอบเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่จะเกิดขึ้นทุกครั้ง	๐ (๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)
๒.๓ ไม่มีเชื้อจุลินทรีย์ที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อสัตว์	๐ (๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)
๒.๔ ผิวภายในภาชนะบรรจุที่ทำด้วยโลหะ ต้องไม่เป็นสนิม ถ้าเคลือบด้วยสารอื่นสารดังกล่าวต้องไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์	๐ (๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)
๒.๕ เป็นภาชนะที่ไม่เคยใช้บรรจุวัตถุดิบพิษ ปุ๋ย หรือวัตถุอันตรายใดที่อาจเป็นอันตราย	๐ (๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)
๒.๖ เป็นภาชนะบรรจุที่ไม่ทำให้เกิดความชื้นในอาหารสัตว์ มากกว่าปริมาณความชื้นที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อน วันเดือนปี ที่อาหารสัตว์ล่วงอายุ ตามที่ระบุไว้ในฉลาก	๐ (๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)
๒.๗ กรณีมีการขนส่งอาหารสัตว์ที่ผลิตโดยรถบรรทุก ได้มีการตรวจสอบเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่จะเกิดขึ้นทุกครั้ง	๑๕ (๗๕.๐)	๕ (๒๕.๐)	๒๐ (๑๐๐.๐)

สถานการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจโรงฆ่าและชำแหละ

ผลการศึกษาถึงสถานการณ์เกี่ยวกับธุรกิจโรงฆ่าและชำแหละของผู้ประกอบการ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศจากพื้นที่ศึกษา จำนวน ๑๐ ราย ดังแสดงในตารางที่ ๕.๕ พบว่า ขนาดกำลังการผลิตที่พบมากที่สุด คือ ขนาดใหญ่ (มีกำลังการผลิต มากกว่า ๑๐๐ ตัวต่อวัน) ร้อยละ ๕๐.๐ รองลงมา คือ ขนาดเล็ก (มีกำลังการผลิต ๑ - ๕๐ ตัวต่อวัน) ร้อยละ ๔๐.๐ และขนาดกลาง (มีกำลังการผลิต มากกว่า ๕๐ - ๑๐๐ ตัวต่อวัน) ตามลำดับ

สำหรับประเภทใบอนุญาตของผู้ประกอบการนั้น พบ โรงฆ่าและชำแหละที่ได้รับรองมาตรฐานการส่งออกมากที่สุด ร้อยละ ๕๐.๐ รองลงมา คือ โรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขส.๒ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๙ มีจำนวนเท่ากับ โรงฆ่าสัตว์ที่ไม่มีใบอนุญาต ขส.๒ ร้อยละ ๒๐.๐ และโรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขส.๒ แต่ยังคงต้องปรับปรุงให้ได้การผลิตที่ถูกสุขลักษณะ ร้อยละ ๑๐.๐ ตามลำดับ

จากการศึกษาภาคสนามเพิ่มเติม พบว่า ผู้ประกอบการทั้งหมดที่เป็นบริษัทเอกชนในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ ซึ่งมีการผลิตแบบครบวงจร โดยมีขนาดกำลังผลิตที่เป็นขนาดใหญ่ และมีโรงฆ่าและชำแหละที่ได้รับรองตามมาตรฐานการส่งออก (ระดับส่งออก) รองลงมา พบว่า ผู้ประกอบการที่เป็นฟาร์มอิสระ มีขนาดกำลังผลิตที่เป็นขนาดกลาง โดยมีใบอนุญาต ขส.๒ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๙ (ระดับ A)

ส่วนผู้ประกอบการที่มีใบอนุญาต ขส.๒ แต่ยังคงต้องปรับปรุงให้ได้การผลิตที่ถูกสุขลักษณะ มีขนาดกำลังการผลิตที่เป็นขนาดเล็ก ซึ่งดำเนินธุรกิจโดยเทศบาลประจำตำบล

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร และเกษตรกรรายย่อย มีขนาดกำลังผลิตที่เป็นขนาดเล็ก โดยไม่มีใบอนุญาต ขส.๒

อนึ่ง จากข้อมูลของกรมปศุสัตว์ (๒๕๕๑) พบว่า โรงฆ่าและชำแหละทั้งประเทศ รวม ๒,๑๕๗ โรง เป็นโรงฆ่าและชำแหละสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขส.๒ จำนวน ๖๓๕ โรง คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕ โดยมีศักยภาพส่งออกเพียง ๖ โรง ร้อยละ ๐.๓ และเป็นโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่มีใบอนุญาต ขส.๒ จำนวน ๑,๕๒๒ โรง คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๕

ทั้งนี้ โรงฆ่าสัตว์ที่ไม่มีใบอนุญาต ขส.๒ รวม ๑,๕๒๒ โรงนั้น เป็นโรงฆ่าและชำแหละขนาดใหญ่ ถึง ร้อยละ ๙๙.๐ ซึ่งผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดเป็นฟาร์มอิสระ มีส่วนน้อยที่เป็นกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร

สำหรับ โรงฆ่าและชำแหละสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขจส.๒ รวม ๖๓๕ โรงนั้น พบว่า เป็นโรงฆ่าและชำแหละขนาดเล็ก ซึ่งพบในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ และเป็นการฆ่าและชำแหละที่ไม่ได้มาตรฐาน หรือที่เรียกว่า “การฆ่าและชำแหละหลังบ้าน” ถึง ร้อยละ ๘๖.๓

อนึ่ง จากข้อมูลของฝ่ายรับรองโรงงานผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ภายในประเทศ กรมปศุสัตว์ (๒๕๕๕) ระบุว่า ฟาร์มเลี้ยงสุกรที่เข้าร่วมโครงการเนื้อสัตว์อนามัย และเป็นฟาร์มที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ รวม ๑,๑๑๘ ฟาร์ม นอกจากนี้ มีบริษัทที่ได้รับการรับรองว่า มีโรงฆ่าและชำแหละสุกรที่ได้มาตรฐานตามโครงการดังกล่าว จำนวน ๑๔ ราย

แสดงให้เห็นว่า มาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละในโซ่การผลิตสุกรนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดมาตรการกำกับดูแลอย่างเข้มงวดในทุกภูมิภาค เพื่อรองรับการปรับตัวเพื่อการแข่งขันทางการค้า ภายใต้การใช้มาตรการสุขอนามัย และความปลอดภัยอาหาร เนื่องจากผลการศึกษาภาคสนามนั้น ผู้ประกอบการทุกภูมิภาค ระบุว่า ปัญหาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากโรคระบาดที่ร้ายแรงในประเทศที่ผ่านมา เช่น โรคของระบบสืบพันธุ์และระบบทางเดินหายใจ และโรคปากและเท้าเปื่อย (foot and mouth disease) เกิดจากโรงฆ่าและชำแหละเถื่อน ที่มีการขนย้ายซากอย่างผิดกฎหมาย

ตารางที่ ๕.๕ สถานการณ์ธุรกิจโรงฆ่าและชำแหละ

สถานการณ์การผลิต	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดกำลังการผลิต (ตัวต่อวัน)		
ขนาดเล็ก	๔	๔๐.๐
ขนาดกลาง	๑	๑๐.๐
ขนาดใหญ่	๕	๕๐.๐
รวม	๑๐	๑๐๐.๐
ประเภทใบอนุญาต		
โรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับรองมาตรฐานการส่งออก	๕	๕๐.๐
โรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขจส.๒ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๙	๒	๒๐.๐
โรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขจส.๒ แต่ยังคงต้องปรับปรุงให้ได้การผลิตที่ถูกสุขลักษณะ	๑	๑๐.๐
โรงฆ่าสัตว์ที่ไม่มีใบอนุญาต ขจส.๒	๒	๒๐.๐
รวม	๑๐	๑๐๐.๐

หมายเหตุ: ๑. การกำหนดขนาดการผลิต ใช้เกณฑ์มาตรฐานของกรมปศุสัตว์ แบ่งเป็น ๓ ขนาด ประกอบด้วย ขนาดเล็ก มีกำลังการผลิต ๑ – ๕๐ ตัวต่อวัน ขนาดกลาง มีกำลังการผลิต มากกว่า ๕๐ – ๑๐๐ ตัวต่อวัน และขนาดใหญ่ มีกำลังการผลิต มากกว่า ๑๐๐ ตัวต่อวัน

๒. การจัดระดับมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ โดยพิจารณาจากประเภทใบอนุญาตนั้น ใช้เกณฑ์ของกรมปศุสัตว์ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๙ สำหรับโรงฆ่าสัตว์ภายในประเทศ และมาตรฐานการส่งออกสินค้าปศุสัตว์ แบ่งเป็น ๔ ระดับ ประกอบด้วย โรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับรองตามมาตรฐานการส่งออก (ระดับส่งออก) โรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขจส.๒ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๙ (ระดับ A) โรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ขจส.๒ แต่ยังคงต้องปรับปรุงให้ได้การผลิตที่ถูกสุขลักษณะ (ระดับ B) และโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่มีใบอนุญาต ขจส.๒ (ระดับ C)

การปฏิบัติตามมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ

เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละของผู้ประกอบการ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ ดังแสดงในตารางที่ ๕.๖ กับมาตรฐานที่สังเคราะห์ข้อมูลจากมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ตามระบบเกษตรที่ดี (GMP) และระบบวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (HACCP) ของกรมปศุสัตว์ (๒๕๕๑) ที่มีอยู่ ดังกล่าวไว้ในบทที่ ๔ พบว่า ข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ แบ่งเป็น ๙ ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ข้อกำหนดในเรื่องของสถานที่ตั้ง อาคาร การแบ่งพื้นที่ เครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะที่สัมผัสกับเนื้อ แสงสว่าง ระบบระบายอากาศ การกำจัดขยะมูลฝอย

และการป้องกันเหตุรำคาญ การกำจัดแมลงและสัตว์พาหะ และระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสีย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อกำหนดในมาตรฐานสถานที่ตั้ง

ผลการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดทั้งหมดในมาตรฐานสถานที่ตั้งของโรงฆ่าและชำแหละ รวม ๓ ประเด็น ประกอบด้วย ท่าเลที่ตั้งเหมาะสมไม่ก่อให้เกิดความรำคาญหรือความเสียหายแก่ผู้อื่น ไม่อยู่ใกล้วัดหรือสถานที่ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา และไม่อยู่ในย่านชุมชนนั้น ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดถึงร้อยละ ๘๐.๐ ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากโรงฆ่าและชำแหละ ถูกบุกรุกโดยชุมชนภายหลัง

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ระบุว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง มีการตรวจสอบและกำกับแบบสองมาตรฐาน คือ มุ่งจับผิดเฉพาะผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนมากกว่าผู้ประกอบการรายย่อยที่มีโรงเชือดเถื่อน

ทั้งนี้ ผู้ประกอบการ ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อกำหนดนี้ว่า ควรระบุรายละเอียดของท่าเลที่ตั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น มีระยะห่างจากชุมชน ไม่น้อยกว่า ๓ กิโลเมตร เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ตั้ง และควรมีการโซนนิ่งชุมชน ไม่ให้ชุมชนมาบุกรุกพื้นที่โรงฆ่าและชำแหละที่ตั้งอยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากกฎหมายในข้อกำหนดไม่ชัดเจน

อนึ่ง ในบางภูมิภาค เช่น จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดทำโซนนิ่งระหว่างชุมชนกับฟาร์ม แต่พื้นที่ที่กำหนดสำหรับตั้งฟาร์มเป็นไปได้ไม่ได้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ไกลมาก และขาดแหล่งน้ำทำให้เกิดต้นทุนการผลิตและค่าขนส่งของผู้ประกอบการมากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทเอกชน ซึ่งมีศักยภาพในการผลิตเพื่อการส่งออก ระบุว่า โรงฆ่าและชำแหละของบริษัทที่ได้มาตรฐานการส่งออก มีการลงทุน ไม่ต่ำกว่า ๓๐ - ๔๐ ล้านบาท ขณะที่โรงเชือดเถื่อนลงทุนน้อยมาก และไม่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนด แต่ทางผู้ประกอบการดังกล่าว ไม่ได้รับผลกระทบจากการประกอบการที่ไม่ได้มาตรฐาน

ข้อกำหนดในมาตรฐานอาคาร

เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดในมาตรฐานอาคารนั้น ผลการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดที่ผู้ประกอบการทุกคน ระบุว่า สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในโรงฆ่าและชำแหละ มี ๒ ประเด็น คือ

๑. ข้อกำหนดในเรื่องของพื้นห้องฆ่าต้องเป็นพื้นคอนกรีต หรือเป็นวัสดุที่ไม่ดูดซึมน้ำ ไม่ดูดกลิ่น ไม่เป็นพิษ ไม่มีรอยแตก ไม่ลื่น และพื้นต้องลาดเอียงที่ไม่มีน้ำขัง โดยมุมห้องต้องเป็นมุมโค้ง สะดวกต่อการทำความสะอาด ทั้งนี้ โรงฆ่าและชำแหละขนาดกลาง และขนาดใหญ่ อาจใช้วัสดุที่มีคุณภาพสูงกว่า ได้แก่ พื้นหินขัด และพื้นมาร์เบิล เป็นต้น

๒. ข้อกำหนดในเรื่องของฝาผนังและเพดานของห้องฆ่าสัตว์ ให้ใช้วัสดุที่มีผิวเรียบ เพื่อป้องกันมิให้สิ่งสกปรกเกาะติดได้ และจำเป็นต้องใช้วัสดุซึ่งล้างทำความสะอาดได้ง่าย

อนึ่ง โรงฆ่าและชำแหละขนาดเล็ก ใช้ผนังก่ออิฐถือปูนฉาบเรียบ ขณะที่ขนาดกลาง ใช้ผนังก่ออิฐถือปูนฉาบเรียบ และปูด้วยกระเบื้อง ส่วนขนาดใหญ่ใช้ผนังก่ออิฐถือปูนฉาบเรียบ และปูด้วยกระเบื้อง หรือใช้แผ่นฉนวนสำเร็จรูป

ส่วนข้อกำหนดที่ผู้ประกอบการบางส่วน ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ โดยมีผู้ระบุ ร้อยละ ๖๐.๐ คือ พื้นห้องฆ่าสัตว์เป็นวัสดุไม่ดูดซึมน้ำ ซึ่งทำด้วยอีพ็อกซี่ (epoxy) นั้น เนื่องจากต้นทุนสูง และพื้นคอนกรีตมีความเหมาะสมอยู่แล้วในการทำทำความสะอาดได้ง่าย

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า ผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทเอกชนทุกราย ซึ่งมีการผลิตแบบครบวงจร และมีศักยภาพสูงในการส่งออก มีพื้นห้องฆ่าสัตว์ที่ทำด้วยอีพ็อกซี่ โดยระบุว่า แม้จะใช้ต้นทุนที่สูง แต่ใช้แล้วคุ้มค่า เนื่องจากสามารถดูแลทำความสะอาดได้ง่าย ป้องกันคราบฝังแน่น โดยไม่มีคราบสกปรกฝังอยู่ ทำให้ผ่าน GMP อีกทั้งยังสามารถกันการรั่วซึมของน้ำได้ดี และอายุการใช้งานยาว

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทเอกชนยังให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ในอดีตบริษัทมีพื้นห้องฆ่าที่เป็นหินขัด และหินคอนกรีตขัดมัน ซึ่งลื่น และมีการฝังแน่นของสิ่งสกปรก โดยเฉพาะเลือด ทำให้ไม่ผ่าน GMP จึงลงทุนมาใช้พื้นอีพ็อกซี่แทน

ข้อกำหนดในมาตรฐานการแบ่งพื้นที่

เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดในมาตรฐานการแบ่งพื้นที่ ซึ่งเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัตินั้น ผลการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดทุกประเด็น รวม ๕ ประเด็นนั้น ผู้ประกอบการทั้งหมดในทุกภูมิภาค ระบุว่า สามารถปฏิบัติได้ ประกอบด้วย มีการแบ่งพื้นที่โรงฆ่าและชำแหละระหว่างส่วนที่สะอาดออกจากส่วนที่ไม่สะอาด มีการแบ่งหรือกั้นห้องล้างเครื่องในแดง (ตับ หัวใจ ปอด หลอดอาหาร หลอดลม) และเครื่องในขาว (ลำไส้ กระเพาะ ม้าม ระบบสืบพันธุ์) มีห้องเก็บอุปกรณ์และเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ โดยเฉพาะ มีห้องน้ำและห้องส้วมต้องแยกออกเป็นสัดส่วนต่างหาก และมีเครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ ภายในโรงฆ่าและชำแหละ ซึ่งต้องทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคก่อนและหลังการปฏิบัติงาน รวมถึงระหว่างการปฏิบัติงาน

อนึ่ง โรงฆ่าและชำแหละขนาดเล็ก หากมีการใช้ห้องน้ำ ห้องสุขาร่วมกัน ระหว่างส่วนไม่สะอาด และส่วนสะอาดควรมีการจัดการด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี

ขณะที่โรงฆ่าและชำแหละขนาดกลางและขนาดใหญ่ นั้น ควรมีห้องสำหรับการล้างทำความสะอาดเครื่องมือ และอุปกรณ์โดยเฉพาะ

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการณ์ภาคสนาม และสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า มีข้อกำหนด ๓ ประเด็น ประกอบด้วย มีการแบ่งหรือกั้นห้องล้างเครื่องในแดง (ตับ หัวใจ ปอด หลอดอาหาร หลอดลม) และเครื่องในขาว (ลำไส้ กระเพาะ ม้าม ระบบสืบพันธุ์) มีห้องเก็บอุปกรณ์และเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ และมีเครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ ภายในโรงฆ่าและชำแหละ ซึ่งต้องทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคก่อนและหลังการปฏิบัติงาน รวมถึงระหว่างการทำงานนั้น แม้ว่าผู้ประกอบการ ระบุว่า มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ แต่ในทางปฏิบัติจริงนั้น ผู้ประกอบการขนาดเล็ก ซึ่งเป็นผู้ประกอบการรายย่อยและกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร ยังไม่มีการปฏิบัติ โดยให้เหตุผลว่า หากปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว ต้องใช้ต้นทุนสูง และไม่มีแรงงานที่มีคุณภาพพอที่จะดำเนินการตามข้อกำหนด

ข้อกำหนดในมาตรฐานเครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะที่สัมผัสกับเนื้อ

ผลการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดทั้งหมดในมาตรฐานเครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะที่สัมผัสกับเนื้อ รวม ๒ ประเด็น ประกอบด้วย ข้อกำหนดในเรื่องของเครื่องมือ เครื่องใช้เฉพาะที่สัมผัสกับเนื้อสัตว์ ต้องมีผิวเรียบ ไม่ผุกร่อน ไม่เป็นสนิม ไม่เป็นพิษ ไม่ดูดกลิ่น ไม่มีรอยแยก รอยต่อเชื่อมให้สนิทรายาว รวมถึงทำความสะอาดง่าย และทนทานต่อความร้อน ความเย็น ยาฆ่าเชื้อโรค และสารเคมีต่างๆ และข้อกำหนดในเรื่องของสถานที่แขวนและวางซากนั้น ผู้ประกอบการทั้งหมด ระบุว่า เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากสามารถป้องกันการปนเปื้อนที่จะเกิดขึ้นได้

อนึ่ง โรงฆ่าและชำแหละขนาดเล็กนั้น ตามข้อกำหนดได้ให้แนวทางในการพิจารณาการรับรองว่า ให้ใช้โต๊ะ แคร่ รถเข็น และภาชนะวางซากสัตว์ และเนื้อสัตว์ไม่ให้สัมผัสพื้น

ส่วนโรงฆ่าและชำแหละขนาดกลาง ในขั้นตอนการผลิต ควรมีรางแขวนซาก เพื่อป้องกันการปนเปื้อน ขณะเอาเครื่องในออก

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการณ์ในภาคสนาม พบว่า เฉพาะผู้ประกอบการขนาดใหญ่ที่เป็นบริษัทเอกชน ซึ่งมีการผลิตแบบครบวงจร และผู้ประกอบการขนาดกลาง ซึ่งเป็นฟาร์มอิสระเท่านั้น ที่มีการปฏิบัติตามมาตรฐานของสถานที่แขวนและวางซาก

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทเอกชนบางรายได้ติดตั้งระบบ pest control และมีห้อง buffer เพื่อป้องกันแมลง และฝุ่นละอองเพิ่มเติมจากข้อกำหนด

ข้อกำหนดในมาตรฐานแสงสว่าง

สำหรับข้อกำหนดนี้ คือ มีแสงสว่างทั้งที่เป็นแสงธรรมชาติ และแสงไฟฟ้าซึ่งเพียงพอ ไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ลักซ์ โดยไม่ทำให้การมองเห็นสีของเนื้อสัตว์เปลี่ยนไป นอกจากนี้ หลอดไฟควรมีฝาครอบเพื่อป้องกันกรณีหลอดไฟแตก ซึ่งผู้ประกอบการทั้งหมด ระบุว่า ข้อกำหนดเหล่านี้ สามารถปฏิบัติได้เนื่องจากเป็นข้อกำหนดพื้นฐานที่จำเป็นต้องทำในระหว่างการชำแหละ

ในส่วนของการตรวจสอบโรงฆ่าและชำแหละ สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้มีข้อกำหนดที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ บริเวณสำหรับตรวจซาก ควรมีความเข้มแสง ไม่น้อยกว่า ๕๔๐ ลักซ์

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการณ์ในภาคสนาม พบว่า โรงฆ่าและชำแหละของผู้ประกอบการที่เป็นเทศบาล อบต.และกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรเกือบทั้งหมดในทุกภูมิภาค มีการชำแหละในเวลากลางวัน

ข้อกำหนดในมาตรฐานระบบระบายอากาศ

เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดในมาตรฐานระบบระบายอากาศนั้น ผลการศึกษา พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ร้อยละ ๖๐.๐ ขึ้นไป ระบุว่า ข้อกำหนดทั้งหมด ประกอบด้วย ๔ ประเด็น คือ การจัดให้มีการระบายอากาศที่เหมาะสม โดยมีช่องระบายอากาศไม่น้อยกว่า ๑/๑๐ ของพื้นที่หรืออาจจัดให้มีการพัดลมระบายอากาศเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็น กรณีโรงงานขนาดเล็ก ติดตั้งพัดลมในบริเวณส่วนไม่สะอาดและพัดลม กรณีโรงงานขนาดกลางควรมีระบบระบายไอน้ำร้อนและพัดลม และกรณีโรงงานขนาดใหญ่ควรมีระบบระบายไอน้ำและพัดลม มีการควบคุมอุณหภูมิในห้องตัดแต่งที่สามารถควบคุมอุณหภูมิใจกลางซากได้ไม่เกิน ๗ องศาเซลเซียสเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมีการปฏิบัติอยู่แล้ว เนื่องจากการมีระบบระบายอากาศ ช่วยลดความชื้นที่เกิดภายในห้องฆ่าและชำแหละ ซึ่งส่งผลต่อการลดปริมาณจุลินทรีย์ที่ผิวซาก

อย่างไรก็ตาม ในข้อกำหนดของกรณีโรงงานขนาดเล็ก ที่ให้มีการติดตั้งพัดลมในบริเวณส่วนไม่สะอาดและมีพัดลมระบายอากาศนั้น ผู้ประกอบการทั้งหมด ระบุว่า ควรยกเลิกข้อกำหนดนี้ เพราะล้าสมัยมาก เนื่องจากโครงสร้างอาคารของโรงฆ่าและชำแหละที่ได้มาตรฐานทุกขนาดในปัจจุบัน เป็นอาคารที่ก่อสร้างแบบปิดมิดชิดอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องติดตั้งตามเงื่อนไขดังกล่าว

อนึ่ง ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ข้อกำหนดในมาตรฐานระบบระบายอากาศนั้น ควรระบุรายละเอียดอย่างชัดเจน ในทุกประเด็นว่า เป็นข้อกำหนดที่เหมาะสมกับอาคารระบบปิดเท่านั้น

ข้อกำหนดในมาตรฐานการกำจัดขยะมูลฝอย และการป้องกันเหตุรำคาญ

สำหรับข้อกำหนดในมาตรฐานการกำจัดขยะมูลฝอย และการป้องกันเหตุรำคาญ ที่มี ๒ ประเด็น ประกอบด้วย การจัดให้มีที่รวบรวม หรือกำจัดมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลที่เหมาะสม และถูกสุขลักษณะ และการมีการกำจัดกลิ่น หรือเสียงที่เกิดขึ้นจากโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ โดยมีให้เป็นเหตุเดือดร้อน รำคาญ หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบการทุกคน ระบุว่า เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมีการปฏิบัติจริงอยู่แล้ว เนื่องจากผู้ประกอบการใส่ใจในด้านการสุขาภิบาลเบื้องต้นนี้ นอกจากนี้ การสร้างโรงฆ่าและชำแหละตั้งแต่ดั้งเดิม ผู้ประกอบการคำนึงถึงผลกระทบจากเสียงและกลิ่น ที่ไม่ใช่เป็นที่เดือดร้อน รำคาญของชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง จึงตั้งโรงฆ่าและชำแหละที่อยู่ห่างไกลจากชุมชน

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ผู้ประกอบการพบในปัจจุบัน คือ ชุมชนเริ่มขยายตัวมาตั้งถิ่นฐานใกล้กับโรงฆ่าและชำแหละ ทำให้ผู้ประกอบการประสบปัญหา ไม่สามารถกำจัดกลิ่น หรือเสียงที่เกิดขึ้นได้

ข้อกำหนดในมาตรฐานการกำจัดแมลงและสัตว์พาหะนำโรค

สำหรับข้อกำหนดในประเด็นนี้ คือ ต้องกำจัดแมลง นก สัตว์ประเภทฟันแทะ และสัตว์มีพิษ ทั้งในและบริเวณโรงพักสัตว์ อย่างสม่ำเสมอ พบว่า ผู้ประกอบการทั้งหมด ระบุว่า สามารถปฏิบัติได้ และได้ปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง

อนึ่ง ทางกรมปศุสัตว์ ได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในข้อกำหนดนี้ เช่น ควรมีโปรแกรมการกำจัดแมลง นก และหนู เป็นต้น และอาคารการผลิตควรออกแบบ ให้สามารถป้องกันแมลง นก และหนูเข้ามายังบริเวณผลิตได้

ข้อกำหนดในมาตรฐานระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสีย

ผลการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับการมีระบบระบายน้ำทิ้งที่มีประสิทธิภาพนั้น มีผู้ประกอบการถึงร้อยละ ๘๐.๐ ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ ส่วนข้อกำหนดในเรื่องของการห้ามมิให้ระบายน้ำทิ้งออกจากโรงฆ่าและโรงพักสัตว์ จนกว่าจะมีการบำบัด ที่อยู่ในเกณฑ์ที่

กระทรวงมหาดไทยกำหนด แต่ต้องไม่ใช้วิธีทำให้เจือจาง มีผู้ประกอบการ ร้อยละ ๖๐.๐ ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ

อนึ่ง ทางกรมปศุสัตว์ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในข้อกำหนดนี้สำหรับโรงฆ่าและชำแหละขนาดกลางและขนาดใหญ่ว่า จะต้องมีการปรับเปลี่ยนกำจัดน้ำเสีย ที่วิศวกรผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ วิศวกรรมรับรอง

จากการสังเกตการณ์ในภาคสนาม และการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะบริษัทเอกชน และฟาร์มอิสระในแหล่งผลิตที่สำคัญทุกภูมิภาค มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดในมาตรฐานระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสียเป็นอย่างดี

สำหรับผู้ประกอบการที่เป็นเกษตรกรรายย่อย และสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรทั้งหมด ยังไม่มีการจัดระบบระบายน้ำทิ้ง และการบำบัดน้ำเสียตามข้อกำหนดดังกล่าว โดยระบุว่า การจัดระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสีย นั้น ผู้ประกอบการขาดความรู้ และความสามารถ รวมถึงเงินทุน ที่จะใช้ในการก่อสร้างระบบระบายน้ำทิ้ง และการบำบัดน้ำเสียตามข้อกำหนดในมาตรฐาน

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการเหล่านี้ ได้มีการดำเนินการบำบัดน้ำเสีย โดยใช้ระบบบ่อบำบัดแบบเปิด ประมาณ ๓ - ๕ บ่อ หลังจากนั้นได้อนุญาตให้เกษตรกรในชุมชน นำน้ำทิ้งที่เกิดขึ้นไปใช้ในการเพาะปลูก โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ทำให้ชุมชนไม่เกิดการต่อต้านผู้ประกอบการ โดยเฉพาะกรณีที่มีมลพิษทั้งกลิ่นและเสียงจากโรงฆ่าและชำแหละ

สาเหตุที่ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ นั้น ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า ข้อกำหนดที่มีอยู่ไม่ชัดเจน และไม่มีเกณฑ์มาตรฐานที่เป็นรูปธรรมในการกำกับดูแล

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการที่มีการผลิตขนาดใหญ่ และแบบครบวงจร ระบุว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องมีการตรวจสอบ และกำกับข้อกำหนดแบบสองมาตรฐาน คือ มุ่งจับผิดเฉพาะโรงฆ่าและชำแหละที่ขึ้นทะเบียน แต่ไม่ได้ใช้ปฏิบัติกับโรงฆ่าและชำแหละทั่วไป เช่น โรงฆ่าเถื่อน และเทศบาล ซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ

อนึ่ง ประเด็นปัญหาที่พบจากการศึกษาภาคสนามนั้น ผู้ประกอบการ ระบุว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องบางพื้นที่ใช้ค่า BOD ของน้ำบริโภค มาเป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพน้ำเสีย

สำหรับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อกำหนดในประเด็นนี้ คือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมมลพิษ และกรมปศุสัตว์ ควรมีมาตรการในการกำกับดูแล โดยใช้มาตรฐานเดียวกันเป็นตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่กำหนดต้องเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมีการระบุรายละเอียดอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย การมีระบบระบายน้ำทิ้งที่มีประสิทธิภาพ และการไม่

ระบายน้ำทิ้งจนกว่าจะมีการบำบัดที่อยู่ในเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด แต่ต้องไม่ใช้วิธีการทำให้เจือจาง

ตารางที่ ๕.๖ ข้อกำหนดในมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละที่เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ

ข้อกำหนดในมาตรฐาน	ปฏิบัติได้ยาก จำนวน (ร้อยละ)	สามารถ ปฏิบัติได้ จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
๑. สถานที่ตั้ง			
๑.๑ ทำเลที่ตั้งเหมาะสมไม่ก่อให้เกิดความ รำคาญหรือความเสียหายแก่ผู้อื่น	๘ (๘๐.๐)	๒ (๒๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๑.๒ ไม่อยู่ใกล้วัดหรือสถานที่ปฏิบัติพิธีกรรม ทางศาสนา	๘ (๘๐.๐)	๒ (๒๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๑.๓ ไม่อยู่ในย่านชุมชน	๘ (๘๐.๐)	๒ (๒๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๒. อาคาร			
๒.๑ พื้นห้องฆ่าต้องเป็นพื้นคอนกรีต สะดวก ต่อการทำความสะอาด (ขนาดกลางและ ใหญ่ อาจใช้วัสดุที่มีคุณภาพสูงกว่า)	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๒.๒ ฝาผนังและเพดานใช้วัสดุที่มีผิวเรียบ ซึ่ง ล้างทำความสะอาดได้ง่าย	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๒.๓ วัสดุไม่ดูดซึมน้ำ (พื้นทำด้วย epoxy)	๖ (๖๐.๐)	๔ (๔๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๓. การแบ่งพื้นที่			
๓.๑ มีการแบ่งพื้นที่ส่วนที่สะอาดออกจาก ส่วนที่ไม่สะอาด	๑ (๑๐.๐)	๙ (๙๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๓.๒ มีการแบ่งหรือกั้นห้องล้างเครื่องในแดง (ตับ หัวใจ ปอด หลอดอาหาร หลอดลม) และเครื่องในขาว (ลำไส้ กระเพาะ ม้าม ระบบสืบพันธุ์)	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๓.๓ มีห้องเก็บอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ โดยเฉพาะ	๑ (๑๐.๐)	๙ (๙๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๓.๔ ห้องน้ำและห้องส้วมต้องแยกออกเป็น สัดส่วน	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๓.๕ เครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ ภายใน โรงฆ่าสัตว์ต้องทำความสะอาดและฆ่า เชื้อโรคก่อนและหลังการปฏิบัติงาน	๑ (๑๐.๐)	๙ (๙๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)

ตารางที่ ๕.๖ (ต่อ)

ข้อกำหนดในมาตรฐาน	ปฏิบัติได้ยาก จำนวน (ร้อยละ)	สามารถ ปฏิบัติได้ จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
๔. เครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะที่สัมผัสกับเนื้อ			
๔.๑ เครื่องมือเครื่องใช้ต้องมีผิวเรียบ ไม่ผุกร่อน ไม่เป็นสนิม ไม่เป็นพิษ ไม่ดูดกลืน ทำความสะอาดง่าย ทนทานต่อความร้อน เย็น	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๔.๒ สถานที่แขวนและวางซาก			
- ขนาดเล็ก มีโต๊ะวางซากและเนื้อไม่ให้สัมผัสพื้น	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
- ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ควรมีราวแขวนซากเพื่อป้องกันการปนเปื้อนขณะเอาเครื่องในออก	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๕. แสงสว่าง			
๕.๑ มีแสงสว่างทั้งที่เป็นแสงธรรมชาติและแสงไฟฟ้า โดยไม่ทำให้การมองเห็นสีของเนื้อสัตว์เปลี่ยนไป	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๖. ระบบระบายอากาศ			
๖.๑ จัดให้มีการระบายอากาศที่เหมาะสม โดยมีช่องระบายอากาศไม่น้อยกว่า ๑/๑๐ ของพื้นที่หรืออาจจัดให้มีพัดลมระบายอากาศเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็น	๔ (๔๐.๐)	๖ (๖๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๖.๒ กรณีโรงงานขนาดเล็ก ติดมุ้งลวดในบริเวณส่วนไม่สะอาดและพัดลม	๔ (๔๐.๐)	๖ (๖๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๖.๓ กรณีโรงงานขนาดกลางควรมีระบบระบายไอน้ำร้อนและพัดลม	๔ (๔๐.๐)	๖ (๖๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๖.๔ กรณีโรงงานขนาดใหญ่ควรมีระบบระบายไอน้ำและพัดลม มีการควบคุมอุณหภูมิในห้องตัดแต่งที่สามารถควบคุมอุณหภูมิใจกลางซากได้ไม่เกิน ๗ องศาเซลเซียส	๓ (๓๐.๐)	๗ (๗๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)

ตารางที่ ๕.๖ (ต่อ)

ข้อกำหนดในมาตรฐาน	ปฏิบัติได้ยาก จำนวน (ร้อยละ)	สามารถ ปฏิบัติได้ จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
๗. การกำจัดขยะมูลฝอยและการป้องกันเหตุ รำคาญ			
๗.๑ จัดให้มีที่รวบรวมหรือกำจัดขยะมูลฝอย ที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๗.๒ มีการกำจัดกลิ่นและเสียง โดยมีให้เป็น เหตุเดือดร้อนรำคาญ	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๘. การกำจัดแมลงและสัตว์พาหะ			
๘.๑ ต้องกำจัดแมลง นก สัตว์ประเภทฟัน แทะ และสัตว์มีพิษทั้งในและบริเวณ โรงพักสัตว์ อย่างสม่ำเสมอ	๐ (๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๙.ระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสีย			
๙.๑ มีระบบระบายน้ำทิ้งที่มีประสิทธิภาพ	๘ (๘๐.๐)	๒ (๒๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)
๙.๒ ไม่ระบายน้ำทิ้งจนกว่าจะมีการบำบัดที่ อยู่ในเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด แต่ต้องไม่ใช้วิธีการทำให้เจือจาง	๖ (๖๐.๐)	๔ (๔๐.๐)	๑๐ (๑๐๐.๐)

บทที่ ๖ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

สถานการณ์อุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรในประเทศไทย

สำหรับสถานการณ์การผลิตสุกรในประเทศไทยนั้น พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ไทยมีปริมาณการผลิตสุกร ๑๒.๘๒ ล้านตัว เพิ่มขึ้นจาก ๑๑.๘๙ ล้านตัวของปี พ.ศ.๒๕๕๔ ร้อยละ ๗.๘๖ เนื่องจากการผลิตสุกรปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ประสบปัญหาจากการระบาดของโรคระบบสืบพันธุ์ และระบบทางเดินหายใจ ด้วยสภาพอากาศที่แปรปรวน ซึ่งส่งผลต่อปริมาณการผลิต และการเจริญเติบโตของสุกร ทำให้ปริมาณการผลิตสุกรลดลง ส่งผลให้ราคาสุกรปรับตัวสูงขึ้นมาก

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คาดว่า จะมีปริมาณการผลิตสุกร ๑๓.๐๖ ล้านตัว โดยเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เนื่องจากในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ราคาสุกรลดลงมาก จากการขยายการผลิตมากเกินไปจนความต้องการ ประกอบกับราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์สูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสุกรสูงขึ้น จึงมีผู้เลี้ยงสุกรบางส่วนขาดทุนจนต้องเลิกกิจการไป

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตสุกรและการส่งออกสุกรไทย

จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๖) พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิต และการส่งออกสุกรไทยมากที่สุด คือ โรคระบาด โดยเฉพาะโรคทางระบบสืบพันธุ์และระบบทางเดินหายใจ รองลงมา คือ ภัยแล้งและอุทกภัยที่ส่งผลกระทบต่อการขาดแคลนอาหารสัตว์ และทำให้ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์สูงขึ้น นโยบายรับจำนำข้าว มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสุกรสูงขึ้น ราคาน้ำมันและก๊าซและค่าแรงงานสูงขึ้น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อต้นทุนการผลิต รวมทั้งความผันผวนของค่าเงินบาทซึ่งแข็งค่าขึ้น ทำให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขันการส่งออกลดลง

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาความเข้มงวดในการนำเข้าของประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะด้านมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่การผลิต ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจัดว่ามีความจำเป็นต่อผู้ประกอบการทุกฝ่าย โดยเฉพาะมาตรฐานการผลิต มาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์ และมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ ซึ่งผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่จำเป็นต้องปรับตัว และปรับท่าทีในการปฏิบัติ เพื่อทันกับเหตุการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยขั้นต่ำ

เนื่องจากมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่ ในระบบธุรกิจสุกรของประเทศที่มีอยู่ ยังไม่มีมาตรฐานบังคับ ผลการศึกษาครั้งนี้ ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นมาตรฐานความปลอดภัยขั้นต่ำ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติได้ และยังทำให้สินค้าเกิดความปลอดภัย แบ่งเป็น ๓ มิติ ประกอบด้วย มิติมาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม มิติมาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์ และมีมิติมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

มิติมาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม

มาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ที่ผู้ประกอบการ มากกว่า ร้อยละ ๙๐.๐ สามารถปฏิบัติได้ มีดังนี้

๑. ข้อกำหนดในมาตรฐานองค์ประกอบของฟาร์ม มี ๓ ประเด็น คือ

๑.๑ ทำเลที่ตั้งเป็นพื้นที่ดอน และน้ำไม่ท่วมขัง

๑.๒ ลักษณะของฟาร์มแบ่งเป็นสัดส่วนตามลักษณะการใช้งาน ประกอบด้วย มีพื้นที่เลี้ยงเป็นสัดส่วน มีโรงเก็บอาหารเป็นสัดส่วน มีโรงผสมอาหารสัตว์เป็นสัดส่วน มีพื้นที่ทำลายซากเป็นสัดส่วน มีพื้นที่บำบัดน้ำเสีย และสิ่งปฏิกูลเป็นสัดส่วน และมีอาคารสำนักงาน ที่จอดรถ บ้านพักอาศัย แยกจากที่เลี้ยงสัตว์เป็นสัดส่วน

๑.๓ มีอ่างจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนและเข้าออกโรงเรือน

๒. ข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการฟาร์มที่ถูกสุขลักษณะ ประกอบด้วย มี ๘ ประเด็น คือ

๒.๑ พื้นที่การผลิตสุกรแต่ละประเภทแยกจากกัน

๒.๒ มีการให้น้ำสะอาดและอาหารสุกรที่มีสารอาหารครบถ้วนตามช่วงอายุและชนิดสุกรที่เลี้ยง

๒.๓ กรณีใช้อาหารสำเร็จรูปต้องมาจากแหล่งที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

๒.๔ กรณีผสมอาหารเอง วัตถุดิบที่ใช้ เช่น รำละเอียด ปลาช่อน กากถั่วเหลือง หรือส่วนเติมในอาหารต้องมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ สถานที่เก็บและขนส่งอาหารต้องแห้งและสะอาด ที่ไม่ทำให้อาหารเสียหายหรือเสื่อมคุณภาพ

๒.๖ มีการทำความสะอาดและการจัดการด้านสุขาภิบาล ซึ่งรวมถึงระบบป้องกันและกำจัดสัตว์พาหะนำโรคในการเลี้ยงอย่างสม่ำเสมอ

๒.๗ ไม่มีการใช้สารต้องห้ามในการเลี้ยง เช่น สารเร่งเนื้อแดง

๒.๘ มีการบันทึกยานพาหนะและบุคคลเข้าออกฟาร์ม

๓. ข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ มี ๕ ประเด็น คือ

๓.๑ มีการให้วัคซีนตามข้อกำหนดเพื่อป้องกันการเกิดโรคอย่างเคร่งครัด

๓.๒ กรณีเกิดโรคต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์หรือผู้ได้รับมอบหมาย โดย การป้องกันและรักษาโรคให้ใช้ยาตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ๗๐๐๑-๒๕๔๐ และระเบียบที่ เกี่ยวข้อง

๓.๓ กรณีเกิดโรคระบาดให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.๒๕๔๙

๓.๔ มีการแยกสุกรป่วยออกจากฝูง

๓.๕ มีการควบคุมและป้องกันการเกิดโรคจากการเข้าออกฟาร์มอย่างเคร่งครัดตาม หลักสุขาภิบาล

๔. ข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ มี ๓ ประเด็น

๔.๑ กรณีสัตว์บาดเจ็บ ป่วย พิกัด ควรได้รับการแยกเพื่อรักษาอย่างเร่งด่วน ที่ทำ ให้ไม่ทุกข์ทรมาน

๔.๒ มีสภาพการเลี้ยงที่สะอาด ถูกสุขอนามัย และมีการจัดการพื้นที่เหมาะสมกับ จำนวนสัตว์ที่ไม่ก่อให้เกิดความเครียด

๔.๓ ผู้ปฏิบัติการต้องตรวจสอบสัตว์อย่างน้อยวันละ ๑ ครั้ง เพื่อมั่นใจว่าสัตว์มี สุขภาพดี

๕. ข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการระบบน้ำ มี ๑ ประเด็น คือ น้ำที่ใช้ภายในฟาร์มต้อง สะอาด ถูกสุขลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ

๖. ข้อกำหนดในมาตรฐานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมนั้น พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ ทั้งด้านการจัดการของเสีย การบำบัดน้ำเสีย และการกำจัดซาก สุนัขตามสุขลักษณะ

อนึ่ง ข้อกำหนดในมาตรฐานการผลิตที่ปฏิบัติได้ยาก เรียงตามลำดับ ประกอบด้วย การมีสัตว แพทย์ดูแลรับผิดชอบ ระยะห่างของโรงเรือนในระบบเปิดไม่น้อยกว่า ๒๕ เมตร การมีรั้วล้อมทุกด้าน การอยู่ห่างจากแหล่งน้ำสาธารณะ ชุมชน และผู้เลี้ยงรายอื่น ไม่น้อยกว่า ๓ กิโลเมตร การผ่านการ

ฝึกอบรมด้านมาตรฐานสุขาภิบาล การกำจัดซากสุกรตามหลักสุขลักษณะ การตรวจสอบสุขภาพผู้ปฏิบัติงานทุกปี และมีการบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มก่อนปล่อยออกสู่ภายนอก

มิติมาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์

มาตรฐานการผลิตอาหารสัตว์ ที่ผู้ประกอบการทั้งหมด สามารถปฏิบัติได้ มีดังนี้

๑. ข้อกำหนดในมาตรฐานคุณภาพอาหารสัตว์ มี ๑ ประเด็น คือ ไม่ใช้สารเร่งเนื้อแดงประเภทกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์

๒. ข้อกำหนดในมาตรฐานภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ มี ๖ ประเด็น คือ

๒.๑ ใหม่ แห้ง สะอาดและกันความชื้นได้

๒.๒ ไม่มีสารที่จะปนเปื้อนกับอาหารสัตว์ในปริมาณที่อาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ กรณีมีการขนส่งอาหารสัตว์ที่ผลิตโดยรถบรรทุก ได้มีการตรวจสอบเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่เกิดขึ้นทุกครั้ง

๒.๓ ไม่มีเชื้อจุลินทรีย์ที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อสัตว์

๒.๔ ผิวภายในภาชนะบรรจุที่ทำด้วยโลหะ ต้องไม่เป็นสนิม ถ้าเคลือบด้วยสารอื่น สารดังกล่าวต้องไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์

๒.๕ เป็นภาชนะที่ไม่เคยใช้บรรจุวัตถุมีพิษ ปุ๋ย หรือวัตถุอื่นใดที่อาจเป็นอันตราย

๒.๖ เป็นภาชนะบรรจุที่ไม่ทำให้เกิดความชื้นในอาหารสัตว์มากกว่าปริมาณความชื้นที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อน วัน เดือน ปี ที่อาหารสัตว์ล่วงอายุ ตามที่ระบุไว้ในฉลาก

นอกจากนี้ ข้อกำหนดในมาตรฐานอาหารสัตว์ ที่มีผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติที่พบ คือ การตรวจสอบเพื่อลดการปนเปื้อนในรถบรรทุกขนส่งอาหารสัตว์ทุกครั้ง เนื่องจากต้องใช้อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการ และมีค่าใช้จ่ายในการจ้างตรวจสอบสูง

มิติมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ

มาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ ที่ผู้ประกอบการ มากกว่า ร้อยละ ๙๐.๐ สามารถปฏิบัติได้ มีดังนี้

๑. ข้อกำหนดในเรื่องสถานที่ตั้ง มี ๒ ประเด็น คือ

๑.๑ พื้นห้องฆ่าต้องเป็นพื้นคอนกรีต สะดวกต่อการทำความสะอาด (ขนาดกลางและใหญ่ อาจใช้วัสดุที่มีคุณภาพสูงกว่า)

๑.๒ ฝาผนังและเพดานใช้วัสดุที่มีผิวเรียบ ซึ่งล้างทำความสะอาดได้ง่าย

๒. ข้อกำหนดการแบ่งพื้นที่ มี ๕ ประเด็น คือ

๒.๑ มีการแบ่งหรือกั้นห้องล้างเครื่องในแดง (ตับ หัวใจ ปอด หลอดอาหาร หลอดลม) และเครื่องในขาว (ลำไส้ กระเพาะ ม้าม ระบบสืบพันธุ์)

๒.๒ ห้องน้ำและห้องส้วมต้องแยกออกเป็นสัดส่วน

๒.๓ มีการแบ่งพื้นที่ส่วนที่สะอาดออกจากส่วนที่ไม่สะอาด

๒.๔ มีห้องเก็บอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ โดยเฉพาะ

๒.๕ เครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ ภายในโรงฆ่าสัตว์ต้องทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคก่อนและหลังการปฏิบัติงาน

๓. ข้อกำหนดเรื่องเครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะที่สัมผัสกับเนื้อ มี ๓ ประเด็น คือ

๓.๑ เครื่องมือเครื่องใช้ต้องมีผิวเรียบ ไม่ผุกร่อน ไม่เป็นสนิม ไม่เป็นพิษ ไม่ดูดกลืน ทำความสะอาดง่าย ทนทานต่อความร้อน เย็น

๓.๒ สถานที่แขวนและวางซากขนาดเล็ก มีโต๊ะวางซากและเนื้อไม่ให้สัมผัสพื้น

๓.๓ สถานที่แขวนและวางซากขนาดกลางและขนาดใหญ่ ควรมีราวแขวนซากเพื่อป้องกันการปนเปื้อนขณะเอาเครื่องในออก

๔. ข้อกำหนดเรื่องแสงสว่าง มี ๑ ประเด็น คือ มีแสงสว่างทั้งที่เป็นแสงธรรมชาติและแสงไฟฟ้า โดยไม่ทำให้การมองเห็นสีของเนื้อสัตว์เปลี่ยนไป

๕. ข้อกำหนดเรื่องการจัดขยะมูลฝอยและการป้องกันเหตุรำคาญ มี ๒ ประเด็น คือ

๕.๑ จัดให้มีที่รวบรวมหรือกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ

๕.๒ มีการกำจัดกลิ่นและเสียง โดยมีให้เป็นเหตุเดือดร้อนรำคาญ

๖. ข้อกำหนดเรื่องการจัดแมลงและสัตว์พาหะ มี ๑ ประเด็น คือ ต้องกำจัดแมลง นก สัตว์ประเภทฟันแทะ และสัตว์มีพิษทั้งในและบริเวณโรงพักสัตว์ อย่างสม่ำเสมอ

ส่วนข้อกำหนดในมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละ ที่ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด ระบุว่า เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ ประกอบด้วย ข้อกำหนดด้านสถานที่ตั้ง และข้อกำหนดเกี่ยวกับระบบระบายน้ำทิ้งและการบำบัดน้ำเสีย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่ในระบบธุรกิจการผลิตสุกร ทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ทั้งเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติงาน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารตลอดห่วงโซ่ในระบบธุรกิจการผลิตสุกร ซึ่งรัฐควรมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนนั้น ผลการศึกษารังนี้ แบ่งเป็น ๕ มิติ ประกอบด้วย มิติผู้ประกอบการผลิต มิติผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์ มิติผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ มิติสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ และมิติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

มิติผู้ประกอบการผลิต

๑. รัฐควรมีนโยบาย มาตรการ และวิธีการในการบังคับให้ฟาร์มผู้ผลิตทุกระดับ และทุกประเภท ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์ เพื่อทราบจำนวนสุกรที่ผลิตทุกประเภท และในทุกภูมิภาค ซึ่งการทราบอุปทานทั้งหมดของประเทศ จะนำไปสู่มาตรการ และวิธีการในการกำกับดูแล เพื่อพัฒนาสู่ฟาร์มมาตรฐานต่อไป

๒. รัฐควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลโรงฆ่าสัตว์ ซึ่งได้รับการพัฒนามาตรฐานแล้วในเกณฑ์เดียวกัน เช่น เป็นโรงฆ่าสัตว์มาตรฐานแบบแช่เย็นซาก (chill) ที่มีห้องเย็น อุณหภูมิประมาณ ๔ – ๗ °C หรือไม่ต่ำกว่า ๔ °C หรือเป็นแบบแช่แข็ง (freeze) ซึ่งมีอุณหภูมิประมาณ น้อยกว่า -๑๘ ถึง -๑๒๐ °C เพื่อเก็บรักษาคุณภาพเนื้อสุกร ประมาณ ๓ – ๖ เดือน เป็นต้น

การจัดทำระบบฐานข้อมูลดังกล่าว เพื่อจะได้ทราบว่าแต่ละเดือน มีจำนวนสุกรแม่พันธุ์ที่เป็นอุปทานเท่าไร (sow on production) ซึ่งจะทำให้สามารถควบคุมอุปทานให้สมดุลกับอุปสงค์ของประเทศได้ ส่งผลให้การผลิตจะสู่สมดุล และการรักษาเสถียรภาพราคา ภายใต้งี้อุ่นใจที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ ในลักษณะที่เป็นธรรม ทั้งฝ่ายผู้ผลิตและผู้บริโภค และเป็นประโยชน์ต่อการกำกับมาตรฐานฟาร์มต่อไปด้วย

กรณีที่มีระบบฐานข้อมูลทั้งด้านอุปทานและอุปสงค์ทั่วประเทศแล้ว หากผู้ผลิตรายใดต้องการขยายการผลิต ที่ส่งผลให้ผลผลิตล้นตลาด รัฐต้องมีมาตรการ และวิธีการกำกับดูแล โดยกำหนดมาตรการและบทลงโทษอย่างเคร่งครัด และชัดเจน

๓. รัฐควรมีมาตรการขับเคลื่อนการพัฒนาฟาร์มที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว เพื่อนำไปสู่ฟาร์มมาตรฐาน โดยใช้มาตรการจูงใจ และมาตรการบังคับควบคู่กัน

ทั้งนี้ มาตรการจูงใจ ได้แก่ กรณีที่ฟาร์มสามารถพัฒนาการผลิตไปสู่มาตรฐานฟาร์มได้ รัฐควรมีมาตรการจูงใจด้วยการลดภาษี หรือส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) สำหรับผู้ประกอบการทั้งรายใหญ่และรายย่อย เนื่องจากปัจจุบัน BOI ไม่ส่งเสริมการลงทุนให้กับเกษตรกรรายย่อย หรือกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร แต่ส่งเสริมให้กับเฉพาะผู้ประกอบการรายใหญ่เท่านั้น

สำหรับมาตรการบังคับที่ควรมี เพื่อนำไปสู่ฟาร์มมาตรฐาน เช่น หลังจาก ๓ ปี หากฟาร์มไม่พัฒนาการผลิตตามระบบมาตรฐาน รัฐอาจมีมาตรการลงโทษโดยให้เลิกประกอบอาชีพนี้ เป็นต้น

๔. รัฐควรมีการกำกับดูแล และการส่งเสริมเกี่ยวกับมาตรฐานฟาร์ม รวมถึงการมีระเบียบกฎหมาย และข้อบังคับ โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีตัวชี้วัด (key performance indicator: KPI) ที่ชี้วัดในทุกข้อกำหนดในแต่ละมาตรฐาน โดยจัดทำให้อยู่ในมาตรฐานการกำกับเหมือนกันสำหรับผู้ผลิตทุกระดับ ทั้งด้านทำเลที่ตั้ง ลักษณะของฟาร์ม ลักษณะของโรงเรือน การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ การจัดการระบบบำบัด และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

๔.๒ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกรมปศุสัตว์ ควรดำเนินการกำกับดูแล และส่งเสริมฟาร์มผู้ผลิตทุกประเภท ในลักษณะเป็นพี่เลี้ยง มากกว่าตำรวจ เนื่องจากมีข้อค้นพบจากภาคสนามว่า ฟาร์มที่ผลิตได้มาตรฐาน ที่ได้ใบรับรองในเรื่องต่างๆ ทั้งตามระบบ GAP และ ISO มักถูกกำกับดูแลเข้มงวดมากกว่าฟาร์มทั่วไป ซึ่งไม่ได้รับการรับรองว่าเป็นฟาร์มมาตรฐาน ทำให้เกิดภาวะการควบคุมกำกับแบบสองมาตรฐาน

๔.๓ มาตรฐานฟาร์มที่กำหนดทุกประเด็นหลักและประเด็นย่อย ควรมีรายละเอียดที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมที่อยู่ในลักษณะของข้อแนะนำ มากกว่าข้อกำหนดแบบกว้างๆ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพ (bio-security) เป็นเรื่องสำคัญ และมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพผลผลิตและผู้บริโภค ดังนั้น มาตรฐานที่รัฐกำหนดขึ้น โดยเฉพาะจากกรมปศุสัตว์ กรมควบคุมมลพิษ และ อย. ควรกำหนดชัดเจนมากกว่านี้ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจใช้รายละเอียดของการกำกับใน CODEX และ ISO เป็นต้น เป็นเกณฑ์ในการกำหนดก็ได้ อย่างไรก็ตาม สำหรับเกษตรกรรายย่อย กรมปศุสัตว์อาจมีการบางลดความเข้มงวดได้ในบางข้อ เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยสามารถปฏิบัติได้

๕. มีการพัฒนาการแบ่งเขตพื้นที่ผลิตโดยเฉพาะ

๕.๑ ฟาร์มตั้งใหม่ : รัฐควรมีการแบ่งเขตพื้นที่ผลิตโดยเฉพาะ ที่ชัดเจนสำหรับฟาร์มที่ตั้งใหม่ โดยเฉพาะเพื่อสนับสนุนด้านความปลอดภัยทางชีวภาพของฟาร์มที่ชัดเจน รวมถึงมีการสนับสนุนการทำ ในการทำประชาพิจารณ์ (public clearing) ในชุมชนให้กับฟาร์ม แทนที่จะให้ฟาร์มต้องมีการดำเนินการเองกับชุมชน เนื่องจากภาครัฐมีอำนาจและสิทธิหน้าที่อันชอบธรรมมากกว่า และป้องกันการเกิดภาวะการปฏิบัติสองมาตรฐาน ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วฟาร์มสุกรที่ตั้งขึ้นต้องการให้มีระบบความปลอดภัยทางชีวภาพของธุรกิจตนเองอยู่แล้ว จึงไม่ต้องการตั้งอยู่ใกล้กับฟาร์มอื่น หรือชุมชน

๕.๒ ฟาร์มดั้งเดิม : หากมีการเวนคืนที่ดินสำหรับฟาร์มดั้งเดิม รัฐควรกำหนดนโยบายการเวนคืนที่ดินที่ชัดเจน ภายใต้โครงการเกื้อหนุนธุรกิจของผู้ประกอบการที่ดำเนินงานอยู่แล้ว

๕.๓ สถานที่ตั้งฟาร์ม: รัฐควรมีมาตรการ เงื่อนไข และคุณสมบัติในการควบคุม และป้องกันการเคลื่อนย้าย รวมถึงการบุกรุกของชุมชนสู่ฟาร์มที่ตั้งไว้เดิมอยู่แล้ว เนื่องจากจากการศึกษาภาคสนามในแหล่งผลิตที่สำคัญในทุกภูมิภาคของประเทศ พบว่า ฟาร์มที่ตั้งอยู่แล้วในอดีต ได้ถูกบุกรุกโดยชุมชนเข้ามาตั้งบ้านเรือนใกล้ฟาร์มเอง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจที่ลงทุนไปแล้วอย่างมหาศาล จนกระทั่งเกิดความขัดแย้งระหว่างฟาร์มและชุมชน ทั้งๆ ที่ชุมชนเพิ่งมาตั้งถิ่นฐานภายหลัง

๖. รัฐควรมีมาตรการในการกำกับดูแล และการป้องกันการเคลื่อนย้ายสัตว์ ซึ่งมักส่งผลต่อความเสียหาย เนื่องจากการระบาดของโรคอย่างรุนแรง ภายใต้การมีบทลงโทษอย่างจริงจัง

๗. กรณีเกิดปัญหาโรคระบาด หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การเยียวยาแก่ผู้ประกอบการ มากกว่าทำตัวเป็นตำรวจ

๘. รัฐควรให้การสนับสนุนด้านการออกใบรับรอง และใบอนุญาตส่งออก รวมถึงการสนับสนุนการลงทุนในอัตราดอกเบี้ยพิเศษ สำหรับผู้ประกอบการที่ผลิตได้มาตรฐานในแต่ละประเด็นอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อเป็นมาตรการจูงใจในการขับเคลื่อนการมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพความปลอดภัยอาหารในห่วงโซ่อุปทานทุกระดับของประเทศ เช่น ใบรับรองฟาร์มมาตรฐาน ใบรับรองฟาร์มปลอดสารเร่งเนื้อแดง ใบรับรองฟาร์มที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ใบรับรองโรงงานอาหารสัตว์มาตรฐาน ใบรับรองโรงเชือดมาตรฐาน และใบรับรองเชิงสะอาด เป็นต้น

๙. รัฐควรให้การสนับสนุนการผลิตสัตว์แพทยให้มากขึ้น เพื่อรองรับการพัฒนาการผลิตที่ได้มาตรฐานและการพัฒนาเพื่อการส่งออก ซึ่งจัดว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการการสนับสนุนการผลิตของประเทศ โดยส่งเสริมให้มีสัตว์แพทย์ที่เพียงพอต่อการให้บริการกับผู้ผลิต โดยเฉพาะการให้บริการด้าน

การควบคุมโรคระบาด และการออกใบรับรองกรณีเคลื่อนย้าย รวมถึงการให้บริการประจำฟาร์มทุกประเภท คล้ายกับการให้บริการของกรมส่งเสริมการเกษตรที่มีอยู่

๑๐. รัฐควรมีการสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนา (research and development) ด้านการใช้สารเร่งเนื้อแดงที่ชัดเจน ภายใต้การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้บริโภคไม่เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่า สารเร่งเนื้อแดงก่อให้เกิดความเจ็บป่วย หรือก่อให้เกิดโรคกับผู้บริโภค หากใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม หลังจากนั้นจึงนำไปทำประชาพิจารณ์ทุกภูมิภาค ซึ่งผลงานวิจัยประเภทนี้จัดว่ามีส่วนในการสนับสนุนผู้ประกอบการทั่วประเทศได้เป็นอย่างดี

๑๑. รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อการสนับสนุนการพัฒนาการผลิตตามมาตรฐาน โดยให้มหาวิทยาลัย และสถานีวิจัยที่เกี่ยวข้องในแต่ละเรื่องดำเนินการ ทั้งนี้ ประเด็นที่ควรมีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย โภชนศาสตร์ (nutrition) การปรับปรุงพันธุ์ (breeding) และการจัดการฟาร์ม (management)

๑๒. รัฐควรมีสันับสนุนให้มีการสร้าง “ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการเกษตรและการจัดการทางการเกษตรระดับชาติ” เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ของอาชีพการเกษตรในโซ่อุปทานทุกมิติ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ประกอบการคนไทยทุกระดับทั้งประเทศ และทั่วทุกภูมิภาค ภายใต้การเข้าสู่การผลิตที่ยั่งยืน และการเข้าสู่เวทีแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง

๑๓. รัฐควรขับเคลื่อนนโยบายด้านความปลอดภัยอาหาร (food safety) อย่างต่อเนื่อง ทั้งห่วงโซ่อุปทานธุรกิจสุกร ดังที่ได้เคยดำเนินการมาแล้ว เพื่อให้ประชาชนทั้งประเทศ โดยเฉพาะผู้บริโภคตระหนักและเห็นคุณค่าของการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย เฉพาะประเด็นการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้า premium ซึ่งได้จากการผลิตของฟาร์มที่ได้มาตรฐาน ที่ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อฟาร์มผู้ผลิต ที่ควรจะมีการพัฒนาคุณภาพการผลิตของตนเองให้ได้ หรือสูงกว่ามาตรฐาน เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

๑๔. กรณีผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นผู้เลี้ยงอิสระ และกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร

๑๔.๑ รัฐควรสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต และการพัฒนาที่สนับสนุนการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับการผสมอาหารสัตว์เพื่อลดต้นทุน และการใช้วัตถุดิบทดแทน การจัดการของเสียภายในฟาร์ม การแปรรูปผลิตภัณฑ์ รวมถึงกระบวนการในการฆ่าและชำแหละให้ได้มาตรฐาน

เนื่องจากผลจากการศึกษาในภาคสนาม พบว่า ผู้ประกอบการรายย่อย และกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร ได้รับโอกาสในการเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ดังกล่าวไม่น้อยมาก หรือบางแห่งไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาจเนื่องจากข้อจำกัดด้านอัตราค่าจ้าง และงบประมาณ

๑๔.๒ รัฐควรปล่อยให้ราคาสุกรมีชีวิต และสุกรชำแหละเป็นไปตามต้นทุนและกลไกตลาด มากกว่าการควบคุมราคา เนื่องจากในบางปี กรณีที่วัตถุดิบอาหารสัตว์ขาดแคลน ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ดังนั้น ตามธรรมชาติราคาสุกรควรสูงขึ้นเช่นกัน เพื่อให้ผู้ประกอบการยังสามารถดำเนินธุรกิจได้

อนึ่ง หากรัฐไม่มีมาตรการในการกำหนดราคาให้เป็นไปตามกลไกของตลาด ผู้ประกอบการรายย่อย รวมถึงกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร ซึ่งมีกำลังการผลิตขนาดเล็ก จะขาดทุนไปเรื่อยๆ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาการผลิตให้ได้ตามมาตรฐาน หรือแม้กระทั่งต้องเลิกประกอบอาชีพนี้ เนื่องจากไม่มีความสามารถในการหาเงินทุนมาใช้ในการผลิต ซึ่งมีต้นทุนสูงเพิ่มขึ้น

๑๔.๓ รัฐควรให้การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ สำหรับผู้ประกอบการรายย่อยผ่านสหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์ทั่วประเทศ ภายใต้การใช้การปฏิบัติที่ถูกต้องตามมาตรฐานฟาร์ม เป็นตัวกำกับในการสนับสนุน โดยเฉพาะการสนับสนุนการลงทุนในการบำบัดของเสียในฟาร์ม และการสร้างโรงฆ่าและชำแหละที่ได้มาตรฐาน จัดเป็นประเด็นที่ผู้ประกอบการรายย่อยต้องการได้รับการสนับสนุนอย่างเร่งด่วน

๑๔.๔ รัฐควรส่งเสริมการพัฒนาการผลิตของผู้ประกอบการรายย่อย ในลักษณะของการรวมกันเป็นกลุ่มเครือข่าย ที่มีการผลิตแบบครบวงจร โดยแบ่งหน้าที่ในโซ่อุปทาน เป็นกลุ่มย่อยเฉพาะเจาะจง ซึ่งยึดหลักการดำเนินการผลิตตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหารเป็นตัวกำกับ เช่น แบ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้ชำแหละ กลุ่มผู้แปรรูป กลุ่มผู้ขนส่ง และกลุ่มผู้จำหน่าย

ทั้งนี้ ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อย “แยกกันผลิต แต่รวมกันขายผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย” ซึ่งการพัฒนาการผลิตที่มีคุณภาพดังกล่าว พบในแหล่งผลิตที่สำคัญบางจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑๔.๕ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้บริการด้านวัคซีน เพื่อการป้องกันและกำจัดโรคระบาดเสียหายร้ายแรงอย่างสม่ำเสมอและทันการณ์ เนื่องจากจากการศึกษาภาคสนาม ในแหล่งผลิตที่สำคัญทุกภูมิภาคของประเทศ พบว่า กรณีเกิดโรคระบาดเสียหายอย่างร้ายแรงทั่วประเทศ ผู้ประกอบการรายย่อยพบปัญหาการขาดแคลนวัคซีน เพื่อการป้องกันและกำจัดโรคระบาดที่ทำความเสียหายทุกปี

๑๕. กรณีผู้ประกอบการรายย่อยที่รับจ้างเลี้ยง

๑๕.๑ รัฐควรมีมาตรการสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยที่รับจ้างเลี้ยงเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจากจากการศึกษาภาคสนาม พบว่า ผู้ประกอบการเหล่านี้สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ภายใต้การกำกับของบริษัทคู่สัญญา โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นค่ารับจ้างเลี้ยง

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการรายย่อยดังกล่าว เป็นผู้รับภาระในการเสียภาษีประจำปีแทนบริษัทคู่สัญญา ดังนั้น เพื่อเป็นมาตรการจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มของผู้ประกอบการกลุ่มนี้ ซึ่งพบในทุกภูมิภาคของประเทศ รัฐควรมีการให้การสนับสนุน เช่น มีการลดหย่อนภาษีรายได้ และภาษีโรงเรือนตามจำนวนสุกรที่รับจ้างเลี้ยง

๑๕.๒ รัฐควรให้การสนับสนุนในรูปของเงินลงทุนในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าท้องตลาด สำหรับการลงทุนในเรื่องของการพัฒนาระบบการจัดการของเสียในฟาร์มที่มีอยู่แล้ว และเป็นเงื่อนไขของบริษัทคู่สัญญา เนื่องจากในแหล่งผลิตที่สำคัญทุกภูมิภาคของประเทศ พบว่า ผู้ประกอบการกลุ่มนี้มีระบบบำบัดของเสียในรูปของบ่อก๊าซชีวภาพ ซึ่งได้รับการสนับสนุนการลงทุนจากบริษัทคู่สัญญา นับตั้งแต่เริ่มต้นของการประกอบการ แต่ปัจจุบันระบบบำบัดดังกล่าว ค่อนข้างไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ จึงต้องการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ในรูปของ “เงินซ่อมแซมและปรับปรุงระบบการจัดการของเสียในฟาร์ม” ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์

๑๖. กรณีผู้ประกอบการที่เป็นฟาร์มอิสระ และบริษัทเอกชน ที่มีธุรกิจขนาดใหญ่

๑๖.๑ รัฐควรมีมาตรการสนับสนุนให้คณะกรรมการนโยบายพัฒนาสุกรและผลิตภัณฑ์ (Pig Board) มีอำนาจที่แท้จริงในการควบคุมอุปสงค์ อุปทานของประเทศ ให้เป็นไปตามกลไกตลาด ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการผูกขาด และส่งผลต่อการกำหนดราคาสุกรมีชีวิต และสุกรชำแหละ ที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย ทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภค ตลอดห่วงโซ่อุปทานธุรกิจสุกร

๑๖.๒ รัฐควรมีการลงทุนเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการเพิ่มศักยภาพ และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสำหรับผู้ประกอบการในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ เช่น แหล่งน้ำ ถนน ไฟฟ้า และการสื่อสาร เป็นต้น

๑๗. รัฐควรมีการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประกอบการทุกระดับ ในการดำเนินการเข้าสู่มาตรฐานฟาร์มอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปของการจัดฝึกอบรมความรู้เชิงปฏิบัติการ รวมถึงการจัดเสวนาทางวิชาการระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโซ่อุปทาน เพื่อการขับเคลื่อนให้ผู้ประกอบการตระหนัก และเห็นความสำคัญของประโยชน์ที่จะได้รับ จากการดำเนินการผลิตตามมาตรฐานฟาร์ม

ทั้งนี้ เนื้อหาสาระขององค์ความรู้ที่ควรส่งเสริมให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย กลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร และฟาร์มอิสระ ประกอบด้วย การคัดเลือกวัตถุดิบอาหารสัตว์ การใช้วัคซีน การใช้ยาและเวชภัณฑ์ รวมถึงการสร้างแรงจูงใจในการดำเนินการที่เข้าสู่มาตรฐานดังกล่าว เช่น การยกเว้นภาษี ๕ ปี หากสามารถปฏิบัติได้ หรือได้รับสินเชื่อพิเศษ หรือการชดเชย กรณีเกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ

อนึ่ง รัฐควรบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวดมากขึ้น สำหรับการปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มของผู้ประกอบการทุกระดับ โดยการกำหนดมาตรการ ระเบียบ และข้อบังคับเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เลี้ยงที่ได้มาตรฐาน โดยใช้เงื่อนไขของการฝึกอบรมความรู้ และการได้รับใบรับรองจากภาครัฐอย่างเคร่งครัดและครอบคลุม

มิติผู้ประกอบการธุรกิจอาหารสัตว์

๑. รัฐควรมีการกำหนดมาตรการในการกำกับดูแล โดยมีบทลงโทษอย่างร้ายแรง สำหรับผู้ประกอบการ ที่มีการปลอมปนวัตถุดิบด้อยคุณภาพ เช่น หทราย และหินฝุ่น ในวัตถุดิบอาหารสัตว์ รวมถึงการกำหนดวิธีการอย่างเคร่งครัดในการควบคุม และป้องกันการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ด้อยคุณภาพ โดยเฉพาะกากถั่วเหลือง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และปลาป่น เป็นต้น เนื่องจากทางโรงงานอาหารสัตว์ และผู้ประกอบการผลิตได้รับผลกระทบจากวัตถุดิบดังกล่าวที่ด้อยคุณภาพ ส่งผลต่อความเจ็บป่วยของสุกรที่เลี้ยง และผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการต้องการให้รัฐจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนสำหรับความเสียหายอย่างร้ายแรงที่เกิดขึ้นกับสุกรที่เลี้ยง กรณีที่พบปัญหาวัตถุดิบด้อยคุณภาพปลอมปนในอาหารสัตว์ เนื่องจากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ยังไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบโดยตรง

๒. รัฐควรปรับปรุงมาตรการ และวิธีการในการกำกับดูแลการนำเข้าอาหารสัตว์ และวัตถุดิบอาหารสัตว์อย่างมีมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะกรณีที่เกิดภาวะขาดแคลนวัตถุดิบอาหารสัตว์ภายในประเทศ รัฐควรเปิดโอกาสการนำเข้าอย่างเสรี โดยไม่ให้กระทบกระเทือนต่อวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีอยู่แล้วในประเทศ โดยที่ การตรวจสอบวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่นำเข้า ควรมีมาตรฐานเดียวกัน

เนื่องจากจากการศึกษาภาคสนาม พบว่า ที่ผ่านมามีบางบริษัทได้รับการอนุญาตนำเข้าอาหารสัตว์ และวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ไม่ได้คุณภาพมาตามรายครั้ง ขณะที่บริษัทผู้ประกอบการไทยรายย่อยบางราย ไม่ได้รับการอนุญาตนำเข้า หลังจากนั้นบริษัทนำเข้าบางรายได้นำวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ด้อยคุณภาพดังกล่าวมาจำหน่ายต่อในประเทศ ส่งผลให้ผู้ประกอบการผลิตรายย่อย เลี้ยงสุกรด้วยอาหารด้อยคุณภาพ ทำให้สุกรป่วย จนเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

๓. รัฐควรมีมาตรการกำกับดูแลที่ชัดเจน เกี่ยวกับการห้าม หรือไม่ห้ามใช้สารเร่งเนื้อแดง ประเภทกลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ เนื่องจากในปัจจุบันทาง FAO อนุญาตให้นำมาใช้ได้ ในกรณีเพื่อการรักษาสัตว์ที่ป่วย แต่ทาง EU ยังคงกำหนดข้อห้ามใช้อย่างเด็ดขาด ดังนั้น รัฐควรมีนโยบายให้การช่วยเหลือเพื่อปกป้องผู้ผลิตที่ส่งออก EU อย่างแข็งขัน มากกว่าให้ผู้ผลิตไปดำเนินการปกป้อง มาตรการดังกล่าวด้วยตนเอง โดยอาจออกไปรับรองคุณภาพการผลิต ซึ่งได้มาตรฐานอาหารปลอดภัย เพื่อการส่งออก หลังจากสารใช้สารดังกล่าว เป็นต้น

๔. รัฐควรมีการสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาทางเลือก สำหรับวัตถุดิบอาหารสัตว์อย่าง เร่งด่วนและต่อเนื่อง เช่น การใช้มันสำปะหลังทดแทน ดังที่เคยมีการวิจัยและพัฒนามาแล้ว โดย รศ. อุทัย คັນโธ ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ทั้งโรงงานอาหารสัตว์ และฟาร์มมีทางเลือกในการใช้วัตถุดิบที่ หลากหลาย ที่รวมถึงการลดต้นทุนด้านอาหารสัตว์ทั้งห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งส่งผลต่อราคาเนื้อสุกรของ ผู้บริโภคด้วย

๕. รัฐควรมีการวิจัยและพัฒนาในประเด็นของคุณสมบัติที่มีอยู่ในส่วนประกอบของวัตถุดิบ อาหารสัตว์ (ingredient profile) รวมถึงการจัดตั้งระบบฐานข้อมูล เพื่อพร้อมให้บริการแก่ ผู้ประกอบการ ทั้งที่เป็นโรงงานอาหารสัตว์และผู้ผลิตทุกระดับ และในทุกภูมิภาค โดยการวิจัยนั้นให้ แบ่งตามประเภทของวัตถุดิบ ประเภทสุกรที่เลี้ยง และภูมิภาคที่เลี้ยง เป็นต้น

ทั้งนี้ การวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งระบบฐานข้อมูลดังกล่าว ผู้ประกอบการสามารถนำ ข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการผลิตอาหารสัตว์ได้ทันที โดยไม่ต้องดำเนินการวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ ก่อน ทำให้ผู้ประกอบการมีทางเลือกในการใช้วัตถุดิบในแต่ละภูมิภาค ได้อย่างแม่นยำ รวดเร็ว และ สามารถลดต้นทุน รวมถึงการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการได้ เนื่องจากปัจจุบัน ข้อมูลที่ประเทศไทยมีอยู่เป็นเพียงมาตรฐานกลางๆ ที่ไม่เฉพาะเจาะจง

๖. รัฐควรส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์จากพืชดัดแปลง พันธุกรรม (genetic modified organism: GMO) เพื่อความเข้าใจที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ภายในประเทศ และระหว่างประเทศ เนื่องจากปัจจุบันวงการปศุสัตว์ ขาดแคลนวัตถุดิบในการเลี้ยง สัตว์ ที่ส่งผลกระทบโดยตรงในเรื่องของต้นทุนการผลิตในห่วงโซ่อุปทานทุกระดับ ขณะที่ประเทศ เพื่อนบ้านได้นำวัตถุดิบที่เป็น GMO ประเภทข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และถั่วเหลือง เป็นต้น มาใช้ในการ ผลิตอาหารสัตว์

ดังนั้น หากมีงานวิจัยของรัฐมารองรับอย่างชัดเจน ภายใต้การทำประชาพิจารณ์ ว่าพืช GMO ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสัตว์เลี้ยง จะทำให้โรงงานอาหารสัตว์ และผู้เลี้ยงสามารถนำวัตถุดิบดังกล่าว มา ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ได้

๗. กรณีผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นผู้เลี้ยงอิสระ และกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร

๗.๑ รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการผสมอาหารสัตว์ เนื่องจากจากการศึกษาภาคสนาม ในทุกแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ พบว่า ผู้ประกอบการกลุ่มนี้มีความต้องการเทคโนโลยีด้านนี้อย่างเร่งด่วน

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการดังกล่าว ต้องการได้รับการสนับสนุนด้านเงินลงทุนในการผลิตอาหารสัตว์ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ที่ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นผู้เลี้ยงอิสระ และกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร สามารถผลิตอาหารสัตว์ไว้ใช้เอง เพื่อทั้งเป็นการลดต้นทุนและใช้อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพในการประกอบการ

๗.๒ กรณีวัตถุดิบอาหารสัตว์ และอาหารสัตว์มีราคาสูงขึ้นเรื่อยๆ หรือกรณีที่สุกรมีราคาต่ำ รัฐควรมีมาตรการในการควบคุม และกำกับราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่นำเข้า นอกจากนี้ รัฐควรมีโควตาที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงอิสระ และกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร สามารถนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ โดยคิดอัตราภาษีนำเข้าที่ต่ำกว่าผู้ประกอบการอื่น

อนึ่ง วัตถุดิบอาหารสัตว์จัดเป็นต้นทุน ประมาณ ร้อยละ ๗๐ ของต้นทุนทั้งหมดในการเลี้ยงสัตว์ หากคุณภาพวัตถุดิบอาหารสัตว์ดี ห่วงโซ่การผลิตจะปลอดภัยและได้มาตรฐาน ซึ่งหากเกษตรกรผลิตอาหารสัตว์ไว้เอง จะช่วยให้ลดต้นทุนได้เป็นอย่างดี

๘. รัฐควรมีการทบทวนเกี่ยวกับประกาศกระทรวงฯ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหารสัตว์ให้ชัดเจน โดยเฉพาะในบางประเด็นที่ยังไม่เป็นข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติใช้ ระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงสาธารณสุข

มิติผู้ประกอบการโรงฆ่าและชำแหละ

๑. รัฐควรกำหนดให้การพัฒนาโรงฆ่าและชำแหละให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยอาหารเป็นวาระแห่งชาติ โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

๑.๑ มีการออกกฎหมายบังคับใช้ ที่กำหนดเป็นข้อบัญญัติ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลและอบต. ในทุกภูมิภาค ขึ้นทะเบียนโรงฆ่าและชำแหละซึ่งมีมาตรฐาน และปฏิบัติตามอย่างถูกต้องลักษณะ พร้อมกำหนดบทลงโทษอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นมาตรการในการควบคุม และกำกับโรงฆ่าและชำแหละเถื่อน ซึ่งมีการดำเนินการไม่ถูกต้องลักษณะการฆ่า และมีการฆ่าแบบทารุณสัตว์ ที่พบมากมายในทั่วทุกภูมิภาค โดยมีการกำหนดระยะเวลาผ่อนผัน ให้มีการพัฒนาภายใน ๕ ปี ก่อนการกำหนดบทลงโทษ

๑.๒ ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างหรือปรับปรุงโรงฆ่าและชำแหละให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยอาหาร โดยกำหนดสัดส่วนให้มี จำนวน ๑ โรง ต่อ ๑ เทศบาล หรือ ๑ อบต. ที่อาจให้ภาคเอกชนที่มีศักยภาพในการสร้างหรือปรับปรุงเข้ามาลงทุนในการดำเนินงาน ภายใต้การกำหนดผลตอบแทนที่เหมาะสมทุกฝ่าย ซึ่งประเด็นนี้ พบแล้วในแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศหลายแห่ง

อนึ่ง จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า โรงฆ่าและชำแหละที่ได้มาตรฐานใช้เงินลงทุนประมาณ ๓๐ - ๔๐ ล้านบาท ขณะที่โรงฆ่าและชำแหละที่ไม่ได้มาตรฐาน หรือโรงฆ่าและชำแหละเถื่อน มีการลงทุนน้อยมาก แต่ไม่เกิดผลกระทบใด ๆ หรือไม่เกิดความเดือดร้อน หรือมีอุปสรรคจากมาตรการควบคุม หรือกำกับโรงฆ่าและชำแหละของภาครัฐ

นอกจากนี้ กลุ่มเป้าหมายทุกประเภท ระบุว่า ปัญหาโรคระบาดร้ายแรงในสุกรที่เกิดขึ้นในประเทศ โดยเฉพาะโรคปากและเท้าเปื่อย มีการแพร่ระบาดได้มาจากโรงฆ่าและชำแหละเถื่อน

๒. รัฐควรมีการปรับปรุงข้อกำหนดในมาตรฐานโรงฆ่าและชำแหละที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากมาตรการและข้อกำหนดในโรงฆ่าและชำแหละที่ได้มาตรฐาน ซึ่งมีอยู่แล้วนั้น ผู้ประกอบการในโซ่อุปทานเกือบทั้งหมด ระบุว่า เกือบทุกข้อกำหนดมีลักษณะเป็นข้อแนะนำทั่วไป ซึ่งไม่ชัดเจน และเกณฑ์การปฏิบัติไม่เป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ ข้อกำหนดในมาตรฐานที่มีควรวัดได้ โดยมีตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม เช่น สถานที่ตั้งอยู่ห่างไกลชุมชนอย่างน้อย ๓ กิโลเมตร แทนข้อกำหนดที่ว่า ทำเลที่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือความเสียหายกับผู้อื่น เป็นต้น

อนึ่ง ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ที่มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ระบุว่า ปัญหาที่พบเพิ่มเติมคือ ภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่มีการควบคุมกำกับอย่างเคร่งครัดและเสมอภาค แต่มุ่งกำกับเฉพาะโรงงานหรือบริษัทที่ได้มาตรฐานแล้วมากกว่า ซึ่งอุปสรรคเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ประกอบการที่เป็นฟาร์มอิสระ หรือบริษัทผู้ประกอบการไทยรายย่อย ที่ไม่ใช่บริษัทรายใหญ่

๓. รัฐควรมีนโยบาย มาตรการ และวิธีการในการสนับสนุนการพัฒนาโรงฆ่าและชำแหละให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ดังนี้

๓.๑ การเพิ่มอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ เพื่อการตรวจสัตว์ที่มีชีวิต ซาก และเครื่องในที่โรงฆ่าและชำแหละทุกแห่ง

๓.๒ การจัดฝึกอบรมความรู้ในการปฏิบัติตามมาตรฐานทุกขั้นตอน ให้กับ ผู้ปฏิบัติงานในโรงฆ่าและชำแหละสำหรับผู้ประกอบการทุกประเภท โดยเฉพาะการเก็บรักษาซากและ เนื้อสุกรให้ได้มาตรฐาน ที่มีการควบคุมอุณหภูมิ และเอาใจใส่ในด้านความสะอาด และการป้องกันการ ปนเปื้อน รวมถึงการจัดของเหลือทิ้งให้ได้มาตรฐาน เช่น ขน เศษเลือด และก๊ีบ เป็นต้น

๔. รัฐควรกำหนดมาตรการ หรือออกกฎหมายบังคับใช้ในการควบคุม ดูแล และเพื่อ สนับสนุนให้ผู้ประกอบการมีการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการสัตว์ก่อนส่งโรงฆ่าและชำแหละ ให้ได้ มาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ดังนี้

๔.๑ การขึ้นทะเบียนรถขนส่งสัตว์มีชีวิตที่ได้มาตรฐาน ซึ่งมีคุณลักษณะเฉพาะ เช่น มีที่ขึ้นลงของสัตว์ จำนวนพื้นที่ในการขนส่งสัตว์ต่อตัว คุณภาพรถขนส่ง รวมถึงการควบคุมอุณหภูมิ และการปนเปื้อน เป็นต้น ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และถือปฏิบัติเป็น มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

๔.๒ การจับสัตว์และการขนส่งสัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์ เช่น ไม่ใช้ไฟฟ้า หรือ การกระทำที่รุนแรง หรือทารุณกับสัตว์ขณะที่ขนย้าย

๕. รัฐควรมีการกำหนดมาตรการ และวิธีการในการป้องกัน และกำจัด รวมถึงการสนับสนุน การเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วย และสัตว์ตาย เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดโรคระบาด ดังเช่นที่ในต่างประเทศ มีการดำเนินการ เช่น รัฐอาจเข้ามาสนับสนุนโดยการจ่ายค่าชดเชยบางส่วน เพื่อจูงใจให้ ผู้ประกอบการทำลายซาก ซึ่งสามารถป้องกันและควบคุมการระบาดของโรคได้

ตัวอย่างเช่น ที่ประเทศเกาหลีใต้ กรณีเกิดโรค FMD ทำความเสียหาย รัฐได้ให้การสนับสนุน โดยจ่ายค่าชดเชยบางส่วนให้กับเกษตรกรเพื่อทำลายซากที่ฟาร์มของผู้ประกอบการ หรือในประเทศ แอบยูโรป เมื่อสุกรเสียชีวิตด้วยสาเหตุที่ไม่ใช่เกิดจากการติดเชื้อ หน่วยงานภาครัฐได้จ่ายค่าชดเชย ให้ผู้ประกอบการ แล้วนำซากไปทำปุ๋ย หรือรัฐอาจตั้งโรงงานหมูปั่นขึ้นเอง เพื่อนำซากที่มีปัญหา ดังกล่าวมาป่นทำปุ๋ย เป็นต้น

๖. รัฐควรเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในการสนับสนุนการตรวจสอบซากและเนื้อสุกร เพื่อการ ออกใบรับรองสำหรับสินค้าปศุสัตว์ที่ได้คุณภาพตามมาตรฐาน ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงาน ภาครัฐ

๗. รัฐควรจัดตั้งองค์กรใหม่เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการผลิตตามมาตรฐานให้ครบวงจรของ ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ไทย เช่น มกอช. เป็นต้น และให้ถือปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการทุกระดับ ซึ่งเป็น มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

มติดสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์

๑. รัฐควรกำหนดให้มาตรฐานสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ เป็นวาระแห่งชาติในการพัฒนาการผลิตตามมาตรฐานความปลอดภัยในระบบห่วงโซ่ โดยจัดตั้งหน่วยงาน หรือองค์กรใหม่ของภาครัฐ เพื่อทำหน้าที่กำกับ ดูแล และสนับสนุนมาตรฐานของสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์เพียงหน่วยงานเดียว

๒. ภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องปรับปรุงเกณฑ์ และระบบตรวจสอบให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ

๓. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริม และสนับสนุนให้สถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ หรือเจ้าของตลาด ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยในระบบห่วงโซ่ โดยมีระบบการเฝ้าระวัง และติดตามการปฏิบัติตามมาตรฐานโดยท้องถิ่น และสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ หรือเจ้าของตลาด

๔. รัฐควรมีการรณรงค์ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน หรือผู้บริโภค ตระหนักถึงคุณค่า และคุณภาพของอาหารปลอดภัย ซึ่งคุ้มค่ากับการจ่าย เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโซ่อุปทาน ที่เป็นผู้จำหน่ายปลายทางของตลาดทุกประเภทเกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อผู้บริโภค อนึ่ง หากภาครัฐมีมาตรการดังกล่าวที่เคร่งครัด และชัดเจน จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพในโซ่อุปทานทุกระดับ

๕. รัฐควรมีการส่งเสริมโดยการให้ความรู้แก่ผู้บริโภค ให้ตระหนักถึงคุณค่า คุณภาพของความปลอดภัยอาหาร โดยบรรจุในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ

๖. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ อย. ควรมีมาตรฐานกลาง และระบบการตรวจสอบย้อนกลับตลอดห่วงโซ่เพื่อการควบคุม และตรวจสอบการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ในกลุ่มอาหารสดจากฟาร์ม จนถึงตลาดปลายทางในประเทศของสินค้าที่จำหน่าย

๗. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมให้ใช้ตราสัญลักษณ์ ที่แสดงถึงความปลอดภัยอาหาร พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงความสำคัญของตราดังกล่าว

๘. รัฐควรมีนโยบายในการรณรงค์ให้คนทั่วประเทศ เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ในรูปของการรณรงค์เรื่องอาหารปลอดภัย และโครงการเชิงสะอาดอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อเป็นมาตรการจูงใจในการปฏิบัติตามมาตรฐาน ซึ่งมาตรการ และวิธีการเหล่านี้ รัฐได้เคยดำเนินการมาแล้ว และเคยส่งผลกระทบกับความตระหนักต่อสุขภาพของผู้บริโภคเป็นอย่างดี หากรัฐมีการขับเคลื่อนนโยบายเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโซ่อุปทานทุกระดับ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิต ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อการส่งออก

มติเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

๑. มาตรการในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ตลอดห่วงโซ่นั้น เจ้าหน้าที่ภาครัฐควรมีบทบาทของการปฏิบัติงานในรูปแบบของการเป็นพี่เลี้ยง หรือ ที่ปรึกษา เพื่อให้การสนับสนุน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการ มากกว่าการมีบทบาทเป็นผู้บังคับให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามมาตรฐาน

๒. เจ้าหน้าที่ภาครัฐควรดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นธรรม และเป็นมิตร รวมถึงการให้บริการที่มีมาตรฐานเดียวกัน โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐควรมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่ระบบมาตรฐาน ในลักษณะของการเป็นผู้สนับสนุนการออกใบรับรองให้กับภาคเอกชน (outsourced certified body)

เอกสารอ้างอิง

กรมปศุสัตว์. ๒๕๕๑. คู่มือการพัฒนามาตรฐานโรงฆ่าสัตว์และการจำหน่ายเนื้อสัตว์. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

. ๒๕๕๓. คู่มือการตรวจประเมินสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์สะอาด “เชียงใหม่”. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

. ๒๕๕๕. โครงการเนื้อสัตว์อนามัย ฝ่ายรับรองโรงงานผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ภายในประเทศ. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ๒๕๓๙. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่องกำหนดชื่อประเภท ชนิด หรือลักษณะของวัตถุที่เติมในอาหารสัตว์ที่ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์เพื่อขาย ตลอดจนอัตราส่วนหรือปริมาณที่ให้ใช้หรือห้ามมิให้ใช้วัตถุนั้นเกินกำหนด พ.ศ. ๒๕๓๙. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

. ๒๕๔๒. มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสุกรของประเทศไทย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

. ๒๕๔๔. ประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๔. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>. ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

. ๒๕๔๕ก. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่องกำหนดชื่อประเภท ชนิด หรือลักษณะของอาหารสัตว์ คุณภาพ หรือมาตรฐานของอาหารสัตว์ตามชื่อ ประเภท ชนิด หรืออายุของสัตว์ คุณภาพ หรือมาตรฐานของภาชนะบรรจุ และการใช้ภาชนะบรรจุ พ.ศ. ๒๕๔๕. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

. ๒๕๔๕ข. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่องกำหนดชื่อประเภท ชนิด หรือลักษณะของอาหารสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้นำเข้าเพื่อขาย และกำหนดชื่อประเภท ชนิด ลักษณะ คุณสมบัติ และส่วนประกอบของวัตถุที่เติมในอาหารสัตว์ที่ห้ามใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๕. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>. ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

..... ๒๕๔๘ก. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่องกำหนดชื่อ
ประเภท ชนิด หรือลักษณะของอาหารสัตว์ คุณภาพ หรือมาตรฐานของอาหารสัตว์ ตาม
ชื่อ ประเภท ชนิด หรืออายุของสัตว์ คุณภาพ หรือมาตรฐานของภาชนะบรรจุ และการใช้
ภาชนะบรรจุ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๘. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>.
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

..... ๒๕๔๘ข. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่องกำหนดชื่อ
ประเภท ชนิด หรือลักษณะ คุณภาพ และมาตรฐานของอาหารสัตว์ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.
๒๕๔๘. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>. ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕.

..... ๒๕๕๑. พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร . (ออนไลน์).
แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>. ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

..... ๒๕๕๒ก. กฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์
พ.ศ.๒๕๕๒. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>, วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

..... ๒๕๕๒ข. พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ.๒๕๕๒. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>. ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์. ๒๕๕๖. ภาวะตลาดและการค้าสินค้าปศุสัตว์และสัตว์ปีกของโลก.
รายงาน. สำนักส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์.

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ. ๒๕๕๔. กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา. ๒๕๔๕. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ
ของสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

..... ๒๕๔๖. ผลการพิจารณาศึกษาเรื่องตลาดข้อตกลง
(Contract Farming). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

..... ๒๕๔๗. แนวทางการแก้ไขปัญหาการผลิต การตลาดสุกร
อย่างยั่งยืน. รายงานการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๑ (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ วันอังคาร
ที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๗.

คอลัมน์พิเศษ. ๒๕๕๐. “คนเลี้ยงหมูประท้วงออสซี่...โยนเครื่องในเข้าไทยกว่า ๒ พันตัน” สัตว์เศรษฐกิจ. ปีที่ 24 ฉบับที่ ๕๕๔ ปักษ์แรกกุมภาพันธ์ ๒๕๕๐, หน้า ๑๘-๑๙

นวลจันทร์ พารักษา, เอมอร อังสุรัตน์, หนูจันทร์ มาตา, รพี ดอกไม้เทศ และจุฬารัตน์ วัฒนะ. ๒๕๕๒. รายงานผลงานวิจัยเรื่องการศึกษาการเลี้ยงสุกรของประเทศไทยภายใต้ระบบตลาดข้อตกลง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นาม ศิริเสถียร. ๒๕๔๕. “การแก้ไขปัญหาลูกหมู”. เนื่องในโอกาสครบรอบ ๗๐ ปี นาม ศิริเสถียร วันที่ ๓๑ เดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๕.

นิรนาม. ๒๕๔๒. “แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมสุกร”. วารสารสุกร. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๙ กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๔๒, หน้า ๔๑-๔๔.

. _____. ๒๕๕๖. “สองผู้รู้ ชี้ทางออก เลี้ยงหมูอย่างไรให้อยู่รอด”. สัตว์บก. (มกราคม ๒๕๕๖): ๘๖-๘๑.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๕๐. เอกสารออนไลน์. ประกาศข้อมูลโดย <http://www.sut.ac.th/e-texts/Agri/swine/๓-๔> htm. วันที่ ๑๑ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐.

เรือนขวัญ จันทน์เทียนบุญ. ๒๕๕๐. การใช้มาตรฐานฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรรายย่อยในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. ค้นคว้าแบบอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิพิชญ์ ไชยศรีสงคราม. ๒๕๕๓. มาตรฐานการตรวจเนื้อสัตว์ตามมาตรฐานกรมปศุสัตว์ CODEX, EU, USDA, AUSTRALIA. กรุงเทพฯ: บริษัท อะลาการ์ด คอมมิวนิเคชั่น เซอร์วิส เซส จำกัด.

ศิริณี ศรีวิเชียร. ๒๕๕๓. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐมเพื่อการเป็นฟาร์มสุกรมาตรฐาน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริพล ยอดเมืองเจริญ. ๒๕๒๔. “บทบาทของกระทรวงพาณิชย์ต่อการพัฒนาแก้ไขปัญหาลูกหมู”. วารสารสุกรสาส์น. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๐๒ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๔, หน้า ๑๐ – ๑๓.

ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์. ๒๕๕๕. **สรุปข้อมูลและสถิติจำนวนสุกรและเกษตรกรผู้เลี้ยง ประจำปี ๒๕๕๔.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th/>, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๕.

สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๓๘ก. **โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมสุกรทั้งระบบ.** รายงานการศึกษาเสนอสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

_____. ๒๕๓๘ข. **“การเลี้ยงสุกรของไทย” เศรษฐกิจพัฒนา...คุณค่าที่คู่ควรไทยครบรอบ ๓๐ ปี สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ : สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ.

สนธิ แก้วหวังสกุล. ๒๕๔๗. **การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการและการลงทุนการเลี้ยงสุกรที่มีและไม่มีระบบมาตรฐานในจังหวัดราชบุรีและนครปฐม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาธุรกิจการเกษตร. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย. ๒๕๕๐. **“สถานการณ์สุกรโลกปี ๒๕๔๙ และคาดการณ์ปี ๒๕๕๐”.** **วารสารธุรกิจอาหารสัตว์.** ปีที่ ๒๔ เล่มที่ ๑๑๒ ประจำเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐, หน้า ๖๖.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ๒๕๕๕. **ข้อเสนอโครงการวิจัยในประเด็นมาตรฐานสินค้าอาหารตลอดห่วงโซ่การผลิตเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ความปลอดภัยอาหาร.** กรุงเทพฯ : การประชุมการขับเคลื่อนประเด็นด้านคุณภาพและความปลอดภัยภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๕.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. ๒๕๕๒ก. **กฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ.๒๕๕๒.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>. ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

_____. ๒๕๕๒ข. **พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.dld.go.th>. ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. ๒๕๕๕. **มาตรฐานการผลิตอุตสาหกรรมอาหาร.** <http://www.tisi.go.th/>, วันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕.

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. ๒๕๔๙. **การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงฆ่าสุกร.** กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

. ๒๕๕๒. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ
ฟาร์มสุกร. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ๒๕๕๕. สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี
๒๕๕๖. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักบริหารการค้าสินค้าทั่วไป. ๒๕๕๖. สินค้าสุกร. รายงานทั่วไป. สำนักบริหารการค้าสินค้าทั่วไป
กลุ่มสินค้าเกษตร. กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). ๒๕๕๖. โครงการจัดทำแผนที่เครือข่ายวิสาหกิจ
(Cluster Mapping) เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน: สุกร. available online:
http://cm.nesdb.go.th/detail_cluster๒๐.asp?ClusterID=C๐๐๔๘, วันที่ ๒ มีนาคม
๒๕๕๖

สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์. ๒๕๕๖. คู่มือระเบียบการปฏิบัติงาน “การ
ปฏิบัติงานตามมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสุกร” สำหรับผู้ประกอบการ P-PIG-FAM-๐๐๑. พิมพ์
ครั้งที่ ๑-๒ กรุงเทพฯ: ส่วนมาตรฐานด้านปศุสัตว์ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐาน
สินค้าปศุสัตว์.

อมรเทพ งามสมบัติ. ๒๕๕๑. การจัดการฟาร์มตามมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสุกรของเกษตรกรใน
โครงการจ้างเลี้ยงสุกรจังหวัดลพบุรีและนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมธิราช.

ภาคผนวก ก
ตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรพันธุ์เป็นการค้า รายจังหวัด ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

จังหวัด	จำนวนสัตว์ (ตัว)	กลุ่มที่ (คร้วเรือน)				รวมจำนวน เกษตรกร (คร้วเรือน)
		๑	๒	๓	๔	
		๑ - ๕๐	๕๑ - ๕๐๐	๕๐๑ - ๕,๐๐๐	> ๕,๐๐๐	
ยอดรวม	๓,๕๕๘,๔๗๑	๑๐๘,๔๓๑	๔,๐๕๘	๕๙๖	๘๕	๑๑๓,๑๗๐
เขต ๑	๓๓๕,๙๘๕	๔,๘๐๔	๒๘๓	๕๘	๑๔	๕,๑๕๙
กรุงเทพมหานคร	๑	๑	-	-	-	๑
นนทบุรี	๖๔๘	๘	๓	-	-	๑๑
ปทุมธานี	๖๔๖	๓๐	๓	-	-	๓๓
พระนครศรีอยุธยา	๑๑,๗๑๐	๘๖	๖	๒	๑	๙๕
อ่างทอง	๓๔,๑๕๗	๗๘๓	๒๒	๔	๑	๘๑๐
ลพบุรี	๑๐๘,๑๗๖	๑,๘๖๓	๑๒๗	๑๔	๔	๒,๐๐๘
สิงห์บุรี	๑๔,๔๓๕	๒๔๓	๑๐	๒	๑	๒๕๖
ชัยนาท	๘,๓๗๙	๕๑๕	๒๐	๒	-	๕๓๗
สระบุรี	๑๐๗,๔๖๗	๑๑๒	๑๕	๑๘	๖	๑๕๑
สุพรรณบุรี	๕๐,๓๖๖	๑,๑๖๓	๗๗	๑๖	๑	๑,๒๕๗
เขต ๒	๕๔๔,๓๐๐	๑,๔๖๙	๓๒๔	๑๔๒	๑๕	๑,๙๕๐
สมุทรปราการ	๔๓	๙	-	-	-	๙
ชลบุรี	๓๐๘,๔๐๖	๘๖	๘๖	๕๙	๑๐	๒๔๑
ระยอง	๒๕,๒๖๔	๔๖	๒๓	๗	๑	๗๗
จันทบุรี	๑๖,๗๐๘	๘๒	๓๒	๘	-	๑๒๒
ตราด	๒,๕๗๐	๒๙	๒	๒	-	๓๓
ฉะเชิงเทรา	๙๓,๓๕๔	๑๔๑	๑๔๒	๔๑	๑	๓๒๕
ปราจีนบุรี	๖๗,๓๙๕	๒๖๒	๑๖	๑๘	๒	๒๙๘
นครนายก	๑๔,๓๒๗	๖๗	๑๒	๖	-	๘๕
สระแก้ว	๑๖,๒๓๓	๗๔๗	๑๑	๑	๑	๗๖๐
เขต ๓	๔๔๕,๘๗๑	๒๖,๔๒๗	๔๖๖	๕๒	๙	๒๖,๙๕๔
นครราชสีมา	๑๐๖,๙๔๑	๓,๐๘๗	๑๔๔	๒๒	๒	๓,๒๕๕
บุรีรัมย์	๖๑,๖๐๐	๓,๒๘๑	๕๓	๑๕	๑	๓,๓๕๐
สุรินทร์	๒๔,๘๒๑	๓,๔๐๓	๓๘	๑	-	๓,๔๔๒
ศรีสะเกษ	๓๒,๘๐๐	๓,๔๖๕	๕๑	๒	-	๓,๕๑๘
อุบลราชธานี	๔๔,๔๕๓	๓,๔๖๙	๖๖	๓	-	๓,๕๓๘
ยโสธร	๑๑,๙๙๐	๑,๓๒๖	๑๓	๒	-	๑,๓๔๑
ชัยภูมิ	๑๐๖,๔๕๗	๔,๖๖๒	๖๖	๔	๔	๔,๗๓๖

ตารางภาคผนวกที่ ๑ (ต่อ)

จังหวัด	จำนวนสัตว์ (ตัว)	กลุ่มที่ (ครัวเรือน)				รวมจำนวน เกษตรกร (ครัวเรือน)
		๑	๒	๓	๔	
		๑ - ๕๐	๕๑ - ๕๐๐	๕๐๑ - ๕,๐๐๐	> ๕,๐๐๐	
อำนาจเจริญ	๕,๙๙๘	๙๙๖	๒	-	-	๙๙๘
ร้อยเอ็ด	๕๐,๘๑๑	๒,๗๓๘	๓๓	๓	๒	๒,๗๗๖
เขต ๔	๒๗๙,๔๔๑	๑๙,๐๘๘	๓๕๙	๒๑	๓	๑๙,๔๗๑
หนองบัวลำภู	๑๔,๓๘๔	๗๑๘	๒๘	๒	-	๗๔๘
ขอนแก่น	๖๐,๑๑๘	๒,๖๕๖	๔๓	๕	๒	๒,๗๐๖
อุดรธานี	๖๐,๑๕๗	๓,๔๔๘	๙๐	๗	-	๓,๕๙๕
เลย	๑๔,๖๕๑	๖๓๕	๔๑	๒	-	๖๗๘
หนองคาย	๑๓,๘๘๔	๖๒๔	๓๕	๑	-	๖๖๐
มหาสารคาม	๒๔,๐๕๐	๒,๘๖๑	๒๘	-	-	๒,๘๘๙
กาฬสินธุ์	๒๐,๒๗๖	๒,๔๗๔	๒๒	๑	-	๒,๔๙๗
สกลนคร	๒๔,๐๗๙	๒,๖๔๗	๓๖	๑	-	๒,๖๘๔
นครพนม	๓๔,๗๖๔	๑,๓๖๙	๑๘	๑	๑	๑,๓๘๙
มุกดาหาร	๘,๘๕๒	๑,๓๒๔	๔	๑	-	๑,๓๒๙
บึงกาฬ	๔,๒๒๖	๒๘๒	๑๔	-	-	๒๙๖
เขต ๕	๓๖๘,๕๗๙	๒๐,๙๕๘	๔๗๗	๒๙	๘	๒๑,๔๗๒
เขียงใหม่	๑๔๕,๐๕๐	๕,๑๕๑	๙๘	๖	๓	๕,๒๕๘
ลำพูน	๖๘,๙๑๒	๙๗๒	๔๓	๑๔	๔	๑,๐๓๓
ลำปาง	๒๔,๗๑๗	๒,๔๙๙	๕๕	๑	-	๒,๕๕๕
แพร่	๑๔,๑๓๗	๑,๔๐๒	๓๗	-	-	๑,๔๓๙
น่าน	๒๕,๖๐๖	๒,๙๑๗	๕๘	-	-	๒,๙๗๕
พะเยา	๑๒,๕๙๐	๑,๔๔๙	๒๓	-	-	๑,๔๗๒
เขียงราย	๗๑,๗๙๕	๕,๔๐๑	๑๕๙	๘	๑	๕,๕๖๙
แม่ฮ่องสอน	๕,๗๗๒	๑,๑๖๗	๔	-	-	๑,๑๗๑
เขต ๖	๓๔๖,๘๘๕	๑๔,๕๐๔	๕๕๐	๕๒	๔	๑๕,๑๑๐
อุดรดิตถ์	๖๔,๗๙๘	๑,๐๖๗	๑๑๓	๑๙	-	๑,๑๙๙
นครสวรรค์	๑๖,๘๔๔	๙๔๕	๔๕	๓	-	๙๙๓
อุทัยธานี	๘,๘๕๔	๗๐๐	๒๒	๑	-	๗๒๓
กำแพงเพชร	๑๑๒,๓๘๕	๑,๔๙๗	๘๔	๑๑	๒	๑,๕๙๔
ตาก	๑๕,๗๔๖	๑,๕๐๕	๒๓	๔	-	๑,๕๓๒

ตารางภาคผนวกที่ ๑ (ต่อ)

จังหวัด	จำนวนสัตว์ (ตัว)	กลุ่มที่ (ครัวเรือน)				รวมจำนวน เกษตรกร (ครัวเรือน)
		๑	๒	๓	๔	
		๑ - ๕๐	๕๑ - ๕๐๐	๕๐๑ - ๕,๐๐๐	> ๕,๐๐๐	
สุโขทัย	๑๘,๑๖๑	๑,๙๐๓	๒๗	๖	-	๑,๙๓๖
พิษณุโลก	๗๐,๑๓๒	๓,๘๑๕	๑๒๖	๓	๒	๓,๙๔๖
พิจิตร	๑๕,๒๗๐	๑,๔๘๙	๓๗	๑	-	๑,๕๒๗
เพชรบูรณ์	๒๔,๖๙๕	๑,๕๘๓	๗๓	๔	-	๑,๖๖๐
เขต ๗	๘๗๕,๗๗๙	๔,๙๑๓	๔๖๘	๑๘๔	๒๙	๕,๕๙๔
ราชบุรี	๖๒๒,๘๙๐	๑,๐๙๒	๑๓๕	๘๘	๒๔	๑,๓๓๙
กาญจนบุรี	๓๕,๐๑๐	๑,๐๐๔	๑๙	๑๒	๒	๑,๐๓๗
นครปฐม	๑๔๒,๔๖๘	๙๑๕	๒๔๘	๖๘	๒	๑,๒๓๓
สมุทรสาคร	๑๖๓	๑๗	-	-	-	๑๗
สมุทรสงคราม	๙๗๐	๖	๓	๑	-	๑๐
เพชรบุรี	๒๑,๑๕๙	๔๙๑	๒๕	๙	-	๕๒๕
ประจวบคีรีขันธ์	๕๓,๑๑๙	๑,๓๘๘	๓๘	๖	๑	๑,๔๓๓
เขต ๘	๑๘๖,๘๖๗	๙,๔๔๑	๕๑๐	๓๙	-	๙,๙๙๐
นครศรีธรรมราช	๑๐๑,๒๕๐	๕,๒๕๒	๓๐๙	๒๓	-	๕,๕๘๔
กระบี่	๘,๕๔๕	๓๒๗	๑๒	๓	-	๓๔๒
พังงา	๖,๗๕๗	๒๕๒	๑๗	๑	-	๒๗๐
ภูเก็ต	๒,๑๙๒	๒๗	๖	๑	-	๓๔
สุราษฎร์ธานี	๔๐,๑๓๐	๒,๑๗๔	๑๑๒	๖	-	๒,๒๙๒
ระนอง	๒,๘๒๙	๑๗๗	๗	๑	-	๑๘๕
ชุมพร	๒๕,๑๖๔	๑,๒๓๒	๔๗	๔	-	๑,๒๘๓
เขต ๙	๑๗๔,๗๖๔	๖,๘๒๗	๖๒๑	๑๙	๓	๗,๔๗๐
สงขลา	๓๕,๓๑๑	๑,๖๕๑	๑๔๕	๕	-	๑,๘๐๑
สตูล	๖๔๕	๕๐	๓	-	-	๕๓
ตรัง	๒๔,๕๖๕	๗๕๑	๓๕	๕	๑	๗๙๒
พัทลุง	๑๐๗,๖๐๑	๓,๙๙๘	๔๑๘	๘	๒	๔,๔๒๖
ปัตตานี	๒,๒๕๔	๑๒๓	๘	-	-	๑๓๑
ยะลา	๑,๓๗๖	๕๒	๘	-	-	๖๐
นราธิวาส	๓,๐๑๒	๒๐๒	๔	๑	-	๒๐๗

ที่มา: กรมปศุสัตว์ (๒๕๕๖)

ตารางภาคผนวกที่ ๒ ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุนเป็นการค้า รายจังหวัด ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

จังหวัด	จำนวนสัตว์ (ตัว)	กลุ่มที่ (ครัวเรือน)			จำนวนเกษตรกรที่ไม่ได้ เลี้ยงสัตว์เป็นการค้า (ครัวเรือน)	รวมจำนวน เกษตรกร (ครัวเรือน)
		๑	๒	๓		
		๕๐ - ๕๐๐	๕๐๑ - ๑,๐๐๐	> ๑,๐๐๐		
ยอดรวม	๖,๖๙๐,๑๑๙	๕,๘๓๙	๑,๒๖๐	๙๔๐	๗๗,๒๘๕	๘๕,๓๒๔
เขต ๑	๗๙๗,๕๖๐	๔๘๓	๑๖๕	๑๕๒	๒,๖๘๔	๓,๔๘๔
กรุงเทพมหานคร	๑๒	-	-	-	๑	๑
นนทบุรี	๑,๗๘๗	๒	๑	-	๕	๘
ปทุมธานี	๖,๖๒๕	๓๘	๑	-	๒๙	๖๘
พระนครศรีอยุธยา	๒๔,๑๘๙	๑๖	๑	๒	๔๔	๖๓
อ่างทอง	๑๖,๐๕๒	๔๐	๒	๔	๓๑๙	๓๖๕
ลพบุรี	๓๘๒,๖๒๖	๑๔๕	๘๕	๕๗	๙๐๐	๑,๑๘๗
สิงห์บุรี	๓๙,๙๘๖	๒๒	๒	๙	๑๓๔	๑๖๗
ชัยนาท	๒๐,๐๐๙	๔๖	๗	๔	๒๙๙	๓๕๖
สระบุรี	๑๑๔,๑๐๕	๔๖	๑๙	๒๐	๑๓๒	๒๑๗
สุพรรณบุรี	๑๙๒,๑๖๙	๑๒๘	๔๗	๕๖	๘๒๑	๑,๐๕๒
เขต ๒	๑,๔๕๑,๓๒๗	๔๔๑	๒๗๐	๒๕๖	๑,๗๙๒	๒,๗๕๙
สมุทรปราการ	๘๒	-	-	-	๓	๓
ชลบุรี	๖๓๗,๓๖๓	๑๒๒	๖๐	๙๙	๙๓	๓๗๔
ระยอง	๘๔,๕๕๖	๒๖	๔๔	๒๑	๕๑	๑๔๒
จันทบุรี	๘๓,๙๓๓	๖๕	๒๙	๑๓	๕๗	๑๖๔
ตราด	๓๐,๔๗๗	๓๙	๓	๑๕	๑๑๗	๑๗๔
ฉะเชิงเทรา	๒๘๓,๐๘๐	๗๔	๓๙	๖๐	๑๑๘	๒๙๑
ปราจีนบุรี	๑๕๙,๘๒๓	๑๘	๓๔	๓๔	๒๐๘	๒๙๔
นครนายก	๑๒๗,๒๓๔	๖๕	๓๑	๑๐	๔๓	๑๔๙
สระแก้ว	๔๔,๗๗๙	๓๒	๓๐	๔	๑,๑๐๒	๑,๑๖๘
เขต ๓	๖๖๐,๐๖๙	๕๒๒	๑๐๐	๗๐	๒๓,๔๓๐	๒๔,๑๒๒
นครราชสีมา	๒๘๓,๐๓๒	๑๔๐	๔๐	๒๒	๓,๕๑๒	๓,๗๑๔
บุรีรัมย์	๙๐,๕๒๒	๕๗	๓๐	๑๘	๓,๙๓๗	๔,๐๔๒
สุรินทร์	๓๒,๕๑๐	๒๖	๔	๔	๔,๓๘๒	๔,๔๑๖
ศรีสะเกษ	๓๕,๘๑๓	๕๘	๒	๑	๓,๖๔๗	๓,๗๐๘
อุบลราชธานี	๔๗,๘๐๕	๘๖	๕	๔	๒,๐๘๒	๒,๑๗๗
ยโสธร	๑๐,๗๒๑	๒๐	๓	-	๕๑๖	๕๓๙

ตารางภาคผนวกที่ ๒ (ต่อ)

จังหวัด	จำนวนสัตว์ (ตัว)	กลุ่มที่ (ครัวเรือน)			จำนวนเกษตรกรที่ไม่ได้ เลี้ยงสัตว์เป็นการค้า (ครัวเรือน)	รวมจำนวน เกษตรกร (ครัวเรือน)
		๑	๒	๓		
		๕๐ - ๕๐๐	๕๐๑ - ๑,๐๐๐	> ๑,๐๐๐		
ชัยภูมิ	๑๐๐,๔๖๙	๖๒	๑๒	๑๕	๓,๕๗๕	๓,๖๖๔
อำนาจเจริญ	๓,๗๖๑	๓	-	-	๔๕๑	๔๕๔
ร้อยเอ็ด	๕๕,๔๓๖	๗๐	๔	๖	๑,๓๒๘	๑,๔๐๘
เขต ๔	๒๙๙,๘๐๖	๓๗๙	๙๗	๑๗	๙,๖๖๙	๑๐,๑๖๒
หนองบัวลำภู	๑๙,๗๔๕	๒๒	๙	๑	๔๘๗	๕๑๙
ขอนแก่น	๖๖,๑๑๗	๗๗	๕	๖	๑,๙๐๑	๑,๙๘๙
อุดรธานี	๕๘,๕๒๘	๖๙	๒๗	๒	๑,๑๕๘	๑,๒๕๖
เลย	๒๐,๙๐๔	๔๓	๙	๓	๓๙๓	๔๔๘
หนองคาย	๔๐,๘๐๒	๕๑	๒๖	๓	๓๕๔	๔๓๔
มหาสารคาม	๒๕,๒๘๙	๒๒	๑๑	๑	๑,๖๔๐	๑,๖๗๔
กาฬสินธุ์	๑๕,๗๐๘	๒๐	๑	-	๑,๓๕๔	๑,๓๗๕
สกลนคร	๑๓,๙๑๑	๒๔	-	-	๑,๐๒๖	๑,๐๕๐
นครพนม	๒๘,๕๕๑	๒๙	๙	๑	๔๔๓	๔๘๒
มุกดาหาร	๖,๐๓๕	๖	-	-	๗๑๘	๗๒๔
บึงกาฬ	๔,๒๑๖	๑๖	-	-	๑๙๕	๒๑๑
เขต ๕	๕๔๐,๒๐๓	๕๙๐	๑๕๑	๘๒	๑๓,๒๕๒	๑๔,๐๗๕
เชียงใหม่	๑๖๙,๔๐๔	๑๐๗	๔๙	๔๐	๒,๘๒๐	๓,๐๑๖
ลำพูน	๑๕๗,๘๖๐	๑๖๓	๓๒	๑๔	๑,๑๙๕	๑,๔๐๔
ลำปาง	๔๕,๑๐๑	๖๘	๑๗	๕	๑,๗๙๖	๑,๘๘๖
แพร่	๓๖,๖๘๓	๔๒	๙	๗	๘๙๒	๙๕๐
น่าน	๒๑,๘๗๓	๔๔	๖	-	๑,๗๒๕	๑,๗๗๕
พะเยา	๑๖,๒๖๖	๒๖	๒	๒	๑,๑๘๖	๑,๒๑๖
เชียงราย	๙๐,๕๖๘	๑๓๘	๓๖	๑๔	๓,๑๔๔	๓,๓๓๒
แม่ฮ่องสอน	๒,๔๔๘	๒	-	-	๔๙๔	๔๙๖
เขต ๖	๔๔๒,๐๙๑	๗๙๔	๑๓๖	๕๔	๑๐,๗๒๓	๑๑,๗๐๗
อุดรดิตถ์	๔๔,๘๔๙	๘๙	๖	๓	๑,๑๕๒	๑,๒๕๐
นครสวรรค์	๙๙,๖๐๒	๑๒๘	๑๙	๑๔	๙๐๐	๑,๐๖๑
อุทัยธานี	๓๒,๒๗๔	๗๗	๖	๕	๖๑๔	๗๐๒
กำแพงเพชร	๗๐,๕๖๗	๖๑	๓๑	๑๔	๑,๓๒๘	๑,๔๓๔
ตาก	๑๙,๑๐๔	๓๒	๑๕	๑	๔๙๖	๕๔๔

ตารางภาคผนวกที่ ๒ (ต่อ)

จังหวัด	จำนวนสัตว์ (ตัว)	กลุ่มที่ (ครัวเรือน)			จำนวนเกษตรกรที่ไม่ได้ เลี้ยงสัตว์เป็นการค้า (ครัวเรือน)	รวมจำนวน เกษตรกร (ครัวเรือน)
		๑	๒	๓		
		๕๐ - ๕๐๐	๕๐๑ - ๑,๐๐๐	> ๑,๐๐๐		
สุโขทัย	๓๙,๓๗๐	๖๕	๑๔	๑	๒,๑๘๙	๒,๒๖๙
พิษณุโลก	๖๘,๙๔๕	๑๘๘	๒๒	๖	๒,๒๗๗	๒,๔๙๓
พิจิตร	๓๑,๘๙๖	๕๖	๑๘	๕	๗๑๖	๗๙๕
เพชรบูรณ์	๓๕,๔๘๔	๙๘	๕	๕	๑,๐๕๑	๑,๑๕๙
เขต ๗	๑,๗๒๘,๒๔๒	๖๘๒	๑๒๗	๒๔๓	๓,๕๐๘	๔,๕๖๐
ราชบุรี	๑,๑๖๕,๐๐๔	๒๐๐	๓๓	๑๒๖	๖๓๑	๙๙๐
กาญจนบุรี	๑๕๕,๐๖๘	๓๖	๑๗	๓๙	๑,๓๔๙	๑,๔๔๑
นครปฐม	๓๓๑,๗๘๗	๓๑๘	๕๗	๖๕	๔๔๒	๘๘๒
สมุทรสาคร	๗๓	-	-	-	๔	๔
สมุทรสงคราม	๑,๓๒๐	๑	๑	-	๑	๓
เพชรบุรี	๔๑,๗๐๕	๔๓	๑๐	๙	๔๘๔	๕๔๖
ประจวบคีรีขันธ์	๓๓,๒๘๕	๘๔	๙	๔	๕๙๗	๖๙๔
เขต ๘	๓๘๕,๘๒๑	๘๕๙	๑๒๐	๓๖	๗,๔๐๖	๘,๕๒๑
นครศรีธรรมราช	๑๗๘,๗๘๙	๔๙๘	๕๒	๑๑	๓,๙๒๓	๔,๔๘๔
กระบี่	๑๗,๔๕๖	๒๐	๔	๔	๑๘๗	๒๑๕
พังงา	๓๔,๔๖๑	๔๕	๒๑	๖	๑๖๒	๒๓๔
ภูเก็ต	๕,๖๗๐	๒๓	๑	๑	๒๒	๔๗
สุราษฎร์ธานี	๘๘,๐๔๓	๑๗๘	๓๒	๙	๑,๗๔๗	๑,๙๖๖
ระนอง	๑๘,๗๒๙	๒๐	๔	๓	๑๓๒	๑๕๙
ชุมพร	๔๒,๖๗๓	๗๕	๖	๒	๑,๒๓๓	๑,๓๑๖
เขต ๙	๓๘๕,๐๐๐	๑,๐๘๙	๙๔	๓๐	๔,๘๒๑	๖,๐๓๔
สงขลา	๔๘,๗๘๐	๑๘๙	๕	๓	๙๗๙	๑,๑๗๖
สตูล	๒,๔๙๒	๑๐	-	-	๕๑	๖๑
ตรัง	๗๖,๑๕๑	๓๘	๕	๙	๖๙๗	๗๔๙
พัทลุง	๒๔๐,๗๔๒	๘๐๓	๗๘	๑๗	๒,๙๐๒	๓,๘๐๐
ปัตตานี	๓,๒๓๗	๒๓	-	-	๗๘	๑๐๑
ยะลา	๗,๒๙๐	๑๑	๖	-	๑๒	๒๙
นราธิวาส	๖,๓๐๘	๑๕	-	๑	๑๐๒	๑๑๘

ที่มา: กรมปศุสัตว์ (๒๕๕๖)

ตารางผนวกที่ ๓ ราคาสุกรขุนที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยทั้งประเทศ ปีพ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕

หน่วย: บาทต่อกิโลกรัม					
เดือน	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕
มกราคม	๔๔.๒๕	๕๓	๕๖.๙๓	๕๕.๕๑	๖๑.๐๖
กุมภาพันธ์	๕๓.๘๙	๕๕.๐๙	๕๙.๙๒	๕๘.๗๗	๕๕.๙๖
มีนาคม	๕๖.๔๒	๕๖.๔	๖๑.๐๒	๖๐.๖๑	๕๒.๘๙
เมษายน	๕๗.๓๕	๕๙.๓๗	๖๑.๕๓	๖๔.๕๔	๕๗.๖๓
พฤษภาคม	๕๖.๐๙	๖๑	๖๒.๑	๖๙.๓๓	๖๒.๐๕
มิถุนายน	๕๔.๑๖	๕๙.๗๕	๖๒.๔๓	๖๙.๙๓	๕๙.๒๔
กรกฎาคม	๕๓.๘๕	๕๗.๙๗	๖๒.๔๖	๗๐.๘๑	๕๗.๖๑
สิงหาคม	๕๓.๔	๕๖.๖๗	๖๒.๑๒	๗๖.๔๔	๕๗.๑
กันยายน	๕๒.๙๗	๕๖.๘๙	๖๐.๖๕	๗๓.๖๒	๕๕.๕๗
ตุลาคม	๕๒.๔๘	๕๕.๖๘	๕๗.๙๓	๖๕.๑๒	๕๑.๕๓
พฤศจิกายน	๕๒.๗๔	๕๕.๒๙	๕๖.๙๓	๕๙.๑๔	๕๔.๖๑
ธันวาคม	๕๒.๒๘	๕๕.๔๙	๕๕.๘๘	๖๒.๑๔	๕๔.๕๖
เฉลี่ย	๕๓.๓๒	๕๖.๘๙	๖๐.๐๑	๖๕.๕๔	๕๖.๖๗

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๕๖)

หมายเหตุ: สุกรพันธุ์ผสมมีชีวิต น้ำหนัก ๑๐๐ กก. ขึ้นไป

ภาคผนวก ข
ภาพกิจกรรมในภาคสนาม

ภาพผนวกที่ ๑ การเก็บข้อมูลภาคสนามในภาคเหนือ (ธันวาคม ๒๕๕๕)

ภาพผนวกที่ ๒ การเก็บข้อมูลภาคสนามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง(รวมภาคตะวันตก)
(มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖)

ภาพผนวกที่ ๓ การเก็บข้อมูลภาคสนามในภาคใต้ และภาคตะวันออก
(กุมภาพันธ์ - มีนาคม ๒๕๕๖)